

เอกสารประกอบการสอน
รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป

พิศิษฐ์ ชัยสุวรรณถาวร

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2558

เอกสารประกอบการสอน
รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พิศิษฐ์ ชัยสุวรรณถาวร
ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2558

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คำนำ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป รหัสวิชา3081001 นี้ ผู้เรียบเรียงได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิงจากตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความข้อมูลสถิติ และข้อมูลจากแหล่งวิทยาการต่างๆ ผู้เรียบเรียงได้เขียนเอกสารเล่มนี้เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนสำหรับนักศึกษาที่เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ด้วยตนเอง ผู้เขียนได้มีการยกตัวอย่างประกอบ และอธิบายด้วยถ้อยคำที่ง่าย เป็นเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจไปเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความรู้ทั่วไปทางด้านเศรษฐศาสตร์ อุปสงค์ อุปทาน และการกำหนดราคา ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ทฤษฎีการผลิตและต้นทุนการผลิต ตลาดและการกำหนดราคา รายได้ประชาชาติ เงินและสถาบันการเงิน การคลังรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ และการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผู้เรียบเรียงขอขอบพระคุณเจ้าของผลงานทุกท่านที่ได้อ้างอิงไว้ในบรรณานุกรม ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการสอนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับนักศึกษาและผู้สนใจ

กุมภาพันธ์ 2558

พิศิษฐ์ ชัยสุวรรณถาวร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
สารบัญ	(3)
สารบัญภาพ	(7)
สารบัญตาราง	(9)
แผนบริหารการสอนประจำวิชา	(13)
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1	1
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปทางด้านเศรษฐศาสตร์	3
ความหมายของเศรษฐศาสตร์	3
เศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค	4
ชนิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์	5
ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	6
ระบบเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	7
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์	8
สรุป	10
แบบฝึกหัดบทที่ 1	12
เอกสารอ้างอิง	13
แผนการบริหารการสอนประจำบทที่ 2	15
บทที่ 2 อุปสงค์ อุปทาน และการกำหนดราคา	17
อุปสงค์	18
อุปทาน	31
ดุลยภาพของตลาด	42
สรุป	44
แบบฝึกหัดบทที่ 2	45
เอกสารอ้างอิง	46
แผนบริหารประจำบทที่ 3	47
บทที่ 3 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค	49
ทฤษฎีอรรถประโยชน์	49
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ	58

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
สรุป	65
แบบฝึกหัดบทที่ 3	66
เอกสารอ้างอิง	67
แผนบริหารประจำบทที่ 4	69
บทที่ 4 ทฤษฎีการผลิตและต้นทุนการผลิต	71
ทฤษฎีการผลิต	71
ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นและต้นทุนการผลิตในระยะยาว	82
สรุป	88
แบบฝึกหัดบทที่ 4	89
เอกสารอ้างอิง	90
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5	91
บทที่ 5 การกำหนดราคาและตลาด	93
ความหมายของตลาด	93
ตลาดแข่งขันสมบูรณ์	94
ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์	103
สรุป	108
แบบฝึกหัดบทที่ 5	109
เอกสารอ้างอิง	110
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 6	111
บทที่ 6 รายได้ประชาชาติ	113
ความหมายของรายได้ประชาชาติ	113
การคำนวณรายได้ประชาชาติ	115
ความสัมพันธ์ระหว่างกันของรายได้ประชาชาติ	121
ประโยชน์ของบัญชีรายได้ประชาชาติ	126
ข้อพึงระวังในการใช้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพื่อการวิเคราะห์เศรษฐกิจ	127

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
สรุป	128
แบบฝึกหัดบทที่ 6	129
เอกสารอ้างอิง	131
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7	133
บทที่ 7 เงินและสถาบันการเงิน	135
เงิน	135
สถาบันการเงิน	140
สรุป	149
แบบฝึกหัดบทที่ 7	150
เอกสารอ้างอิง	151
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 8	153
บทที่ 8 การคลังรัฐบาล	155
ความหมายของนโยบายการคลัง	155
วัตถุประสงค์ของนโยบายการคลัง	156
เครื่องมือของนโยบายการคลัง	157
ประเภทของงบประมาณแผ่นดิน	163
สรุป	164
แบบฝึกหัดบทที่ 8	165
เอกสารอ้างอิง	166
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 9	167
บทที่ 9 การค้าระหว่างประเทศ	169
ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ	169
สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ	170
ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	170
ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ	175
นโยบายของการค้าระหว่างประเทศ	176
ดุลการชำระเงิน	176

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
สรุป	179
แบบฝึกหัดบทที่ 9	180
เอกสารอ้างอิง	181
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10	183
บทที่ 10 การพัฒนาเศรษฐกิจ	185
ความหมายของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและพัฒนาเศรษฐกิจ	185
การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ	186
สรุป	196
แบบฝึกหัดบทที่ 10	197
เอกสารอ้างอิง	198
บรรณานุกรม	200

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1.1	เส้นอุปสงค์	10
2.1	เส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋อง	22
2.2	เส้นอุปสงค์ชาเขียว ณ ระดับราคาต่างๆ	23
2.3	การหาเส้นอุปสงค์ตลาดโดยรวมเส้นอุปสงค์ส่วนบุคคล ณ ระดับราคาที่เท่ากัน	25
2.4	การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอซื้อ	28
2.5	การเคลื่อนย้ายอุปสงค์	29
2.6	เส้นอุปสงค์ต่อราคา	30
2.7	เส้นอุปทานชาเขียว	34
2.8	การหาเส้นอุปทานตลาดโดยรวมเส้นอุปทานส่วนบุคคล ณ ระดับราคาที่เท่ากัน	36
2.9	การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอขาย	38
2.10	การเคลื่อนย้ายเส้นอุปทาน	39
2.11	เส้นอุปทานต่อราคา	40
3.1	เส้นอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม	52
3.2	เส้นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มและอรรถประโยชน์รวมของเงิน	53
3.3	เส้นความพอใจเท่ากัน	59
3.4	เส้นความพอใจเท่ากันหลายเส้น	60
3.5	เส้นความพอใจเท่ากันจะตัดกันไม่ได้	61
3.6	เส้นงบประมาณ	63
3.7	ดุลยภาพของผู้บริโภค	64
4.1	กระบวนการผลิต	72
4.2	ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตชาเขียวกับปริมาณแรงงาน	77
4.3	กฎผลได้ต่อขนาด	78
4.4	เส้นผลผลิตเท่ากัน	79
4.5	เส้นผลผลิตเท่ากันหลายเส้น	80
4.6	เส้นผลผลิตเท่ากันตัดกันไม่ได้	82
4.7.	ต้นทุนรวม ต้นทุนคงที่รวมและต้นทุนแปรผันรวม	86
4.8	ต้นทุนรวมเฉลี่ย ต้นทุนคงที่รวมเฉลี่ย ต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่ม	86
4.9	เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาว	87

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
5.1	เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์	96
5.2	เส้นรายรับเฉลี่ยและรายรับส่วนเพิ่ม	96
5.3	เส้นรายรับรวมและเส้นต้นทุนรวม	98
5.4	ปริมาณการผลิตที่หน่วยธุรกิจได้รับกำไรสูงสุด	98
5.5	หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติ	99
5.6	หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ	100
5.7	หน่วยธุรกิจขาดทุนแต่ทำการผลิตต่อ	101
5.8	หน่วยธุรกิจขาดทุนและปิดกิจการ	102
5.9	หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติในดุลยภาพระยะยาว	103
5.10	เส้นอุปสงค์ เส้นรายรับเฉลี่ยและเส้นรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์	105
5.11	ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์	105
6.1	กระแสการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจแบบปิด	114
6.2	ตัวอย่างสมมติสัดส่วนของ GDP ทางด้านรายจ่าย	127
7.1	ปริมาณเงินตามความแคบและกว้าง	136
8.1	ประเภทรายรับของรัฐบาลไทย	163

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	อุปสงค์	9
2.1	อุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนายเพ็ญพอ	21
2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่วนบุคคลและอุปสงค์ตลาด ของชาเขียวกระป๋องของตลาดแห่งหนึ่ง	24
2.3	อุปทานชาเขียวกระป๋องของนายเพ็ญพอ	34
2.4	ความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานส่วนบุคคลและอุปทานตลาด ของชาเขียวของตลาดแห่งหนึ่ง	35
2.5	ความสัมพันธ์ของอุปสงค์ อุปทานและการปรับตัวของราคาดุลยภาพ	42
3.1	อรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม	51
3.2	การตัดสินใจในการเลือกซื้อชาเขียวของนายเพ็ญพอ ภายใต้ข้อสมมติ ว่าเงิน 1 บาท เท่ากับความพึงพอใจ 3 ยูทิล	55
3.3	ความพึงพอใจทั้งหมดจากการตัดสินใจซื้อชาเขียวและเงินจำนวนต่างๆ	55
3.4	ความพอใจเท่ากันจากการบริโภคชาเขียวและนมสดของนายเพ็ญพอ	59
3.5	ส่วนผสมในการซื้อชาเขียวและนมสดของนายเพ็ญพอในปริมาณเงินที่เท่ากัน	62
4.1	ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตชาเขียวกับปัจจัยการผลิตชาเขียว	76
4.2	ส่วนผสมของปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้า 200 หน่วย	79
4.3	ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น	85
5.1	รายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่ม	96
5.2	รายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์	104
6.1	ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้นของประเทศไทย พ.ศ. 2553 คำนวณด้านรายจ่าย	117
6.2	รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ.2553 คำนวณด้านรายได้	118
6.3	วิธีการคำนวณมูลค่าเพิ่ม	119
6.4	ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้นของประเทศไทย พ.ศ. 2553 คำนวณด้านผลิตภัณฑ์	120
6.5	ตัวอย่างเปรียบเทียบ GDP	126
7.1	ปริมาณเงินและองค์ประกอบของประเทศไทย ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554	137
8.1	ตัวอย่างอัตราภาษีคงที่	159

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
8.2	ตัวอย่างอัตราภาษีก้าวหน้า	160
8.3	ตัวอย่างอัตราภาษีถอยหลัง	160
8.4	รายได้ของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 – 2555	160
8.5	หนี้สาธารณะคงค้าง ณ วันที่ 30 กันยายน 2552 และ ณ วันที่ 30 กันยายน 2553	161
8.6	โครงสร้างงบประมาณ ปีงบประมาณ 2555	164
9.1	จำนวนผลผลิตของประเทศ A และประเทศ B	171
9.2	จำนวนการผลิตของประเทศ A และประเทศ B กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ	172
9.3	จำนวนผลผลิตของ ประเทศ A และประเทศ B	172
9.4	ค่าเสียโอกาสในการเลือกผลิตสินค้าของประเทศ A และประเทศ B	173
9.5	จำนวนผลผลิตของประเทศ A และประเทศ B กรณีมีการค้าระหว่างประเทศ	174
9.6	ดุลการชำระเงินของประเทศไทย พ.ศ. 2552 – 2553	178
10.1	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศไทย ระหว่างปี 2545 – 2554	187
10.2	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อปีของประเทศไทย ระหว่างปี 2546– 2554	187
10.3	สัดส่วนความยากจนจำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปีพ.ศ.2549-2553	189
10.4	สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ ระหว่างปี พ.ศ. 2547 –2554	189
10.5	ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของประเทศไทย ระหว่างปี 2547 –2554	190
10.6	งบประมาณรายจ่ายทางการศึกษา ระหว่างปีพ.ศ. 2544 – 2552	191
10.7	จำนวนนักศึกษาในระบบโรงเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2553	192
10.8	อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2553	192
10.9	อัตราการออกกลางคันระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2553	193
10.10	จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2533-2553	194

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10.11	อัตราการตายของทารกอายุต่ำกว่า 1 ปี ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน จำแนกตามภาคระหว่างปีพ.ศ.2549 – 2553	194
10.12	จำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คนระหว่างปี พ.ศ.2545-2553	195
10.13	จำนวนงบประมาณที่ได้รับของกระทรวงสาธารณสุข ระหว่างปีพ.ศ.2546-2553	195

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

1. ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์
2. เศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค
3. ชนิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
4. ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
5. ระบบเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์
7. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้
2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค
3. อธิบายความแตกต่างของเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์และเศรษฐศาสตร์นโยบายได้
4. อธิบายปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้
5. อธิบายถึงระบบเศรษฐกิจและวิธีการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
3. แบบฝึกหัดบทที่1

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาแขนงหนึ่งในทางวิชาสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ด้านการตัดสินใจทางเลือกในการผลิต ด้านการผลิต ด้านการบริโภค ด้านการจัดสรรผลผลิตไปยังกลุ่มผู้บริโภค โดยพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า มนุษย์นั้นมีความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเมื่อมีพร้อมแล้ว ต่อมาอาจจะต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย เช่น บ้าน ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือสื่อสารต่างๆ ในขณะที่ทรัพยากรบางอย่างมีความขาดแคลนที่จะนำมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกอย่าง จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างความต้องการของมนุษย์ที่มีมากกว่าทรัพยากร ที่สามารถนำมาผลิตสินค้าและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ เป็นผลทำให้เกิดการเลือกหรือการจัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน คือการตัดสินใจเลือกจัดสรรทรัพยากรนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือให้ความพอใจสูงสุด เช่น ผู้ผลิตจะเลือกผลิตสินค้าที่ได้กำไรสูงสุดหรือตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ส่วนผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ตนเองได้รับความพึงพอใจมากที่สุดก่อน ภายใต้งินที่มีอยู่อย่างจำกัด เพราะปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรเป็นปัญหาจะเกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลในสังคมทุกคน โดยเหตุนี้เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน

ความหมายของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์เป็นคำมาจากภาษาอังกฤษ คือ Economics ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Oikos ร่วมกับ Nemein แปลว่า การจัดการเรื่องครอบครัว คำนิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้นักเศรษฐศาสตร์ได้อธิบายความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัย บุณนาค และสมคิด แก้วสนธิ (2535 : 3) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความพยายามของมนุษย์ที่จะหาหนทางซึ่งประหยัดที่สุด เพื่อบำบัดความต้องการของตนเองให้ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอันมีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ

อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ Principles of Economics ว่า “Political Economy or Economics is a study of mankind in the ordinary business of life, it examines that part of individual and social action which is most closely connected with the attainment and with the use of the material requisites of well being” กล่าวไว้ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตโดยปกติของมนุษย์และสังคมในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุถึงความกินดีอยู่ดี (รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2544 : 1)

อนัญญา โปราณานท์และคณะ (2547 : 6) ได้อธิบายไว้ว่า วิชาหรือศาสตร์ที่ว่าด้วยการนำเอาทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด มาผลิตเป็นสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มีมากมายไม่จำกัด

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548 : 2) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐศาสตร์ คือศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกหนทางในการทรัพยากรการผลิตอันมีอยู่จำกัด เพื่อการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถสนองความต้องการอันไม่จำกัดของบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคม

พอล เอ. ซามูเอลสัน (Samuelson, P. A., 1980 อ้างถึงใน ภราดร ปรีชาศักดิ์, 2549 : 3) ได้อธิบายไว้ว่า คือการศึกษาวิธีการที่มนุษย์และสังคมตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัดซึ่งอาจใช้ไปเพื่อการต่างกันได้ ไปผลิตสินค้าและบริการต่างๆ และแจกจ่ายสินค้าและบริการเหล่านี้เพื่อการบริโภค ไม่ว่าในปัจจุบันหรือในอนาคตระหว่างประชาชนและกลุ่มต่างๆในสังคม ไม่ว่าจะต้องใช้เงินหรือไม่ก็ตาม

ภราดร ปรีชาศักดิ์ (2549 : 4) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้การผลิตและการแบ่งปันสินค้าและบริการสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์และสังคมจนบรรลุสวัสดิการสูงสุด

ศิริรักษ์ จวงทอง (2550 : 3) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรหรือการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และการแจกจ่ายสินค้าและบริการเพื่อไปสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัด เพื่อให้บรรลุความกินดีอยู่ดีของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

ในที่นี้พอจะสรุปความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่า เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพฤติกรรมในจัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของความต้องการของมนุษย์ที่มีมากกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อคนในสังคมมีความกินดีอยู่ดี

เศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค

ภายหลังการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี 1930 การศึกษาเศรษฐศาสตร์ เป็นแบบภาพรวม จนกระทั่ง ค.ศ 1936 จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (Keynes, J. M.) ได้แบ่งการศึกษาเศรษฐศาสตร์แบบภาพรวมออกเป็น 2 แขนง คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2537 : 1)

เศรษฐศาสตร์จุลภาค

เศรษฐศาสตร์จุลภาค เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของหน่วยทางเศรษฐกิจเป็นการศึกษาถึงรายละเอียดของหน่วยทางเศรษฐกิจ หรือรายละเอียดหน่วยย่อยเล็กของหน่วยเศรษฐกิจ ในที่นี้เป็นการศึกษาถึงอุตสาหกรรม หน่วยธุรกิจ และ ภาคครัวเรือน (McConnell, C.R. and Brue, S. L., 1999 : 10) เช่น การกำหนดราคาขายสินค้าเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด การจ้างจำนวนแรงงานในหน่วยธุรกิจให้เหมาะสม การศึกษาเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของภาคครัวเรือนและหน่วยธุรกิจ เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์มหภาค

เศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นการศึกษาเศรษฐกิจโดยรวม หมายถึงเป็นการศึกษา ภาคเศรษฐกิจแต่ละหน่วยที่รวมอยู่ในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน การศึกษาภาครัฐบาล ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจต่างๆ โดยรวม เช่น การศึกษาจำนวนผู้บริโภคนานาชาติของเศรษฐกิจประเทศสหรัฐอเมริกา รวมเรียกว่า “ผู้บริโภค” (McConnell, C. R. and Brue, S. L., 1999 : 9) การศึกษาจำนวนผลผลิตทั้งหมดที่สามารถผลิตได้ จำนวนแรงงานทั้งหมด ปัญหาระดับราคาสินค้า การจัดเก็บภาษี มูลค่าการส่งออก มูลค่าการนำเข้า นโยบายการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการคลัง นโยบายการเงิน ปัญหาภาวะเงินฝืด ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ปัญหาการว่างงาน การเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์จุลภาคเปรียบเสมือนการศึกษาต้นไม้ที่อยู่ในป่าเป็นส่วนๆ เช่น ป่าโกงกาง ป่าดิบชื้น หรือไม้แต่ละชนิด เช่น ไม้สัก ไม้มะค่า เป็นต้น ส่วนเศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นการการศึกษาผืนป่าทั้งผืน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เป็นการมองภาพรวมของป่าทั้งระบบ การศึกษาเศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาคมีความสัมพันธ์และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้น การศึกษาทั้ง 2 ส่วน เป็นการช่วยเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆของเศรษฐกิจได้ดีขึ้น

ชนิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์

ทั้งเศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญมี 2 ประการ คือ เพื่อแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจรอบๆตัว และ เพื่อควบคุมสถานการณ์ทางเศรษฐกิจให้เป็นไปตามที่ต้องการและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำให้สามารถแบ่งชนิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ได้ 2 ชนิด คือ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ และเศรษฐศาสตร์นโยบาย (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556 : 13)

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์เป็นสาขาหนึ่งทฤษฎีหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดและการอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน และกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมุ่งเน้นข้อเท็จจริง สาเหตุและผลกระทบ ว่าปรากฏการณ์ต่างๆเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เพื่อเป็นการพัฒนาและทดสอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การศึกษาราคาทองคำในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้น มีปัจจัยอะไรบ้าง ทำให้ราคามีการปรับตัว เป็นต้น

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นโยบาย

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นโยบาย เป็นการศึกษาในเชิงคุณค่า ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ สิ่ง
ที่เศรษฐกิจควรจะเป็น การศึกษาเศรษฐศาสตร์นโยบายต้องอาศัยข้อมูลเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ในการ
ตัดสินใจในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในสังคมดีขึ้น โดยใช้วิจารณ์ของ
แต่ละบุคคลในการตัดสินใจ เช่น การควบคุมราคาน้ำมันดีเซล เพื่อช่วยภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนมี
คุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น จากนโยบายเพื่อการปรับเปลี่ยนคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แต่ไม่สามารถบอกได้
ข้อเท็จจริงว่าดีขึ้นหรือไม่ดีขึ้น เป็นต้น

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีสาเหตุเกิดจากความไม่สมดุลกันระหว่างทรัพยากรความ
ต้องการของสินค้าและบริการ เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทุกคน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล หรือทุก
ระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 3 ประการ ดังนี้ (ภราดร ปรีดาศักดิ์, 2549 :
16)

จะผลิตอะไร

เป็นการเลือกที่จะผลิตสินค้าและบริการอะไร และปริมาณเท่าใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เนื่องจากทรัพยากรมีไม่สมดุลกับความต้องการของคนทุกคนใน
สังคม เช่น พื้นที่เพาะปลูกในประเทศไทยที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ
คนทุกคนในสังคมได้ จึงต้องตัดสินใจใช้พื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและ
ประโยชน์ให้มากที่สุด

จะผลิตอย่างไร

แม้จะแก้ไขปัญหาคือเลือกสินค้าและบริการอะไรได้แล้ว และปริมาณเท่าใด ปัญหาต่อมา
คือ จะเลือกผลิตสินค้านั้นอย่างไร ทั้งนี้ในการผลิตสินค้าและบริการมีเทคนิคในการผลิตหลายวิธี
สัดส่วนในการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตหลายวิธี เพราะในแต่ละวิธีอาจทำให้ผลผลิตที่ได้และต้นทุน
แตกต่างกันไป เช่น ในการเก็บงุ่นในประเทศฝรั่งเศสใช้แรงงานจำนวนมากในการผลิตโดยใช้มือ
เปล่าในการเก็บแล้วใส่ตระกร้า แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่รัฐแคลิฟอร์เนียใช้อุปกรณ์เครื่องจักร
และแรงงานจำนวนเล็กน้อยในการเก็บผลผลิตในไร่งุ่น หรือในซูปเปอร์มาเก็ตบางแห่งใช้พนักงานใน
การจัดเก็บข้อมูลการซื้อสินค้าผู้บริโภคโดยใช้ปากกาและกระดาษ แต่ก็มีซูปเปอร์มาร์เก็ตเลือกใช้
เครื่องเลเซอร์สแกนเนอร์ในการจัดเก็บข้อมูลการซื้อสินค้าผู้บริโภค

จะผลิตเพื่อใคร

เมื่อทราบแล้วว่าจะเลือกที่จะผลิตสินค้าและบริการอะไร ปริมาณเท่าใด และจะเลือกผลิต
สินค้านั้นอย่างไรแล้ว อีกปัญหาหนึ่งที่จะต้องเผชิญ คือ ปัญหาจะจัดสรรและแบ่งปันสินค้าอย่างไร จึง
จะเหมาะสม เช่น ประเทศ A ผลิตไวน์องุ่นราคาขวดละ 300,000 บาท ผู้ที่จะสามารถซื้อไวน์องุ่นได้
จะต้องมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ขณะที่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 300,000 บาทไม่สามารถซื้อ
ไวน์องุ่นได้ ดังนั้นกลไกราคาจะเป็นตัวจัดสรรสินค้าและบริการ เป็นต้น

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ประการ ทุกๆประเทศจะต้องเผชิญ ไม่ว่าจะประเทศนั้นจะ
มีระบบเศรษฐกิจแบบใด ก็เกิดปัญหาดังกล่าวเหมือนกันหมด และแต่ละประเทศจะมีวิธีการแก้ไข
ปัญหาพื้นฐานเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไป

ระบบเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เช่น การผลิต การบริโภค หรือ การแจกจ่ายผลผลิต อยู่ภายใต้กรอบขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมายอันเดียวกัน ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นไปแบบแผนเดียวกัน ซึ่งโดยหลักทฤษฎี ระบบเศรษฐกิจแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม แต่ในทางปฏิบัติ ระบบเศรษฐกิจที่แท้จริงที่เป็นอยู่ในทุกประเทศในโลก คือ ระบบผสม (นราทิพย์ ชูติวงษ์, 2538 : 6)

ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ด้านการตัดสินใจที่จะเลือกผลิตสินค้าอะไร ปริมาณการผลิต และการจัดสรรสินค้าและบริการ จะเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคล และภาคธุรกิจในระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก การถือครองปัจจัยการผลิตเป็นของบุคคลและเอกชนมากกว่าหน่วยงานของรัฐบาล ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกำไรจะเป็นตัวผลักดันความสำเร็จและการเลือกใช้ทรัพยากรที่จะผลิตสินค้าและบริการอะไรขึ้นอยู่กับการเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค

การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ จะใช้กลไกราคาหรือกลไกตลาด ในการจัดสรรสินค้าและบริการ กล่าวคือ ปัญหาที่จะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด ราคาจะเป็นตัวผลักดันปริมาณสินค้า ถ้าผู้ผลิตคาดว่าราคาสินค้าจะปรับตัวสูงขึ้น ผู้ผลิตจะวางแผนผลิตสินค้ามากขึ้น การที่บุคคลใดจะได้รับสินค้าจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับการยอมรับราคาและรายได้ เช่น อาชีพหมอมียาได้ก็จะได้สามารถซื้อสินค้าและบริการได้มาก มากกว่านางพยาบาลที่มีรายได้น้อยกว่าความสามารถในการเป็นซื้อสินค้าก็มีน้อยกว่าตามรายได้ เป็นต้น

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม มีลักษณะตรงกันข้ามกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กล่าวคือ ในระบบนี้ รัฐบาลจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเพียงผู้เดียว การผลิต การจัดสรรทรัพยากร การบริโภคและการกระจายสินค้าและบริการให้แก่คนในสังคม ดำเนินการโดยการวางแผนและควบคุมสั่งการจากส่วนกลางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยที่เอกชนไม่มีสิทธิเสรีภาพกลไกราคาหรือกลไกตลาดไม่สามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานแต่อย่างใด ทุกอย่างเกิดจากการตัดสินใจของหน่วยงานรัฐบาลที่ได้วางแผนและควบคุมเอาไว้

การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนในการแก้ไขปัญหาทั้งหมด การวางแผนการใช้ทรัพยากรในการผลิตสินค้าอะไร รัฐบาลจะกำหนดชนิดสินค้า ปริมาณสินค้า ผลิตอย่างไร รัฐบาลจะเป็นวางแผนในการผลิตให้กับสังคมดำเนินการผลิต และผลิตเพื่อใคร รัฐบาลจะผู้วางแผนการจัดสรรสินค้าและบริการให้กับคนในสังคมด้วยความเท่าเทียมกัน

ระบบเศรษฐกิจแบบผสม

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบทุนนิยมและสังคมนิยม กล่าวคือ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมทั้งรัฐและเอกชนต่างมีส่วนร่วมในการแก้ไข

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตมีทั้งส่วนที่เป็นของรัฐและเอกชน รัฐบาลทำหน้าที่วางแผนนโยบายเศรษฐกิจให้มีความมั่นคงและเจริญเติบโต ส่วนภาคเอกชนขับเคลื่อนในการจัดสรรทรัพยากรการผลิตสินค้าอะไร ปริมาณเท่าใด โดยมีกลไกราคาเป็นตัวจัดสรรทรัพยากรและการแบ่งปันผลผลิต

การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยภาคเอกชนจะดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ วิธีการผลิตสินค้าและบริการ และใช้กลไกราคาในการจัดสรรสินค้าและบริการ ส่วนภาครัฐบาลจะดำเนินการกิจการที่สำคัญเพื่อความอยู่ของทุกคนในสังคม เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์

การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับทางวิทยาศาสตร์ มาใช้วิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ เพื่อให้การศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายขึ้น (สุริย์พร พานิชอตรา, 2548:6) ในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ สามารถเขียนอยู่ในรูปของฟังก์ชัน และกราฟได้ดังนี้

ฟังก์ชัน ความสัมพันธ์ของตัวแปร ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป ถ้าตัวแปร Y ขึ้นอยู่กับตัวแปร X หมายความว่า ค่าของตัวแปร X เปลี่ยนแปลงไป ค่าของตัวแปร Y ก็จะเปลี่ยนแปลงตาม เรียกตัวแปร X ว่าตัวแปรอิสระ ส่วนตัวแปร Y เรียกว่าตัวแปรตาม เขียนอยู่ในความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556 : 29) ได้ดังนี้

$$Y = f(X)$$

ตัวอย่างฟังก์ชันเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เช่น ฟังก์ชันอุปสงค์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณอุปสงค์ (Q) กับราคาสินค้า (P) เป็นต้น

$$Q = f(P)$$

กราฟ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆด้วยเส้นกราฟ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ได้ชัดเจนและเร็วกว่าสมการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมการที่มีตัวแปรไม่เกิน 2 ตัวแปร (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556 : 30)

ตัวอย่างสมการเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เช่น สมการอุปสงค์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณอุปสงค์ (Q) กับราคาสินค้า (P) เป็นต้น

$$Q = 100 - 2P$$

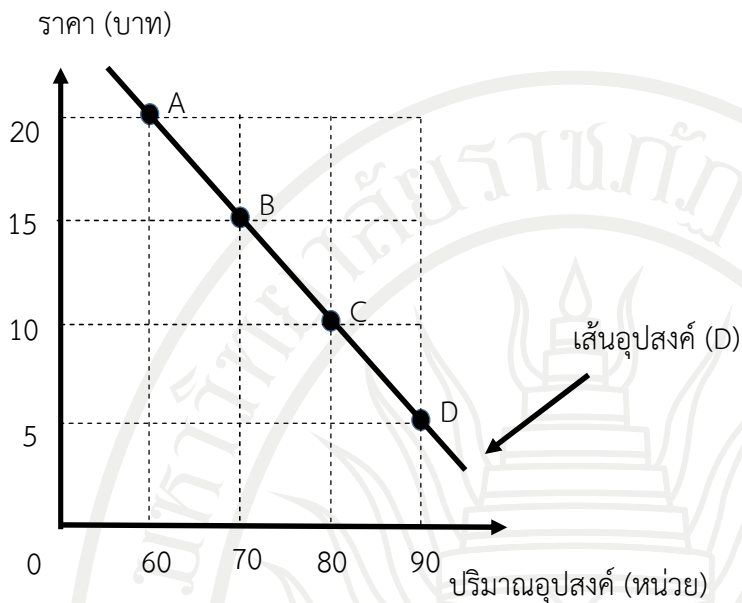
จากสมการอุปสงค์ เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงลดลง ปริมาณอุปสงค์จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือถ้าราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ปริมาณอุปสงค์จะลดลงด้วย เช่นตัวอย่างความสัมพันธ์ของปริมาณอุปสงค์และราคาตั้งตารางที่ 1.1 และกราฟแสดงความสัมพันธ์ในภาพที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 อุปสงค์

ราคาสินค้า (บาท)	ปริมาณอุปสงค์ (หน่วย)
20	60
15	70
10	80
5	90

จากตารางที่ 1.1 เป็นตารางอุปสงค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าราคาสินค้าเท่ากับ 20 บาท จะมีปริมาณอุปสงค์เท่ากับ 60 หน่วย ถ้าราคาสินค้าลดลงเหลือ 15 บาท ปริมาณอุปสงค์เท่ากับ 70 หน่วย และปริมาณอุปสงค์เพิ่มเป็น 80 หน่วย และ 90 หน่วย ถ้าราคาสินค้าเท่ากับ 10 บาท และ 5 บาท ตามลำดับ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคู่ลำดับตัวเลขในตารางอุปสงค์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณอุปสงค์กับราคาสินค้า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม นำข้อมูลดังกล่าวมาเขียนเป็นเส้นอุปสงค์ได้ดังภาพที่ 1.1

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 1.1 เส้นอุปสงค์

สรุป

เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพฤติกรรมในจัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของความต้องการของมนุษย์ที่มีมากกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อคนในสังคมมีความกินดีอยู่ดี ใน การ ศึกษา วิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 แขนง คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เป็นการศึกษาพฤติกรรมของหน่วยย่อยของแต่ละหน่วยเศรษฐกิจ ส่วนเศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นการศึกษาหน่วยโดยรวมที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน เช่น ในระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาคศึกษาจำนวนแรงงานในหน่วยธุรกิจ แต่เศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นการศึกษาจำนวนแรงงานทั้งหมดที่ในระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ทั้งสองแขนง ทำให้เรามีความรู้ เข้าใจถึงระบบเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเศรษฐศาสตร์ทั้งสองแขนงมีความสำคัญที่เท่าเทียมกัน จึงต้องทำการศึกษาเศรษฐศาสตร์ทั้งสองแขนงควบคู่กันจะศึกษาด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียวไม่ได้

ส่วนในการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ เป็นสาขาหนึ่งทฤษฎีหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาสาเหตุของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นมาแล้วจากอดีต มีสาเหตุและผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจอย่างไร ส่วนทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นโยบาย เป็นการศึกษาในเชิงคุณค่า เป็นการศึกษาข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการแก้ไข และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกัจมี 3 ประการคือ จะผลิตอะไร จะผลิตอย่างไร และจะผลิตเพื่อใคร เป็นปัญหาที่ทุกประเทศต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบผสม โดยในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกัจ ก็จะมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของระบบเศรษฐกิจ เพื่อจัดสรรทรัพยากรสินค้าและบริการให้แก่ผู้บริโภค รวมถึงจ่ายผลตอบแทนให้แก่การนำปัจจัยการผลิตมาใช้ในการผลิตต่างๆ

การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เป็นการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกัจ จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ เพื่อให้มีความเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น ฟังก์ชัน และกราฟ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบฝึกหัดบทที่ 1

1. จงอธิบายความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์
2. เศรษฐศาสตร์จุลภาค คือ อะไร และยกตัวอย่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นระบบจุลภาคประกอบคำอธิบาย
3. เศรษฐศาสตร์มหภาค คือ อะไร และยกตัวอย่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นระบบมหภาคประกอบคำอธิบาย
4. ในการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เพื่อหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบใด
5. ในการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และใช้แนวคิดของแต่ละบุคคลในการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบใด
6. จงอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
7. เมื่อมีการผลิตสินค้าและบริการจะจัดสรรทรัพยากรนั้นให้แก่ใคร เป็นปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจใด
8. จงอธิบายถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
9. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบผสม
10. จงอธิบายวิธีการแก้ไขปัญหาพื้นฐานระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

เอกสารอ้างอิง

- นราทิพย์ ชูติวงษ์. (2538). **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 จุลเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัจฉัย บุนนาค, และสมคิดแก้วสนธิ. (2535). **จุล - เศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภราดร ปรีดาศักดิ์. (2549). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา สายคณิต, และชลลดา จามรกุล. (2544). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2548). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2556). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 20 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริรักษ์ จวงทอง. (2550). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ. (2547). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- McConnell, C.R. and Bure, S.L. (1999). **Economics**. 14th ed. New York : McGraw-Hill Inc.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 2 อุปสงค์ อุปทาน และการกำหนดราคา

1. อุปสงค์
2. อุปทาน
3. ดุลยภาพตลาด
4. สรุปรูป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของอุปสงค์และอุปทานได้
2. อธิบายถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
3. อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานส่วนบุคคลกับอุปสงค์และอุปทานของตลาดได้
4. อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานได้
5. สามารถคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานต่อราคาได้
6. อธิบายถึงภาวะดุลยภาพของตลาดได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุบบทเรียน
2. ยกตัวอย่างข้อมูลข่าวสาร
3. ร่วมอภิปรายในชั้นเรียน
4. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
3. ข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจ
4. แบบฝึกหัดบทที่ 2

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
 - 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2

อุปสงค์ อุปทานและการกำหนดราคาดุลยภาพ

ในบทที่ 1 ได้ทราบถึงความหมายของเศรษฐศาสตร์ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบผสม ในระบบเศรษฐกิจหรือหน่วยเศรษฐกิจประกอบไปด้วย 2 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจจะนำเอาปัจจัยการผลิต มาผลิตสินค้าและบริการอะไรภายใต้ปัจจัยการผลิตที่มีจำกัด ใช้เทคนิคการผลิตอย่างไรเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดหรือต้นทุนการผลิตต่ำสุด และขายผลผลิตอย่างไรเพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกคน และภาคครัวเรือนจะเป็นฐานะผู้บริโภค จะแสดงถึงความต้องการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีความสัมพันธ์กัน ทั้งในตลาดผลผลิตและตลาดปัจจัยการผลิตการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ผู้ซื้อและผู้ขายจะกำหนดซื้อขายสินค้าร่วมกัน โดยผู้ซื้อจะต้องจะตัดสินใจถึงความพึงพอใจสูงสุดและผู้ผลิตจะต้องตัดสินใจถึงกำไรสูงสุด เครื่องมือที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมของผู้ซื้อคืออุปสงค์ เนื่องจากการศึกษาอุปสงค์ทำให้ทราบถึงปริมาณความต้องการเสนอซื้อสินค้าและบริการ ณ ระดับราคาต่างๆ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ส่วนเครื่องมือที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมของผู้ขายคืออุปทาน เนื่องจากการศึกษาอุปทาน ทำให้ทราบถึงปริมาณความต้องการเสนอขายสินค้าและบริการ ณ ระดับราคาต่างๆ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ดังนั้นราคาสินค้าและบริการดุลยภาพ จึงถูกกำหนดมาจากปริมาณเสนอซื้อสินค้าและปริมาณ และปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ

ถ้าช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป หรือปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตเปลี่ยนแปลงไป ก็จะส่งผลทำให้ราคาสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเรื่องกำหนดราคาสินค้าและบริการ การศึกษาในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึง ความหมายของอุปสงค์และอุปทาน กฎของอุปสงค์และอุปทาน รูปแบบต่างๆของอุปสงค์และอุปทาน อุปสงค์และอุปทานส่วนบุคคล อุปสงค์และอุปทานตลาด ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทาน การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทาน ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน ตลอดจนการกำหนดภาวะดุลยภาพ

อุปสงค์

ความหมายอุปสงค์

อุปสงค์ เป็นการศึกษากฎธรรมชาติของผู้บริโภคถึงปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น ณ ระดับราคาต่างๆกัน ณ ช่วงเวลานั้นของผู้บริโภค โดยมีผู้ที่ให้ความหมายดังต่อไปนี้

ประภาพร แสงทอง (2550:33) กล่าวว่า อุปสงค์ หมายถึง ปริมาณสินค้าชนิดชนิดหนึ่งที่มีผู้ต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆกันของสินค้าชนิดนั้น ภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ความต้องการในที่นี่จะต้องมีอำนาจซื้อ หนุนหลังอยู่ด้วย

ธงชัย ศรีเบญจโชติ (2556:16) กล่าวว่า อุปสงค์หมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ที่ผู้บริโภคคนหนึ่งต้องการที่จะซื้อในระดับราคาต่างๆ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยผู้บริโภคดังกล่าว มีความเต็มใจที่จะซื้อและมีอำนาจซื้อ สินค้าและบริการหนึ่ง

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2556:36) กล่าวว่า อุปสงค์ คือ จำนวนต่างๆของสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆของสินค้าชนิดนั้น ในระยะเวลาที่กำหนด

ชยันต์ ต้นติวัดดาการ (2556:18) กล่าวว่า อุปสงค์ คือ ปริมาณของสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคเต็มใจและสามารถจ่ายได้ ณ แต่ละระดับราคา

ในที่นี้สรุปความหมายของอุปสงค์ หมายถึง ปริมาณของสินค้าและบริการชนิดนั้น ที่ผู้บริโภคเต็มใจที่จะซื้อและเต็มใจที่จะจ่ายตามกำลังความสามารถ ณ แต่ละช่วงระดับราคา ณ เวลานั้น

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์

อุปสงค์หรือปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดปริมาณอุปสงค์ที่จะมีมากหรือน้อย คือราคาสินค้า เป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาที่กำหนดอุปสงค์เป็นปัจจัยภายนอก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์ดังนี้(ภราดร ปริดาศักดิ์,2549:41)

1) ราคาสินค้าและบริการ ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาสินค้าและบริการ คือ เมื่อราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะเพิ่มขึ้น ในทิศทางตรงกันข้าม คือ เมื่อราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าราคาชาเขียวแก้วละ 30 บาท นายเพียงพอมีความต้องการเสนอซื้อชาเขียว 5 แก้วต่อสัปดาห์ แต่ถ้าราคาชาเขียวสูงขึ้น เป็นราคาแก้วละ 35 บาท นายเพียงพอจะมีความต้องการเสนอซื้อชาเขียวลดลงเหลือเพียง 4 แก้วต่อสัปดาห์

2). รายได้ของผู้บริโภคปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ของผู้บริโภคแบ่งเป็น 2 กรณี ขึ้นอยู่กับสินค้าและบริการเป็นสินค้าประเภทใด

กรณีที่ 1 ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับรายได้ของผู้บริโภค เราเรียกสินค้าประเภทนี้ว่า สินค้าปกติ และสินค้าฟุ่มเฟือย กล่าวคือ เมื่อ

ระดับรายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม เมื่อระดับรายได้ของผู้บริโภคลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอมีรายได้สัปดาห์ละ 2,100 บาท นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียว 7 แก้วต่อสัปดาห์ แต่ถ้านายเพียงพอ มีรายได้เหลือสัปดาห์ละ 2,000 บาท นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียว 5 แก้วต่อสัปดาห์ นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียวลดลง 2 แก้วต่อสัปดาห์ แสดงว่า ข้าวเขียวเป็นสินค้าปกติและสินค้าฟุ่มเฟือยของนายเพียงพอ

กรณีที่ 2 ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับรายได้ของผู้บริโภค เราเรียกสินค้าประเภทนี้ว่า สินค้าด้อยคุณภาพ กล่าวคือ เมื่อระดับรายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะลดลงในทางตรงกันข้าม เมื่อระดับรายได้ของผู้บริโภคลดลงปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการก็จะเพิ่มขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอมีรายได้สัปดาห์ละ 2,000 บาท นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียว 7 แก้วต่อสัปดาห์ แต่ถ้านายเพียงพอ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นสัปดาห์ละ 2,100 บาท นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียว 5 แก้วต่อสัปดาห์ นายเพียงพอจะซื้อข้าวเขียวลดลง 2 แก้วต่อสัปดาห์ แสดงว่า ข้าวเขียวเป็นสินค้าด้อยคุณภาพของนายเพียงพอ

3) ราคาสินค้าและบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค จะมีความสัมพันธ์กับราคาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกันกับปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคจะเสนอซื้อ

กรณีที่ 1 ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาสินค้าและบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง เรียก สินค้าใช้ประกอบกัน กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าและบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกันเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคก็จะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาไม้แปดมินตันราคาสูงขึ้น จะมีผลทำให้ปริมาณเสนอซื้อลูกแปดมินตันลดลง เนื่องจากไม้แปดมินตันกับลูกแปดมินตันเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกัน

กรณีที่ 2 ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาสินค้าและบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง เราเรียก สินค้าใช้ทดแทนกัน กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าและบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกันเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาข้าวเขียวยี่ห้อ A สูงขึ้น ผู้บริโภคจะลดปริมาณเสนอซื้อข้าวเขียวยี่ห้อ A ลดลง และหันมาซื้อข้าวเขียวยี่ห้ออื่นที่ถูกกว่าเพิ่มขึ้น สมมติว่าเมื่อราคาข้าวเขียวยี่ห้อ A สูงขึ้น ผู้บริโภคจะลดการบริโภคข้าวเขียวยี่ห้อ A ลดลง และผู้บริโภคหันมาบริโภคข้าวเขียวยี่ห้อ B มากขึ้น

4) รสนิยมของผู้บริโภค เป็นความชื่นชอบของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการในช่วงขณะใดขณะหนึ่ง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคมีมาก เมื่อสินค้าและบริการชนิดนั้นได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมาก โดยรสนิยมของผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เช่น ความนิยมโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

5) จำนวนประชากร จำนวนของประชากรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ ถ้าประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะ

เพิ่มขึ้นด้วย ในทิศทางตรงกันข้ามถ้าประชากรมีจำนวนลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะลดลง ตามจำนวนประชากรที่ลดลง

จากปัจจัยต่างๆที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์แต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับปริมาณเสนอซื้อในทิศทางเดียวกัน หรือในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นในการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ จึงพิจารณาที่ละปัจจัย เนื่องจากปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์เปลี่ยนแปลงพร้อมๆกัน ทำให้มีความยุ่งยากในการอธิบาย การศึกษาการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ จึงต้องศึกษาทีละตัวแปร ส่วนตัวแปรตัวอื่นๆที่เราไม่ได้ทำการศึกษา จะกำหนดให้ตัวเหล่านั้นคงที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบต่างๆของอุปสงค์

อุปสงค์ คือ ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับราคาสินค้า ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์อยู่ในรูปของฟังก์ชัน สมการ ตารางและเส้นกราฟ(วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ ,2553:25-26)ดังนี้

1) ฟังก์ชันของอุปสงค์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคกับราคาสินค้าและบริการ เขียนอยู่ในรูปสมการทั่วไป

$$\begin{aligned} Qd_x &= f(P_x) \\ \text{กำหนดให้ } Qd_x &= \text{ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ } x \text{ ของผู้บริโภค} \\ P_x &= \text{ราคาสินค้าและบริการ } x \end{aligned}$$

จากฟังก์ชันของอุปสงค์ หมายความว่า ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ x ของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับราคาสินค้า x

2) สมการอุปสงค์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคกับราคาสินค้าและบริการ เขียนอยู่ในรูปสมการเฉพาะ

$$\begin{aligned} Qd_x &= a - bP_x \quad (b > 0) \\ \text{กำหนดให้ } Qd_x &= \text{ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ } x \text{ ของผู้บริโภค} \\ P_x &= \text{ราคาสินค้าและบริการ } x \\ a, b &= \text{ค่าสัมประสิทธิ์คงที่} \end{aligned}$$

3) ตารางอุปสงค์

ตารางอุปสงค์ คือ รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคกับราคาสินค้าที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ยกตัวอย่างเช่น สมการอุปสงค์ในการบริโภคข้าวเหนียวของนายเพียงพอ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

$$Q_{\text{ชาเขียว}} = 100 - 2P_{\text{ชาเขียว}}$$

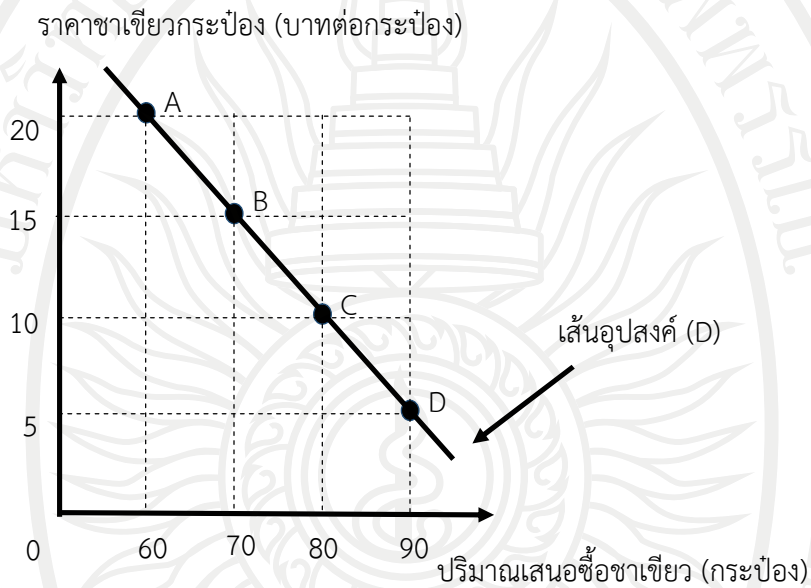
ตารางที่ 2.1 อุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนายเพ็ญพอ

ราคาชาเขียว (บาทต่อกระป๋อง)	ปริมาณเสนอซื้อชาเขียว (กระป๋อง)
20	60
15	70
10	80
5	90

จากตารางที่ 2.1 เป็นตารางอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนายเพ็ญพอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาท นายเพ็ญพอจะเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 60 กระป๋อง ถ้าราคาชาเขียวลดลงเหลือ กระป๋องละ 15 บาทนายเพ็ญพอจะเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 70 กระป๋อง และจะเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องเพิ่มเป็น 80 กระป๋อง และ 90 กระป๋อง ถ้าราคาชาเขียวกระป๋องลดลงเหลือกระป๋องละ 10 บาท และ 5 บาทตามลำดับ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคู่ลำดับตัวเลขในตารางอุปสงค์ชาเขียวของนายเพ็ญพอ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคกับราคาสินค้าและบริการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

4) เส้นอุปสงค์

เส้นอุปสงค์เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคกับราคาสินค้าและบริการ จากตารางที่ 2.1 ซึ่งเป็นตารางอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนายเพ็ญพอ เราสามารถเขียนเป็นเส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 เส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋อง

ในภาพที่ 2.1 จุด A B C และ D ที่อยู่บนเส้นอุปสงค์จะสอดคล้องกับข้อมูลในแถวที่ 1 2 3 และ 4 ในตารางที่ 2.1 ตามลำดับ

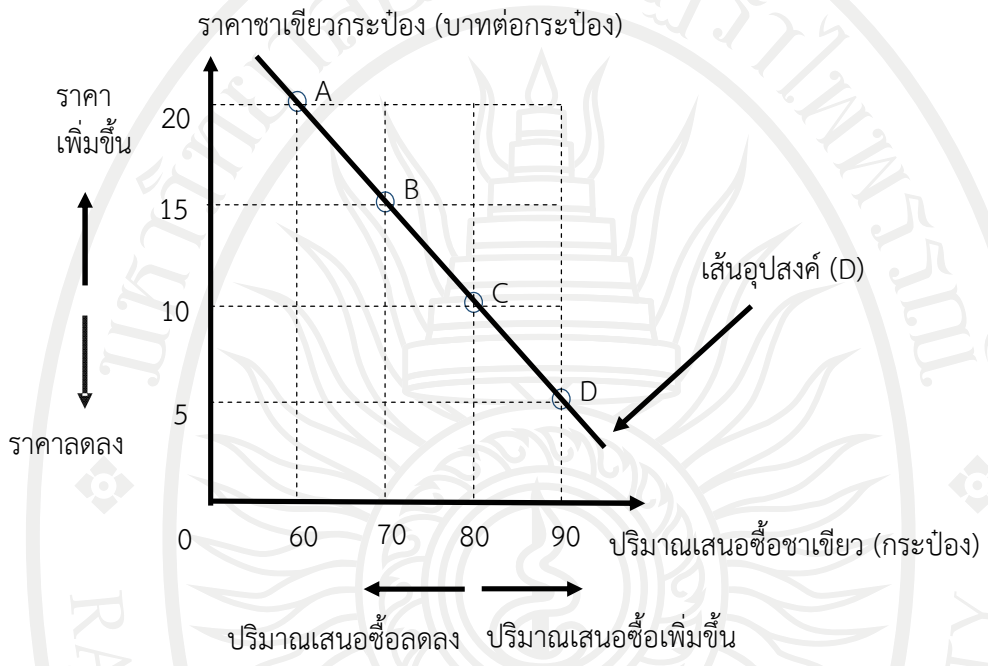
ยกตัวอย่างเช่น จุด A ที่อยู่บนเส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องสอดคล้องกับแถวที่ 1 ในตารางที่ 2.1 เมื่อราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 นายเพ็ญพอเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 60 กระป๋อง

การที่เส้นอุปสงค์มีค่าความชันเป็นลบ หมายความว่า เมื่อราคาสินค้าแพงขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะลดลง ในรูปภาพที่ 2.2

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาชาเขียวกระป๋องเพิ่มขึ้นจากกระป๋องละ 15 บาทเป็นกระป๋องละ 20 บาท ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องจะลดลงจาก 70 กระป๋องเหลือเพียง 60 กระป๋อง

และเมื่อราคาสินค้าและบริการลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะเพิ่มขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาชาเขียวกระป๋องลดลงจากกระป๋องละ 15 บาทเป็นกระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องจะเพิ่มขึ้นจาก 70 กระป๋องเป็น 80 กระป๋อง

ภาพที่ 2.2 เส้นอุปสงค์ชาเขียว ณ ระดับราคาต่างๆ

ดังนั้นการที่เส้นอุปสงค์มีความชันเป็นลบ แสดงว่าปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาสินค้าและบริการ เส้นอุปสงค์จึงเป็นเส้นที่มีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวา

อุปสงค์ส่วนบุคคลและอุปสงค์ตลาด

อุปสงค์ส่วนบุคคล หมายถึง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคแต่ละบุคคล ณ ระดับราคาเดียวกัน ผู้บริโภคเสนอซื้อสินค้าและบริการที่จำนวนเท่ากันหรือจำนวนไม่เท่ากันก็ได้ เมื่อเรารวมปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดเดียวของผู้บริโภคทุกคนในตลาดเข้าด้วยกัน ณ ระดับราคาสินค้าและบริการเท่ากัน เรียกว่า อุปสงค์ตลาดดังนั้นอุปสงค์ตลาด ก็คือ การนำปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการทั้งหมดในตลาดเข้ารวมกัน ณ ระดับราคาเดียวกัน(ภราดร ปริดาศักดิ์,2549:38) ดังตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่วนบุคคลและอุปสงค์ตลาดในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่วนบุคคลและอุปสงค์ตลาดของชาเขียวกระป๋องของตลาดแห่งหนึ่ง

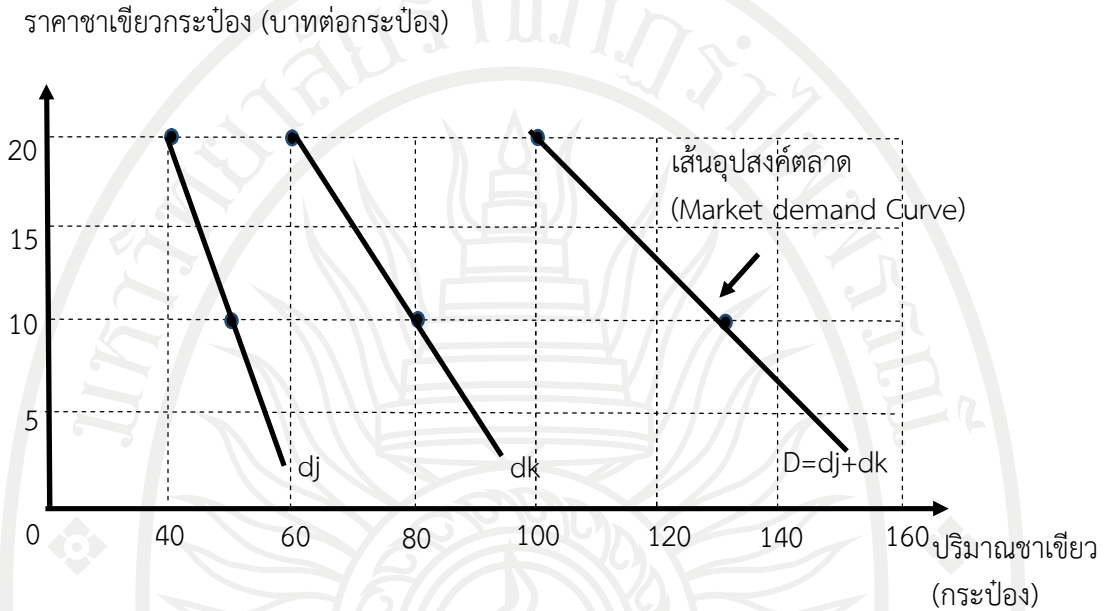
ราคาชาเขียว (บาทต่อกระป๋อง)	ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง		
	นาย k (dk)	นาย j (dj)	อุปสงค์ตลาด $D=dk+dj$
20	60	40	$100=60+40$
15	70	45	$115=70+45$
10	80	50	$130=80+50$
5	90	55	$145=90+55$

จากตัวอย่างตารางที่ 2.2 แสดงถึงปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องของผู้บริโภค 2 คน คือ นาย k และนาย j แต่ละคนมีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องที่ราคา 20 15 10 และ 5 บาทที่แตกต่างกัน ซึ่งเราเรียกว่า อุปสงค์ชาเขียวของนาย k และอุปสงค์ชาเขียวของนาย j ตามลำดับ

ณ ระดับราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาท นาย k มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 60 กระป๋อง และนาย j มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 40 กระป๋อง ที่ระดับราคาชาเขียวกระป๋องละ 15 บาท นาย k มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 70 กระป๋อง นาย j มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 45 กระป๋อง จากระดับราคาชาเขียวกระป๋องลดลง ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องของนาย k และนาย j จะเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ณ ระดับราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาท นาย k มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 60 กระป๋อง และนาย j มีปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 40 กระป๋อง เมื่อเรารวมปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องของนาย k และนาย j ที่ราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาทเข้าด้วยกัน ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวทั้งหมดเท่ากับ $60 + 40 = 100$ กระป๋อง ณ ระดับราคาชาเขียวราคาต่างๆกัน สามารถคำนวณหาอุปสงค์ตลาดด้วยวิธีเดียวกัน

เมื่อนำความสัมพันธ์อันดับอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนาย k และนาย j มาเขียนจุดของคู่อันดับราคาชาเขียวกระป๋องกับปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง จะได้เส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนาย k (dk) และ เส้นอุปสงค์ชาเขียวกระป๋องของนาย j (dj) และเส้นอุปสงค์ตลาดชาเขียวกระป๋อง (D)

ภาพที่ 2.3 การหาเส้นอุปสงค์ตลาดโดยรวมเส้นอุปสงค์ส่วนบุคคล ณ ระดับราคาที่เท่ากัน

จากภาพที่ 2.3 ให้แก่งตังแทนราคาข้าวเขียวกระป๋อง และแกนนอนแทนปริมาณข้าวเขียวกระป๋อง เส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋องของนาย k คือ dk เส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋องของนาย j คือ dj สมมติในตลาดมีนาย k และนาย j มี 2 ราย อุปสงค์ตลาด คือ ผลรวมของปริมาณเสนอซื้อข้าวเขียวกระป๋อง ณ ระดับราคาที่เท่ากันของอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋องของนาย k คือ เส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋อง dk และเส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋องนาย j คือ เส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋อง dj เส้นอุปสงค์ข้าวเขียวกระป๋องของตลาด คือ เส้นอุปสงค์ $D = dk + dj$

กฎของอุปสงค์

เนื่องจากเส้นอุปสงค์มีลักษณะทอดลงจากทางซ้ายไปทางขวา เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้าและบริการชนิดนั้น มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น กล่าวคือ ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นจะเพิ่มขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาข้าวเขียวกระป๋องลดลงจากกระป๋องละ 20 บาท เหลือราคากระป๋องละ 15 บาท ปริมาณเสนอซื้อข้าวเขียวกระป๋องเพิ่มจาก 60 กระป๋องเป็น 70 กระป๋อง สามารถเขียนสัญลักษณ์แทนการเปลี่ยนแปลงการผกผันของราคาข้าวเขียวกับปริมาณเสนอซื้อข้าวเขียวกระป๋องได้ดังนี้

$$P \downarrow \rightarrow Qd \uparrow$$

แต่ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นจะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาซาเขียวกระป๋องเพิ่มขึ้นจากกระป๋องละ 5 บาท เป็นราคากระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอซื้อซาเขียวกระป๋องลดลงจาก 90 กระป๋องเหลือเพียง 80 กระป๋อง สามารถเขียนสัญลักษณ์แทนการเปลี่ยนแปลงการผกผันของราคาซาเขียวกับปริมาณเสนอซื้อซาเขียวกระป๋องได้ดังนี้

$$P \uparrow \rightarrow Qd \downarrow$$

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นมีการผันแปรผกผันกับราคาสินค้าและบริการชนิดนั้น เนื่องจากผลของราคา เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้เกิดผลกระทบ 2 ประการร่วมกันคือ

1) ผลทางรายได้เมื่อราคาสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้รายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป เช่น เมื่อราคาสินค้าเพิ่มขึ้น โดยรายได้ที่เป็นตัวเงินของผู้บริโภคและปัจจัยอื่นๆที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ยังคงที่ จะทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการได้จำนวนที่ลดลงแสดงว่าผู้บริโภคมีรายได้ที่แท้จริงหรืออำนาจซื้อที่ลดลง

ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอมีรายได้ 100 บาท ซาเขียวกระป๋องละ 10 บาทนายเพียงพอสามารถซื้อซาเขียวกระป๋องได้ 10 กระป๋อง เมื่อราคาซาเขียวกระป๋องปรับราคาสูงขึ้นเป็นราคากระป๋องละ 20 บาท ขณะที่นายเพียงพอมีรายได้ที่เป็นตัวเงิน 100 บาทคงเดิม ทำให้นายเพียงพอซื้อซาเขียวกระป๋องลดลงเหลือเพียง 5 กระป๋อง ดังนั้นเมื่อราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น จะทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการลดลง

2) ผลการทดแทน เมื่อราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่น เมื่อราคาสินค้าและบริการชนิดหนึ่งสูงขึ้น ผู้บริโภคจะทำการเปรียบเทียบราคา ผู้บริโภคจะมีความรู้สึกรู้สึกว่าสินค้าและบริการชนิดอื่นมีราคาถูกลง ทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าและบริการชนิดอื่นแทน

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาขานมเพิ่มขึ้น ราคาเปรียบเทียบของขานมจะสูงขึ้น โดยราคาเปรียบเทียบของสินค้าอื่น เช่น ซาเขียวจะถูกลง ผู้บริโภคจะลดการบริโภคขานมลดลง เนื่องจากขานมมีราคาเปรียบเทียบที่มีราคาเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคจึงหันมาบริโภคซาเขียวที่มีราคาเปรียบเทียบที่มีราคาลดลง ทำให้ปริมาณเสนอซื้อซาเขียวเพิ่มขึ้นเมื่อราคาขานมเพิ่มขึ้น

$$P_{\text{ขานม}} \uparrow \rightarrow P_{\text{ราคาเปรียบเทียบซาเขียว}} \downarrow \rightarrow Qd_{\text{ซาเขียว}} \uparrow$$

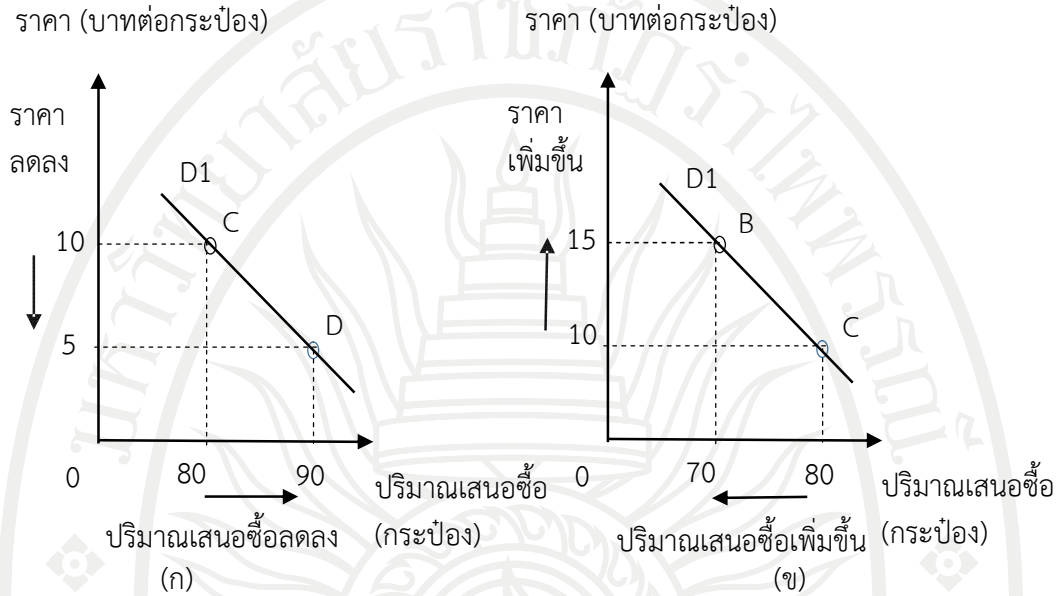
การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอซื้อกับการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์

การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอซื้อ

การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอซื้อ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ คือ ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ปัจจัยอื่นยังคงเดิม มีผลทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎของอุปสงค์ การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการย้ายจุดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งบนเส้นอุปสงค์เส้นเดิม (ภราดร ปรีดาศักดิ์ ,2549:42)

ยกตัวอย่างเช่น ณ จุด C บนเส้นอุปสงค์ D1 ราคาชาเขียวอยู่ที่กระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องอยู่ที่ 80 กระป๋อง ต่อมาราคาชาเขียวลดลงจากกระป๋องละ 10 บาท เหลือกระป๋องละ 5 บาททำให้ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องเพิ่มขึ้นจาก 80 กระป๋อง เป็น 90 กระป๋อง จึงทำให้เกิดเคลื่อนย้ายจากจุด C ไปจุด D บนเส้นอุปสงค์ D1 เส้นเดิมเช่นในภาพที่ 2.4(ก)

ณ จุด C บนเส้นอุปสงค์ D1 ราคาชาเขียวอยู่ที่กระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องอยู่ที่ 80 กระป๋อง ต่อมาราคาชาเขียวเพิ่มขึ้นจากกระป๋องละ 10 บาท เป็นกระป๋องละ 15 บาททำให้ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องลดลงจาก 80 กระป๋อง เหลือเพียง 70 กระป๋อง จึงทำให้เกิดเคลื่อนย้ายจากจุด C ไปจุด B บนเส้นอุปสงค์ D1 เส้นเดิมเช่นในภาพที่ 2.4 (ข)

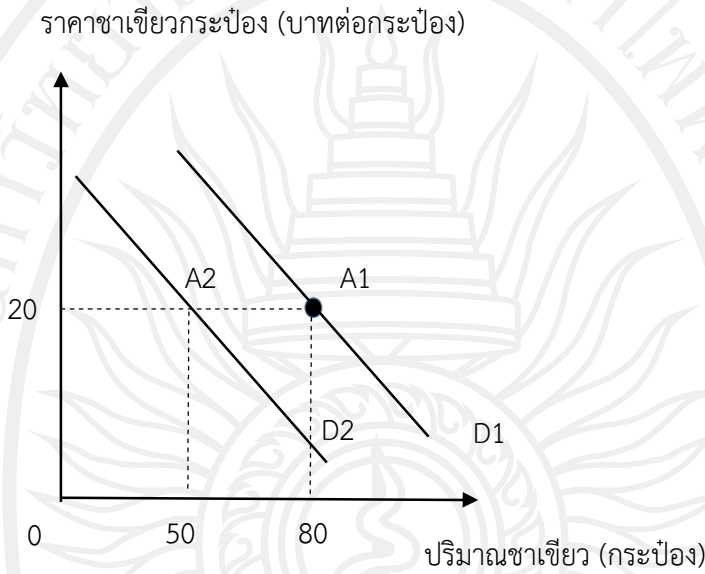

ภาพที่ 2.4 การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอซื้อ

การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์

การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์อื่นเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ คือ ราคาของที่มีผลทำให้ปริมาณเสนอซื้อเปลี่ยนแปลงไปตามกฎของอุปสงค์ เช่น ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์อื่นเปลี่ยนแปลงไป คือ รายได้ มีผลทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ณ ระดับราคาเดิม จะแสดงโดยเส้นอุปสงค์ย้ายไปทางซ้ายมือหรือทางขวามือจากเส้นเดิม ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์เปลี่ยนแปลงไป มีผลทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเดิม ณ ระดับราคาเดิม ถ้าทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการลดลง เส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายไปทางซ้ายมือจากเส้นอุปสงค์เส้นเดิม ในทิศทางตรงกันข้าม ถ้าทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายไปทางขวามือจากเส้นอุปสงค์เส้นเดิม (ภราดร ปริตาคักดี, 2549:43) เช่นในรูปที่ 2.5

ยกตัวอย่างเช่น ณ จุด A1 บนเส้นอุปสงค์ D1 ราคาชาเขียวกระป๋องอยู่ที่กระป๋องละ 20 บาท นายเพียงพอเสนอซื้อชาเขียวกระป๋อง 80 กระป๋อง ต่อมา นายเพียงพอรายได้ลดลง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์อื่นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้นายเพียงพอบริโภคชาเขียวกระป๋องลดลงจาก 80 กระป๋อง เหลือเพียง 50 กระป๋อง โดยราคาชาเขียวกระป๋องยังคงเดิมกระป๋องละ 20 บาท ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวกระป๋องที่ลดลง เป็นผลทำให้เส้นอุปสงค์เคลื่อนย้ายไปทางซ้ายมือจากเส้นอุปสงค์เส้นเดิมย้ายจากเส้นอุปสงค์ D1 ไปเป็นเส้นอุปสงค์ D2 ณ จุด A2

ภาพที่ 2.5 การเคลื่อนย้ายอุปสงค์

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการต่อเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการ ซึ่งแสดงเป็นสูตรเบื้องต้นได้ดังนี้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556:58)

$$Ed = \frac{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ}}{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการ}}$$

การวัดค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ สามารถวัดได้ 2 แบบด้วยกัน คือ 1) การวัดค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์แบบช่วง 2) การวัดค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์แบบจุด

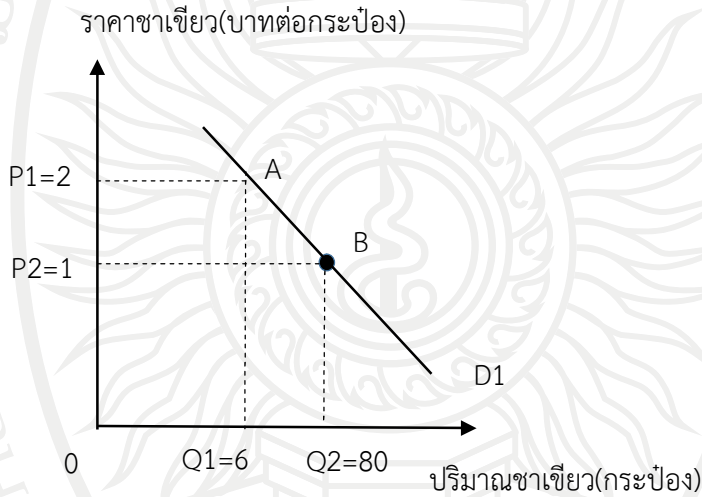
1) การวัดค่าความยืดหยุ่นแบบช่วง การคำนวณหาค่าของความยืดหยุ่นจากจุด 2 จุดบนเส้นอุปสงค์ เนื่องจากราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงมาก มีสูตรว่า

กำหนดให้

$$Ed = \frac{(Q_2 - Q_1)}{(P_2 - P_1)} \times \frac{(P_2 + P_1)}{(Q_2 + Q_1)}$$

Ed = ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา
 P₁ = ราคาสินค้าเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลง
 P₂ = ราคาสินค้าหลังการเปลี่ยนแปลง
 Q₁ = ปริมาณเสนอซื้อสินค้า ณ ราคา P₁
 Q₂ = ปริมาณเสนอซื้อสินค้า ณ ราคา P₂

ตัวอย่างที่ 1 จากภาพที่ 2.6 แสดงเส้นอุปสงค์ต่อราคา จงคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา ในช่วง AB

ภาพที่ 2.6 เส้นอุปสงค์ต่อราคา

จุด A	P1=20	Q1=60
จุด B	P2=15	Q2=80

$$\begin{aligned}
 Ed &= \frac{(Q_2 - Q_1)}{(P_2 - P_1)} \times \frac{(P_2 + P_1)}{(Q_2 + Q_1)} \\
 &= \frac{(80 - 60)}{(15 - 20)} \times \frac{(15 + 20)}{(80 + 60)} \\
 &= \frac{20}{-5} \times \frac{35}{140} \\
 &= -1
 \end{aligned}$$

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาบนช่วง AB มีค่าเท่ากับ -1 หมายความว่า เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 % ทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1% ในทิศทางตรงกันข้าม

2) การวัดค่าความยืดหยุ่นแบบจุด

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นบนจุดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียวบนเส้นอุปสงค์ โดยราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก มีสูตรว่า

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

กำหนดให้

ΔQ	=	ส่วนต่างของปริมาณเสนอซื้อ
ΔP	=	ส่วนต่างของราคา
P	=	ราคา ณ จุดที่พิจารณา
Q	=	ปริมาณเสนอซื้อ ณ จุดที่พิจารณา

ตัวอย่างที่ 2 จากภาพที่ 2.6 แสดงเส้นอุปสงค์ต่อราคา จงคำนวณหาค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา ณ จุด A

$$\begin{aligned} Ed &= \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q} \\ &= \frac{(20 \times 20)}{(-5 \times 60)} \\ &= -1.33 \end{aligned}$$

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา ณ จุด A เท่ากับ - 1.33 หมายความว่า เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1% ทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1.33% ในทิศทางตรงกันข้าม

อุปทาน

ความหมายอุปทาน

อุปทาน เป็นการศึกษากฎธรรมชาติของผู้ผลิตถึงปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการชนิดนั้น ณ ระดับราคาต่างกัน ณ ช่วงเวลานั้น ของผู้ผลิต โดยมีผู้ให้ความหมายดังนี้

ประพันธ์ เศรษฐนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2542:29) กล่าวว่าปริมาณเสนอขายสินค้าชนิดใด ชนิดหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ในระดับราคาต่างๆกัน

ภราดร ปรีดาศักดิ์ (2549:45) กล่าวว่า จำนวนสินค้าหรือบริการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายประสงค์จะผลิตออกขายในช่วงเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น

รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล (2549:100)กล่าวว่า ปริมาณสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตเต็มใจจะขายในตลาดหนึ่งๆภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆกันของสินค้าชนิดนั้น

จรัสศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ (2549:65) กล่าวว่า ปริมาณสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งในท้องตลาดตามราคาที่กำหนดให้ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง

ประภาพร แสงทอง (2550:59) กล่าวว่า ปริมาณสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตเต็มใจจะขายในตลาดหนึ่งๆในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆกันของสินค้าชนิดนั้น

ในที่นี้สรุปความหมายของอุปทานว่า ปริมาณสินค้าและบริการชนิดนั้นที่ผู้ผลิตพร้อมเสนอขายตามกำลังตามความสามารถการผลิต ณ แต่ละช่วงระดับราคา ณ เวลานั้นๆ

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทาน

อุปทานหรือปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ โดยมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดปริมาณอุปทานที่จะมีมากหรือมีน้อย คือ ราคาสินค้าและบริการ เป็นปัจจัยภายในและมีปัจจัยอื่นๆที่มีใช้ราคาสินค้าและบริการที่เป็นตัวกำหนดอุปทานเป็นปัจจัยภายนอก จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอุปทานดังนี้(ภราดร ปริดา ศักดิ์,2549:49)

1) ราคาสินค้าและบริการ ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาสินค้าและบริการ กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าและบริการมีระดับราคาที่สูงขึ้น จะทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น แต่ถ้าราคาสินค้าและบริการมีระดับราคาที่ลดลง จะทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการลดลง

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าระดับราคาขาเขียวกระป๋อง 20 บาท นายเพ็ญพองจะเสนอขายขาเขียว 80 กระป๋อง แต่ถ้าราคาขาเขียวกระป๋องละ 25 บาท นายเพ็ญพองจะเสนอขายขาเขียวเพิ่มขึ้นจาก 80 กระป๋อง เพิ่มขึ้นเป็น 90 กระป๋อง

2) ราคาปัจจัยการผลิต ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าขนส่ง ค่าจ้างพนักงาน ค่าวัตถุดิบในการผลิต เป็นต้น กล่าวคือ เมื่อราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการจะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าค่าขนส่งปรับตัวสูงขึ้นจาก 1,000 บาทต่อเที่ยว เป็น 2,000 บาทต่อเที่ยว ทำให้ปริมาณเสนอขายผลไม้ลดลงจาก 100 เที่ยวต่อวัน เหลือเพียง 90 เที่ยวต่อวัน

3) จำนวนผู้ผลิต ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ผลิต กล่าวคือ ในตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมาก ทำให้เกิดการแข่งขันกันและปริมาณเสนอขายสินค้ามีจำนวนมาก ทำให้ผู้ผลิตไม่สามารถตั้งราคาให้มีกำไรสูงได้ โดยผู้ผลิตจะต้องประมาณปริมาณสินค้าและบริการที่จะขายให้เหมาะสม แต่ถ้ามีผู้ผลิตเพียงรายเดียว ผู้ผลิตสามารถกำหนดปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการให้มีกำไรสูงสุดได้

4) นโยบายของรัฐบาล การดำเนินนโยบายของรัฐบาลมีผลต่อปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิต เช่น เมื่อรัฐบาลมีการอุดหนุนสินค้าภาคการเกษตรเป็นนโยบายระดับชาติ จะมีผลให้ผู้ผลิตเพิ่มปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ ในทางตรงกันข้ามถ้ารัฐบาลมีการจัดเก็บภาษีสินค้าและ

บริการภาคการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น จะมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตของสินค้าและบริการภาคการเกษตรสูงขึ้น ส่งผลทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการภาคเกษตรลดลง

5) การคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต การคาดคะเนของผู้ผลิตว่าราคาสินค้าจะปรับตัวเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคต จะส่งผลทำให้ปริมาณเสนอขายของผู้ผลิตเปลี่ยนแปลงไป เช่น ถ้าผู้ประกอบการอัญมณีคาดคะเนว่าอัญมณีที่ผลิตอยู่จะมีราคาสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการอัญมณีเสนอขายอัญมณีในปัจจุบันลดลง แต่ถ้าผู้ประกอบการอัญมณีคาดคะเนว่าอัญมณีที่ผลิตอยู่จะมีราคาลดลงในอนาคต ผู้ประกอบการจะเร่งการผลิตในปัจจุบันเพื่อเพิ่มปริมาณเสนอขายอัญมณีในปัจจุบัน

รูปแบบต่างๆของอุปทาน

อุปทาน คือ ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตมีความสัมพันธ์กับราคาสินค้าและบริการ ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์อยู่ในรูปของฟังก์ชัน สมการ ตารางและเส้นกราฟ (วันรักษ์ มิ่งมณี นาคิน,2553:33-34) ดังนี้

1) ฟังก์ชันของอุปทาน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตกับราคาสินค้าและบริการ เขียนอยู่ในรูปสมการทั่วไป

$$Q_{s_x} = f(P_x)$$

กำหนดให้ Q_{s_x} = ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการxของผู้ผลิต

P_x = ราคาสินค้าและบริการx

จากฟังก์ชันของอุปทาน หมายความว่า ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการxของผู้ผลิตมีความสัมพันธ์กับราคาสินค้าx

2) สมการอุปทาน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าของผู้ผลิตกับราคาสินค้าและบริการ เขียนอยู่ในรูปสมการเฉพาะ

$$Q_{s_x} = -c + dP_x \quad (d>0)$$

กำหนดให้ Q_{s_x} = ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการxของผู้ผลิต

P_x = ราคาสินค้าและบริการx

c,d = ค่าสัมประสิทธิ์คงที่

3) ตารางอุปทาน

ตารางอุปทาน คือ รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตกับราคาสินค้าที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ยกตัวอย่างเช่น สมการอุปสงค์ในการบริโภคชาเขียวของนายเพียงพอ

$$Q_{s\text{ชาเขียว}} = -5+4P_{\text{ชาเขียว}}$$

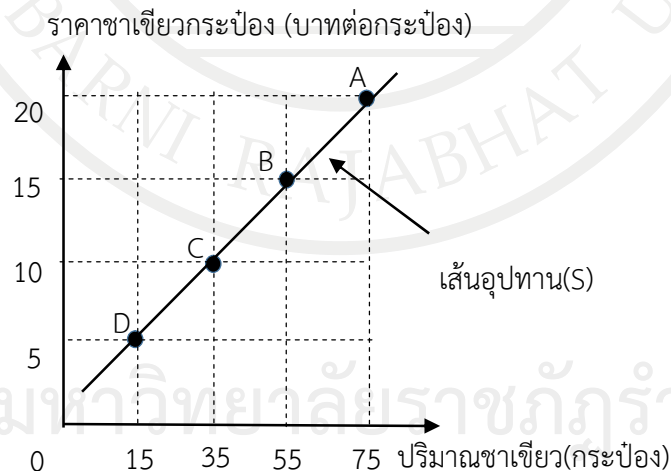
ตารางที่ 2.3 อุปทานชาเขียวกระป๋องของนายเพียงพอ

ราคาชาเขียว (บาทต่อกระป๋อง)	ปริมาณเสนอขายชาเขียว (กระป๋อง)
20	75
15	55
10	35
5	15

จากตารางที่ 2.3 เป็นตารางอุปทานชาเขียวกระป๋องของนายเพียงพอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาท นายเพียงพอจะเสนอขายชาเขียวกระป๋อง 75 กระป๋อง ถ้าราคาชาเขียวลดลงเหลือ กระป๋องละ 15 บาท นายเพียงพอจะเสนอขายชาเขียวกระป๋อง 55 กระป๋อง และจะเสนอขายชาเขียวกระป๋องลดลงเป็น 35 กระป๋อง และ 15 กระป๋อง ถ้าราคาชาเขียวกระป๋องลดลงเหลือกระป๋องละ 10 บาท และ 5 บาทตามลำดับ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคู่ลำดับตัวเลขในตารางอุปสงค์ชาเขียวของนายเพียงพอ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตกับราคาสินค้าและบริการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

4) เส้นอุปทาน

เส้นอุปทาน เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตกับราคาสินค้าและบริการ จากตารางที่ 2.3 ซึ่งเป็นการแสดงอุปทานชาเขียวของนายเพียงพอ เราสามารถเขียนเป็นเส้นอุปทานชาเขียว ได้ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 เส้นอุปทานชาเขียว

ในภาพที่ 2.7จุด A , B , C และD ที่อยู่บนเส้นอุปทานจะสอดคล้องกับข้อมูล ในแถวที่ 1, 2, 3 และ4 ในตารางที่ 2.3 ตามลำดับ

ยกตัวอย่างเช่น จุด A ที่อยู่บนเส้นอุปทานชาเขียว สอดคล้องกับแถวที่ 1 ในตารางที่ 2.3 เมื่อราคาชาเขียวกระป๋องราคากระป๋องละ 20 บาท นายเพียงพอเสนอขายชาเขียว 75 กระป๋อง

อุปทานส่วนบุคคลและอุปทานตลาด

อุปทานส่วนบุคคลหมายถึงปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตแต่ละบุคคล ณ ระดับราคาเดียวกัน ผู้ผลิตเสนอขายสินค้าและบริการจำนวนที่เท่ากันหรือไม่ก็ได้ เมื่อรวมปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการชนิดเดียวกันของทุกคนในตลาดเข้าด้วยกัน ณ ระดับราคาสินค้าและบริการที่ราคาเท่ากัน เราเรียกว่า อุปทานตลาดดังนั้นอุปทานตลาด ก็คือ การรวมปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการทั้งหมดในตลาดรวมเข้าด้วยกัน ณ ระดับราคาเดียวกัน (ภราดร ปรีดาศักดิ์,2549:47)ดังตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานส่วนบุคคลและอุปทานตลาดในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4ความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานส่วนบุคคลและอุปทานตลาดของชาเขียวของตลาดแห่งหนึ่ง

ราคาชาเขียว (บาทต่อกระป๋อง)	ปริมาณเสนอขายชาเขียวกระป๋อง		
	นายm (sm)	นายk (sn)	อุปทานตลาด S=sm+sn
20	75	55	130=75+55
15	55	40	95=55+40
10	35	25	60=35+25
5	15	10	25=15+10

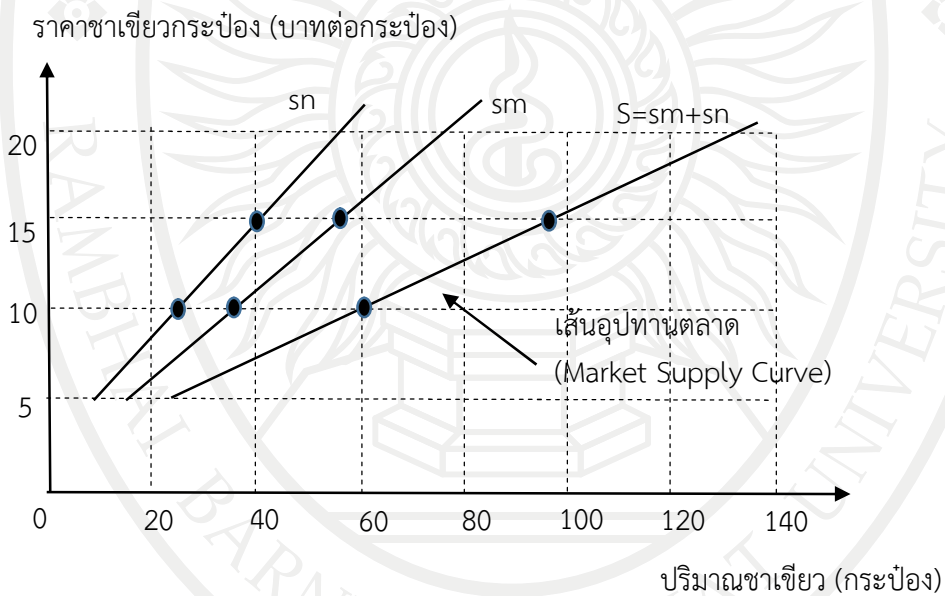
จากตารางที่ 2.4 แสดงถึงปริมาณเสนอขายชาเขียวของผู้ผลิต 2 คน คือ นายm และ นายk แต่ละมีปริมาณเสนอขายชาเขียวที่ราคากระป๋องละ 20 , 15 , 10 และ5 บาทที่แตกต่างกัน ซึ่งเรียกว่าอุปทานชาเขียวของนายm และอุปทานชาเขียวของนายk ตามลำดับ

ณ ระดับราคาชาเขียวที่ราคากระป๋องละ 20 บาท นายm มีปริมาณเสนอขายชาเขียว 75 กระป๋อง และนายkมีปริมาณเสนอขายชาเขียว 55 กระป๋อง ที่ระดับราคาชาเขียวที่ราคากระป๋องละ 15 บาท นายm มีปริมาณเสนอขายชาเขียว 55 กระป๋อง และนายkมีปริมาณเสนอขายชาเขียว 40 กระป๋อง จากระดับราคาชาเขียวที่ลดลง ปริมาณเสนอขายชาเขียวของนายm และปริมาณเสนอขายชาเขียวนายk จะลดลง เป็นต้น

เมื่อรวมปริมาณเสนอขายชาเขียวของอุปทานส่วนบุคคลทั้งหมดในตลาดเข้าด้วยกัน ณ ระดับราคาเดียวกัน เข้าด้วยกันจะได้อุปทานตลาด

ณระดับราคาชาเขียวที่ราคากระป๋องละ 20 บาท นายm มีปริมาณเสนอขายชาเขียว 75 กระป๋อง และนายkมีปริมาณเสนอขายชาเขียว 55 กระป๋อง เมื่อรวมอุปทานชาเขียวของนายmและอุปทานชาเขียวของนายk ที่ระดับราคาชาเขียวกระป๋องละ 20 บาทเข้าด้วยกัน ปริมาณเสนอขายชาเขียวทั้งหมด $75 + 55 = 130$ กระป๋อง ณ ระดับราคาชาเขียวที่ราคาต่างๆ สามารถคำนวณหาอุปทานตลาดด้วยวิธีเดียวกัน

เมื่อนำความสัมพันธ์คู่อันดับอุปทานชาเขียวของนายm และนายk มาเขียนจุดของคู่ลำดับ จะได้เส้นอุปทานชาเขียวของนายm (s_m) และนาย k (s_n) และเส้นอุปทานตลาดชาเขียว (S)

ภาพที่ 2.8 การหาเส้นอุปทานตลาดโดยรวมเส้นอุปทานส่วนบุคคล ณ ระดับราคาที่เหมาะสม

จากภาพที่ 2.8 ให้แกนตั้งแทนราคาชาเขียวและแกนนอนแทนปริมาณชาเขียว เส้นอุปทานชาเขียวของนายm คือ s_m เส้นอุปทานชาเขียวของนายk คือ s_n สมมติในตลาดมีผู้ผลิต 2 ราย คือ นายm และนาย k อุปทานตลาดคือผลรวมของปริมาณเสนอขายชาเขียว ณ ระดับราคาที่เหมาะสมของอุปทานชาเขียวของนายm คือ เส้นอุปทานชาเขียว s_m และอุปทานชาเขียวของนายk คือ เส้นอุปทานชาเขียว s_n ส่วนอุปทานชาเขียวตลาดคือ เส้นอุปทานชาเขียว S ($S = s_m + s_n$)

กฎของอุปทาน

เนื่องจากเส้นอุปทานมีลักษณะทอดขึ้นจากซ้ายมือไปทางขวามือ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการชนิดนั้นเสมอ กล่าวคือ ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นลดลง ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการชนิดนั้นจะลดลง

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาขาเขียวกระป๋องลดลงจากราคากระป๋องละ 20 บาท เป็นราคากระป๋องละ 15 บาท ปริมาณเสนอขายขาเขียวจะลดลงจาก 75 กระป๋อง เหลือเพียง 55 กระป๋อง สามารถเขียนเป็นสัญลักษณ์แทนการเปลี่ยนแปลงของราคาขาเขียวกับปริมาณเสนอขายขาเขียวได้ดังนี้

$$P \downarrow \rightarrow Q_s \downarrow$$

แต่ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการชนิดนั้นจะเพิ่มขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อราคาขาเขียวเพิ่มขึ้นจากกระป๋องละ 5 บาท เป็นราคากระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอขายขาเขียวจะเพิ่มขึ้นจาก 15 กระป๋อง เป็น 35 กระป๋อง สามารถเขียนเป็นสัญลักษณ์แทนการเปลี่ยนแปลงของราคาขาเขียวกับปริมาณเสนอขายขาเขียวได้ดังนี้

$$P \uparrow \rightarrow Q_s \uparrow$$

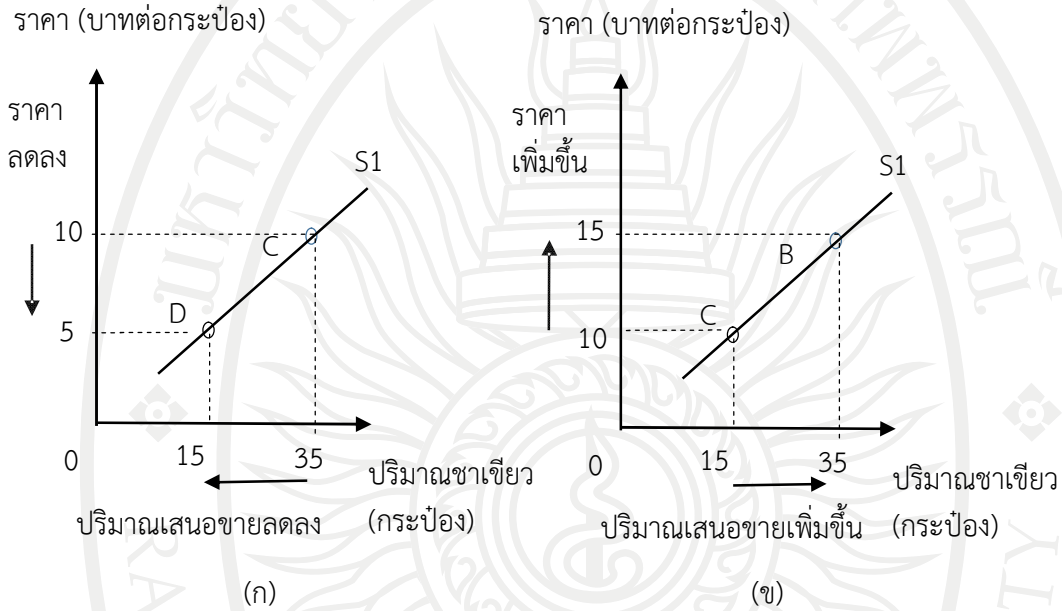
การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอขายกับการเปลี่ยนแปลงในอุปทาน

การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอขาย

การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอขาย หมายถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทาน คือ ราคาสินค้าและบริการ เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานตัวอื่นยังคงเดิม มีผลทำให้ปริมาณเสนอขายเปลี่ยนแปลงไปตามกฎของอุปทาน การเปลี่ยนแปลงการเสนอขายสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไป เป็นการย้ายจุดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง บนเส้นอุปทานเส้นเดิม(ภราดร ปรีดาศักดิ์, 2549:49)

ยกตัวอย่างเช่น ณ จุด C บนเส้นอุปทาน S1 ราคาขาเขียวอยู่ที่กระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอขายขาเขียวกระป๋องอยู่ที่ 35 กระป๋อง ต่อมาราคาขาเขียวลดลงจากราคากระป๋องละ 10 บาท เหลือกระป๋องละ 5 บาททำให้ปริมาณเสนอขายขาเขียวกระป๋องลดลงจาก 35 กระป๋อง เหลือเพียง 15 กระป๋อง จึงทำให้เกิดเคลื่อนย้ายจากจุด C ไปจุด D บนเส้นอุปทาน S1 เส้นเดิมเช่นในภาพที่ 2.9 (ก)

ยกตัวอย่างเช่น ณ จุด C บนเส้นอุปทาน S1 ราคาขาเขียวอยู่ที่กระป๋องละ 10 บาท ปริมาณเสนอขายขาเขียวกระป๋องอยู่ที่ 35 กระป๋อง ต่อมาราคาขาเขียวเพิ่มขึ้นจากราคากระป๋องละ 10 บาท เป็นราคากระป๋องละ 15 บาททำให้ปริมาณเสนอขายขาเขียวกระป๋องเพิ่มขึ้นจาก 35 กระป๋อง เป็น 55 กระป๋อง จึงทำให้เกิดเคลื่อนย้ายจากจุด C ไปจุด B บนเส้นอุปทาน S1 เส้นเดิมเช่นในภาพที่ 2.9 (ข)

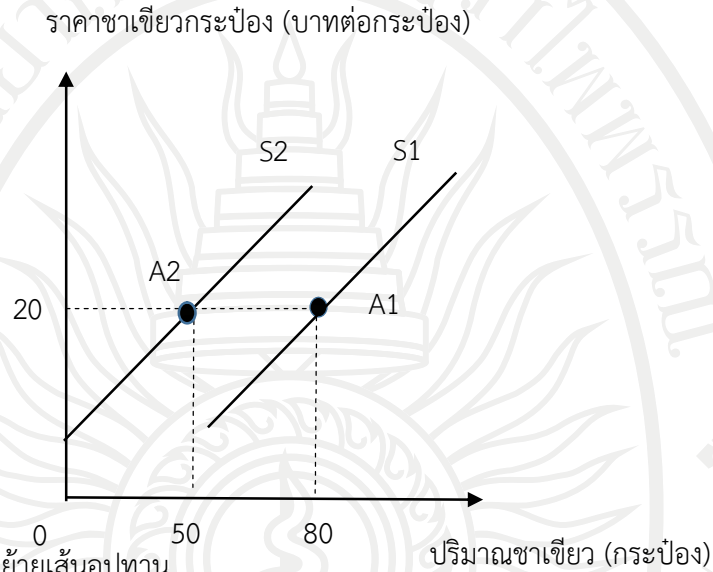
ภาพที่ 2.9 การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอขาย

การเปลี่ยนแปลงในอุปทาน

การเปลี่ยนแปลงในอุปทาน หมายถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานอื่นเปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทาน คือ ราคายังคงเดิม มีผลทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎอุปทาน เช่น ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานอื่นเปลี่ยนแปลงไป คือ ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง มีผลทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ณ ระดับราคาเดิม จะแสดงโดยเส้นอุปทานย้ายไปทั้งเส้นทางซ้ายมือหรือทางขวามือจากเส้นเดิม ขึ้นอยู่กับว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานเปลี่ยนแปลงไป มีผลทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเดิม ณ ระดับราคาเดิม ถ้าทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการลดลง เส้นอุปทานจะเคลื่อนย้ายไปทางซ้ายมือจากเส้นอุปทานเส้นเดิม ในทิศทางตรงกันข้าม ถ้าทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น เส้นอุปทานจะเคลื่อนย้ายไปทางขวามือจากเส้นอุปทานเส้นเดิม(ภราดร ปริดาศักดิ์, 2549:50)เช่นในภาพที่ 2.10

ยกตัวอย่างเช่น ณ จุด A1 บนเส้นอุปทาน S1 ราคาชาเขียวราคากระป๋องละ 20 บาท นายเพียงพอเสนอขายชาเขียว 80 กระป๋อง ต่อมาราคาน้ำมันเชื้อเพลิง (ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานอื่นเปลี่ยนแปลงไป) เพิ่มขึ้น เนื่องจากน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นต้นทุนในการขนส่งชาเขียว มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้น ทำให้นายเพียงพอเสนอขายชาเขียวลดลงจาก 80 กระป๋อง เหลือเพียง 50 กระป๋อง โดยระดับราคาชาเขียวยังคงเดิมราคากระป๋องละ 20 บาท ปริมาณเสนอขายชาเขียวที่ลดลง เป็นผลทำให้

เส้นอุปทานเคลื่อนย้ายไปทางซ้ายมือจากเส้นอุปทานเส้นเดิม ย้ายจากเส้นอุปทาน S1 ไปทางซ้ายมือ เป็นเส้นอุปทาน S2 ณ จุด A2

ภาพที่ 2.10 การเคลื่อนย้ายเส้นอุปทาน

ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา

ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา หมายถึง สัดส่วนระหว่างเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานกับเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาของสินค้าชนิดนั้น ซึ่งสามารถหาได้จากสูตร (ชยันต์ ตันติวิศดารการ, 2556 : 48)

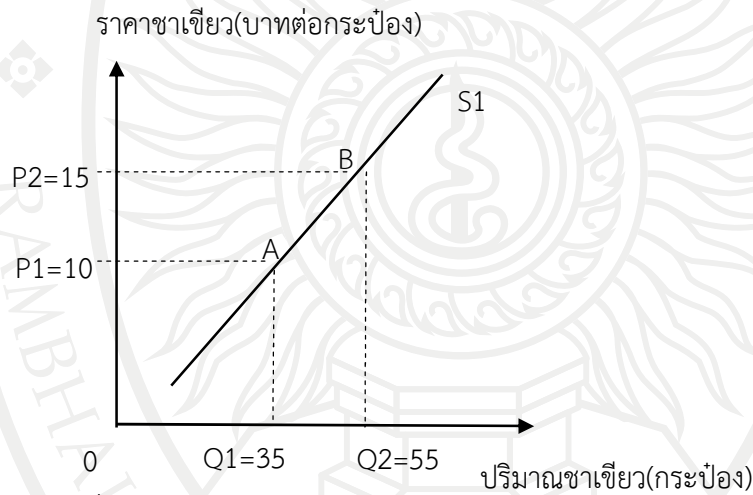
$$Es = \frac{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ}}{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการ}}$$

การวัดค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปทาน สามารถวัดได้ 2 แบบด้วยกัน คือ 1) การวัดค่าความยืดหยุ่นอุปทานแบบช่วง 2) การวัดค่าความยืดหยุ่นอุปทานแบบจุด

1) การวัดค่าความยืดหยุ่นแบบช่วงการคำนวณหาค่าของความยืดหยุ่นจากจุด 2 จุดบนเส้นอุปทาน เนื่องจากราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงมาก มีสูตรว่า

- กำหนดให้
- E_s = ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา
 - P_1 = ราคาสินค้าเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลง
 - P_2 = ราคาสินค้าหลังการเปลี่ยนแปลง
 - Q_1 = ปริมาณเสนอขายสินค้า ณ ราคา P_1
 - Q_2 = ปริมาณเสนอขายสินค้า ณ ราคา P_2

ตัวอย่างที่ 1 จากภาพที่ 2.11 แสดงเส้นอุปทานต่อราคา จงคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา ในช่วง AB

ภาพที่ 2.11 เส้นอุปทานต่อราคา

จุด A	$P_1=10$	$Q_1=35$
จุด B	$P_2=15$	$Q_2=55$

$$\begin{aligned}
 E_s &= \frac{(Q_2 - Q_1)}{(P_2 - P_1)} \times \frac{(P_2 + P_1)}{(Q_2 + Q_1)} \\
 &= \frac{(55 - 35)}{(15 - 10)} \times \frac{(15 + 10)}{(55 + 35)} \\
 &= \frac{(20)}{(5)} \times \frac{(25)}{(90)} \\
 &= 1.11
 \end{aligned}$$

ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคาบนช่วง AB มีค่าเท่ากับ 1.11 หมายความว่า เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 % ทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1.11% ในทิศทางเดียวกัน

2) การวัดค่าความยืดหยุ่นแบบจุด

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นบนจุดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียวบนเส้นอุปทาน โดยราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากแทบมองไม่เห็น มีสูตรว่า

$$E_s = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

กำหนดให้

ΔQ	=	ส่วนต่างของปริมาณเสนอขาย
ΔP	=	ส่วนต่างของราคา
P	=	ราคา ณ จุดที่เราสนใจ
Q	=	ปริมาณเสนอขาย ณ จุดที่เราสนใจ

ตัวอย่างที่ 2 จากรูปที่ 2.11 แสดงเส้นอุปทานต่อราคา จึงคำนวณหาค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา ณ จุด A

$$\begin{aligned} E_s &= \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q} \\ &= \frac{(20)}{(5)} \times \frac{(10)}{(35)} \\ &= 1.14 \end{aligned}$$

ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา ณ จุด A เท่ากับ 1.14 หมายความว่า เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1% ทำให้ปริมาณเสนอขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1.14% ในทิศทางเดียวกัน

ดุลยภาพของตลาด

จากที่ได้กล่าวมาแล้วของเรื่องกฎอุปสงค์และกฎอุปทาน ราคาสินค้าและบริการเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ และเป็นปัจจัยที่กำหนดอุปทาน การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการจึงมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์และอุปทาน โดยที่ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทานอื่นคงเดิม ถ้าในฐานะของผู้บริโภคราคาสินค้าและปริมาณเสนอซื้อสินค้าจะแปรผกผันกัน ส่วนถ้าเป็นผู้ผลิตราคาสินค้าและบริการจะแปรผันตรง ทำให้ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคและปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตมีความแตกต่างกัน จึงเกิดการปรับตัวของผู้บริโภคและผู้ผลิตทำให้เกิดปริมาณดุลยภาพ คือ ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเท่ากับปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ราคาดุลยภาพเป็นระดับราคาที่สินค้าขายหมดพอดีเป็นเรียกว่า ภาวะดุลยภาพของตลาด

ดุลยภาพของตลาด เกิดจากเส้นอุปสงค์และเส้นอุปทานมาตัดกัน โดยจุดที่ตัดกันระหว่างเส้นอุปสงค์และเส้นอุปทาน เรียกว่าจุด ดุลยภาพ สามารถอธิบายภาวะดุลยภาพของตลาด ได้จากตารางแสดงความสัมพันธ์ของอุปสงค์ อุปทานและการปรับตัวของราคาดุลยภาพได้ดังนี้

ตารางที่ 2.5 ความสัมพันธ์ของอุปสงค์ อุปทานและการปรับตัวของราคาดุลยภาพ

ราคา(P) (บาท)	ปริมาณอุปสงค์ (Qd) (หน่วย)	ปริมาณอุปทาน (Qs) (หน่วย)	ภาวะดุลยภาพ	การปรับตัว ของราคา
30	20	40	อุปทานส่วนเกิน (Excess supply) “สินค้าล้นตลาด”	P ↓
20	30	30	ดุลยภาพ	-
10	40	20	อุปสงค์ส่วนเกิน (Excess demand) “สินค้าขาดตลาด”	P ↑

จากตารางที่ 2.5 แสดงความสัมพันธ์ของอุปสงค์ อุปทานและการปรับตัวของราคาดุลยภาพ ราคาดุลยภาพเท่ากับ 20 บาท ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการเท่ากับ 30 หน่วย เท่ากับปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการ 30 หน่วย เป็นปริมาณดุลยภาพ เนื่องจากเป็นปริมาณเสนอซื้อเท่ากับปริมาณเสนอขาย ณ ระดับราคาที่ 30 บาท เป็นราคาที่สูงกว่าดุลยภาพ ปริมาณเสนอขายสินค้ามีปริมาณเท่ากับ 40 หน่วย ส่วนปริมาณเสนอซื้อมีปริมาณเท่ากับ 20 หน่วย จะเห็นได้ว่าปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการมีมากกว่าปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ จำนวน 20 หน่วยทำให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาด หรือเรียกว่า เกิดอุปทานส่วนเกิน ทำให้เกิดการปรับตัวของราคาสินค้าที่ลดลง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการจะปรับตัวเพิ่มขึ้น การปรับตัวของราคาสินค้าจะลดลงไปเรื่อยๆจนเข้าสู่ภาวะดุลยภาพเดิม

ระดับราคาที่ 10 บาท เป็นราคาที่ต่ำกว่าดุลยภาพ ปริมาณเสนอขายสินค้ามีปริมาณเท่ากับ 20 หน่วย ส่วนปริมาณเสนอซื้อมีปริมาณเท่ากับ 40 หน่วย จะเห็นได้ว่าปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการมีน้อยกว่าปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการ จำนวน 20 หน่วยทำให้เกิดภาวะสินค้าขาดตลาด หรือเรียกว่า เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน ทำให้เกิดการปรับตัวของราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการจะปรับตัวเพิ่มขึ้น การปรับตัวของราคาสินค้าจะลดลงไปเรื่อยๆจนเข้าสู่ภาวะดุลยภาพเดิม

สรุป

เนื่องจากในบทนี้ได้กล่าวถึงอุปสงค์และอุปทานอุปสงค์เป็นปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ราคาสินค้า รายได้ เป็นต้น เมื่อพิจารณาปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรียกว่า อุปสงค์ส่วนบุคคล และ ถ้าของทุกคนในสังคมรวมกัน เรียกว่า อุปสงค์ตลาด โดยความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้าและปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการจะเป็นไปตามกฎของอุปสงค์ การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์มี 2 แบบ คือ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอซื้อ เกิดจากราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจัยอื่นๆคงที่ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ เกิดจากปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์อื่นเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ราคาสินค้ายังคงที่ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอซื้อสินค้าและบริการมีปริมาณเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา

อุปทานเป็นปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ผลิต ในการตัดสินใจขายสินค้าและบริการของผู้ผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ราคาสินค้า ราคาปัจจัยการผลิตและจำนวนผู้ผลิต เป็นต้น เมื่อพิจารณาปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการผู้ผลิตรายใดรายหนึ่ง เรียกว่า อุปทานส่วนบุคคล และ ถ้าของผู้ผลิตทุกรายรวมกัน เรียกว่า อุปทานตลาด โดยความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้าและปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการจะเป็นไปตามกฎของอุปทาน การเปลี่ยนแปลงอุปทานมี 2 แบบ คือ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณเสนอขาย เกิดจากราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจัยอื่นๆคงที่ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในอุปทาน เกิดจากปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานอื่นเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ราคาสินค้ายังคงที่ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอขายสินค้าและบริการมีปริมาณเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา

ภาวะดุลยภาพของตลาดเกิดจากเส้นอุปสงค์และอุปทานมาตัดกัน ทำให้เกิดภาวะดุลยภาพของตลาด ปริมาณอุปสงค์จะเท่ากับปริมาณอุปทาน เมื่อปริมาณอุปสงค์และอุปทานไม่สมดุลกันก็จะเกิดการปรับตัวของราคาสินค้า

แบบฝึกหัดบทที่ 2

1. จงอธิบายความหมายของอุปสงค์และอุปทาน
2. จงยกตัวปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ชาเขียวมีอะไรบ้างอธิบาย
3. จงยกตัวปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปทานชาเขียวมีอะไรบ้างอธิบาย
4. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่วนบุคคลและอุปสงค์ของตลาด
5. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานส่วนบุคคลและอุปทานของตลาด
6. ถ้าราคาชาเขียวเพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อปริมาณเสนอซื้อชาเขียวอย่างไร
7. ถ้าต้นทุนการผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อปริมาณเสนอขายชาเขียวอย่างไร
8. ถ้าราคาชาเขียวลดลงจากกระป๋องละ 20 บาทเหลือ กระป๋องละ 15 บาททำให้ปริมาณเสนอซื้อชาเขียวเพิ่มขึ้นจาก 100 กระป๋อง เป็น 120 กระป๋อง จงคำนวณหาค่าความยืดของอุปสงค์ชาเขียวกระป๋อง
9. ถ้าราคาชาเขียวลดลงจากกระป๋องละ 20 บาทเหลือ กระป๋องละ 15 บาททำให้ปริมาณเสนอขายชาเขียวลดลงจาก 120 กระป๋อง เป็น 100 กระป๋อง จงคำนวณหาค่าความยืดของอุปทานชาเขียวกระป๋องที่ราคาชาเขียวกระป๋อง 20 บาท
10. ราคาและปริมาณดุลยภาพ คืออะไร จงอธิบาย

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ สุรงค์พิพรรณ. (2549). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น
- ชยันต์ ต้นดีวิสดาการ.(2556).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค:ทฤษฎีและการประยุกต์**.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธงชัย ศรีเบญจโชติ.(2555).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค1**.จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ประพันธ์ เสวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย.(2542).**หลักเศรษฐศาสตร์**.พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาพร แสงทอง.(2550).**เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.สงขลา:โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- ภราดร ปรีดาศักดิ์.(2549).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่2.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล.(2549).**เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.พิมพ์ครั้งที่4.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณนาคิน.(2553).**เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.พิมพ์ครั้งที่10.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____.(2556).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 20 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 3 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

1. ทฤษฎีอรรถประโยชน์
2. ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน
3. สรุปรูป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของอรรถประโยชน์
2. อธิบายถึงกฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม
3. อธิบายถึงดุลยภาพของผู้บริโภคด้วยวิธีอรรถประโยชน์
4. อธิบายถึงเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากัน
5. อธิบายถึงดุลยภาพของผู้บริโภคด้วยวิธีเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. แบ่งกลุ่มรวมอภิปราย
3. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
3. แบบฝึกหัดบทที่ 3

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

เนื้อหาในบทที่ผ่านมา ได้ศึกษาถึง ดุลยภาพของตลาดถูกกำหนดจากกลไกของตลาด คือ อุปสงค์และอุปทานของตลาดสินค้าและบริการชนิดนั้น การเข้าใจถึงอุปสงค์และอุปทานจะทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวของภาวะดุลยภาพของตลาดได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเสนอซื้อสินค้าและบริการ การศึกษาพฤติกรรมของผู้ผลิต ในการเสนอขายสินค้าและบริการ โดยเนื้อหาในบทนี้จะศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค 2 ทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีอรรถประโยชน์ เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภควัดเป็นหน่วยนับได้ เราเรียกว่า วิธีเชิงนับ โดยหน่วยความพึงพอใจ เรียกว่า ยูทิล และ ทฤษฎีเส้นความพึงพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยวิธีการเรียงลำดับความพึงพอใจของผู้บริโภค เราเรียกว่า วิธีเชิงลำดับ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเสนอซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ประภาพร แสงทอง(2550:22) กล่าวว่า นักเศรษฐศาสตร์ในสำนักนีโอคลาสสิก ได้อธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคด้วยทฤษฎีอรรถประโยชน์โดยมีข้อสมมติไว้ว่าความพอใจหรืออรรถประโยชน์สามารถวัดค่าออกเป็นหน่วย ยูทิลได้ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการ สามารถบ่งชี้ความต้องการของตนได้ และความต้องการของบุคคลนั้นๆ ในขณะที่ได้รับสินค้าและบริการของแต่ละคนด้วย

ความหมายของอรรถประโยชน์

มีผู้ที่ให้ความหมายของ อรรถประโยชน์ ไว้ดังนี้

อนัญญาโบราณานนท์ และคณะ(2547:30) กล่าวว่า อรรถประโยชน์หมายถึง ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการ ณ เวลาหนึ่งๆ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย(2548:92) กล่าวว่า อรรถประโยชน์หมายถึงความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งๆ

วรัญญา ภัทรสุข(2549:88) กล่าวว่า อรรถประโยชน์หมายถึง ความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการ

รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล(2549:25-26) กล่าวว่า อรรถประโยชน์หมายถึงความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการสินใดให้ความพอใจกับผู้บริโภคมาก แสดงว่าสินค้านั้นมีอรรถประโยชน์สูง สินค้าใดให้ความพอใจกับผู้บริโภคน้อย แสดงว่าสินค้านั้นมีอรรถประโยชน์ต่ำ สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งอาจจะให้อรรถประโยชน์แก่ผู้บริโภคแต่ละคนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้บริโภคแต่ละคนที่มีต่อสินค้าชนิดนั้น สินค้าชนิดเดียวกันยังให้อรรถประโยชน์แก่ผู้บริโภคคนเดียวกันไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคขณะใดขณะหนึ่ง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปว่า อรรถประโยชน์ หมายถึง ความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ณ ช่วงเวลาหนึ่ง

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าและบริการมีประเด็นที่น่าสนใจ (ธงชัย ศรีเบญจโชติ, 2555:46) ดังนี้

1) การบริโภคสินค้าชนิดเดียวกัน ผู้บริโภคคนเดียวกัน แต่ช่วงระยะเวลาแตกต่างกัน จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจที่แตกต่างกัน เช่น เวลาผู้ป่วยเป็นไข้หวัด ยาแก้หวัดจะให้ความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคสูงกว่าในช่วงเวลาที่ผู้ป่วยมีอาการปกติ

2) สินค้าชนิดเดียวกัน ผู้บริโภคแต่ละรายจะได้รับความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน เช่น คนที่รักสุขภาพจะบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพมากกว่าผู้บริโภคทั่วไป

3) การบริโภคสินค้าและบริการ ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการ แต่อาจจะไม่ได้รับประโยชน์จากการบริโภคสินค้าและบริการสินค้านั้น ยกตัวอย่างเช่น เกมออนไลน์ การเล่นเกมเป็นต้น เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามสินค้าที่ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจน้อย แต่ได้รับประโยชน์สูงจากการบริโภคสินค้าและบริการ สำหรับผู้บริโภคบางรายเช่น หนังสือธรรมะ บทสวดมนต์ เป็นต้น ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ณ เวลานั้นๆ

ความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) อรรถประโยชน์รวม (Total utility หรือ TU) หมายถึงระดับความพึงพอใจทั้งหมดที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าในปริมาณหนึ่งๆ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549:93) ยกตัวอย่างเช่น การรับประทานชาเขียว 1 แก้ว ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจ 8 ยูทิล และเมื่อรับประทานชาเขียว 2 แก้ว เขาจะได้รับความพึงพอใจจากการบริโภคชาเขียว 15 ยูทิล ความพึงพอใจรวมหรืออรรถประโยชน์จากการรับประทานชาเขียว 1 แก้ว และ ชาเขียว 2 แก้ว เขาจะได้รับความพึงพอใจ 8 ยูทิล และ 15 ยูทิล ตามลำดับ เรียกว่าอรรถประโยชน์รวม อรรถประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อผู้บริโภคได้รับการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน ในตารางที่ 3.1 จำนวนอรรถประโยชน์รวมดังแสดงในคอลัมน์ที่ 2

$$TU_n = \sum MU_i$$

ยกตัวอย่างเช่น อรรถประโยชน์รวมเมื่อผู้บริโภคบริโภคชาเขียว 2 แก้ว

$$\begin{aligned} TU_2 &= MU_1 + MU_2 \\ &= 8 + 7 \\ &= 15 \end{aligned}$$

2) อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal utility หรือ MU) หมายถึง อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการที่ผู้บริโภคบริโภคสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549:93) อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มคำนวณมาจาก ความพึงพอใจที่รับ

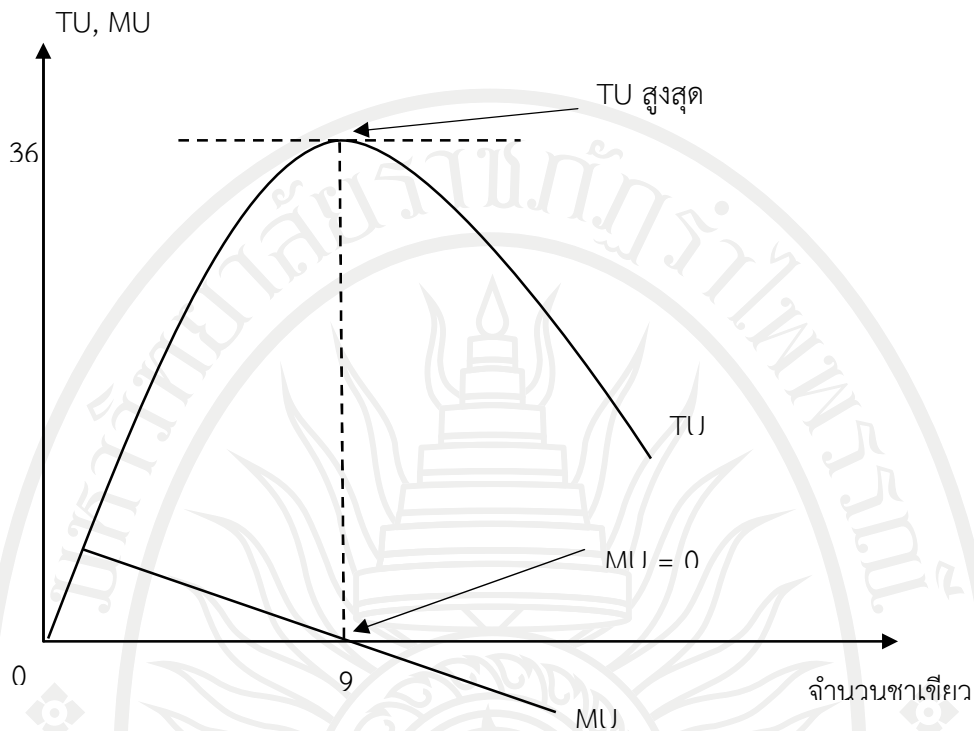
จากการบริโภคสินค้าและบริการที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้บริโภคบริโภคสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ยกตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคมีอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม เท่ากับ 4 ยูทิล เมื่อผู้บริโภคบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จากแก้วที่ 4 เป็นแก้วที่ 5 ในตารางที่ 3.1 จำนวนอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม ดังแสดงในคอลัมน์ที่ 3

$$\begin{aligned} MU_n &= \frac{TU_n - TU_{n-1}}{Q_n - Q_{n-1}} \\ &= \frac{30 - 26}{5 - 4} \\ &= \frac{4}{1} \\ &= 4 \end{aligned}$$

ตารางที่ 3.1 อรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

จำนวนข้าว	อรรถประโยชน์รวม (Total Utility หรือ TU)	อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility หรือ MU)
1	8	8
2	15=8+7	7
3	21=8+7+6	6
4	26=8+7+6+5	5
5	30=8+7+6+5+4	4
6	33=8+7+6+5+4+3	3
7	35=8+7+6+5+4+3+2	2
8	36=8+7+6+5+4+3+2+1	1
9	36=8+7+6+5+4+3+2+1+0	0
10	35=8+7+6+5+4+3+2+1+0 -1	-1

จากตารางที่ 3.1 คอลัมน์ที่ 1 แสดงปริมาณการบริโภคข้าวของผู้บริโภคในช่วงเวลาหนึ่ง ส่วนคอลัมน์ที่ 2 แสดงระดับอรรถประโยชน์รวมที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคข้าวในปริมาณต่างๆ และคอลัมน์ที่ 3 แสดงระดับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม แสดงระดับของความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับการบริโภคข้าวแก้วนั้นๆ ถ้าผู้บริโภคบริโภคข้าวจำนวน 8 แก้ว ทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจรวมจากการบริโภคข้าวมากกว่าจากการบริโภคข้าวจำนวน 7 แก้ว ความพึงพอใจที่ได้รับการบริโภคข้าว แสดงโดยอรรถประโยชน์ คือ ระดับอรรถประโยชน์รวมจากการบริโภค 7 แก้ว และจากการบริโภคข้าว 8 แก้ว คือ อรรถประโยชน์รวมเท่ากับ 35 ยูทิล และ อรรถประโยชน์รวมเท่ากับ 36 ยูทิล มีความแตกต่างของอรรถประโยชน์รวม 1 ยูทิล เมื่อผู้บริโภคบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จากจำนวน 8 แก้ว เป็นจำนวน 9 แก้ว ค่าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการบริโภคข้าวแก้วที่ 9 จะเท่ากับ 0 ยูทิล ต่อมาผู้บริโภคบริโภคข้าวแก้วที่ 10 ค่าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการบริโภคข้าวแก้วที่ 10 จะเท่ากับ -1 ยูทิล

ภาพที่ 3.1 เส้นอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

จากภาพที่ 3.1 แสดงเส้นอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม เมื่อนำความสัมพันธ์ที่ได้จากตารางที่ 3.1 เมื่อเขียนกราฟ จะได้เส้นอรรถประโยชน์รวมมีลักษณะเป็นรูประฆังคว่ำ ซึ่งแสดงว่าเมื่อไม่มีการบริโภค อรรถประโยชน์รวมมีค่าเท่ากับ 0 และเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้น ค่าอรรถประโยชน์จะมีค่าเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ จนค่าของอรรถประโยชน์มีค่าสูงสุด แต่ถ้าผู้บริโภadyังคงบริโภคต่อไปเรื่อยๆ ค่าของอรรถประโยชน์จะมีค่าลดลง ส่วนเส้นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม คือเส้นที่ลดลงจากซ้ายมือไปทางขวามือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะมีค่าสูงสุดในหน่วยแรกซึ่งมีค่ามากกว่าศูนย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการบริโภคเพิ่มขึ้น ค่าของอรรถประโยชน์จะลดลงจนเท่ากับศูนย์ และค่าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าน้อยกว่าศูนย์ เราสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มได้ดังนี้เมื่ออรรถประโยชน์รวมมีค่าเพิ่มขึ้นในขณะที่อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าเป็นบวกต่อมาอรรถประโยชน์รวมมีค่าสูงสุดในขณะที่อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับศูนย์และอรรถประโยชน์รวมมีค่าลดลงในขณะที่อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าเป็นลบ

กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ในขณะใดขณะหนึ่งเมื่อผู้บริโภค บริโภคสินค้าและ/หรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆแล้ว อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่ได้รับจากการบริโภคนั้นจะลดลง โดยสมมติการบริโภคสินค้าชนิดอื่นๆยังคงที่” วรรฎญา ภัทรสุข (2549:89)

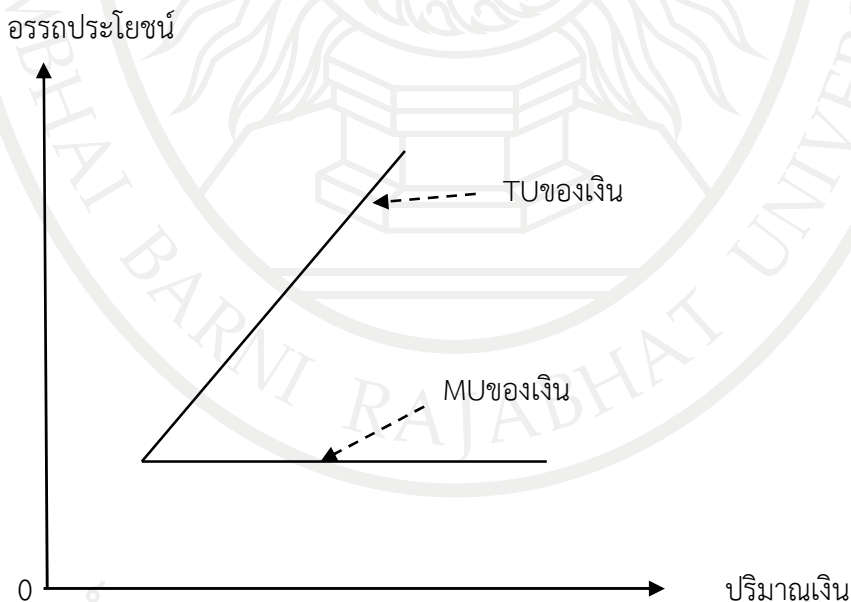
ดังนั้นเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆในช่วงเวลาหนึ่ง ช่วงแรกอรรถประโยชน์รวมจะเพิ่มขึ้น อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะมีค่ามากกว่าศูนย์ และในช่วงต่อมา

อรรถประโยชน์รวมสูงสุด ในขณะที่อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับศูนย์ จนกระทั่งอรรถประโยชน์รวมลดลง ค่าของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะมีค่าน้อยกว่าศูนย์ ซึ่งผู้บริโภคจะได้รับความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการที่ลดลงไปเรื่อยๆ เมื่อได้รับการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น

ดุลยภาพของผู้บริโภค

การศึกษาทฤษฎีอรรถประโยชน์ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการในการเลือกซื้อสินค้าต่างๆ หลายชนิด เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด เมื่อผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้น ผู้บริโภคจะไม่เปลี่ยนแปลงการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้น จึงเป็นจำนวนที่เหมาะสม เราเรียกว่าภาวะดุลยภาพของผู้บริโภค

นอกจากนี้ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจะต้องพิจารณาความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการแล้ว ยังต้องพิจารณาความพึงพอใจของเงินที่สูญหายไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการด้วย เนื่องจากผู้บริโภคสามารถนำเงินไปเลือกซื้อสินค้าและบริการได้มากมายหลายชนิด ทำให้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของเงินจึงลดลงอย่างช้าๆ จนแทบไม่ลดลงเลย ถ้าผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดใดแล้ว ผู้บริโภคต้องการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจจากสินค้าและบริการชนิดนั้นน้อยกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญหายไป ผู้บริโภคก็จะหันไปซื้อสินค้าชนิดอื่นที่ให้ความพึงพอใจที่สูงกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญหายไปแทน เนื่องจากสินค้าและบริการมีมากมายหลายชนิด การหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการจึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงเปรียบเสมือนว่า ความพึงพอใจส่วนเพิ่มของเงินมีค่าคงที่หรือไม่ลดลง ดังนั้น ความพึงพอใจรวมของเงินจึงมีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 แสดงเส้นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มและอรรถประโยชน์รวมของเงิน

กรณีผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการเพียงชนิดเดียว

การตัดสินใจของผู้บริโภคซื้อสินค้าเพียงชนิดเดียว ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดต่างๆ เพื่อให้ได้ความพึงพอใจสูงสุด ภายใต้งบประมาณที่มีอย่างจำกัด โดยเปรียบเทียบจากความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการหน่วยดังกล่าว กับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปเพื่อซื้อสินค้าและบริการหน่วยนั้นๆ ผู้บริโภคจะพิจารณาในการเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้นให้ได้รับความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการคุ้มกับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการหรือไม่ ผู้บริโภคจะพิจารณาความคุ้มค่าในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ถ้าความพึงพอใจของสินค้าและบริการที่ได้รับมีค่าสูงกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นต่อไปเรื่อยๆ ตราบใดที่ความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการยังสูงกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น ผู้บริโภคจะหยุดซื้อสินค้าและบริการก็ต่อเมื่อความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นมีค่าเท่ากับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น แต่ถ้าผู้บริโภคยังเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นต่อไป ความพึงพอใจที่ได้รับจากสินค้าและบริการชนิดนั้นมีค่าน้อยกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น ดังนั้น ผู้บริโภคจึงใช้เงินในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นในจำนวนที่ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้น เท่ากับ ความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น

$$\text{MU ของสินค้าและบริการ} = \text{MU ของเงิน}$$

สมมติว่าราคาชาเขียวแก้วละ 20 และนายเพียงพอมีเงิน 120 บาทที่จะเลือกซื้อชาเขียวนายเพียงพอจะพิจารณาในการเลือกซื้อชาเขียว โดยการเปรียบเทียบ ถ้าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคชาเขียวมีค่ามากกว่า ความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการเลือกซื้อชาเขียวแก้วละ 20 บาท นายเพียงพอจะตัดสินใจซื้อชาเขียวแก้วนั้น เพราะนายเพียงพอได้รับความพึงพอใจจากการบริโภคชาเขียวมากกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียในการซื้อชาเขียว แต่ถ้าความพึงพอใจจากการบริโภคชาเขียวมีค่าน้อยกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียในการซื้อชาเขียวแก้วละ 20 บาท นายเพียงพอจะตัดสินใจไม่ซื้อชาเขียวแก้วนั้น ถ้านายเพียงพอตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวแก้วที่ 1 แล้ว ในชาเขียวแก้วถัดไป คือ ชาเขียวแก้วที่ 2 แก้วที่ 3 แก้วที่ 4 แก้วที่ 5 และ แก้วที่ 6 นายเพียงพอจะใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวแบบเดิม นายเพียงพอจะตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวเพิ่มต่อไปเรื่อยๆ ตราบใดที่ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคชาเขียวแก้วนั้นมีค่าสูงกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไป 20 บาท ชาเขียวที่นายเพียงพอจะเลือกซื้อ คือ ชาเขียวแก้วที่ได้รับความพึงพอใจเท่ากับ ความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไป 20 บาทพอดี ตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 การตัดสินใจในการเลือกซื้อชาเขียวของนายเพียงพอ ภายใต้ข้อสมมติว่าเงิน 1 บาท เท่ากับความพึงพอใจ 3 ยูทิล

จำนวนชาเขียว (แก้ว)	ความพึงพอใจของชา เขียวแก้วต่างๆ (ยูทิล)	ความพึงพอใจของเงิน 20 บาท (ยูทิล)	การตัดสินใจซื้อชา เขียวของนายเพียงพอ
1	100	60	ซื้อ
2	80	60	ซื้อ
3	60	60	ซื้อ
4	40	60	ไม่ซื้อ
5	20	60	ไม่ซื้อ
6	0	60	ไม่ซื้อ

จากตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคชาเขียวแก้วที่ 1 ถึง แก้วที่ 2 มีค่าสูงกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวแก้วละ 20 บาท แต่ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคชาเขียวของนายเพียงพอแก้วที่ 3 มีค่าเท่ากับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวแก้วละ 20 บาท ทำให้นายเพียงพอตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียว 3 แก้ว และมีเหลือ 60 บาท จากการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวของนายเพียงพอทำให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุดในการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ความพึงพอใจทั้งหมดจากการตัดสินใจซื้อชาเขียวและเงินจำนวนต่างๆ

ทางเลือก		ความพึงพอใจทั้งหมด ของการซื้อชาเขียว	ความพึงพอใจ รวมทั้งหมด	ความพึงพอใจ รวมทั้งหมดของ แต่ละทางเลือก
จำนวนชาเขียว	จำนวนเงิน	จำนวนต่างๆ	ของเงิน	
0	120	0	360	$0+360=360$
1	100	100	300	$100+300=400$
2	80	180	240	$180+240=420$
3	60	240	180	$240+180=420$
4	40	280	120	$280+120=400$
5	20	300	60	$300+60=360$
6	0	300	0	$300+0=300$

จากตารางที่ 3.3 จะเห็นได้ว่า ถ้านายเพียงพอไม่ซื้อชาเขียวเลย นายเพียงพอมีความพึงพอใจในการถือเงิน 120 บาทเท่ากับ 360 ยูทิล แต่ถ้านายเพียงพอตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียว 1 แก้ว และมีเงินเหลือจำนวน 100 บาท นายเพียงพอจะมีความพึงพอใจรวมทั้งหมด 400 ยูทิล เราสามารถหาความพึงพอใจรวมทั้งหมดของนายเพียงพอจากทางเลือกต่างๆได้ในทำนองเดียวกัน ทางเลือกที่นายเพียงพอได้รับความพึงพอใจรวมทั้งหมดสูงสุด คือ การที่นายเพียงพอตัดสินใจเลือกชาเขียว 2 แก้ว หรือ ชาเขียว 3 แก้ว และนายเพียงพอมีเงินเหลือ 80 บาทหรือ 60 บาทตามลำดับ โดยมีความ

พึงพอใจรวมทั้งหมดเท่ากับ 420 ยูทิล ทางเลือกที่จะทำให้ได้รับความพึงพอใจรวมทั้งหมดสูงสุดมีเพียงทางเลือกเดียว คือทางเลือกที่ทำให้ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการมีค่าเท่ากับราคาสินค้าพอดี

จากการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าและบริการปริมาณเท่าใดจึงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการและราคาสินค้าและบริการชนิดนั้น ถ้าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นมีค่ามากกว่าราคาสินค้าและบริการ ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น ในทางตรงกันข้ามผู้บริโภคจะไม่ยินดีจ่ายเงินในการซื้อสินค้าและบริการสินค้าและบริการชนิดนั้น ถ้าหากความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นมีค่าน้อยกว่าราคาสินค้าและบริการ ถ้าราคาสินค้าและปรับตัวลดลง ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้นปริมาณมากขึ้น แต่ถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นปรับตัวสูงขึ้น ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าชนิดนั้นลดลงด้วยเช่นเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการเพียงชนิดเดียว และราคาสินค้าและบริการแต่ละชนิดมีระดับราคาที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้บริโภคต้องตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการแต่ละชนิดจำนวนเท่าใด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อที่จะได้รับความพึงพอใจสูงสุด

การตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการดังกล่าว เมื่อระดับราคาสินค้าและบริการมีความแตกต่างกัน ผู้บริโภคจะต้องเปรียบเทียบความพึงพอใจของสินค้าแต่ละชนิดเทียบกับจำนวนเงิน 1 บาทที่เท่ากัน โดยนำเอาราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นไปหารความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้น ยกตัวอย่างเช่น ราคาข้าวเขียวแก้วละ 20 บาท ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคข้าวเขียวเท่ากับ 100 ยูทิล ดังนั้นการจ่ายเงิน 1 บาทที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อข้าวเขียวเท่ากับ $100/20 = 5$ ยูทิล เมื่อหาค่าความพึงพอใจที่เทียบกับเงิน 1 บาทที่เท่ากันของสินค้าทุกชนิดแล้ว ก็นำมาเปรียบเทียบกับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการแต่ละชนิด โดยความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการที่จะซื้อในแต่ละชนิดต้องมีค่ามากกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ ผู้บริโภคจึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิดนั้น และผู้บริโภคต้องเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ให้ความพึงพอใจสูงสุดก่อนและถ้าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นลดน้อยลงเท่ากับความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดที่ 2 ผู้บริโภคก็จะนำเงินมาซื้อสินค้าชนิดที่ 2 จนงบประมาณที่มีอยู่หมดพอดี หรือจะหยุดซื้ออีกต่อเมื่อ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการมีค่าน้อยกว่าความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ การที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการในลักษณะดังกล่าวข้างต้นผู้บริโภคจะได้รับความพึงพอใจรวมสูงสุด ดังนั้นคุณภาพของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นภายใต้เหตุผล 2 ประการ(ธงชัย ศรีเบญจโชติ,2555:53) คือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

- 1) ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการแต่ละชนิดเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆจนกว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการมีค่าเท่ากับความพึงพอใจของเงินที่สูญเสียไปในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ
- 2) จำนวนงบประมาณหรือเงินที่จ่ายในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการรวมเงินที่เหลืออยู่จะต้องมีค่าเท่ากับเงินงบประมาณพอดี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยวิธีอรรถประโยชน์ อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการสินค้าและบริการจะวัดเป็นตัวเลขวัดหน่วยของความพึงพอใจเป็นยูทิล ในการวัดความพึงพอใจของผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าและบริการ ซึ่งห่างไกลจากความเป็นจริง เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถแสดงความพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นตัวเลขที่มีความคงเส้นคงวาได้ จึงมีการเสนอการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยเส้นความพอใจเท่ากัน (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556:97) การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยวิธีนี้ได้มีการพัฒนามากจากทฤษฎีอรรถประโยชน์โดยไม่มีการสมมติว่า อรรถประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่สามารถวัดค่าเป็นหน่วยความพึงพอใจ ยูทิล ได้ โดยสมมติว่าผู้บริโภคมีเหตุมีผลและสามารถเรียงลำดับความพึงพอใจได้ ว่ามีความพอใจมากกว่า น้อยกว่า จากการบริโภคสินค้าและบริการ โดยวิธีเรียงนับ โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ ภายใต้ข้อสมมติดังนี้ (ชยันต์ ต้นติวีสดาการ, 2556:67)

1) ความมีเหตุมีผล ผู้บริโภคสามารถบอกได้ว่ามีความชอบสินค้ากลุ่มใดมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากัน เช่น ถ้าผู้บริโภคมีความชอบสินค้ากลุ่ม X มากกว่า สินค้ากลุ่ม Y และมีความชอบสินค้ากลุ่ม Y มากกว่าสินค้ากลุ่ม Z แล้ว ผู้บริโภคจะต้องมีความชอบสินค้ากลุ่ม X มากกว่าสินค้ากลุ่ม Z ด้วย และผู้บริโภคจะต้องชอบสินค้ากลุ่ม X ใดๆ แล้วผู้บริโภคจะต้องชอบสินค้าในกลุ่ม X ในระดับเดียวกันหรือเท่ากับความสุขในกลุ่มสินค้าของตัวเอง

2) ยิ่งมีการบริโภคมากยิ่งขึ้น คือ ในระหว่างกลุ่มสินค้า 2 ชนิด คือ กลุ่มสินค้า X และกลุ่มสินค้า Y ที่มีสินค้าเหมือนกันทุกประการ แต่กลุ่มสินค้า X มีสินค้าปริมาณมากกว่าสินค้ากลุ่ม Y ผู้บริโภคจะมีความชอบสินค้ากลุ่ม X มากกว่าสินค้ากลุ่ม Y เมื่อผู้บริโภคได้รับการบริโภคสินค้าและบริการในปริมาณที่มากขึ้น ผู้บริโภคจะได้รับความพอใจที่มากขึ้นและสินค้าทั้ง 2 กลุ่มเป็นสินค้าดี

3) นิยมความหลากหลายของสินค้า ผู้บริโภคมีรสนิยมเลือกกลุ่มสินค้าที่มีสินค้าหลายชนิดมากกว่าเลือกกลุ่มสินค้าที่เพียงชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีปริมาณมากๆ

เส้นความพอใจเท่ากัน

เป็นเส้นแสดงการบริโภคสินค้า 2 ชนิดในส่วนผสมที่แตกต่างกันที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเท่ากัน

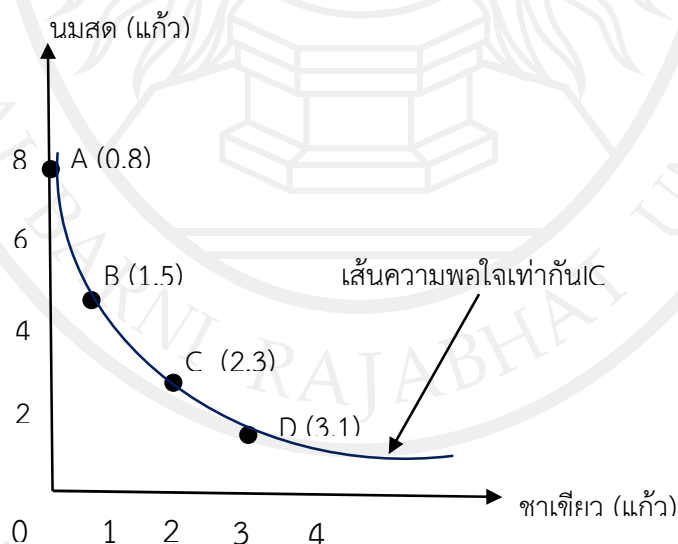
กำหนดให้นายเพียงพอบริโภคสินค้า 2 ชนิด คือ ชาเขียวและนมสด ถ้านายเพียงพอบริโภคชาเขียวเพิ่มขึ้น นายเพียงพอจำเป็นต้องลดการบริโภคนมสดน้อยลง เพื่อรักษาความพอใจไว้ในระดับเดิม โดยมีส่วนผสมในการบริโภคชาเขียวและนมสดดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ความพอใจเท่ากันจากการบริโภคชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอ

ส่วนผสม	ชาเขียว(แก้ว)	นมสด(แก้ว)
A	0	8
B	1	5
C	2	3
D	3	1

จากตารางที่ 3.4 แสดงส่วนผสมในการบริโภคชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอ เมื่อ นายเพียงพอเลือกบริโภคชาเขียวเพิ่มขึ้น นายเพียงพอจะต้องลดการบริโภคนมสดลดลง เพื่อยังคงรักษาระดับความพอใจไว้ในระดับเดิม ณ ส่วนผสม A นายเพียงพอเลือกไม่บริโภคชาเขียวเลย โดยเลือกบริโภคนมสด 8 แก้ว นายเพียงพอจะได้รับความพึงพอใจเท่ากับส่วนผสม B คือ นายเพียงพอบริโภคชาเขียวเพิ่มขึ้น จากบริโภคชาเขียวไม่บริโภคเลยเป็นบริโภคชาเขียว 1 แก้ว และบริโภคนมสดลดลง 3 แก้ว จากเดิมบริโภคนมสด 8 แก้ว เหลือบริโภคนมสด 5 แก้ว

ในการบริโภคชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอในส่วนผสม A , B , C และ D ที่ทำให้นายเพียงพอได้รับความพอใจเท่ากันส่วนผสม A นายเพียงพอไม่บริโภคชาเขียวเลย และเลือกบริโภคนมสด 8 แก้ว มีความพอใจเท่ากับส่วนผสม B คือ นายเพียงพอบริโภคชาเขียว 1 แก้ว และเลือกบริโภคนมสด 5 แก้ว มีความพอใจเท่ากับส่วนผสม C คือ นายเพียงพอบริโภคชาเขียว 2 แก้ว และเลือกบริโภคนมสด 3 แก้ว มีความพอใจเท่ากับส่วนผสม D คือ นายเพียงพอบริโภคชาเขียว 3 แก้ว และเลือกบริโภคนมสด 1 แก้ว และเมื่อนำตัวเลขในส่วนผสมต่างๆจากตารางที่ 3.4 มาเขียนกราฟจะได้เส้นความพอใจเท่ากันดังภาพที่ 3.3

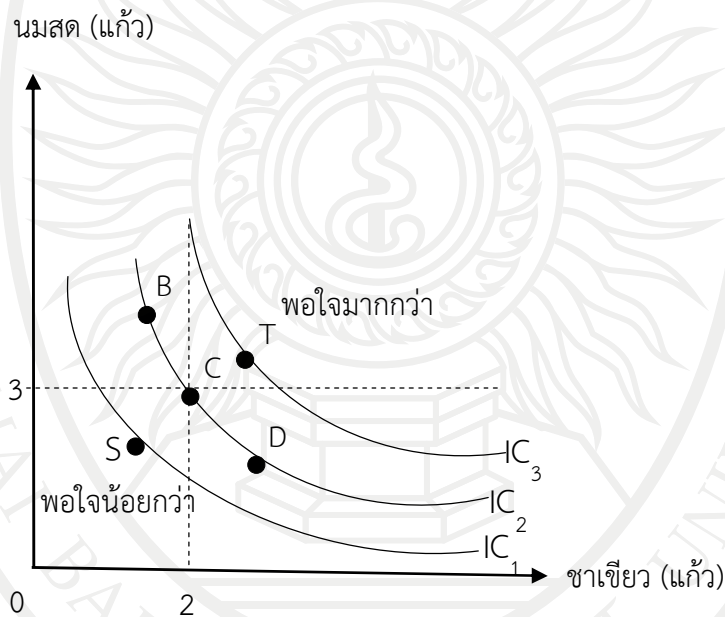

ภาพที่ 3.3 เส้นความพอใจเท่ากัน

จากภาพที่ 3.3 กำหนดให้แกนตั้งแสดงปริมาณการบริโภคนมสด และแกนนอนแสดงปริมาณการบริโภคชาเขียว และเมื่อลากเส้นผ่านจุดที่แสดงส่วนผสมจุด A , B , C และ D คือ เส้นความพอใจเท่ากัน

คุณสมบัติของเส้นความพอใจเท่ากัน มีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ คือ ภาวทร ปริดาศกดิ์ (2549 : 118)

1) เส้นความพอใจเท่ากันเป็นเส้นที่ทอดลงจากซ้ายไปขวาหรือมีค่าความชันเป็นลบ และมีลักษณะโค้งเว้าเข้าหาจุดกำเนิด จากภาพที่ 3.4 นายเพียงพอบริโภคสินค้า 2 ชนิด คือ ชาเขียวและนมสด มีเส้นความพอใจเท่ากัน 3 เส้น คือ เส้นพอใจเท่ากันเส้น IC_1 เส้นความพอใจเท่ากันเส้น IC_2 และเส้นความพอใจเท่ากันเส้น IC_3 ส่วนผสม C นายเพียงพอบริโภคชาเขียว 2 แก้ว และนมสด 3 แก้ว อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันเส้น IC_2 เมื่อเปรียบเทียบ ณ ส่วนผสม T ที่อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันเส้น IC_3 จากข้อสมมติ ยิ่งการมีการบริโภคมายิ่งดี ส่วนผสม ณ จุด T อยู่สูงกว่า ส่วนผสม ณ จุด B จะมีความพอใจมากกว่าที่จุด B เนื่องจากมีสินค้าอย่างน้อยชนิดหนึ่งมีปริมาณมากกว่าจุด B ในขณะที่ส่วนผสมจุด B ที่อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากัน IC_1 ซึ่งอยู่ต่ำกว่าส่วนผสม ณ จุด B จะมีความพอใจน้อยกว่าที่จุด B เนื่องจากมีสินค้าอย่างน้อยชนิดหนึ่งมีปริมาณน้อยกว่าจุด B

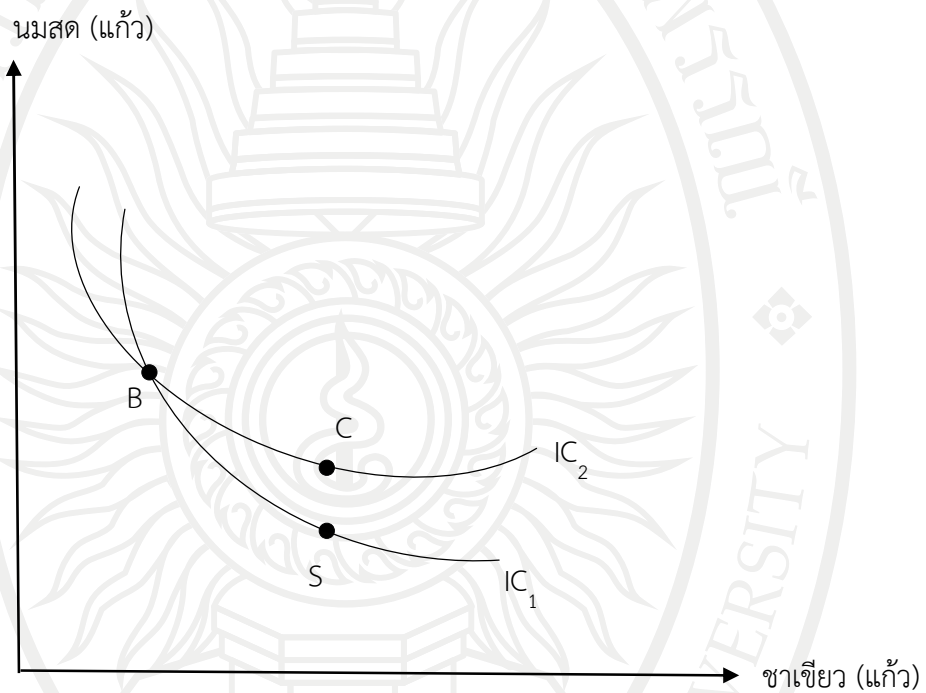
ภาพที่ 3.4 เส้นความพอใจเท่ากันหลายเส้น

ดังนั้นถ้าชาเขียวและนมสดต่างเป็นสินค้าดี เส้นความพอใจเท่ากันจะลากผ่านส่วนผสม B , C และ D จะมีระดับความพอใจที่เท่ากัน ก็จะได้เห็นว่า เส้นความพอใจเท่ากัน จะมีความชันเป็นลบ คือ สินค้าทั้ง 2 ชนิด จะต้องเป็นสินค้าที่ทดแทนกันได้ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าถ้านายเพียงพอต้องการรักษาระดับความพอใจไว้ที่เท่าเดิม ถ้านายเพียงพอลดการบริโภคนมสดลงจะต้องบริโภคนมสดเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการทดแทน ในทางตรงกันข้ามถ้านายเพียงพอเพิ่มการบริโภคนมสดเพิ่มขึ้น นายเพียงพอจะลดการบริโภคนมสดลงมาแทน จึงจะได้ความพอใจเท่าเดิม

2) เส้นความพอใจเท่ากันสำหรับผู้บริโภคคนหนึ่งๆ มีได้หลายเส้นเส้นความพอใจเท่ากัน จะแสดงส่วนผสมของสินค้าที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเท่ากันที่แตกต่างกันไป เส้นที่อยู่บน

ขวามือ และด้านบนให้ระดับความพอใจที่มากกว่าเส้นที่อยู่ด้านล่าง จากภาพที่ 3.4 ส่วนผสม ณ จุด T แสดงส่วนผสมชาเขียวและนมสดมากกว่าส่วนผสม ณ จุด C จึงเห็นได้ว่า เส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_3 ซึ่งเป็นเส้นทางขวามือและ ด้านบนของเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_2 จึงให้ความพอใจที่มากกว่า ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติยิ่งมกยิ่ง ส่วนผสม ณ จุด S แสดงส่วนผสมของชาเขียวและนมสดที่มีปริมาณส่วนผสมน้อยกว่าส่วนผสม ณ จุด C ดังนั้น เส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_1 ซึ่งอยู่ทางซ้ายมือและทางด้านล่างของเส้น IC_2 จะให้ความพอใจที่น้อยกว่า ดังนั้น เส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_3 จะมีความพอใจมากกว่าเส้นความพอใจ เส้น IC_2 และเส้นความพึงพอใจเท่ากัน เส้น IC_1 ตามลำดับ

3) เส้นความพอใจเท่ากันของผู้บริโภคคนหนึ่งจะตัดกันไม่ได้

ภาพที่ 3.5 เส้นความพอใจเท่ากันจะตัดกันไม่ได้

จากภาพที่ 3.5 แสดงการบริโภคชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอ แทนตั้งแทนการบริโภคบริโภคนมสด และแทนนอนแทนการบริโภคชาเขียว ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด S บนเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_1 แสดงว่านายเพียงพอได้รับความพึงพอใจในการบริโภคชาเขียวและนมสด ที่ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด S มีระดับความพอใจเท่ากัน และในทำนองเดียวกัน ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด C บนเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_2 แสดงว่านายเพียงพอได้รับความพอใจในการบริโภคชาเขียวและนมสดที่ส่วนผสม ณ จุด B และส่วนผสม ณ จุด C มีระดับความพอใจเท่ากัน แต่นายเพียงพอได้รับความพอใจจากการบริโภคชาเขียวและนมสด จากส่วนผสม ณ จุด C มากกว่า ส่วนผสม ณ จุด S เนื่องจากเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_2 ให้ระดับความพอใจมากกว่า เส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_1 แสดงว่านายเพียงพอต้องมีความพอใจ ส่วนผสม ณ จุด C มากกว่า ส่วนผสม ณ จุด B ด้วย ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้ง และไม่มีควมคงเส้นคงวาของผู้บริโภค จึงสรุปเส้นความพอใจเท่ากันจะตัดกันไม่ได้

เส้นงบประมาณ

เส้นงบประมาณ หมายถึง เส้นที่แสดงปริมาณการซื้อสินค้า 2 ชนิด ในส่วนผสมต่าง ๆ กัน ด้วยปริมาณเงินที่เท่ากันที่ผู้บริโภคมีอยู่ ณ ราคาสินค้าขณะนั้น เราสามารถเขียนสมการงบประมาณในการซื้อสินค้า ได้ดังนี้

$$M = P_x Q_x + P_y Q_y$$

โดยที่

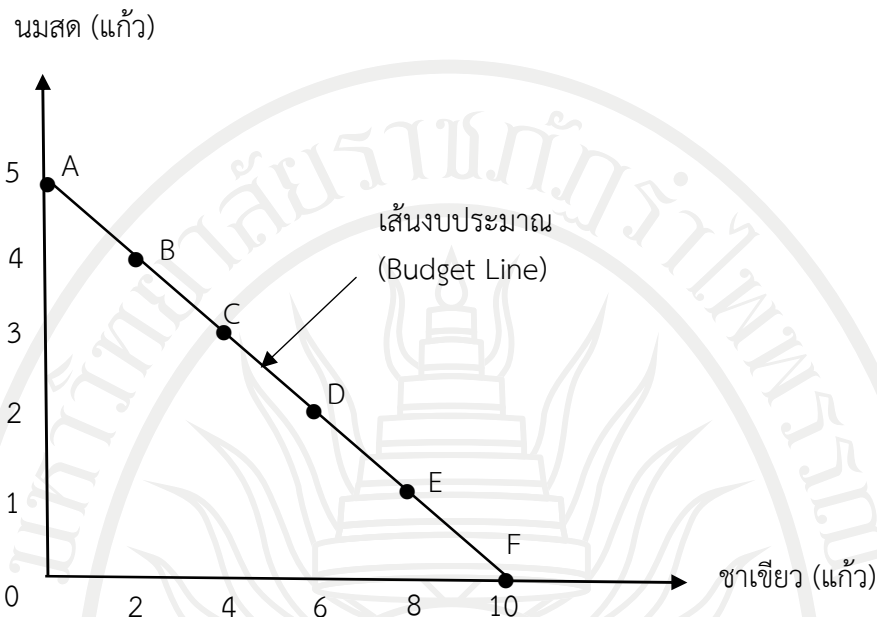
M	=	ปริมาณเงิน
P_x	=	ราคาสินค้า X
P_y	=	ราคาสินค้า y
Q_x	=	ปริมาณสินค้า X
Q_y	=	ปริมาณสินค้า y

สมมตินายเพียงพอมีปริมาณเงินอยู่ 50 บาทในการซื้อชาเขียวและนมสด โดยที่ชาเขียวราคาแก้วละ 5 บาทและนมสดมีราคาแก้วละ 10 บาท นายเพียงพอ สามารถเลือกซื้อชาเขียวและนมสดในส่วนผสมต่างๆที่เป็นไปได้ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ส่วนผสมในการซื้อชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอในปริมาณเงินที่เท่ากัน

ส่วนผสม	ปริมาณชาเขียว (แก้วละ 5 บาท)	ปริมาณนมสด (แก้วละ 10 บาท)	ปริมาณเงิน (หน่วย:บาท)
A	0	5	50
B	2	4	50
C	4	3	50
D	6	2	50
E	8	1	50
F	10	0	50

จากตารางที่ 3.5 ส่วนผสมในการเลือกซื้อชาเขียวและนมสดของนายเพียงพอ ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม A นายเพียงพอไม่ซื้อชาเขียวเลย ก็จะนำเงินไปซื้อนมสดราคาแก้วละ 10 บาท ได้นมสดจำนวน 5 แก้ว แต่ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม B นายเพียงพอจะซื้อชาเขียวแก้วละ 5 บาท จำนวน 2 แก้ว จะมีเงินเหลือ 40 บาท สามารถซื้อนมสดแก้วละ 10 บาท ได้จำนวน 4 แก้ว ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม C นายเพียงพอจะซื้อชาเขียวแก้วละ 5 บาท จำนวน 4 แก้ว จะมีเงินเหลือ 30 บาท สามารถซื้อนมสดแก้วละ 10 บาท ได้จำนวน 3 แก้ว ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม D นายเพียงพอจะซื้อชาเขียวแก้วละ 5 บาท ได้จำนวน 6 แก้ว จะมีเงินเหลือ 20 บาทสามารถซื้อนมสดแก้วละ 10 บาทได้จำนวน 2 แก้ว ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม E นายเพียงพอจะซื้อชาเขียวแก้วละ 5 บาท จำนวน 8 แก้ว จะมีเงินเหลือ 10 บาท สามารถซื้อนมสด แก้วละ 10 บาทได้จำนวน 1 แก้ว ถ้านายเพียงพอเลือกส่วนผสม F จะใช้เงินทั้งหมดซื้อชาเขียวแก้วละ 5 บาท จำนวน 10 แก้ว และนายเพียงพอจะไม่ซื้อนมสดเลย และเมื่อนำส่วนผสมต่างๆจากตารางที่ 3.5 มาเขียนกราฟจะได้เส้นงบประมาณดังภาพที่ 3.6

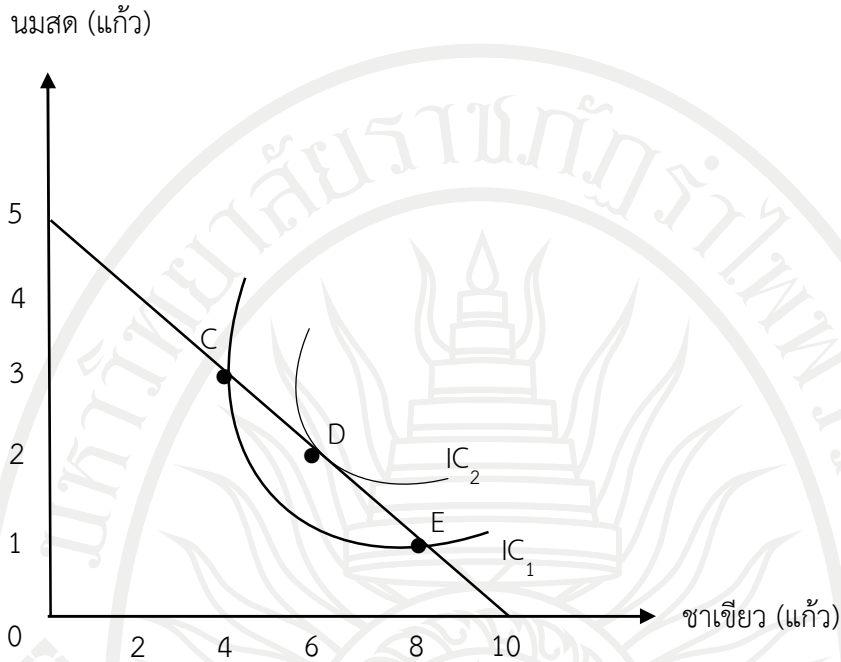

ภาพที่ 3.6 เส้นงบประมาณ

จากภาพที่ 3.6 แสดงเส้นงบประมาณของนายเพียงพอในการเลือกซื้อชาเขียวและนมสดในส่วนผสมต่างๆ โดยราคาชาเขียวแก้วละ 5 บาท และนมสดมีราคาแก้วละ 10 บาท ในปริมาณเงิน 50 บาท แสดงให้เห็นว่าจุด A , B , C , D , E และ F อยู่บนเส้นงบประมาณ ซึ่งอยู่บนเส้นงบประมาณเส้นเดียวกัน นายเพียงพอจะใช้ปริมาณเงินจำนวน 50 บาท ในการเลือกซื้อชาเขียวและนมสดในส่วนผสมที่แตกต่างกัน

ดุลยภาพของผู้บริโภค

ดุลยภาพของผู้บริโภค หมายถึง ภาวะที่ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุดจากปริมาณสินค้าและบริการ ภายใต้ปริมาณเงินที่มีอยู่(วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน,2556:104)

ภาพที่ 3.7 ดุลยภาพของผู้บริโภค

จากภาพที่ 3.7 เปรียบเทียบ ระหว่าง C , D และ E จะเห็นได้ว่าใช้ปริมาณเงินจำนวน 50 บาทเท่ากันพอดีในการซื้อชาเขียวและนมสด โดยราคาชาเขียวแก้วละ 5 บาท และราคานมสดราคาแก้วละ 10 บาท ณ จุด C และ จุด E อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_1 ที่จุด C จะเลือกซื้อนมสดจำนวน 3 แก้ว และ ชาเขียวจำนวน 4 แก้ว ได้รับความพอใจเท่ากันเท่ากับจุด E คือ เลือกซื้อนมสดจำนวน 1 แก้ว และเลือกซื้อชาเขียวจำนวน 8 แก้ว ส่วนจุด D อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันบนเส้น IC_2 คือ เลือกซื้อนมสดจำนวน 2 แก้ว และเลือกซื้อชาเขียวจำนวน 6 แก้ว จุด C , D และ E ใช้ปริมาณเงินจำนวน 50 บาทในการเลือกซื้อนมสดและชาเขียวเท่ากันพอดี แต่จุด D อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากัน เส้น IC_2 มีความพอใจมากกว่าจุด C และ จุด E ที่อยู่บนเส้นความพอใจเท่ากัน บนเส้น IC_1 ดังนั้นผู้บริโภคจึงเลือกจุด D ที่ให้ความพอใจสูงสุดที่มากกว่าจุด C และ จุด E ภายใต้ปริมาณเงินที่มีอยู่จึงเรียกจุด D ว่าจุดดุลยภาพผู้บริโภค เป็นจุดที่เส้นความพอใจเท่ากันสัมผัสกับเส้นงบประมาณพอดี

สรุป

อรรถประโยชน์ คือ ความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ผู้บริโภคจะจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการในการเลือกซื้อสินค้าหลายชนิด เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุดภายใต้เหตุผล 2 ประการคือ 1. ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการไปเรื่อยๆจนกว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการเท่ากับความพึงพอใจของเงินที่สูญหายไปในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ และ 2. จำนวนงบประมาณที่จ่ายในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการรวมเงินที่เหลืออยู่จะต้องมีค่าเท่ากับเงินงบประมาณพอดี

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากันเป็นเส้นแสดงการบริโภคสินค้า 2 ชนิด ในส่วนผสมที่แตกต่างกันที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเท่ากัน เส้นความพอใจเท่ากันมีค่าความชันเป็นลบ เส้นที่อยู่ด้านขวามือและด้านบนจะให้ระดับความพอใจที่สูงกว่าเส้นความพอใจเท่ากันที่อยู่ต่ำกว่า เส้นความพอใจเท่ากันไม่สามารถตัดกันได้ ส่วนเส้นงบประมาณเป็นเส้นที่แสดงปริมาณการซื้อสินค้า 2 ชนิดในส่วนผสมต่างๆกัน ด้วยปริมาณเงินที่เท่ากันของผู้บริโภคที่มีอยู่ ณ ราคาสินค้าขณะนั้น ขณะเดียวกันดุลยภาพของผู้บริโภคจะอยู่ ณ จุดที่เส้นความพอใจเท่ากันสัมผัสกับเส้นงบประมาณพอดี

แบบฝึกหัดบทที่ 3

1. อรรถประโยชน์คืออะไรจงอธิบาย
2. หน่วยของความพอใจของอรรถประโยชน์คืออะไร จงอธิบาย
3. จงอธิบายความสัมพันธ์ของอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม
4. กฎการลดน้อยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มกล่าวไว้ว่าอย่างไร
5. ผู้บริโภคจะตัดสินใจหยุดเลือกซื้อสินค้าหน่วยที่เท่าไร ตามแนวคิดทฤษฎีอรรถประโยชน์
6. จงเติมตัวเลขในช่องว่างให้สมบูรณ์

ปริมาณ	1	2	4	4	5	6	7	8
MU_a								
TU_a	13	21	25	26	26	24	20	15
MU_b	20	14	9	5	2	0	-1	-4
TU_b								

7. จงอธิบายลักษณะของเส้นความพอใจเท่ากัน
8. จุดมุ่งหมายของผู้บริโภคคืออะไร จงอธิบาย
9. จงอธิบายความหมายของเส้นงบประมาณเท่ากัน
10. จงอธิบายดุลยภาพผู้บริโภคด้วยเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

- ชยันต์ ต้นดีวิสาการ.(2556).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค:ทฤษฎีและการประยุกต์**.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.(2548).**เศรษฐศาสตร์**.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง
- ธงชัย ศรีเบญจโชติ.(2555).**เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ประภาพร แสงทอง. (2550). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- ภราดร ปรีดาศักดิ์.(2549).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล.(2549).**เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วรัญญา ภัทรสุข.(2549).**เศรษฐศาสตร์1**.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน.(2556).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 20.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ.(2547).**เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 4 ทฤษฎีการผลิตและต้นทุนการผลิต

1. ความหมายการผลิต
2. ทฤษฎีการผลิต
3. ต้นทุนการผลิต
4. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของของการผลิตได้
2. อธิบายถึงการผลิตในระยะสั้นและระยะยาวได้
3. อธิบายถึงกฎการผลิตในระยะสั้นและระยะยาวได้
4. อธิบายถึงต้นทุนการผลิตในระยะสั้นและระยะยาวได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ยกตัวอย่างข้อมูลข่าวสารเศรษฐกิจ
3. แบ่งกลุ่มร่วมอภิปราย
4. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
3. ข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจ
4. แบบฝึกหัดบทที่ 4

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 4

ทฤษฎีการผลิตและต้นทุนการผลิต

การศึกษาในบทที่ผ่านมาเป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคเกี่ยวกับทฤษฎีอรรถประโยชน์ ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณ และการศึกษาคุณภาพของผู้บริโภค ในบทนี้จะศึกษาพฤติกรรมผู้ผลิต เป็นแนวคิดในการศึกษาถึงพื้นฐานการผลิต การผลิตเป็นการนำเอาปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆมาผสมผสานกันในสัดส่วนต่างๆ มาผ่านกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิต คือสินค้าและบริการ การผลิตในระยะสั้นในทางเศรษฐศาสตร์มีปัจจัยการผลิตบางชนิดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ส่วนการผลิตในระยะยาวในทางเศรษฐศาสตร์ปัจจัยการผลิตทุกชนิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ คุณภาพการผลิตผู้ผลิตจะใช้วิธีการผลิตและสัดส่วนในการผลิตให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด และยังคงศึกษาต้นทุนการผลิตประเภทต่างๆซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับปัจจัยการผลิตประเภทต่างๆ

ทฤษฎีการผลิต

ความหมายของการผลิตมีผู้ให้ความหมายของการผลิตไว้ดังนี้

ภราดร ปรีดาศักดิ์ (2549:148) กล่าวว่า การผลิต หมายถึง กระบวนการในการแปลงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน ทุน และผู้ประกอบการ จะถูกรวบรวมและแปลงเป็นสินค้าและบริการ

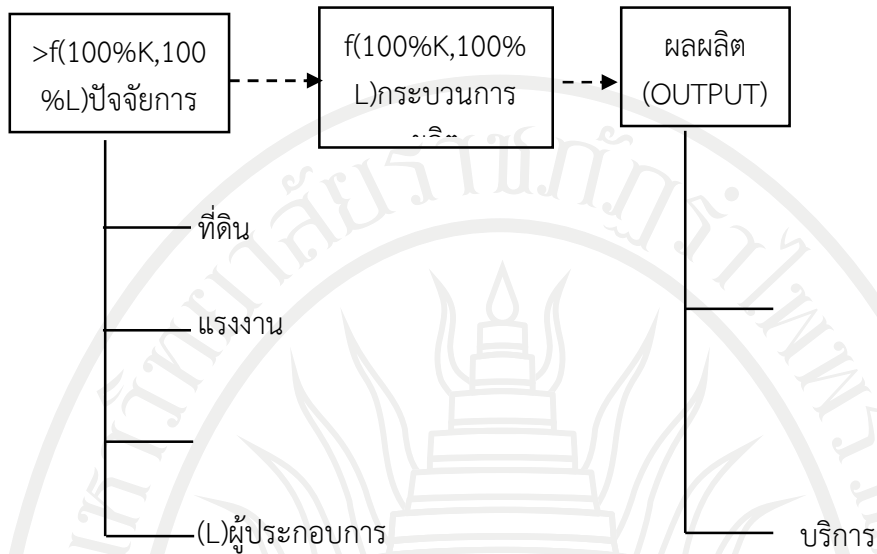
รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล (2549:70) กล่าวว่า การผลิต หมายถึง กระบวนการรวบรวมปัจจัยการผลิต อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน วัตถุดิบ และเทคโนโลยีต่างๆมาผ่านกระบวนการผลิตเพื่อผลิตเป็นสินค้าและบริการ

ธงชัย ศรีเบญจโชติ (2555:70) กล่าวว่า การผลิต หมายถึง กระบวนการการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตต่างๆ อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน ผู้ประกอบการ รวมทั้งสินค้าและบริการทุกชนิดที่อยู่ในกระบวนการผลิตให้ออกมาเป็นผลผลิต

สุจิตรา กุลประสิทธิ์ (2555:135) กล่าวว่า การผลิต หมายถึง กระบวนการนำเอาปัจจัยการผลิตหลายๆชนิดมารวมกันแล้วใช้เทคโนโลยีการผลิตเพื่อแปลงปัจจัยการผลิตเหล่านั้นให้เป็นสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่ามากขึ้น

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สรุปความหมายของการผลิตว่า การผลิตหมายถึง กระบวนการนำเอาปัจจัยการผลิตทุกชนิด คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน ผู้ประกอบการ มาผลิตออกมาเป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์

จากความหมายการผลิต แสดงให้เห็นว่า ที่ดิน แรงงาน ทุน ผู้ประกอบการยังรวมถึงวัตถุดิบทุกชนิด คือ ปัจจัยการผลิต เมื่อนำเอาปัจจัยการผลิตทุกชนิดมาเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนการผลิต ก็จะได้เป็นผลผลิต คือ สินค้าและบริการ โดยผลผลิตที่ได้จากการผลิต เป็นผลผลิตที่นำไปบริโภคได้โดยตรง และยังสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปผ่านกระบวนการผลิตอีกครั้ง สามารถเขียนกระบวนการการผลิต ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 กระบวนการผลิต

ฟังก์ชันการผลิต เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตต่างๆ และปริมาณผลผลิต ในการผลิตสินค้าและบริการชนิดใด ผู้ผลิตจะได้รับปริมาณผลผลิตมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณปัจจัยการผลิต ถ้าผู้ผลิตใช้ปัจจัยการผลิตมากในการผลิต เมื่อนำปัจจัยการผลิตผ่านกระบวนการผลิต ผลผลิตที่ได้ก็จะมีปริมาณมาก และในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ผลิตใช้ปัจจัยการผลิตน้อยในการผลิต เมื่อนำปัจจัยการผลิตผ่านกระบวนการผลิต ผลผลิตที่ได้ก็จะมีปริมาณน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและปริมาณผลผลิต เขียนเป็นฟังก์ชันการผลิตได้ดังนี้

$$Q = f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n)$$

โดยที่ Q = ปริมาณผลผลิต
 $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ = ปัจจัยการผลิต

จากฟังก์ชันการผลิต จะเห็นได้ว่าปริมาณผลผลิตที่ได้จะขึ้นอยู่กับ ปัจจัยการผลิต X_1 ปัจจัยการผลิต X_2 ปัจจัยการผลิต X_3 จนถึงปัจจัยการผลิต X_n ที่ใช้ในกระบวนการผลิต ผู้ผลิตสามารถควบคุมปัจจัยการผลิตโดยเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

ปัจจัยการผลิต

ในการศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมผู้ผลิตได้แบ่งชนิดของปัจจัยการผลิตเป็น 2 ชนิด คือ ปัจจัยคงที่ และปัจจัยแปรผัน (ศิริรักษ์ จวงทอง, 2550:162)

ปัจจัยคงที่ (Fixed factors) หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณของปัจจัยที่ใช้ผลิตตามที่ต้องการ ดังนั้นผู้ผลิตจะผลิตสินค้าและบริการมากน้อยเพียงใดหรือไม่ผลิตสินค้าเลย ปริมาณปัจจัยการผลิตชนิดนั้นจะเท่าเดิมตลอด เช่น ที่ดิน โรงงาน เป็นต้น

ปัจจัยแปรผัน (Variable factors) หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณปัจจัยที่ใช้ผลิตตามที่ต้องการ คือ ถ้าไม่มีการผลิตสินค้าและบริการเลย จะไม่มีการใช้ปัจจัย

การผลิตชนิดนั้น แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับว่าผู้ผลิตต้องการสินค้าและบริการที่มีปริมาณมากหรือน้อยนั่นเอง เช่น วัตถุประสงค์ในการผลิต แรงงาน เป็นต้น

ในทางเศรษฐศาสตร์ได้แบ่งระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ระยะสั้น และระยะยาว (รัตนาศายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2549:71)

ระยะสั้นหมายถึง ระยะเวลาของการผลิตที่ไม่สามารถเพิ่มหรือลดปริมาณปัจจัยคงที่ได้ แต่สามารถเพิ่มหรือลดปริมาณปัจจัยแปรผันได้ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณการผลิตในระยะสั้นสามารถทำได้โดยการเพิ่มหรือลดปริมาณผันแปรที่ใช้ในการผลิตเท่านั้น ดังนั้น การปรับปริมาณการผลิตในระยะสั้นจึงถูกจำกัดโดยประสิทธิภาพของปัจจัยคงที่

ระยะยาว หมายถึง ระยะเวลาของการผลิตที่นานพอที่ทำให้ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตได้ทุกชนิด แม้แต่ ที่ดิน เครื่องจักร โรงงาน และสำนักงาน ก็สามารถซื้อติดตั้งเพิ่มเติมได้ ดังนั้น ในระยะยาวจึงไม่มีปัจจัยการผลิตชนิดใดที่เป็นปัจจัยคงที่ มีแต่ปัจจัยแปรผันเท่านั้น จึงต่างจากในระยะสั้นที่มีปัจจัยคงที่และปัจจัยแปรผัน

ในการแบ่งระยะเวลาของการผลิต ไม่สามารถกำหนดระยะเวลานานเท่าใดจึงถือว่าเป็นการผลิตระยะสั้น และระยะเวลานานเท่าใดจึงถือว่าเป็นการผลิตในระยะยาว ทั้งนี้เพราะการผลิตสินค้าและบริการแต่ละชนิดต้องการระยะเวลาในการปรับปรุงและจัดหาปัจจัยการผลิตต่างกัน การผลิตสินค้าและบริการบางชนิดอาจใช้เวลานาน แต่การผลิตสินค้าและบริการบางชนิดใช้เวลาไม่นาน ดังนั้นการพิจารณาแบ่งระยะเวลาของการผลิตไม่อาจใช้ระยะเวลาแบ่งที่แน่นอนได้ แต่ต้องพิจารณาจากประเภทของปัจจัยการผลิตที่ใช้ในระยะเวลาสั้น

การผลิตในระยะสั้น เป็นความสัมพันธ์การใช้ปัจจัยการผลิตกับปริมาณผลผลิต โดยประกอบไปด้วย ปัจจัยการผลิตบางชนิดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือ ปัจจัยคงที่และปัจจัยแปรผันควบคู่กัน ผู้ผลิตสามารถเพิ่มการผลิตโดย เพิ่มปริมาณการใช้ปัจจัยแปรผันชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น ดังนั้นการผลิตในระยะสั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยแปรผันประกอบกับปัจจัยคงที่ จะทำให้ปริมาณผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแปรผัน การผลิตสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง สามารถแบ่งลักษณะปริมาณผลผลิตได้เป็น 3 ลักษณะ (รัตนาศายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2549:72)คือ

ผลผลิตรวม (Total product : TP) คือ ปริมาณผลผลิตที่ได้รับจากการใช้ปัจจัยคงที่ประกอบกับปัจจัยแปรผันชนิดต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ปัจจัยที่ใช้ผลิตชาเขียวกระป๋อง คือ แรงงาน และเครื่องจักร โดยเครื่องจักรเป็นปัจจัยคงที่ในระยะสั้น ผู้ผลิตใช้แรงงาน 1 คนในการผลิต สามารถผลิตชาเขียวกระป๋องได้จำนวน 500 กระป๋อง ดังนั้น ผลผลิตรวมทั้งหมดจากการแรงงานจำนวน 1 คน คือ ชาเขียวกระป๋องจำนวน 500 กระป๋อง

ผลผลิตส่วนเพิ่ม (Marginal product : MP) คือ ปริมาณผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มปัจจัยแปรผันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย เมื่อผู้ผลิตเปลี่ยนแปลงปัจจัยแปรผันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้ผู้ผลิตได้รับปริมาณผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อยเพียงใด สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$MP_n = TP_n - TP_{n-1}$$

กำหนดให้ MP_n = ผลผลิตส่วนเพิ่มของการใช้ปัจจัยการผลิตหน่วยที่ n
 TP_n = ผลผลิตรวมหน่วยที่ n
 TP_{n-1} = ผลผลิตรวมหน่วยที่ n-1

ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอเพิ่มปริมาณแรงงานจำนวน 1 คน เป็นแรงงานจำนวน 2 คน ทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากจำนวน 500 กระป๋อง เป็นจำนวน 550 กระป๋อง สามารถคำนวณผลผลิตส่วนเพิ่มของข้าวจากแรงงานคนที่ 2 ได้ดังนี้

จากสูตร

$$MP_n = TP_n - TP_{n-1}$$

$$MP_2 = TP_2 - TP_1$$

$$= 550 - 500$$

$$= 50 \text{ กระป๋อง}$$

ผลผลิตเฉลี่ย (Average product : AP) คือ ปริมาณผลผลิตรวมทั้งหมดหารเฉลี่ยต่อปัจจัยแปรผัน 1 หน่วย ในการคำนวณผลผลิตเฉลี่ย หาได้โดยนำปริมาณผลผลิตรวมทั้งหมดหารด้วยปริมาณปัจจัยแปรผันทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตสามารถเขียนเป็นสมการดังนี้

$$AP_n = \frac{TP_n}{TVF_n}$$

กำหนดให้ AP = ผลผลิตเฉลี่ย
 TP = ผลผลิตรวม
 TVP = ปริมาณปัจจัยแปรผันทั้งหมด

ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอใช้แรงงานจำนวน 2 คน สามารถผลิตข้าวกระป๋องได้จำนวน 550 กระป๋อง ได้ดังนี้

$$AP_2 = \frac{TP_2}{TVF_2}$$

$$= 550/2$$

$$= 250 \text{ กระป๋อง}$$

การกำหนดการผลิตในระยะสั้นประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต 2 ชนิด ได้แก่ แรงงาน (L) สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณของการใช้เพิ่มขึ้นหรือลดลงในการผลิตได้ แรงงานจึงเป็นปัจจัยแปรผันร่วมกับ เครื่องจักร (K) 1 เครื่อง เป็นปัจจัยคงที่ สามารถเขียนเป็นฟังก์ชันการผลิตในระยะสั้นได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

$$Q = f(L, \bar{K})$$

กำหนดให้

Q	=	ปริมาณซาเซียวระบ้อง
L	=	ปัจจัยแปรผัน คือ แรงงาน
\bar{K}	=	ปัจจัยคงที่ คือ เครื่องจักร

เนื่องจากการผลิตในระยะสั้น ปัจจัยคงที่ คือ เครื่องจักร (K) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงของปัจจัยคงที่ได้ การเพิ่มขึ้นของปริมาณผลผลิตทำได้โดยการเพิ่มขึ้นของปัจจัยแรงงาน (L) เพียงอย่างเดียว สามารถเขียนฟังก์ชันการผลิตได้ว่า

$$Q = f(L)$$

เราสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิตกับปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตในระยะสั้นดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตชาเขียวกับปัจจัยการผลิตชาเขียว

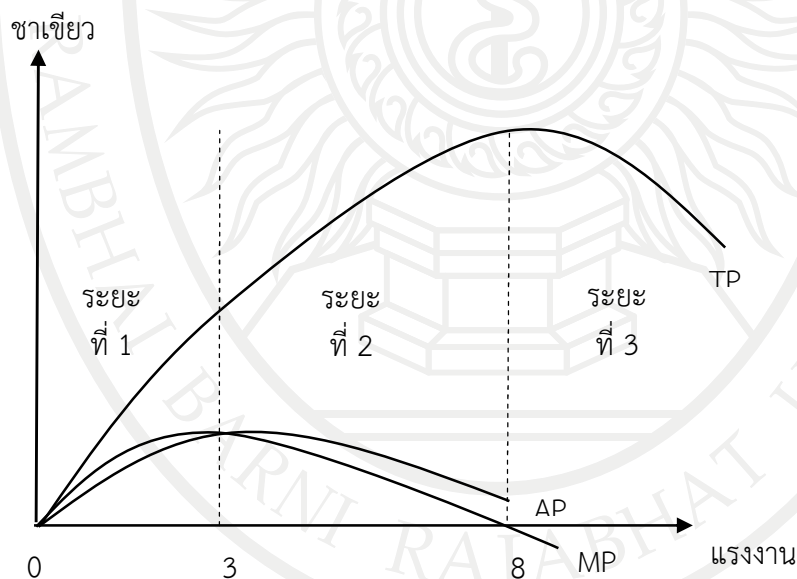
เครื่องจักร (เครื่อง)	แรงงาน (คน)	ผลผลิตรวม (TP) (กระป๋อง)	ผลผลิตส่วนเพิ่ม(MP) (กระป๋อง)	ผลผลิตเฉลี่ย(AP) (กระป๋อง)
1	1	8	8	8
1	2	18	10	9
1	3	31	13	10.3
1	4	41	10	10.25
1	5	49	8	9.8
1	6	54	5	9
1	7	55	1	7.86
1	8	55	0	6.25
1	9	53	-2	5.33
1	10	48	-5	4.3

จากตารางที่ 4.1 สมมติว่าในการผลิตชาเขียวกระป๋อง มีการใช้ปัจจัยคงที่ คือ เครื่องจักร 1 เครื่อง และปัจจัยแปรผัน คือ แรงงานซึ่งสามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ในระยะแรกเมื่อมีการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นจากจำนวน 1 คน เป็นจำนวน 2 คน และ จำนวน 3 คน ผลผลิตที่ได้จากแรงงานจำนวน 1 คน จำนวน 2 คน และจำนวน 3 คน จะเพิ่มขึ้นจากจำนวน 8 กระป๋อง จำนวน 18 กระป๋อง และจำนวน 31 กระป๋อง ซึ่งเป็นผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการผลิตในระยะแรกแรงงานจำนวน 1 คน ย่อมใช้เครื่องจักรไม่ได้เต็มประสิทธิภาพที่เหมาะสม ผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณน้อย แต่เมื่อเพิ่มจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นจากจำนวน 2 คน เป็นจำนวน 3 คน สามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตได้มากขึ้นจากเครื่องจักรที่มี 1 เครื่องเท่าเดิม เมื่อพิจารณาจากผลผลิต คือ ชาเขียว กระป๋องมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากจำนวน 8 กระป๋อง เป็นจำนวน 18 กระป๋อง และจำนวน 31 กระป๋อง ตามลำดับ มีอัตราการเพิ่มขึ้นผลผลิตรวมในอัตราที่เพิ่มขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่า การผลิตในระยะสั้น การผลิตช่วงแรก ผลผลิตส่วนเพิ่มจะเพิ่มขึ้น การผลิตในช่วงระยะที่สอง เมื่อเพิ่มจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นอีกต่อไปเรื่อยๆ ผลผลิตส่วนเพิ่มจะปรับตัวลดลง เนื่องจากการใช้แรงงานจำนวน 3 คน เป็นปริมาณที่เหมาะสมกับเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตชาเขียวแล้ว เมื่อเพิ่มจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นจึงไม่ได้รับผลผลิตที่มากขึ้นกว่าเดิม ถ้าหากผู้ผลิตยังคงเพิ่มแรงงานต่อไปจากคนที่ 4 , 5 , 6, 7 และ 8 ผลผลิตส่วนเพิ่มจะมีค่าลดลงไปเรื่อยๆจากจำนวนชาเขียว 10 กระป๋อง ชาเขียวจำนวน 8 กระป๋อง ชาเขียวจำนวน 5 กระป๋อง ชาเขียวจำนวน 1 กระป๋อง และ 0 กระป๋อง ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อจากจ้างแรงงานตั้งแต่คนที่ 4 เป็นต้นไป ผลผลิตรวมที่ได้จากแรงงานจึงมีปริมาณเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง คือ ชาเขียวจำนวน 41 กระป๋องเพิ่มเป็น ชาเขียวจำนวน 49 กระป๋อง เป็นชาเขียวจำนวน 54 กระป๋อง เป็นชาเขียวจำนวน 55 กระป๋อง และชาเขียวจำนวน 55 กระป๋อง การผลิตในช่วงระยะที่ 3 เมื่อมีการจ้างแรงงานไปแล้ว 8 คน เมื่อผู้ผลิตเพิ่มเป็นคนที่ 9 และคนที่ 10 ทำให้ผลผลิตมีค่า ติดลบ

2 กระป๋อง และ ตีตลบ 5 กระป๋อง แสดงว่าแรงงานคนที่ 9 และคนที่ 10 ที่เพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตรวมลดลงจากชาเขียว จำนวน 53 กระป๋องเหลือชาเขียวจำนวน 48 กระป๋อง ตามลำดับ

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิตทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกฎการลดน้อยถอยลงของผลผลิตส่วนเพิ่ม ซึ่งกฎนี้ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อจำนวนของปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆที่ละหน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆยังคงที่ ปรากฏว่าผลผลิตส่วนเพิ่มที่ได้รับจะมีจำนวนลดลงเรื่อยๆจนในที่สุดเป็นศูนย์และตีตลบ” (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556 : 120) กล่าวคือ ในช่วงแรกของการผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิต คือ แรงงานจำนวนน้อยกว่า 3 คน ร่วมกับเครื่องจักรจำนวน 1 เครื่อง คือ ปัจจัยคงที่ จำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นในช่วงแรก สามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นปริมาณมาก เนื่องจากแรงงานที่เข้าไปทำงานสามารถใช้ร่วมกับเครื่องจักรได้อย่างเหมาะสม แต่เมื่อมีการจ้างแรงงานจำนวนมากกว่า 3 คน ทำให้แรงงานไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องจักรที่มีอยู่ที่มีอยู่ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เมื่อมีการจ้างแรงงานจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่า 8 คน เป็นจำนวนแรงงานที่เกินมากกว่าการใช้เครื่องจักรจำนวน 1 เครื่อง ทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าที่ลดลงทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพในการเพิ่มจำนวนแรงงานที่มากขึ้น

สามารถแสดงความสัมพันธ์ปริมาณผลผลิตต่างๆและปัจจัยการผลิตคงที่และปัจจัยแปรผันมาเขียนความสัมพันธ์ได้เส้นกราฟ ของ ผลผลิตรวม ผลผลิตเฉลี่ย และผลผลิตส่วนเพิ่มมีลักษณะดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตชาเขียวกับปริมาณแรงงาน

จากภาพที่ 4.2 เราแบ่งการผลิตออกเป็น 3 ระยะ โดยการผลิตในช่วงระยะที่ 1 ค่าของผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่ามากกว่าผลผลิตเฉลี่ยตั้งแต่แรงงานคนที่ 1 ถึงแรงงานคนที่ 3 ที่ค่าผลผลิตเฉลี่ยมีค่าสูงสุดเท่ากับผลผลิตส่วนเพิ่ม การผลิตในช่วงระยะที่ 2 ค่าของผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าน้อยกว่าผลผลิตเฉลี่ย ตั้งแต่แรงงานคนที่ 4 จนถึงแรงงานคนที่ 8 ที่ผลผลิตรวมมีค่าสูงสุดและค่าผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่า

เท่ากับศูนย์ และ การผลิตในช่วงระยะที่ 3 ค่าผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าติดลบ ตั้งแต่แรงงานคนที่ 9 เป็นต้นไปค่าของผลผลิตรวมมีค่าลดลง

จากกฎการลดน้อยถอยลงของผลผลิตส่วนเพิ่ม สามารถสรุปความสัมพันธ์ของผลผลิตรวม ผลผลิตส่วนเพิ่มและผลผลิตเฉลี่ยได้ดังนี้

- 1) ในช่วงผลผลิตรวมมีค่าเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้นค่าของผลผลิตเฉลี่ยมีค่าน้อยกว่าผลผลิตส่วนเพิ่ม
- 2) ผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าสูงสุด ณ จุดเปลี่ยนโค้งของเส้นผลผลิตรวม
- 3) ค่าของผลผลิตเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุด เมื่อค่าผลผลิตเฉลี่ยมีค่าเท่ากับผลผลิตส่วนเพิ่ม
- 4) ในช่วงที่ผลผลิตเฉลี่ยกำลังลดลง ค่าของผลผลิตเฉลี่ยมีค่ามากกว่าผลผลิตส่วนเพิ่ม
- 5) เมื่อผลผลิตรวมมีค่าสูงสุด ค่าของผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับศูนย์
- 6) ในช่วงที่ผลผลิตลดลง ค่าของผลผลิตส่วนเพิ่มมีค่าน้อยกว่าศูนย์

การผลิตในระยะยาว เป็นการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยคงที่ให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามความเหมาะสม ดังนั้นปัจจัยการผลิตในระยะสั้นประกอบไปด้วยปัจจัยคงที่ และปัจจัยแปรผัน เมื่อเป็นการผลิตในระยะยาวจะมีเพียงปัจจัยแปรผันเพียงชนิดเดียว โดยเขียนฟังก์ชันการผลิตได้ว่า

$$Q = f(K, L)$$

การผลิตในระยะยาวผลผลิตที่ได้รับจะอธิบายด้วยกฎผลได้ต่อขนาด ได้กล่าวไว้ว่า “ส่วนเปลี่ยนแปลงในผลผลิต เมื่อปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่ใช้ในการผลิตเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกัน อัตราการเพิ่มขึ้นของผลผลิตอาจสูงกว่า น้อยกว่า หรือ เท่ากับอัตราการเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต” เป็นไปได้ตามกฎผลได้ต่อขนาด โดยสามารถแบ่งผลผลิตที่ได้รับจากการผลิตออกเป็น 3 ขนาดดังนี้ (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2542:255)

1) กฎผลได้ต่อขนาดเพิ่มขึ้น เมื่อผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดในสัดส่วนที่เท่ากัน ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนมากกว่าปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น เช่น ผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิด 100% ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นมากกว่า 100% ดังภาพที่ 4.3(ก)

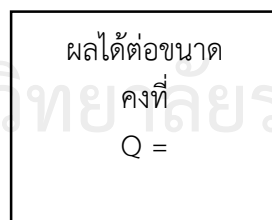
2) กฎผลได้ต่อขนาดคงที่ เมื่อผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดในสัดส่วนที่เท่ากัน ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนเท่ากับปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น เช่น ผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิด 100% ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นเท่ากับ 100% ดังภาพที่ 4.3(ข)

3) กฎผลได้ต่อขนาดลดลง เมื่อผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดในสัดส่วนที่เท่ากัน ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนน้อยกว่าปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น เช่น ผู้ผลิตเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิด 100% ทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 100% ดังภาพที่ 4.3(ค)

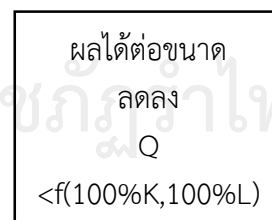
4)

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 4.3 ภูมิผลได้ต่อขนาด

การวิเคราะห์การผลิตในระยะยาวโดยเส้นผลผลิตเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากัน

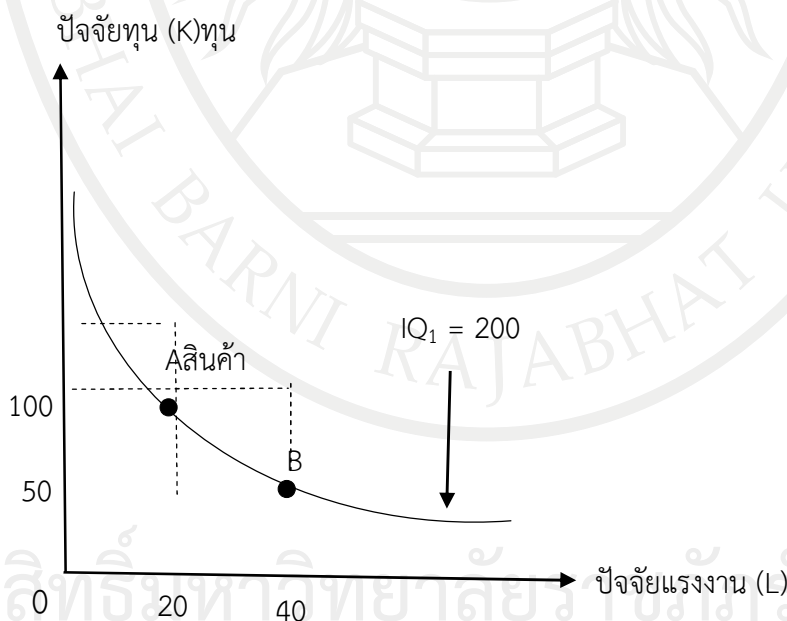
การวิเคราะห์การผลิตในระยะยาวโดยเส้นผลผลิตเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากัน ผู้ผลิตมีเป้าหมายในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดจากเงินทุนที่มีอยู่จำนวนหนึ่ง ดังนั้นเราจึงใช้เส้นผลผลิตเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากันในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ผลิต

เส้นผลผลิตเท่ากัน (Isoquant curve : IQ) หมายถึง เส้นที่แสดงการใช้ปัจจัยการผลิต 2 ชนิดในส่วนผสมจำนวนต่างๆกัน โดยให้ผลผลิตจำนวนเท่ากันระดับหนึ่ง สมมติกำหนดให้ปัจจัยการผลิตมี 2 ชนิด คือ ปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุน ผู้ผลิตสามารถเลือกส่วนผสมของปัจจัยการผลิต ปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุนมาใช้ร่วมกัน เพื่อผลิตสินค้าเป็นจำนวน 200 หน่วยดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ส่วนผสมของปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้า 200 หน่วย

ส่วนผสม	ปัจจัยทุน (K)	ปัจจัยแรงงาน (L)
A	100	20
B	50	40

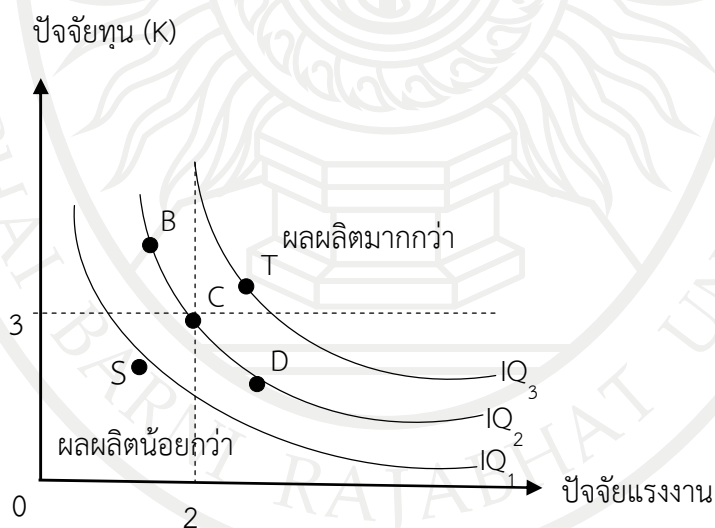
จากตารางที่ 4.2 พบว่าส่วนผสม A ผู้ผลิตใช้ปัจจัยทุนจำนวนเท่ากับ 100 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงาน 20 หน่วย ในการผลิตสินค้าจำนวน 200 หน่วย และส่วนผสม B ผู้ผลิตใช้ปัจจัยทุนจำนวนเท่ากับ 50 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงาน 40 หน่วย ในการผลิตสินค้าจำนวนเท่ากับ 200 หน่วย เท่ากับส่วนผสม A ไม่ว่าผู้ผลิตจะเลือกส่วนผสมใด ผลผลิตที่ได้จะมีผลผลิตเท่ากันเสมอ คือ จำนวน 200 หน่วย และเมื่อนำเอาส่วนผสมต่างๆในตารางที่ 4.2 มาสร้างกราฟจะได้ดังรูปที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 แสดงเส้นผลผลิตเท่ากัน

จากภาพที่ 4.4 กำหนดให้ปริมาณการใช้ปัจจัยทุนเป็นค่าในแกนตั้งและปริมาณการใช้ปัจจัยแรงงานเป็นค่าในแกนนอน และเส้น IQ_1 คือ เส้นผลผลิตเท่ากัน โดยทุกๆจุดที่อยู่บนเส้นผลผลิตเท่ากันที่มีส่วนผสมแตกต่างกัน สามารถนำมาผลิตได้ผลผลิตจำนวนเท่ากัน ณ จุด A บนเส้นผลผลิตเท่ากันบนเส้น IQ_1 ใช้ปัจจัยทุนจำนวน 100 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงานจำนวน 20 หน่วย ได้ผลผลิตจำนวน 200 หน่วย เมื่อเปลี่ยนส่วนผสมจากจุด A ไปเป็นจุด B จะใช้ปริมาณปัจจัยทุนลดลงจากจำนวน 100 หน่วย เหลือจำนวน 50 หน่วย และมีการใช้ปัจจัยแรงงานเพิ่มขึ้นจากจำนวน 20 หน่วย เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 40 หน่วย จะได้รับผลผลิตจำนวน 200 หน่วย เท่ากันกับจุด A และไม่ว่าจะเลือกส่วนผสมใดที่อยู่บนเส้นผลผลิตบนเส้น IQ_1 จะได้จำนวนผลผลิตเท่ากันเสมอ คือ 200 หน่วย สามารถสรุปคุณสมบัติของเส้นผลผลิตเท่ากันได้ดังต่อไปนี้ (วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ, 2542:6-23)

- 1) เส้นผลผลิตเท่ากันเป็นเส้นที่ทอดลงจากซ้ายไปขวาเนื่องจากการที่ผู้ผลิตใช้ปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น ก็จะต้องลดปริมาณปัจจัยการผลิตอีกชนิดหนึ่งลดลง เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนเท่าเดิม
- 2) เส้นผลผลิตเท่ากันมีลักษณะโค้งเข้าหาจุดกำเนิด เพราะว่า การใช้ปัจจัยการผลิตหนึ่งเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องลดการใช้ปัจจัยอีกชนิดหนึ่งลดลง ดังภาพที่ 4.4 จากการเคลื่อนย้ายจุด A ไปเป็นจุด B บนเส้นผลผลิตเท่ากัน IQ_1 จากการเคลื่อนที่จากจุด A ไปเป็นจุด B เพิ่มปัจจัยแรงงานจำนวน 20 หน่วย สามารถลดการใช้ปัจจัยทุนได้จำนวน 50 หน่วย
- 3) เส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ทางขวามือและด้านบน แสดงถึงจำนวนผลผลิตที่มากกว่าเส้นผลผลิตที่เท่ากันที่อยู่ด้านล่าง

ภาพที่ 4.5 เส้นผลผลิตเท่ากันหลายเส้น

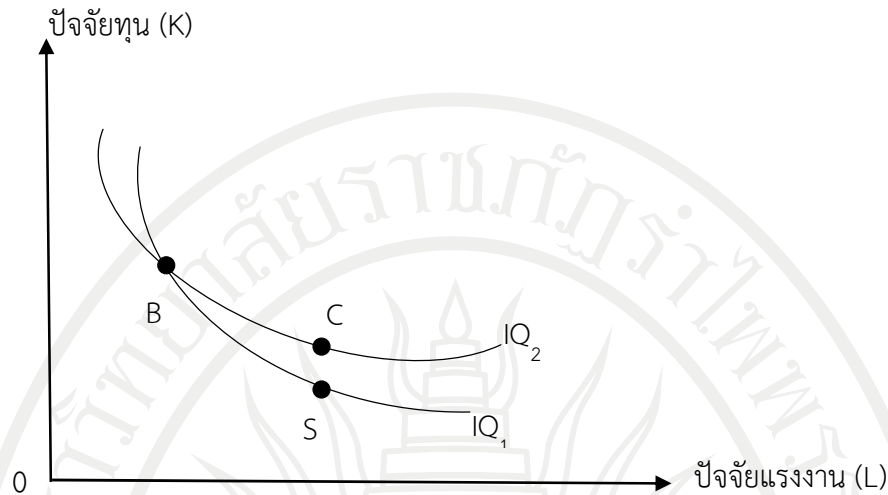
จากภาพที่ 4.5 ส่วนผสม ณ จุด T แสดงส่วนผสมจำนวนปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานมากกว่าส่วนผสม ณ จุด C จึงเห็นได้ว่า เส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_3 ซึ่งเป็นเส้นทางขวามือและด้านบนของเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_2 จึงให้จำนวนผลผลิตที่มากกว่า ส่วนผสม ณ จุด S แสดงส่วนผสมจำนวนปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานที่มีปริมาณส่วนผสมน้อยกว่าส่วนผสม ณ จุด C ดังนั้น

เส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_1 ซึ่งอยู่ทางซ้ายมือและทางด้านล่างของเส้น IQ_2 ก็จะทำให้จำนวนผลผลิตที่น้อยกว่า ดังนั้น เส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_3 จะจำนวนผลผลิตมากกว่าเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_2 และเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_1 ตามลำดับ

เส้นผลผลิตเท่ากันจะตัดกันหรือสัมผัสกันไม่ได้เพราะถ้าเส้นผลผลิตเท่ากันตัดกันหรือสัมผัสกัน จะทำให้ไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติในข้อ 3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 4.6 เส้นผลผลิตเท่ากันตัดกันไม่ได้

จากภาพที่ 4.6 ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด S อยู่บนเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_1 แสดงว่าจำนวนผลผลิตที่ได้รับมีจำนวนเท่ากัน ที่ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด S มีจำนวนผลผลิตที่เท่ากัน และในทำนองเดียวกัน ส่วนผสม ณ จุด B และ ส่วนผสม ณ จุด C อยู่บนเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_2 แสดงว่าจำนวนผลผลิตที่ได้รับ ส่วนผสม ณ จุด B และส่วนผสม ณ จุด C มีจำนวนผลผลิตที่เท่ากัน แต่จากส่วนผสม ณ จุด C มากกว่า ส่วนผสม ณ จุด S เนื่องจากเส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_2 มีจำนวนผลผลิตมากกว่า เส้นผลผลิตเท่ากัน เส้น IQ_1 แสดงว่าจำนวนผลผลิต ส่วนผสม ณ จุด C มากกว่า ส่วนผสม ณ จุด B ด้วย ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติข้อ 3 ที่ว่าเส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ทางด้านขวามือ และอยู่ทางข้างบน แสดงถึงจำนวนผลผลิตที่มากกว่าเส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ทางซ้ายมือและ อยู่ทางด้านล่าง จึงสรุปเส้นความพอใจเท่ากันจะตัดกันไม่ได้

ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นและต้นทุนการผลิตในระยะยาว

การผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบไปด้วย การผลิตในระยะสั้น เป็นการผลิตที่ผู้ผลิตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยบางชนิดได้ และการผลิตในระยะยาวเป็นการผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตได้ตามเหมาะสม

ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น เป็นการผลิตที่ผู้ผลิตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตบางชนิดได้ ผู้ผลิตจะใช้ปัจจัยแปรผันกับปัจจัยคงที่ ดังนั้นการผลิตในระยะสั้น จึงมีค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับปัจจัยแปรผัน และค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับปัจจัยคงที่ ทำให้การผลิตในระยะสั้นประกอบไปด้วย ต้นทุนแปรผันและต้นทุนคงที่(รัตน สหายคณิต และชลลดา จามรกุล,2549:85)

1) ต้นทุนรวม (Total cost : TC) คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายให้กับปัจจัยคงที่และปัจจัยแปรผัน ต้นทุนรวมจึงประกอบไปด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนแปรผัน

$$TC = TFC + TVC$$

2) ต้นทุนคงที่รวม (Total fixed cost : TFC) คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายให้กับปัจจัยคงที่ เช่น ค่าเช่าโรงงาน ค่าก่อสร้าง โกดัง เป็นต้น

$$TFC = TC - TVC$$

3) ต้นทุนแปรผันรวม (Total variable cost : TVC) คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายให้กับปัจจัยแปรผัน เป็นค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของการผลิต ผลิตมากก็เสียค่าใช้จ่ายมาก ผลิตน้อยก็เสียค่าใช้จ่ายน้อย ไม่ผลิตเลยก็ไม่เสีย เช่น ค่าจ้างพนักงาน ค่าไฟฟ้า เป็นต้น

$$TVC = TC - TFC$$

4) ต้นทุนรวมเฉลี่ย (Average total cost : ATC) คือ ต้นทุนรวมหารด้วยปริมาณผลผลิต สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$ATC = \frac{TC}{Q}$$

หรือ

$$ATC = AFC + AVC$$

5) ต้นทุนคงที่รวมเฉลี่ย (Average fixed cost : AFC) คือ ต้นทุนคงที่รวมหารด้วยปริมาณผลผลิต สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$AFC = \frac{TFC}{Q}$$

6) ต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ย (Average variable cost : AVC) คือ ต้นทุนแปรผันรวมหารด้วยปริมาณผลผลิต สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$AVC = \frac{TVC}{Q}$$

7) ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal cost : MC) คือ ต้นทุนรวมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเพิ่มปริมาณการผลิตไป 1 หน่วยสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned} MC_n &= \frac{TC_n - TC_{n-1}}{Q_n - Q_{n-1}} \\ &= \frac{\Delta TC}{\Delta Q} \end{aligned}$$

เนื่องจาก

$$TC = TFC + TVC$$

$$MC = \frac{\Delta(TFC + TVC)}{\Delta Q}$$

$$= \frac{\Delta TFC}{\Delta Q} + \frac{\Delta TVC}{\Delta Q}$$

เนื่องจาก TFC มีค่าคงที่ดังนั้น $\Delta TFC / \Delta Q = 0$

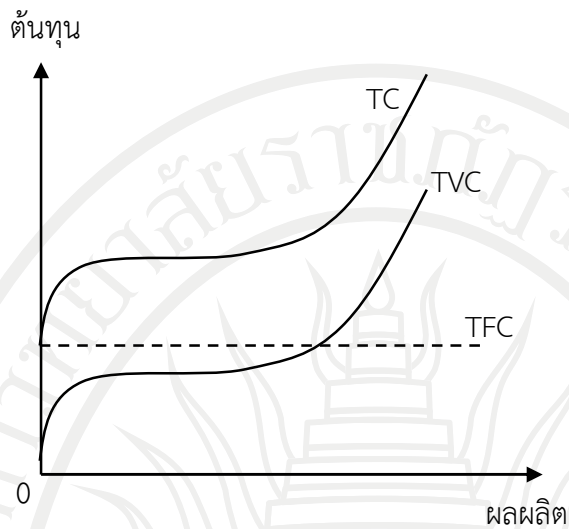
$$MC = \frac{\Delta TVC}{\Delta Q}$$

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.3 ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น

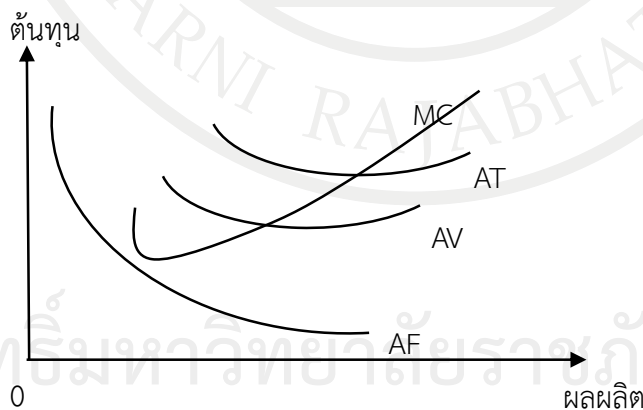
ผลผลิต	ต้นทุน รวม	ต้นทุน คงที่รวม	ต้นทุน แปรผัน รวม	ต้นทุน รวมเฉลี่ย	ต้นทุน คงที่รวม เฉลี่ย	ต้นทุน แปรผัน รวมเฉลี่ย	ต้นทุน ส่วนเพิ่ม
(Q)	(TC)	(TFC)	(TVC)	(ATC)	(AFC)	(AVC)	(MC)
1	30	20	10	30	20	10	10
2	38	20	18	19	10	9	8
3	44	20	24	14.7	6.7	8	6
4	48	20	28	12	5	7	4
5	54	20	34	10.8	4	6.8	6
6	64	20	44	10.7	3.3	7.3	10
7	80	20	60	11.4	2.9	8.6	16
8	104	20	84	13	2.5	10.5	24
9	134	20	114	14.9	2.2	12.7	30
10	176	20	156	17.6	2	15.6	42

จากตารางที่ 4.3 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิตกับต้นทุนการผลิตในระยะสั้นประเภทต่างๆ จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ผลิตผลิตสินค้า 2 หน่วย ต้นทุนคงที่รวมมีค่าเท่ากับ 20 บาท ต้นทุนแปรผันรวมมีค่าเท่ากับ 18 บาท ดังนั้นต้นทุนรวมมีค่าเท่ากับ $20 + 18 = 38$ บาท เนื่องจากต้นทุนคงที่รวมมีค่าคงที่ไม่ว่าจะผลิตสินค้ามาก น้อย หรือไม่ผลิตเลย จะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายปัจจัยคงที่เท่ากับ 20 บาท เส้นต้นทุนคงที่รวมจึงมีลักษณะเส้นตรงขนานกับแกนนอน ต้นทุนแปรผันรวม ถ้าไม่ทำการผลิตเลย ต้นทุนแปรผันรวมมีค่าเท่ากับศูนย์ และเมื่อผลิตเพิ่มขึ้นต้นทุนแปรผันรวมจะเพิ่มขึ้นตามกฎการลดน้อยถอยลงของผลผลิตส่วนเพิ่ม จึงทำให้เส้นต้นทุนแปรผันรวมเป็นเส้นที่เริ่มตันออกจากจุดกำเนิด และมีลักษณะเป็นเส้นโค้งที่เว้าออกจากแกนนอน และค่อยๆ เข้าหาแกนนอน และเส้นต้นทุนรวม เป็นต้นทุนที่ประกอบไปด้วยต้นทุนคงที่รวมและต้นทุนแปรผันรวม เส้นต้นทุนรวมจึงมีลักษณะเหมือนเส้นต้นทุนแปรผันรวม และมีจุดเริ่มต้นที่แกนตั้งที่มีระยะห่างจากจุดกำเนิด เท่ากับค่าของต้นทุนคงที่รวม ดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 ต้นทุนรวม ต้นทุนคงที่รวมและต้นทุนแปรผันรวม

จากตารางที่ 4.4 ต้นทุนคงที่เฉลี่ย คำนวณได้จาก TFC/Q ค่าของต้นทุนคงที่รวมเฉลี่ยที่คำนวณได้มีค่าลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีการผลิตผลผลิตมากขึ้น เส้นต้นทุนคงที่รวมเฉลี่ยจึงมีลักษณะเป็นเส้นโค้งที่มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ เรียกว่า Rectangular hyperbolic ต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยคำนวณได้จาก TVC/Q ค่าของต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยในช่วงแรกจะมีค่าลดลง เมื่อถึงระดับค่าต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยจะมีค่าเพิ่มขึ้น เส้นต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยจึงมีลักษณะคล้ายตัวยู เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยคำนวณได้จาก TC/Q ค่าของต้นทุนรวมเฉลี่ยในช่วงแรกมีค่าลดลง เมื่อถึงระดับหนึ่งค่าต้นทุนรวมเฉลี่ยจะมีค่าเพิ่มขึ้น เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยจึงมีลักษณะคล้ายตัวยู แต่จะอยู่สูงกว่าเส้นต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ย เนื่องจากค่าต้นทุนรวมเฉลี่ยมีค่ามากกว่าต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่มจะมีค่าลดลง และเมื่อถึงจุดต่ำสุดค่าต้นทุนส่วนเพิ่มจะมีค่าเพิ่มขึ้น เส้นต้นทุนส่วนเพิ่มจึงมีลักษณะเส้นคล้ายตัวยู และเส้นต้นทุนส่วนเพิ่มจะลากผ่านจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยและเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย ดังภาพที่ 4.8

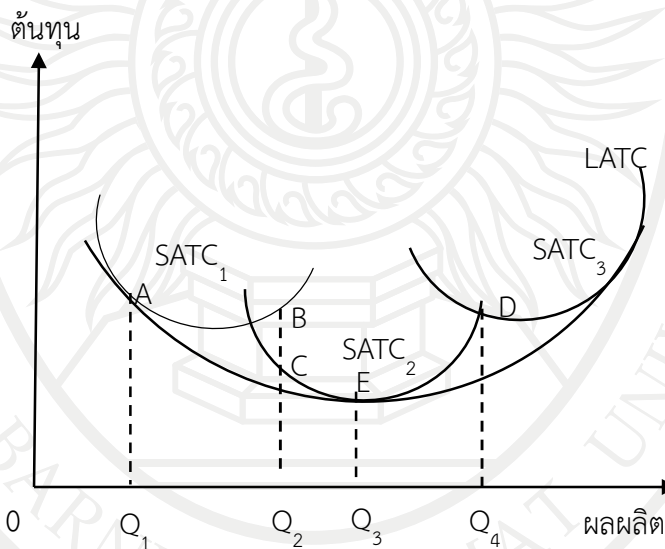

ภาพที่ 4.8 ต้นทุนรวมเฉลี่ย ต้นทุนคงที่รวมเฉลี่ย ต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่ม ต้นทุนการผลิตในระยะยาว

เป็นการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยคงที่ให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามความเหมาะสม ดังนั้นการผลิตในระยะยาวจึงมีปัจจัยแปรผันเพียงอย่างเดียว

การผลิตในระยะยาวปัจจัยการผลิตทุกชนิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้รวมถึงปัจจัยคงที่การผลิตในระยะสั้นด้วย ทำให้การผลิตในระยะยาวมีปัจจัยแปรผันเพียงอย่างเดียว ซึ่งหมายความว่าต้นทุนการผลิตจะมีต้นทุนแปรผันทั้งหมดเพียงอย่างเดียว ต้นทุนรวมเฉลี่ยและต้นทุนแปรผันรวมเฉลี่ยจึงมีค่าเท่ากันและรวมเป็นเส้นเดียวกัน ต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาว (LATC) หาได้จากการนำเอาต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะสั้นในแต่ละระดับมาพิจารณา โดยเลือกระดับที่เสียต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดและมีการผลิตที่ความเหมาะสม เนื่องจากผู้ผลิตสามารถเลือกขนาดการผลิตที่เส้นต้นทุนต่ำสุด หรือสามารถเลือกโรงงานที่เหมาะสมสำหรับการผลิตในแต่ละระดับ (อนัญญา โปราณานท์และคณะ, 2547:53)

สมมติให้มีโรงงานขนาดต่างกันในระยะสั้น ประกอบไปด้วย โรงงานที่ 1 มีเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย คือ เส้น SAC_1 โรงงานที่ 2 มีต้นทุนรวมเฉลี่ย คือ เส้น SAC_2 และโรงงานที่ 3 มีเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย คือ เส้น SAC_3 ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาว

จากภาพที่ 4.9 ถ้าผู้ผลิตเลือกผลิตที่ $0Q_1$ หน่วย ผู้ผลิตจะเลือกผลิตที่โรงงานที่ 1 จะมีต้นทุนในการผลิต AQ_1 หน่วย บนเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยบนเส้น SAC_1 หากมีการเพิ่มระดับการผลิตเป็นการผลิตที่ $0Q_2$ หน่วย ถ้าผู้ผลิตตัดสินใจเลือกผลิตที่โรงงานที่ 1 มีต้นทุนในการผลิตเท่ากับ BQ_2 หน่วย บนเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยบนเส้น SAC_1 หากผู้ผลิตเลือกจากผลิตที่โรงงานที่ 2 มีต้นทุนในการผลิตเท่ากับ CQ_2 หน่วย บนเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยบนเส้น SAC_2 โรงงานที่เหมาะสมในการผลิตที่ $0Q_2$ หน่วย คือ โรงงานที่ 2 เนื่องจากโรงงานที่ 1 มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าโรงงานที่ 2 เป็นต้น เส้นต้นทุน

เฉลี่ยในระยะยาวหาได้ เส้นลากผ่านจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะสั้น ทำให้เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาวมีลักษณะคล้ายตัวยู เนื่องจากในช่วงแรกค่าต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาวมีค่าลดลงจนถึงระดับหนึ่งค่าต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาวมีค่าเพิ่มขึ้น

สรุป

การศึกษาเรื่องจากผลิต เป็นการนำเอาปัจจัยการผลิตมาเปลี่ยนแปลงเป็นผลผลิต การผลิตในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ การผลิตในระยะสั้นและการผลิตในระยะยาว

โดยการผลิตในระยะสั้นผู้ผลิตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตบางชนิดได้ ทำให้การผลิตในระยะสั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยคงที่และปัจจัยแปรผัน การขยายการผลิตในระยะสั้น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะเป็นไปตามกฎของผลผลิตส่วนเพิ่ม ส่วนการผลิตในระยะยาว ผู้ผลิตจะขยายการผลิต ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะเป็นไปตามกฎผลได้ต่อขนาด และการผลิตในระยะยาวผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยคงที่ให้เพิ่มขึ้น หรือลดลงได้ตามความเหมาะสม การผลิตในระยะยาวจึงมีปัจจัยแปรผันเพียงชนิดเดียว ส่วนการวิเคราะห์ดุลยภาพการผลิต จะอาศัยเส้นต้นทุนเท่ากันและเส้นผลผลิตเท่ากันในการวิเคราะห์ โดยจุดที่เหมาะสมในการผลิต คือ จุดที่เส้นผลผลิตเท่ากับสัมผัสกับเส้นต้นทุนเท่ากัน

ส่วนต้นทุนการผลิตในระยะสั้นเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายให้กับปัจจัยคงที่ คือ ต้นทุนรวมคงที่ และค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับปัจจัยแปรผัน คือ ต้นทุนรวมแปรผัน ส่วนต้นทุนการผลิตในระยะยาวเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับปัจจัยแปรผันเพียงอย่างเดียว คือ ต้นทุนรวมแปรผัน

แบบฝึกหัดบทที่ 4

1. จงอธิบายความหมายของการผลิต
2. จงเขียนฟังก์ชันการผลิต
3. ทฤษฎีการผลิตแบ่งออกเป็นกี่ระยะ จงอธิบาย
4. ปัจจัยการผลิตมีกี่ประเภทประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
5. กฎผลได้ต่อขนาดกล่าวไว้ว่าอย่างไร
6. จงอธิบายลักษณะเส้นผลผลิตเท่ากัน
7. ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นประกอบไปด้วยต้นทุนอะไรบ้าง
8. จงตามตัวเลขในตารางให้สมบูรณ์

Q	TFC	TVC	TC	AFC	AVC	ATC	MC
0	20	0					
1	20	150					
2	20	300					
3	20	400					
4	20	450					
5	20	560					

9. จงอธิบายลักษณะเส้นต้นทุนส่วนเพิ่ม พร้อมวาดกราฟประกอบ
10. จงอธิบายลักษณะเส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย ศรีเบญจโชติ.(2555).เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป.จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์.(2542).ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภราดร ปรีดาศักดิ์.(2549).หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล.(2549).เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น.พิมพ์ครั้งที่ 4 .กรุงเทพฯ :โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2556).หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค.พิมพ์ครั้งที่ 20 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ.(2542).เศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้น.กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น
เพรส
- ศิริรักษ์ จวงทอง.(2550).เศรษฐศาสตร์จุลภาค.สงขลา:โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- สุจิตรา กุลประสิทธิ์.(2555).เศรษฐศาสตร์จุลภาค.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ออฟเซ็ท.
- อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ.(2547).เศรษฐศาสตร์ทั่วไป.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
ดุสิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 5 การกำหนดราคาและตลาด

1. ความหมายของตลาด
2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์
3. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์
4. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของคำว่าตลาด
2. อธิบายถึงลักษณะสำคัญของตลาดแข่งขันสมบูรณ์และการกำหนดราคาได้
3. อธิบายถึงลักษณะสำคัญของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์และการกำหนดราคาได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ยกตัวอย่างข้อมูลข่าวสาร
3. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
3. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
4. แบบฝึกหัดบทที่ 5

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 5

การกำหนดราคาและตลาด

จากการศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภค เป็นพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าและบริการภายใต้งบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถซื้อสินค้าได้ทุกชนิดเพราะเนื่องจากผู้บริโภคมีรายได้ไม่เพียงพอ ในการซื้อสินค้าทุกชนิดเพื่อตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด ผู้บริโภคจึงเลือกสินค้าและบริการที่ตนเองได้รับความพอใจสูงสุดในส่วนของพฤติกรรมของผู้ผลิต ผู้ผลิต จะเลือกผลิตสินค้าและบริการ ภายใต้ข้อจำกัดในการผลิตสินค้าและบริการ การผลิตสินค้าและบริการ ในสัดส่วนต่างๆ การใช้เทคนิคต่างๆในการผลิตสินค้าและบริการ การผลิตสินค้าและบริการมากเกินไปกว่าความต้องการซื้อสินค้าของผู้บริโภคทำให้ผู้ผลิตขาดทุน แต่ผู้ผลิตตัดสินใจในการผลิตได้ถูกต้องผู้ผลิตจะได้รับกำไรนอกจากผู้ผลิตจะผลิตสินค้าและบริการได้ต้นทุนต่ำสุดแล้ว ถ้าผู้ผลิตกำหนดราคาสินค้าและบริการสูงหรือต่ำเกินไป หรือผลิตสินค้าและบริการมาเสนอขายมากหรือน้อยเกินไป ก็ทำให้ผู้ผลิตได้รายรับต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ การตัดสินใจผลิตสินค้าและบริการ การกำหนดปริมาณสินค้าและบริการและการตั้งราคาสินค้าและบริการจะส่งผลต่อกำไรที่ผู้ผลิตได้รับ ดังนั้นผู้ผลิตจึงมีความจำเป็นต้องทราบถึงลักษณะสำคัญของตลาดแต่ละประเภทเพื่อตัดสินใจในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุดตามโครงสร้างของตลาดแต่ละประเภท

ความหมายของตลาด

ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง การที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน โดยไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ซื้อขายสินค้ากันก็ได้ ผู้ซื้อและผู้ขายอาจจะพบกันหรือไม่พบกัน และเห็นสินค้าก่อนทำการตกลงซื้อขายกันก็ได้ เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ การซื้อขายออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือการตกลงซื้อขายสินค้าผ่านทางโทรศัพท์(ประพันธ์ เศรษฐนันท์และไพศาล เล็กอุทัย ,2542:84) เป็นต้น

การกำหนดราคาและปริมาณการผลิตในตลาด สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน,2556:161)

ตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก สินค้ามีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเข้าออก จากตลาดเป็นไปได้อย่างเสรี ผู้ซื้อและผู้ขายมีความรู้ตลาดเป็นอย่างดี ผู้ซื้อและผู้ขายไม่มีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้า ราคาสินค้าจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด (สุदारัตน์ พิมลรัตน์กานต์,2557:20)

ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ (ศิริรักษ์ จวงทอง,2550:226)

1) มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมากและปริมาณการซื้อขายตลอดจนการเปลี่ยนแปลงปริมาณการซื้อขายของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณการซื้อขายทั้งหมดของตลาด จึงไม่มีใครมีอิทธิพลต่อราคาสินค้า ผู้ซื้อและผู้ขายส่งอยู่ในสภาพที่ยอมรับราคา ดังนั้น ราคาสินค้าถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด

2) สินค้าในตลาดนั้นมีคุณภาพ ลักษณะเหมือนกันทุกประการ สินค้าของหน่วยธุรกิจแต่ละหน่วยจึงสามารถใช้ทดแทนได้อย่างสมบูรณ์ ผู้ซื้อไม่รู้สึกแตกต่างไม่ว่าจะซื้อสินค้าจากหน่วยธุรกิจไหนก็ได้สินค้าเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ราคาสินค้าในตลาดจึงมีเพียงราคาเดียว เพราะว่าถ้าหน่วยธุรกิจใดขายสินค้าในราคาสูงกว่าหน่วยธุรกิจรายอื่น ๆ ก็จะไม่ขายสินค้าไม่ได้

3) การเข้าหรือออกจากตลาดของหน่วยธุรกิจและปัจจัยการผลิตสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี หน่วยธุรกิจใดที่เลิกกิจการสามารถทำได้โดยไม่มีอุปสรรคทั้งทางด้านกฎหมาย การกีดกันทางธุรกิจและทางการเงิน หน่วยธุรกิจสามารถปรับเปลี่ยนปัจจัยการผลิตในการผลิตได้ตลอดเวลา ถ้าหน่วยธุรกิจได้รับกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงาน ทำให้หน่วยธุรกิจบางรายออกจากตลาดหรือมีหน่วยธุรกิจใหม่เข้ามาดำเนินกิจการ

4) ผู้ซื้อและผู้ขายต้องมีความรอบรู้อย่างสมบูรณ์ต่อภาวะการณ์ของตลาด อยู่ตลอดเวลาเพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของราคาและปริมาณสินค้าเป็นต้น ถ้าหน่วยธุรกิจขายสินค้าสูงกว่าหน่วยธุรกิจรายอื่น ๆ ก็จะไม่ขายสินค้าไม่ได้เพราะผู้ซื้อที่ดีจะสามารถซื้อสินค้าจากหน่วยธุรกิจรายอื่นที่มีคุณภาพสินค้าเหมือนกันและราคาสินค้าต่ำกว่า และไม่มีหน่วยธุรกิจรายใดเสนอขายสินค้าให้กับผู้ซื้อที่เสนอซื้อต่ำกว่าราคาสินค้า

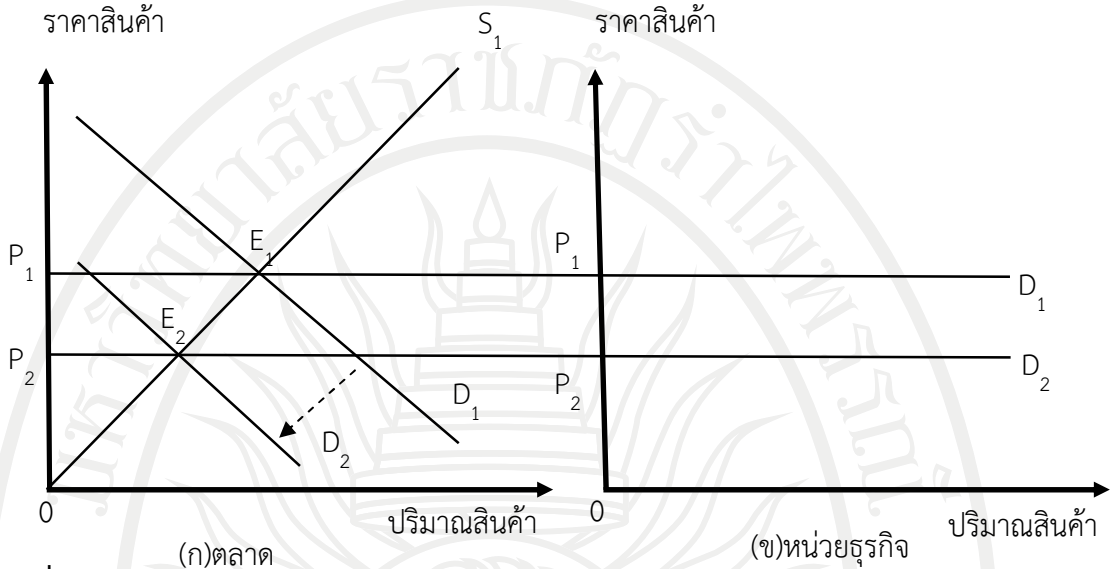
ตลาดที่มีลักษณะตามที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นเป็นไปได้อย่างในโลกปัจจุบันมีตลาดหุ้นที่ใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ผู้ซื้อและผู้ขายทราบราคาเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นได้ตลอดระยะเวลาที่ทำการซื้อ - ขาย ของตลาดหลักทรัพย์ จึงศึกษาลักษณะโครงสร้างไว้เปรียบเทียบและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตลาดประเภทอื่น ๆ เป็นการวิเคราะห์ การกำหนดราคาสินค้า เป็นต้น

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ เส้นรายรับเฉลี่ย และเส้นรายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์(ประพันธ์ เสวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย,2542:87)

เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจ

จากลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ขายทราบว่าผู้ขายเป็นเพียงหน่วยธุรกิจเล็ก ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผู้ขายทั้งหมดในตลาดที่มีจำนวนมาก ทำให้ผู้ขายไม่มีอำนาจต่อรองราคาสินค้าในตลาด ทำให้ผู้ขายต้องยอมรับราคาขายจากราคาสินค้า ดังนั้นราคาสินค้าจึงถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของตลาด ทำให้เส้นอุปสงค์ของ

ผู้ขายมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน โดยผู้ขายจะขายสินค้าตามราคาในตลาดกำหนดโดยไม่ต้องปรับราคาสินค้าดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

จากภาพที่ 5.1 ก. เส้นอุปสงค์ตลาดเส้น D_1 และเส้นอุปทานตลาด เส้น S_1 ต้องตัดกันที่จุด E_1 ดังนั้นราคาตลาดที่ถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของตลาดอยู่ที่ระดับ OP_1 หน่วย

จากภาพที่ 5.1 ข. เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจเผชิญคือ เส้น D_1 ผู้ขายเป็นผู้รับราคาตลาด จึงขายราคาสินค้าที่อยู่ระดับ OP_1 มาก ผู้ขายสามารถขายสินค้าได้หมดอยู่แล้ว เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจที่เผชิญสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ยกตัวอย่างเช่น เมื่ออุปสงค์ของตลาดลดลง ทำให้เส้นอุปสงค์ตลาดขยับไปทางซ้ายมือ จากเส้นอุปสงค์ตลาดเส้นเดิม จากเส้น D_1 ไปเป็นเส้น D_2 ดุลยภาพตลาดอยู่ที่จุด E_2 ณ ระดับ OP_2 ทำให้เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจเผชิญจะเปลี่ยนเป็นเส้น D_2

รายรับ (Revenue)

- 1) รายรับรวม (Total revenue : TR) เป็นรายรับทั้งหมดจากการขายสินค้าและบริการ ปริมาณที่แตกต่างกัน สามารถคำนวณได้จากราคาสินค้า คูณ ปริมาณสินค้าที่ขายได้ $TR = P \times Q$
- 2) รายรับเฉลี่ย (Average revenue : AR) เป็นรายรับทั้งหมดต่อปริมาณสินค้า 1 หน่วย สามารถคำนวณได้ รายรับทั้งหมดหารด้วย ปริมาณสินค้าที่ขายได้
- 3) รายรับส่วนเพิ่ม (Marginal revenue : MR) เป็นรายรับที่เปลี่ยนแปลงไปจากการขายสินค้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย สามารถคำนวณได้จาก การเปลี่ยนแปลงของรายรับทั้งหมด หารด้วย การเปลี่ยนแปลงปริมาณการขายสินค้า

$$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q}$$

$$MR_n = \frac{TR_n - TR_{n-1}}{Q_n - Q_{n-1}}$$

เมื่อปริมาณการขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

$$\text{ทำให้} \quad Q_n - Q_{n-1} = 1$$

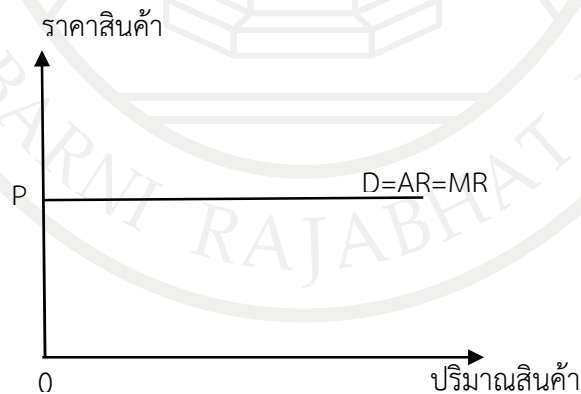
$$\text{ทำให้} \quad MR_n = TR_n - TR_{n-1}$$

ตัวอย่างในการคำนวณหารายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 รายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่ม

ราคาสินค้า (P)	ปริมาณขาย (Q)	รายรับรวม (TR = P × Q)	รายรับเฉลี่ย (AR = TR/Q)	รายรับส่วนเพิ่ม (MR = $\Delta TR/\Delta Q$)
5	0	0	0	0
5	1	5	5	5
5	2	10	5	5
5	3	15	5	5
5	4	20	5	5

จากตารางที่ 5.1 ถ้าหน่วยธุรกิจขายสินค้าราคาหน่วยละ 5 บาท จำนวน 1 หน่วย จะได้รับรายรับรวมเท่ากับ $5 \times 1 = 5$ บาท รายรับเฉลี่ยเท่ากับ $5/1 = 5$ บาท และรายรับส่วนเพิ่มเท่ากับ $5 - 0 = 5$ บาท ในขณะเดียวกัน ถ้าหน่วยธุรกิจขายสินค้าปริมาณ 2 หน่วย 3 หน่วย และ 4 หน่วย ตามลำดับ ในการคำนวณหารายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่มก็จะคำนวณได้แบบเดียวกันกับการขายสินค้าปริมาณ 1 หน่วยและ เมื่อเรานำความสัมพันธ์ที่ได้จากตารางมาเขียนเส้นกราฟ รายรับเฉลี่ยและรายรับส่วนเพิ่ม ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 แสดงเส้นรายรับเฉลี่ยและรายรับส่วนเพิ่ม

การหาปริมาณการผลิตที่ทำให้ได้กำไรสูงสุด

กำไรของหน่วยธุรกิจ คือ รายรับรวมของหน่วยธุรกิจที่มีค่ามากกว่าต้นทุนรวม สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\pi = TR - TC$$

โดยกำหนด

π =กำไร

TR =รายรับรวม

TC =ต้นทุนรวม

การคำนวณหาปริมาณการผลิตที่ได้กำไรสูงสุด ทำได้ 2 วิธี(วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ,2556:163)คือ

วิธีรวม

สามารถหาได้โดยคำนวณหาผลต่างระหว่างรายรับรวมกับต้นทุนรวมที่มีผลต่างมากที่สุด

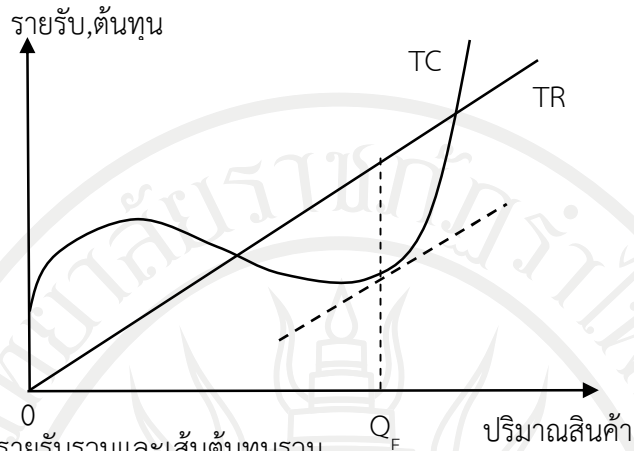
จากสมการกำไร $\pi = TR - TC$

หาก $TR - TC$ มีค่ามากกว่าศูนย์ ได้รับผลกำไร

$TR - TC$ มีค่าน้อยกว่าศูนย์ ได้รับผลขาดทุน

ณ ระดับปริมาณการผลิตที่รายรับรวม มีผลต่างจากต้นทุนรวมมากที่สุด จึงเป็นจุดที่ปริมาณการผลิตที่ได้กำไรสูงสุด และเส้นรายรับรวมจะอยู่สูงกว่าเส้นต้นทุนรวมดังภาพที่ 5.3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

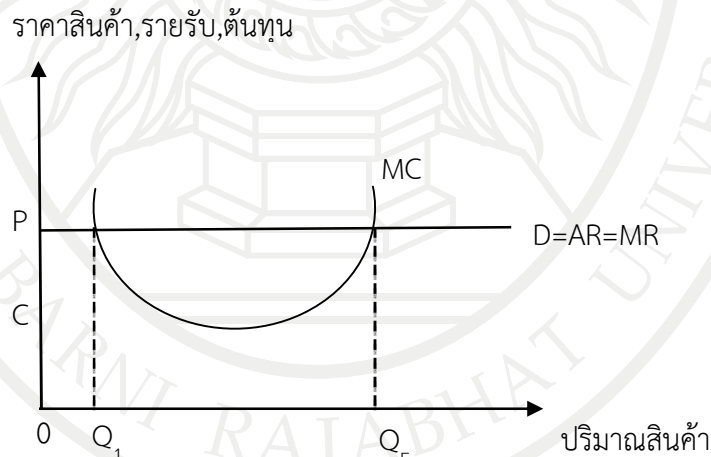

ภาพที่ 5.3 เส้นรายรับรวมและเส้นต้นทุนรวม

จากภาพที่ 5.3 เส้นรายรับคือ เส้น TR จะออกจากจุดกำเนิด และเส้นต้นทุนรวมออกจากแกนตั้ง ปริมาณการผลิตที่ทำให้ได้กำไรสูงสุด อยู่ที่ปริมาณ OQ_E หน่วย ซึ่งเส้นรายรับรวมอยู่ห่างจากเส้นต้นทุนรวมมากที่สุด คือ รายรับรวมมีผลต่างกับต้นทุนรวมมากที่สุดและเส้นรายรับรวมอยู่สูงกว่าเส้นต้นทุนรวม คือ รายรับรวมมีค่ามากกว่าต้นทุนรวม ทำให้ได้รับกำไร จะเห็นได้ว่า ค่าความชันของเส้นรายรับรวมมีค่าเท่ากับค่าความชันของเส้นต้นทุนรวม

วิธีส่วนเพิ่ม

ปริมาณการผลิตที่หน่วยธุรกิจได้รับกำไรสูงสุดคือ ปริมาณการผลิตที่ค่าต้นทุนส่วนเพิ่มเท่ากับรายรับส่วนเพิ่มในช่วงที่ต้นทุนเพิ่มมีค่าเพิ่มขึ้น ดังภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 ปริมาณการผลิตที่หน่วยธุรกิจได้รับกำไรสูงสุด

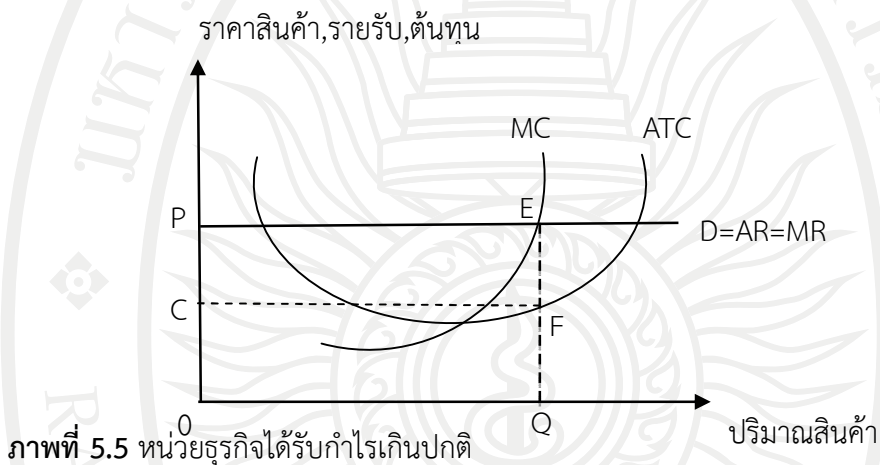
จากภาพที่ 5.4 ณ ปริมาณการผลิตที่ OQ_1 หน่วย ต้นทุนส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับรายรับส่วนเพิ่ม ขณะที่ค่าต้นทุนส่วนเพิ่มมีค่าลดลง เป็นระดับการผลิตที่ผู้ผลิตขาดทุนมากที่สุด เนื่องจากก่อนถึงระดับการผลิตที่ OQ_1 หน่วย ค่าต้นทุนส่วนเพิ่มมีค่ามากกว่ารายรับรวม ถ้าผู้ผลิตเลือกปริมาณการผลิตที่ OQ_E หน่วย ซึ่งค่าของต้นทุนส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับรายรับส่วนเพิ่ม ขณะที่ต้นทุนส่วนเพิ่มมีค่าเพิ่มขึ้น

ผู้ผลิตจะได้รับกำไรมากที่สุด หากผู้ผลิตขยายการผลิตออกไป กำไรที่ได้จะมีค่าลดลง ดังนั้นระดับการผลิตที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุด คือ OQ_E หน่วย ณ จุดนี้ ในช่วงที่ $MC = MR$ กำลังเพิ่มขึ้น

ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ

เป็นภาวะที่ผู้ผลิตกำหนดปริมาณการผลิต เพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด คือ ณ ระดับการผลิตที่ $MC = MR$ และอยู่ในช่วงที่ MC กำลังเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตอาจได้รับกำไรเกินปกติ เมื่อรายรับรวมมีค่ามากกว่าต้นทุนรวม ผู้ผลิตอาจได้รับกำไรปกติ เมื่อรายรับรวมมีค่าเท่ากับต้นทุนรวม และผู้ผลิตอาจขาดทุน เมื่อรายรับรวมมีค่าน้อยกว่าต้นทุนรวม

กรณีที่หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติ ผู้ผลิตมีรายรับรวมมากกว่าต้นทุนรวม ณ ระดับการผลิตที่ $MC = MR$ ในช่วงที่ MC กำลังเพิ่มขึ้น ดังภาพที่ 5.5

จากภาพที่ 5.5 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือจุด E คือเส้น $MC = MR$

ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ หน่วย

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP หน่วย

$$\begin{aligned} \text{รายรับรวม (TR)} &= OP \times OQ \\ &= \text{พื้นที่} \square OQEP \text{ หน่วย} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนรวม (TC)} &= OC \times OQ \\ &= \text{พื้นที่} \square OQFP \text{ หน่วย} \end{aligned}$$

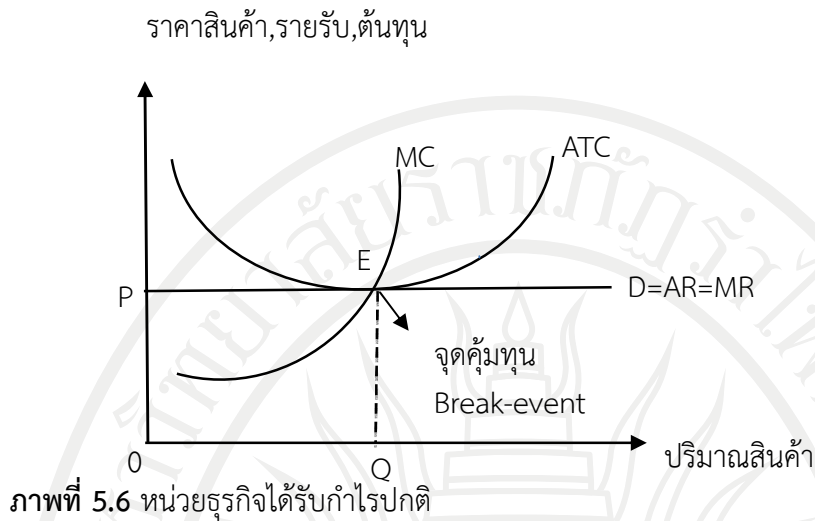
เนื่องจาก

$$\begin{aligned} \text{กำไร} &= \text{รายรับรวม} - \text{ต้นทุนรวม} \\ &= \text{พื้นที่} \square OQEP - \text{พื้นที่} \square OQFP \\ &= \text{พื้นที่} \square OFEP \end{aligned}$$

ดังนั้นรายรับรวมมีค่ามากกว่าต้นทุนรวม ผู้ผลิตจึงได้รับกำไรเกินปกติ

กรณีที่หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ ผู้ผลิตมีรายรับรวมเท่ากับ ต้นทุนรวม ณ ระดับการผลิตที่ $MC = MR$ ในช่วงที่ MC กำลังเพิ่มขึ้น ดังภาพที่ 5.6

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากภาพที่ 5.6 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุด คือ จุด E คือเส้น $MC = MR$

ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ หน่วย

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP หน่วย

รายรับรวม (TR) = $OP \times OQ$

= พื้นที่ □ OQEP หน่วย

ต้นทุนรวม (TC) = $OP \times OQ$

= พื้นที่ □ OQEP หน่วย

เนื่องจาก

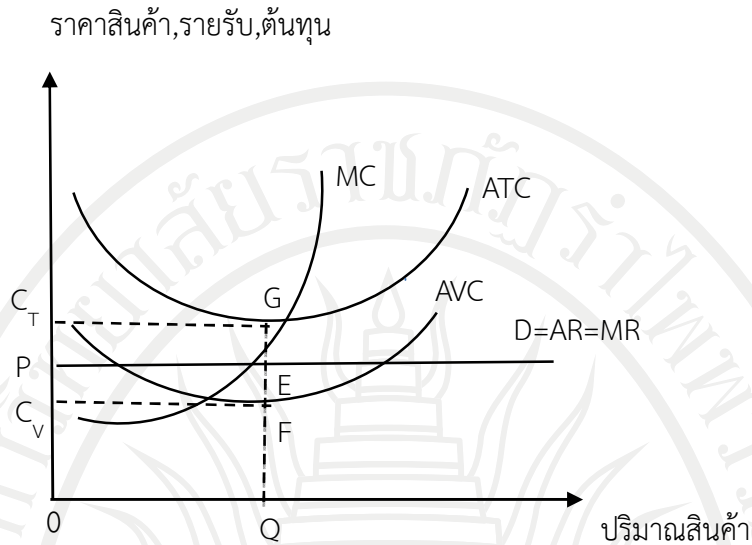
กำไร = รายรับรวม - ต้นทุนรวม

= พื้นที่ □ OQEP - พื้นที่ □ OQEP

= 0

ดังนั้นรายรับรวมมีค่าเท่ากับต้นทุนรวม ผู้ผลิตจึงได้รับกำไรปกติ

กรณีหน่วยธุรกิจขาดทุนแต่ยังการผลิตต่อ ผู้ผลิตมีรายรับน้อยกว่าต้นทุนรวม แต่ระดับรายรับรวมยังมีค่ามากกว่าต้นทุนแปรผันรวม หน่วยธุรกิจจึงนำรายรับที่ได้มาจ่ายให้กับต้นทุนคงที่รวมได้บางส่วน ดังภาพ 5.7

ภาพที่ 5.7 หน่วยธุรกิจขาดทุนแต่ทำการผลิตต่อ

จากภาพที่ 5.7 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือจุด E คือเส้น $MC = MR$

ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ หน่วย

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP หน่วย

$$\begin{aligned} \text{รายรับรวม (TR)} &= OP \times OQ \\ &= \text{พื้นที่ } \square OQEP \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนรวม (TC)} &= OC_T \times OQ \\ &= \text{พื้นที่ } \square OQGC_T \end{aligned}$$

เนื่องจาก

$$\begin{aligned} \text{กำไร} &= \text{รายรับรวม} - \text{ต้นทุนรวม} \\ &= \text{พื้นที่ } \square OQEP - \text{พื้นที่ } \square OQGC \\ &= \text{ติลบพื้นที่ } \square PEGC_T \end{aligned}$$

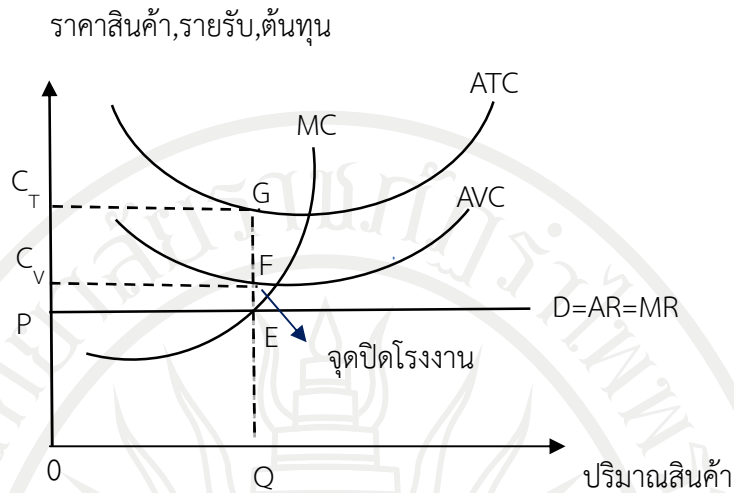
$$\text{ถ้าหน่วยธุรกิจเลิกกิจการจะขาดทุน} = \text{พื้นที่ } \square C_VFGC_T$$

ถ้าหน่วยธุรกิจทำการผลิตต่อจะขาดทุนน้อยกว่าหยุดกิจการ เนื่องจากพื้นที่ขาดทุนเท่ากับพื้นที่ $\square PEGC_T$ มีพื้นที่น้อยกว่าพื้นที่ $\square C_VFGC_T$

ดังนั้นถ้าหน่วยธุรกิจทำการผลิตต่อจะนำรายรับมาชดเชยต้นทุนคงที่ได้บางส่วนทำให้หน่วยธุรกิจขาดทุนน้อยลงกว่าเลิกกิจการ

กรณีหน่วยธุรกิจขาดทุนและเลิกกิจการ ผู้ผลิตมีรายรับรวมน้อยกว่าต้นทุนรวม และระดับรายรับรวมที่ได้ไม่สามารถชดเชยต้นทุนคงที่ได้ หน่วยธุรกิจจะปิดกิจการทันที ดังภาพที่ 5.8

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 5.8 หน่วยธุรกิจขาดทุนและปิดกิจการ

จากภาพที่ 5.8 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือจุด E คือเส้น $MC = MR$
ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ หน่วย

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP หน่วย

รายรับรวม (TR) = $OP \times OQ$

= พื้นที่ $\square OQEP$

ต้นทุนรวม (TC) = $OC_T \times OQ$

= พื้นที่ $\square OQGC_T$

เนื่องจาก

กำไร = รายรับรวม - ต้นทุนรวม

= พื้นที่ $\square OQEP$ - พื้นที่ $\square OQGC_T$

= ติดลบ พื้นที่ $\square PEGC_T$

ถ้าหน่วยธุรกิจเลิกกิจการจะขาดทุน = พื้นที่ $\square PEGC_T$

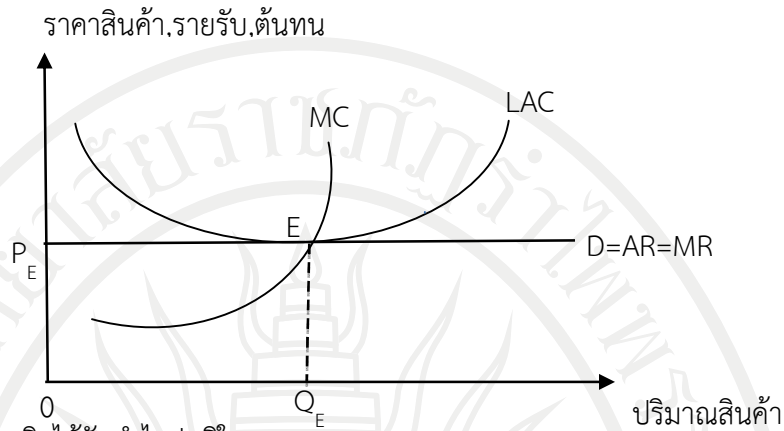
ถ้าหน่วยธุรกิจเลิกกิจการจะขาดทุน = พื้นที่ $\square PEGC_T$ และหน่วยธุรกิจดำเนินการ

ผลิตต่อจะขาดทุน = พื้นที่ $\square PEGC_T$ จะเห็นว่าพื้นที่ $\square PEGC_T$ น้อยกว่า $\square OQGC_T$
ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงควรเลือกปิดกิจการ

ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจ

ถ้าหน่วยธุรกิจมีรายรับรวมต่ำกว่าต้นทุนรวมทำให้หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเงินปกติ จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้หน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาดำเนินการแข่งขันในตลาด เมื่อมีหน่วยธุรกิจเข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้น ทำให้อุปทานตลาดเพิ่มขึ้น ทำให้เส้นอุปทานย้ายไปทางขวา ส่งผลให้ราคาตลาดปรับตัวลดลงและปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น

ตราบใดที่หน่วยธุรกิจยังได้รับกำไรเงินปกติ จำนวนหน่วยธุรกิจก็จะเข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้น ทำให้เส้นอุปทานเพิ่มขึ้น และราคาสินค้าลดลง ราคาตลาดจะมีเสถียรภาพเมื่อไม่มีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหน่วยธุรกิจ ดังนั้นดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ หน่วยธุรกิจจะได้รับเพียงกำไรปกติเท่านั้น (ธีระพงษ์ วิกิจเศรษฐ์, 2540:311) ดังภาพที่ 5.9

ภาพที่ 5.9 หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติในดุลยภาพระยะยาว

จากภาพที่ 5.9 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือจุด E อยู่ที่ LMC ตัดกับ MR

ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ_E หน่วย

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP_E หน่วย

รายรับรวม (TR) = พื้นที่ $\square OQ_E P_E$

ต้นทุนรวม (TC) = พื้นที่ $\square OQ_E P_E$

เนื่องจาก

กำไร = รายรับรวม - ต้นทุนรวม

= พื้นที่ $\square OQ_E P_E$ - พื้นที่ $\square OQ_E P_E$

กำไร = 0

ดังนั้นรายรับรวมเท่ากับต้นทุนรวม ดังนั้นหน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์หมายถึง ตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายมีอิทธิพลในการกำหนดราคาขายสินค้า หรือ ปริมาณซื้อสินค้าในตลาด จำนวนมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความไม่สมบูรณ์ของตลาดว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด (สุदारัตน์ พิมลรัตน์กานต์, 2557:120)

ลักษณะของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์เป็นตลาดที่ขาดลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์อย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ คือ (ประพันธ์ เสวตนนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย, 2542:93)

ผู้ขายมีจำนวนไม่มาก เพราะในด้านผู้ขายทั่วไปมีการกีดกันผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาแข่งขัน ในบางธุรกิจจะต้องใช้เงินลงทุนสูง ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ต้องเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ถึงจะเข้ามาแข่งขันได้ สินค้าและบริการขึ้นพื้นฐานส่วนใหญ่ รัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือ มีการให้สัมปทานเอกชนเป็นราย ๆ ไป ทำให้ผู้ผลิตบางรายไม่มีโอกาสเข้ามาดำเนินการแข่งขันทางธุรกิจได้ เช่น การประมูลเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

สินค้าทั่วไปมีลักษณะไม่เหมือนกันทุกประการ การมีเครื่องหมายการค้าการโฆษณาสินค้าที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์และคุณภาพของสินค้าแต่ละชนิดอาจไม่มีความแตกต่างกัน แต่

อิทธิพลจากการโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ ทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกที่สินค้ามีความแตกต่างกัน เช่น นมสดตราเมจิ นมสดตราเมจิ นมสดตราหนองโพ เป็นต้น

ความรู้ในเรื่องความเคลื่อนไหวของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ ผู้ซื้อและผู้ขายไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของตลาดได้ทันกาลตลอดเวลา

การเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรมในความเป็นจริงทำได้ยาก เนื่องจากในปัจจุบันสินค้าบางชนิดได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย หรือการให้สัมปทานในกิจการต่าง ๆ ทำให้ในการเข้าออกจากอุตสาหกรรมของผู้ผลิตเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้ามาทำการแข่งขันได้อย่างเสรี

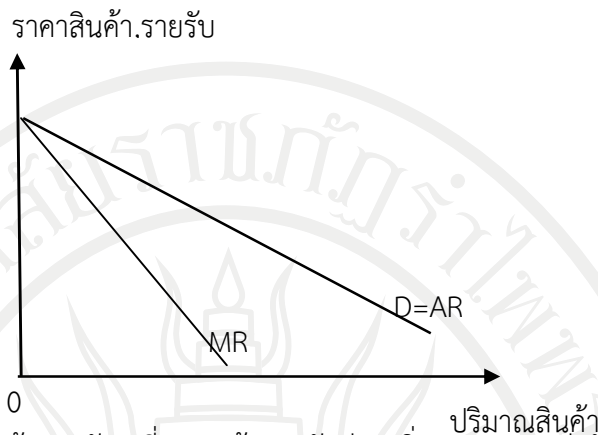
เส้นอุปสงค์ เส้นรายรับเฉลี่ย และเส้นรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

เนื่องจากตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ มีลักษณะที่ผู้ซื้อและผู้ขายมีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้า สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอขายสินค้าหรือเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าได้ ถ้าผู้ผลิตต้องการขายสินค้าให้ได้ปริมาณมากขึ้น ผู้ผลิตต้องยอมปรับราคาสินค้าลดลง จึงทำให้ค่ารายรับเฉลี่ยและรายรับส่วนเพิ่มมีค่าแตกต่างกันดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 รายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ราคาสินค้า (P)	ปริมาณขาย (Q)	รายรับรวม (TR = P × Q)	รายรับเฉลี่ย (AR = TR/Q)	รายรับส่วนเพิ่ม (MR = $\Delta TR/\Delta Q$)
100	0	-	-	-
90	1	90	90	90
80	2	160	80	70
70	3	210	70	50
60	4	240	60	30

จากตารางที่ 5.2 ถ้าหน่วยธุรกิจขายสินค้าราคาในราคา 90 บาท หน่วยธุรกิจจะขายสินค้าได้ 1 หน่วย รายรับรวมเท่ากับ $90 \times 1 = 90$ บาท รายรับเฉลี่ยเท่ากับ $90/1 = 90$ บาท และรายรับส่วนเพิ่มเท่ากับ $90 - 0 = 90$ บาท ในขณะเดียวกัน ถ้าหน่วยธุรกิจขายสินค้าจากราคา 80 70 และ 60 ตามลำดับ ในการคำนวณหารายรับรวม รายรับเฉลี่ย และรายรับส่วนเพิ่มก็จะคำนวณได้แบบเดียวกันกับการขายสินค้าราคา 90 บาท และ เมื่อนำความสัมพันธ์ที่ได้จากตารางมาเขียนเส้นกราฟรายรับเฉลี่ยและรายรับส่วนเพิ่ม ดังภาพที่ 5.10

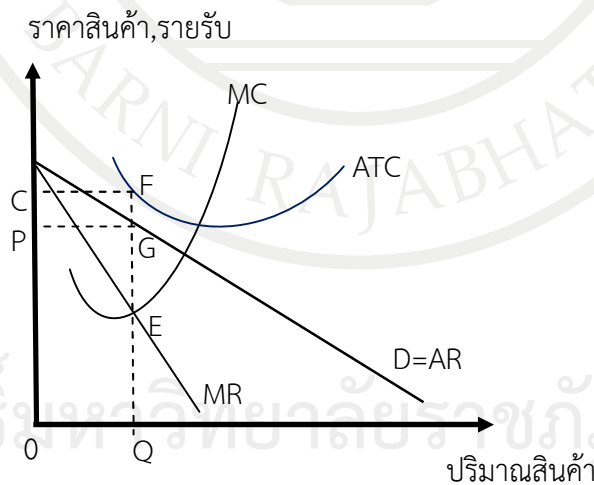

ภาพที่ 5.10 เส้นอุปสงค์ เส้นรายรับเฉลี่ยและเส้นรายรับส่วนเพิ่มของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

จากภาพที่ 5.10 เส้นอุปสงค์และเส้นรายรับเฉลี่ยเป็นเส้นเดียวกัน เมื่อลดราคาสินค้าลง มาหน่วยธุรกิจก็ขายสินค้าได้ปริมาณมากขึ้น ทำให้เส้นรายรับเฉลี่ยมีความชันเป็นลบ ส่วนรายรับส่วนเพิ่มจะอยู่ต่ำกว่าเส้นรายรับเฉลี่ยและมีลักษณะลาดลงจากซ้ายมาทางขวา การเปลี่ยนแปลงราคา สินค้าจาก 90 บาท เหลือ 80 บาท ค่าความชันของเส้นรายรับเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ $90 - 80 = 10$ และ ค่าความชันของเส้นรายรับส่วนเพิ่มมีค่าเท่ากับ $90 - 70 = 20$ ดังนั้นเส้นรายรับส่วนเพิ่มจะมีค่าเป็น 2 เท่าของเส้นรายรับเฉลี่ยในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ดุลยภาพของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

เป็นภาวะที่ผู้ผลิตกำหนดปริมาณการผลิต เพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด คือ ณ ระดับการผลิตที่ $MC = MR$ และอยู่ในช่วงที่ MC กำลังเพิ่มขึ้นเหมือนกันกับดุลยภาพของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ ผู้ผลิตจะได้รับกำไรปกติเมื่อรายรับรวมเท่ากับต้นทุนรวม ผู้ผลิตอาจขาดทุน เมื่อรายรับรวมมีค่าน้อยกว่าต้นทุนรวม เช่นผู้ผลิตขาดทุน ดังภาพที่ 5.11

ภาพที่ 5.11 ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

จากภาพที่ 5.11 จุดที่ผู้ผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือ E คือเส้น $MC = MR$

ปริมาณดุลยภาพ = OQ หน่วย

ราคาดุลยภาพ = OP หน่วย

รายรับรวม (TR) = $OP \times OQ$
= พื้นที่ $\square OQGP$

ต้นทุนรวม (TC) = $OC \times OQ$

เนื่องจาก กำไร = รายรับรวม - ต้นทุนรวม
= พื้นที่ $\square OQGP$ - พื้นที่ $\square OQFC$
= ติดลบ พื้นที่ $\square PGFC$

การแบ่งตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

การศึกษาตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ มักให้ความสำคัญแก่หน่วยธุรกิจ เพราะหน่วยธุรกิจจะพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อราคาสินค้ามากกว่าผู้ซื้อ ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม (ประพันธ์ เศรษฐนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย, 2547:94 - 95)

ตลาดผูกขาด

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ตลาดผู้ขายน้อยราย

ตลาดผูกขาด เป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ตลาดผูกขาดเป็นตลาดที่มีผู้ผลิตหรือผู้ขายเพียงรายเดียว
- 2) สินค้าที่ขายในตลาดผูกขาดมีคุณสมบัติพิเศษทำให้ไม่สามารถหาสินค้าอื่นทดแทนได้
- 3) ผู้ผลิตที่อยู่ในตลาดเดิมสามารถกีดกันผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาแข่งขันได้

การผูกขาดอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ผู้ผลิตหลายรายยุบตัวรวมกันทำให้เหลือบริษัทเดียวเพื่อรวมกันผูกขาด หรือรัฐบาลให้สิทธิบัตรแก่ผู้ผลิตเพียงรายเดียว เพื่อรัฐบาลจะได้ควบคุมกิจกรรมการผลิตได้ หรือขนาดของกิจการมีขนาดใหญ่ ใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ทำให้มีผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาแข่งขัน เนื่องจากการผลิตขนาดใหญ่มีการประหยัดต่อขนาด หรือ เป็นเจ้าของวัตถุดิบที่สำคัญแต่ผู้เดียว เช่น บริษัท เดอเบียร์ เป็นเจ้าของเพชรที่ประเทศเบลเยียม เป็นต้น จากลักษณะสำคัญและสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดการผูกขาด ทำให้ผู้ผลิตมีอำนาจในการผูกขาด มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าหรือกำหนดปริมาณขายได้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2556:169-170)

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด เป็นตลาดที่มีลักษณะที่มีการแข่งขันและการผูกขาดรวมอยู่ด้วยกันคือ

- 1) เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมากทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายเป็นส่วนน้อยของตลาด ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายมีอิทธิพลต่อราคาค่อนข้างน้อย

2) สินค้าที่อยู่ในตลาดนี้ มีลักษณะแตกต่างกัน สามารถใช้ทดแทนกันได้ เช่น การบรรจุหีบห่อ การโฆษณา เป็นต้น บางครั้งสินค้าที่ทำการผลิตจากโรงงานเดียว แต่มีความแตกต่างกันในความรู้สึกของผู้บริโภคเกิดจาก

3) ผู้ผลิตบางรายสามารถกำหนดราคาขายสินค้าได้ในระดับราคาที่สูงกว่าผู้ผลิตรายอื่น ถ้าผู้ผลิตสามารถทำให้สินค้าของตนเองมีความรู้สึกแตกต่างจากสินค้าจากผู้ผลิตรายอื่นในความรู้สึกของผู้บริโภค แต่ถ้าผู้ผลิตกำหนดราคาสินค้าสูงกว่าผู้ผลิตรายอื่นมากเกินไป ผู้ผลิตจะสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับคู่แข่งหรือผู้ผลิตรายอื่น

จากลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ผู้ผลิตในตลาดนั้นมียานาจการผูกขาดสินค้าได้บ้างถ้าผู้ผลิตสามารถทำให้สินค้าที่ขายมีความรู้สึกแตกต่างในสายตาของผู้บริโภค แต่มีขอบเขตในอำนาจการกำหนดราคาสินค้าเพียงเล็กน้อย (สุจิตรา กุลประสิทธิ์, 2555: 205 – 206)

ตลาดผู้ขายน้อยราย เป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ มีลักษณะไปทางตลาดผูกขาด เพราะมีจำนวนผู้ผลิตเพียงไม่กี่ราย มีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) มีผู้ขายตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป
- 2) การดำเนินนโยบายของผู้ผลิตจะมีการตอบโต้กัน
- 3) สินค้าที่ขายอาจมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ เช่น น้ำมันดิบ เป็นต้น สินค้า

แตกต่างกันแต่ใช้ทดแทนกันได้ เรียกว่า เช่น รถยนต์ ดาวเทียม เป็นต้น

1) มีการกีดกันการเข้ามาแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่ ทำให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาแข่งขันได้ค่อนข้างยาก อาจเกิดต้นทุนการผลิต ระดับเทคโนโลยีในการผลิต เป็นต้น

2) มีกิจกรรมต่างกันในการกำหนดราคาสินค้า เช่น กลุ่มน้ำมันโอเปค เป็นต้น

จากลักษณะสำคัญของตลาดผู้ขายน้อยราย ผู้ผลิตส่วนใหญ่ที่อยู่ในตลาดนี้จะรวมกลุ่มกันในการกำหนดราคาสินค้าและจะไม่มีการแข่งขันหรือตอบโต้กันทางนโยบายราคา แต่จะแข่งขันกันทางด้านที่ไม่ใช่ทางด้านราคา เช่น การโฆษณา การบริการ การดูแลลูกค้าหลังการขาย เป็นต้น (สุจิตรา กุลประสิทธิ์, 2555: 210)

สรุป

ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน โดยไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ซื้อขายสินค้ากันก็ได้ ผู้ซื้อและผู้ขายอาจพบกันหรือไม่พบกันก่อนและเห็นสินค้าก่อนเกิดการตกลงซื้อขายสินค้ากันก็ได้ ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 ตลาด คือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ และตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ สินค้าที่ขายในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีระดับราคาสินค้าเดียวกัน ส่วนตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ระดับราคาไม่เท่ากัน ดุลยภาพในการผลิตของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ และตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ คือจุดที่ $MC = MR$ ในช่วงที่ MC กำลังเพิ่มขึ้น และผู้ผลิตในทั้ง 2 ตลาดอาจจะเผชิญกับภาวะกำไรเกินปกติ กำไรปกติ หรือขาดทุน ขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตแต่ละราย

แบบฝึกหัดบทที่ 5

1. จงอธิบายความหมายของคำว่า ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์
2. ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งไปกี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง
3. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งออกเป็นกี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง
4. ลักษณะของเส้นอุปสงค์ของผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะเป็นอย่างไร
5. ดุลยภาพในระยะยาวผู้ผลิตจะได้ผลประกอบการอย่างไร
6. จุดที่เหมาะสมในการผลิตของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ได้แก่จุดใดจงอธิบาย
7. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดมีลักษณะอย่างไร
8. เส้นรายรับเฉลี่ยในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดมีลักษณะเป็นอย่างไร
9. การรวมกลุ่มของผู้ผลิตน้ำมัน โอเปค มีความคล้ายคลึงกับลักษณะตลาดประเภทใดในทางเศรษฐศาสตร์
10. จงอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการผูกขาด

เอกสารอ้างอิง

- ธีระพงษ์ วิจิตเศรษฐ.(2540).**จุลเศรษฐศาสตร์:ทฤษฎีและการประยุกต์**.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประพันธ์ เสวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย.(2542).**หลักเศรษฐศาสตร์**.พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพฯ:โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน.(2556).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 20.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริรักษ์ จวงทอง.(2550).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค**.สงขลา: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- สุจิตรา กุลประสิทธิ์.(2555).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ออฟเซ็ท.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์.(2557).**เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 6

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 6 รายได้ประชาชาติ

1. ความหมายของรายได้ประชาชาติ
2. การคำนวณรายได้ประชาชาติ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างกันของรายได้ประชาชาติ
4. ประโยชน์ของบัญชีรายได้ประชาชาติ
5. ข้อพึงระวังในการใช้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพื่อการวิเคราะห์เศรษฐกิจ
6. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของรายได้ประชาชาติ
2. คำนวณรายได้ประชาชาติได้ทั้ง 3 วิธี
3. อธิบายถึงประโยชน์และข้อพึงระวังการนำไปใช้บัญชีรายได้ประชาชาติไปวิเคราะห์เศรษฐกิจ

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ยกตัวอย่างข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูล
4. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. ข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
4. แบบฝึกหัดบทที่ 6

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 6 รายได้ประชาชาติ

ในการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ไปในทิศทางใด มีสาเหตุมาจากอะไร เศรษฐกิจเจริญเติบโต หรือเศรษฐกิจถดถอย เนื่องจากในโลกปัจจุบันพฤติกรรมทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง เกิดจากกาเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงของการลงทุนของภาคเอกชน เช่น การก่อสร้างโรงงาน การซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์ การใช้จ่ายของภาครัฐบาล การเปลี่ยนแปลงของการซื้อขายแลกเปลี่ยนภาคการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ นี้เราสามารถนำมาคำนวณเป็นบัญชีรายได้ประชาชาติ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพรวมของเศรษฐกิจ หรือใช้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตในรอบปีที่ผ่านมา หรือใช้เปรียบเทียบมาตรฐานการผลิตกับประเทศต่าง ๆ ในบทนี้จึงศึกษาถึงความหมายรายได้ประชาชาติ การคำนวณรายได้ประชาชาติ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล

ความหมายของรายได้ประชาชาติ

รายได้ประชาชาติ (National income) เป็นเครื่องมือในการวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยผู้ให้ให้ความหมายของรายได้ประชาชาติไว้ดังนี้

อเนกพล หนูศรี (2539:6) กล่าวว่า รายได้ประชาชาติ หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการที่ระบบเศรษฐกิจผลิตขึ้นในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติประเทศไทยใช้เวลา 1 ปีเป็นเกณฑ์

รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล (2549:170) กล่าวว่า รายได้ประชาชาติหมายถึง มูลค่าหรือผลรวมของรายได้ประเภทต่าง ๆ ที่บุคคลในระบบเศรษฐกิจได้รับเนื่องจากการมีส่วนร่วมในการผลิต ในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ประภาพร แสงทอง (2550 : 80)กล่าวว่า รายได้ประชาชาติ หมายถึง มูลค่าเป็นตัวเงินของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตด้วยทรัพยากรของประเทศในระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติคิดเวลา 1 ปี

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2553 : 96) กล่าวว่า รายได้ประชาชาติ หมายถึง มูลค่าของบริการขั้นสุดท้ายที่ประเทศผลิตได้ในระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติคิดระยะเวลา 1 ปี

ธงชัย ศรีเบญจโชติ. (2555: 114)กล่าวว่า รายได้ประชาชาติ หมายถึงรายได้รวมที่วัดจากมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย ที่ผลิตขึ้นมาในระบบเศรษฐกิจในระยะเวลาหนึ่ง

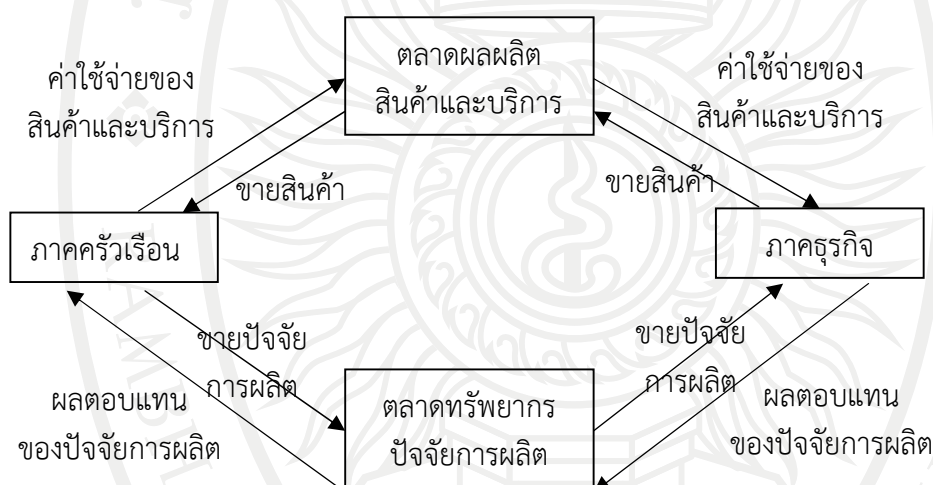
จากความหมายข้างต้น รายได้ประชาชาติ หมายถึง ผลรวมของมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผ่านกระบวนการทางกิจกรรมเศรษฐกิจ ในรอบระยะเวลาหนึ่ง

การหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจ

การหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจ โดยระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไป เป็นกิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนทรัพยากร ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี การเงิน สินค้าและบริการ โดยมีภาคครัวเรือนเป็นเจ้าของทรัพยากรปัจจัยการผลิต ประกอบไปด้วย แรงงาน ที่ดิน ทุนและผู้ประกอบการ โดยผู้ผลิตจะ

ซื้อทรัพยากรปัจจัยการผลิตจากภาคครัวเรือน ภาคครัวเรือนจะได้รายได้หรือผลตอบแทนอยู่ในรูปของค่าเช่าที่ดิน แรงงานจะได้รับผลตอบแทนอยู่ในรูปของค่าเช่าที่ดิน แรงงานจะได้รับผลตอบแทนอยู่ในรูปของค่าจ้างแรงงาน ทุนจะได้รับผลตอบแทนของค่าใช้จ่ายอัตราดอกเบี้ยและส่วนของผู้ประกอบการจะได้รับผลตอบแทนอยู่ในรูปของปัจจัยจากการดำเนินงาน เมื่อผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนหรือรายได้ จะนำผลตอบแทนจากการขายทรัพยากรปัจจัยการผลิตไปซื้อสินค้าและบริการจากผู้ผลิต ส่วนผู้ผลิตจะนำทรัพยากรปัจจัยการผลิตที่ซื้อจากภาคครัวเรือน นำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิต เพื่อผลิตเป็นสินค้าและบริการ และนำสินค้าและบริการมาขายให้กับภาคครัวเรือน ดังนั้นผู้ที่ดำเนินกิจกรรมการหมุนเวียนของเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้มีการหมุนเวียน คือ ผู้ผลิตและผู้ผลิตในกรณีที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิดและไม่มีการแทรกแซงของภาครัฐบาล

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เป็นกระแสการหมุนเวียนของการผลิต รายได้และรายจ่าย โดยในระบบเศรษฐกิจแบบปิดจึงประกอบไปด้วยภาคครัวเรือน คือ ผู้บริโภค และภาคธุรกิจ คือ ผู้ผลิต (ภราดร ปรีดาศักดิ์, 2549:20) ดังในภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 กระแสการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจแบบปิด
ที่มา: (ดัดแปลงจาก ภราดร ปรีดาศักดิ์, 2549:21)

จากภาพที่ 6.1 ภาคครัวเรือนจะขายทรัพยากรปัจจัยการผลิตให้แก่ภาคธุรกิจ โดยผ่านกลไกทางเศรษฐกิจของตลาดทรัพยากรปัจจัยการผลิต ภาคครัวเรือนได้รับผลตอบแทนจากการขายทรัพยากรปัจจัยการผลิตอยู่ในรูป ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร จากการดำเนินธุรกิจ ภาคครัวเรือนนำรายได้จากการขายปัจจัยการผลิตไปเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการจากภาคธุรกิจ โดยผ่านกลไกทางเศรษฐกิจของตลาดผลผลิตสินค้าและบริการ กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะหมุนเวียนเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีการหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา บางช่วงเวลาเศรษฐกิจมีการขยายตัวเนื่องจากปัจจัยบวกทางเศรษฐกิจมาเกื้อหนุน บางช่วงเวลาเศรษฐกิจมีการหดตัวหรือชะลอตัวเนื่องจากมีปัจจัยลบทางเศรษฐกิจมาทำให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ จึง

มีการอาศัยเครื่องมือในการคำนวณ วิเคราะห์เชิงปริมาณทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา

การคำนวณรายได้ประชาชาติ

การคำนวณรายได้ประชาชาติมีอยู่ 3 แนวทาง คือ ด้านรายจ่าย ด้านรายได้ และด้านผลิตภัณฑ์ ตามหลักการแล้วทั้งสามแนวทางควรให้ผลลัพธ์เหมือนกัน (ตีรณ พงศ์มพัฒน์, 2541:58)

วิธีการคำนวณด้านรายจ่าย

ในการคำนวณทางด้านรายจ่าย สามารถคำนวณได้จากยอดรวมรายจ่ายทั้งหมดที่นำมาซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายระยะเวลาหนึ่ง ประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน รายจ่ายเพื่อการลงทุนภาคเอกชน รายจ่ายเพื่อการซื้อสินค้าและบริการภาครัฐบาล การส่งออกสุทธิ

คำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านรายจ่าย สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$GDP = C + I + G + (X - M)$$

กำหนดให้

C = รายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน

I = รายจ่ายเพื่อการลงทุนภาคเอกชน

G = รายจ่ายเพื่อการซื้อสินค้าและบริการภาครัฐ

(X - M) = มูลค่าการส่งออกสุทธิ

GDP = ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น

รายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน (Personal consumption expenditure : C) เป็นรายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่มีความคงทนของภาคเอกชน ได้แก่ รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทต่าง ๆ เป็นต้น รายจ่ายการซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่มีความไม่คงทนของภาคเอกชน ได้แก่ ยารักษาโรค เครื่องดื่ม อาหาร เป็นต้น และรายจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการต่างๆ ของภาคเอกชน ได้แก่ ค่าท่องเที่ยว ชมภาพยนตร์ สวนสนุก เป็นต้น ดังนั้น รายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน ประกอบไปด้วย รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่มีความคงทนและไม่คงทน และรายจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการต่าง ๆ ของภาคเอกชน โดยรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนจะไม่รวมสินค้าที่ผิดกฎหมาย สินค้าที่ไม่ได้ผ่านการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจและสินค้ามือสอง เนื่องจากได้มีการคำนวณเป็นรายได้ประชาชาติการผลิตไว้ครั้งแรกเรียบร้อยแล้ว

รายจ่ายเพื่อการลงทุนภาคเอกชน (Gross private domestic investment : I) เป็นค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในการลงทุนเพื่อการก่อสร้างใหม่ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าทุนหรือเครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต และค่าใช้จ่ายส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือ

การลงทุนทั้งหมด = ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อก่อสร้างใหม่

+ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าทุนหรือเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต

+ ค่าใช้จ่ายส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือ

รายจ่ายเพื่อการซื้อสินค้าและบริการภาครัฐบาล (Government purchase of goods and service : G) เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการภาครัฐบาลเพื่อมาเป็นสวัสดิการให้แก่ประชาชน ได้แก่ การคมนาคม การไฟฟ้า การประปา การบริการราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ เป็นต้น

มูลค่าการส่งออกสุทธิ (Net exports : $X - M$) เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ มูลค่าการส่งออก คือ มูลค่าการส่งสินค้าและบริการไปขายในประเทศ มูลค่าการนำเข้า คือ มูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการจากต่างประเทศ ดังนั้นส่วนต่างระหว่างมูลค่าสินค้าส่งออก และมูลค่าสินค้านำเข้า คือ มูลค่าการส่งออกสุทธิ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 6.1 ผลผลิตภายในประเทศเบื้องต้นของประเทศไทย พ.ศ. 2553 คำนวณด้านรายจ่าย

(หน่วย:ล้านบาท)

ค่าใช้จ่าย	ปี 2553
ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน	5,590,151
ค่าใช้จ่ายในการสะสมทุนถาวรเบื้องต้น	2,593,168
ส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือ	149,393
ค่าใช้จ่ายเพื่อการซื้อสินค้าและบริการภาครัฐบาล	1,678,702
ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการสะสมทุน	10,011,414
บวก : สินค้าและบริการ	7,145,554
รายจ่ายผลิตภัณฑ์ภายในประเทศและสินค้านำเข้า	17,156,968
หัก : สินค้าและบริการนำเข้า	6,547,273
รายจ่ายผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น	10,609,695
สถิติที่ผิดพลาด	100,119
ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP)	10,709,814

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

การคำนวณด้านรายได้

ในการคำนวณทางด้านรายได้ สามารถคำนวณได้จากยอดรวมทั้งหมด จากผลตอบแทนที่ภาคครัวเรือนได้รับจากการขายปัจจัยการผลิตให้แก่ภาคธุรกิจ ผลตอบแทนที่ภาคครัวเรือนได้รับประกอบด้วย ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร(ธงชัย ศรีเบญจโชติ, 2555:121)

การคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านรายได้ สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$NI = \text{ค่าจ้าง} + \text{ค่าเช่า} + \text{ดอกเบี้ย} + \text{กำไร}$$

ค่าเช่า (Rent) เป็นผลตอบแทนหรือรายได้ของปัจจัยที่ดินและทรัพย์สิน ที่ภาคครัวเรือนนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรการผลิตไปให้ภาคธุรกิจใช้ในการดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ที่ดิน เครื่องจักร อาคาร สำนักงาน เป็นต้น

ค่าจ้าง (Wage) เป็นผลตอบแทนหรือรายได้ของปัจจัยแรงงาน โดยเน้นปัจจัยแรงงานที่ภาคครัวเรือนนำเสนอมือเข้าทำงานกับภาคธุรกิจ เพื่อผลิตสินค้าและบริการ ผลตอบแทนที่ได้รับ เช่น เงินเดือน สวัสดิการ โบนัส คอมมิชชั่น เป็นต้น

ดอกเบี้ย (Interest) เป็นผลตอบแทนหรือรายได้ของปัจจัยทุน โดยภาคครัวเรือนที่เป็นเจ้าของปัจจัยทุน นำทุนของตนเองไปให้กับภาคธุรกิจกู้ยืมในการนำไปผลิตสินค้าและบริการ

กำไร (Profit) เป็นผลตอบแทนหรือรายได้ของผู้ประกอบการ โดยเป็นผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการในการจำหน่ายสินค้าและบริการ

ตารางที่ 6.2 รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ.2553 คำนวณด้านรายได้

(หน่วย: ล้านบาท)

รายได้	ปี 2553
ค่าตอบแทนแรงงาน	3,169,279
รายได้จากการประกอบการเกษตรและอาชีพ	2,722,930
อิสระต่าง ๆ ที่มีได้ดำเนินการในลักษณะนิติบุคคลรายได้จากทรัพย์สินของ ครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร	597,749
รายได้ของรัฐบาลจากทรัพย์สินและการประกอบการ	133,173
เงินออมนิติบุคคล	1,293,490
หัก : ดอกเบี้ยหนี้บริโภค	227,647
หัก : ดอกเบี้ยหนี้สาธารณะ	148,770
ภาษีทางตรงจากนิติบุคคล	1,102,521
รายได้ประชาชาติ (NI)	8,642,725

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

การคำนวณด้านการผลิต

ในการคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านการผลิต สามารถคำนวณได้จากยอดรวมทั้งหมดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย ที่ทำการผลิตขึ้นได้ในประเทศ การคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านการผลิตทำได้ 2 วิธี (ธงชัย ศรีเบญจโชติ, 2555:116-117) คือ

1) คำนวณจากสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย คือคำนวณจากผลรวมทั้งหมดของมูลค่าสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคนำไปบริโภคโดยตรง แต่ถ้าสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคนำไปแปรรูปเพื่อให้ได้สินค้าและบริการชนิดใหม่ เรียกว่าสินค้าและบริการขั้นกลาง เนื่องจากในทางปฏิบัติไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสินค้าและบริการชนิดใดที่ผู้บริโภคนำไปบริโภคโดยตรงหรือนำไปแปรรูป เช่น นายเพียงพอชาเขียวมาจากผู้ผลิตเพื่อนำมาบริโภค ชาเขียวก็คือสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย แต่ถ้านายเพียงพอนำชาเขียวไปเป็นวัตถุดิบในการทำขนมชาเขียวก็คือสินค้าและบริการขั้นกลาง ถ้านำมูลค่าสินค้าและบริการขั้นกลางไปคำนวณในรายได้ประชาชาติ จะทำให้เกิดปัญหาการนับซ้ำ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการนับซ้ำจึงใช้การคำนวณจากวิธีมูลค่าเพิ่ม

2) การคำนวณจากผลรวมมูลค่าเพิ่ม คำนวณจากผลรวมของมูลค่าเพิ่มทั้งหมด จากทุกขั้นตอนในการผลิตสินค้าและบริการ มูลค่าเพิ่มคำนวณจากมูลค่าขายลบด้วยมูลค่าสินค้าและบริการขั้นกลาง เช่น นายเพียงพอซื้อชาเขียวในราคา 100 บาท เพื่อนำมาชงชาเขียวมาเป็นส่วนผสมในการผลิตขนม โดยนายเพียงพอขายขนมในราคา 150 บาท มูลค่าเพิ่มเท่ากับ $150 - 100 = 50$ บาท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 6.3 วิธีการคำนวณมูลค่าเพิ่ม

	ขั้นตอนการ ผลิต	ผลผลิต	มูลค่าขาย	มูลค่าสินค้าและ บริการขั้นกลาง	มูลค่าเพิ่ม
ชวานา	ปลูกข้าว	ข้าว	100	-	100
เจ้าของธุรกิจ	โรงโม่แป้ง	แป้ง	170	100	70
ผู้ผลิต	โรตีส	โรตีส	250	170	80
	รวม		420	270	250

จากตารางที่ 6.3 ชวานาขายข้าวให้เจ้าของธุรกิจโรงโม่แป้ง ในราคา 100 บาท เจ้าของธุรกิจโรงโม่แป้งนำข้าวไปแปรรูปเป็นแป้ง และขายให้ผู้ผลิตโรตีสในราคา 170 บาท และผู้ผลิตโรตีสนำแป้งไปแปรรูปทำโรตีส และขายให้กับผู้บริโภคในราคา 250 บาท ถ้าคำนวณรายได้ประชาชาติด้านผลิตภัณฑ์ ค่ารวมจากสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย คือ โรตีสมูลค่าเท่ากับ 250 บาท หรือคำนวณจากผลรวมมูลค่าเพิ่มจากทุกขั้นตอนในการผลิต ได้แก่ มูลค่าเพิ่มในการผลิตจากชวานา เจ้าของธุรกิจ โรงโม่แป้ง และพ่อค้าโรตีสมารวมกันทั้งหมดเท่ากับ $100 + 70 + 80 = 250$ บาท

การคำนวณรายได้ประชาชาติด้านผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย จำแนกการผลิตออกเป็น 16 สาขาการผลิต ตามมาตรฐานอุตสาหกรรมของประเทศไทย (Thailand Standard Industrial Classification : TSIC) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) คือ

- 1) สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้
- 2) สาขาประมง
- 3) สาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน
- 4) สาขาการผลิตอุตสาหกรรม
- 5) สาขาไฟฟ้า แก๊ส และการประปา
- 6) สาขาก่อสร้าง
- 7) สาขาการขนส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ครัวเรือน
- 8) สาขาโรงแรมและภัตตาคาร
- 9) สาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม
- 10) สาขาตัวกลางทางการเงิน
- 11) สาขาการบริการราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับ
- 12) สาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ
- 13) สาขาการศึกษา
- 14) สาขาบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์
- 15) สาขาการให้บริการชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ
- 16) สาขาถูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล

ตารางที่ 6.4 ผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้นของประเทศ พ.ศ. 2553 คำนวณด้านผลิตภัณฑ์

(หน่วย: ล้านบาท)

สาขาการผลิต	ปี 2553
สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	1,027,228
สาขาประมง	101,228
สาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	339,692
สาขาการผลิตอุตสาหกรรม	3,358,410
สาขาไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	298,675
สาขาก่อสร้าง	303,008
สาขาการขนส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ครัวเรือน	1,568,885
สาขาโรงแรมและภัตตาคาร	311,346
สาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	734,884
สาขาตัวกลางทางการเงิน	561,392
สาขาการบริการราชการและการป้องกันประเทศ	652,464
รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับสาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	703,633
สาขาการศึกษา	410,474
สาขาบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	156,987
สาขาการให้บริการชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	170,593
สาขาลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	10,149
ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP)	10,709,814

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ความสัมพันธ์ระหว่างกันของรายได้ประชาชาติ

รายได้ประชาชาติในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ ได้มีการแยกออกเป็นเจ็ดลักษณะตามความหมายที่แตกต่างกันดังนี้คือ ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross domestic product : GDP) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross national product : GNP) ผลิตภัณฑ์ในประเทศสุทธิ (Net domestic product : NDP) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (Net national product : NNP) รายได้ประชาชาติ (National income : NI) รายได้ส่วนบุคคล (Personal income : PI) รายได้ที่ใช้ได้จริงหรือรายได้หักภาษีเงินได้แล้ว (Disposable income : DI) (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97)

ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross domestic product : GDP) หมายถึงมูลค่าสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นด้วยได้ภายในประเทศ โดยยึดอาณาเขตบริเวณเป็นสำคัญ โดยสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่อยู่ภายในประเทศ จะเป็นประชากรในประเทศหรือเป็นชาวต่างประเทศก็ได้ (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97)

GDP = มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตในอาณาเขตของประเทศ

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross national product : GNP) หมายถึงมูลค่าสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นด้วยทรัพยากรของประเทศในระยะเวลาหนึ่ง สินค้าที่ผลิตขึ้นด้วยทรัพยากรของประเทศอาจมีค่าไม่เท่ากับสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตภายในประเทศ เนื่องจากมูลค่าการนำทรัพยากรออกไปผลิตในต่างประเทศมีมูลค่าแตกต่างกับประเทศอื่นนำทรัพยากรเข้ามาผลิตในประเทศ (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97) ดังนั้น GNP สามารถคำนวณได้จาก GDP บวกกับรายได้สุทธิจากต่างประเทศ (Net factor income payment from the rest of the world) สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

GNP = GDP + รายได้สุทธิจากต่างประเทศ

ผลิตภัณฑ์ในประเทศสุทธิ (Net domestic product : NDP) หมายถึงผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP) หักด้วยค่าเสื่อมราคา (Depreciation หรือ capital consumption allowance) (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97) สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

NDP = GDP - ค่าเสื่อมราคา

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (Net national product : NNP) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GDP) หักด้วยค่าเสื่อมราคา (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97) สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

NNP = GNP - ค่าเสื่อมราคา

รายได้ประชาชาติ (National income : NI) หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ โดยคำนวณจากราคาตลาดหักด้วยภาษีทางอ้อมธุรกิจ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ประชาชาติตามราคาตลาด (NNP at market prices) เท่ากับผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ ตามราคาปัจจัยการผลิต (NNP at market costs) รวมกับภาษีทางอ้อมธุรกิจ ดังนั้นการหามูลค่ารายได้ประชาชาติจาก NNP จึงหักออกด้วยภาษีทางอ้อมธุรกิจ (ประภาพร แสงทอง, 2550:95 - 97) สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

NI = NNP - ภาษีทางอ้อม

รายได้ส่วนบุคคล (Personal income : PI) หมายถึง รายได้ทั้งหมดก่อนหักภาษีเงินได้ที่ครอบครัวได้รับจริง แตกต่างจากรายได้ประชาชาติ คือ มีรายได้บางส่วนที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายให้แก่ครัวเรือน ได้แก่ ภาษีประกันสังคม ภาษีเงินได้บริษัท กำไรที่ยังไม่ได้จัดสรร รายได้ทั้ง 3 รายการนี้ไม่ได้นับเป็นรายได้ส่วนบุคคล และยังมีรายได้ส่วนที่ครัวเรือนได้รับจากรัฐบาล(ประภาพร แสงทอง ,2550:95 – 97) เช่น เงินโอนดอกเบี้ยที่ครัวเรือนได้รับจากรัฐบาล เป็นต้น สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$PI = NI - (\text{ภาษีประกันสังคม} + \text{ภาษีรายได้บริษัท} + \text{กำไรที่ยังไม่ได้จัดสรร}) + \text{เงินโอน}$
 รายได้ที่ใช้ได้จริงหรือรายได้หักภาษีเงินได้แล้ว (Disposable income : DI) หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ครัวเรือนได้รับมาส่วนหนึ่งจะต้องนำไปเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รายได้สุทธิที่เหลือแบ่งบอกถึงอำนาจซื้อที่แท้จริงของประชาชน (ประภาพร แสงทอง,2550:95 – 97) สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$DI = PI - \text{ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา}$$

ตัวอย่างที่ 6.1 จงคำนวณหา GDP GNP และ NI โดยวิธีทางด้านรายจ่าย

(หน่วย:ล้านบาท)

รายการ	มูลค่า
รายจ่ายเพื่อการบริโภค	1,000
รายจ่ายเพื่อการลงทุนเอกชน	1,000
รายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการจากภาครัฐ	1,000
มูลค่าการส่งออกสุทธิ	500
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500
ค่าเสื่อมราคา	200
ภาษีทางอ้อม	300

วิธีทำ

$$\begin{aligned}
 \text{GDP} &= C + I + G + (X - M) \\
 \text{GDP} &= (1) + (2) + (3) + (4) \\
 \text{GDP} &= 1,000 + 1,000 + 1,000 + 500 \\
 \text{GDP} &= 3,500 \text{ ล้านบาท} \\
 \text{GNP} &= \text{GDP} + \text{รายได้สุทธิต่างประเทศ} \\
 \text{GNP} &= \text{GDP} + (5) \\
 \text{GNP} &= 3,500 + 500 \\
 \text{GNP} &= 4,000 \text{ ล้านบาท} \\
 \text{NNP} &= \text{GNP} - \text{ค่าเสื่อมราคา} \\
 \text{NNP} &= 4,000 - (6) \\
 \text{NNP} &= 4,000 - 200 \\
 \text{NNP} &= 3,800 \text{ ล้านบาท} \\
 \text{NI} &= \text{NNP} - \text{ภาษีทางอ้อม} \\
 \text{NI} &= 3,800 - (7) \\
 \text{NI} &= 3,800 - 300 \\
 \text{NI} &= 3,500 \text{ ล้านบาท}
 \end{aligned}$$

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตัวอย่างที่ 6.2 จงคำนวณหา GDP GNP และ NI โดยวิธีทางด้านรายได้

(หน่วย:ล้านบาท)

รายการ	มูลค่า
ค่าจ้าง	1,000
ค่าเช่า	500
ดอกเบี้ย	500
กำไร	1,500
ภาษีทางอ้อม	300
ค่าเสื่อมราคา	200
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500

วิธีทำ

NI	= ค่าจ้าง + ค่าเช่า + ดอกเบี้ย + กำไร
NI	= (1) + (2) + (3) + (4)
NI	= 1,000 + 500 + 500 + 1,500
NI	= 3,500 ล้านบาท
NI	= NNP - ภาษีทางอ้อม
3,500	= NNP - (5)
NNP	= 3,500 + 300
NNP	= 3,800 ล้านบาท
NNP	= GNP - ค่าเสื่อมราคา
3,800	= GNP - (6)
GNP	= 3,800 + 200
GNP	= 4,000 ล้านบาท
GNP	= GDP + รายได้สุทธิต่างประเทศ
4,000	= GDP + (7)
GDP	= 4,000 - 500
GDP	= 3,500 ล้านบาท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตัวอย่างที่ 6.3 จงคำนวณหา GDP GNP NNP และ NI โดยวิธีทางด้านผลิตภัณฑ์

(หน่วย:ล้านบาท)

รายการ	มูลค่า
ภาคเกษตรกรรม	2,000
ภาคอุตสาหกรรม	500
ภาคบริการ	500
ภาคการผลิตอื่น ๆ	500
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500
ค่าเสื่อมราคา	200
ภาษีทางอ้อม	300

วิธีทำ

GDP	=	มูลค่าสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายทุกภาคการผลิต
GDP	=	(1) + (2) + (3) + (4)
GDP	=	2,000 + 500 + 500 + 500
GDP	=	3,500 ล้านบาท
GNP	=	GDP + รายได้สุทธิต่างประเทศ
GNP	=	3,500 + (5)
GNP	=	3,500 + 500
GNP	=	4,000 ล้านบาท
NNP	=	GNP - ค่าเสื่อมราคา
NNP	=	4,000 - (6)
NNP	=	4,000 - 200
NNP	=	3,800 ล้านบาท
NI	=	NNP - ภาษีทางอ้อม
NI	=	3,800 - (7)
NI	=	3,800 - 300
NI	=	3,500 ล้านบาท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประโยชน์ของบัญชีรายได้ประชาชาติ

ในการคำนวณรายได้ประชาชาติ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้ (สุรียพร พานิชอัตรา, 2548:31)

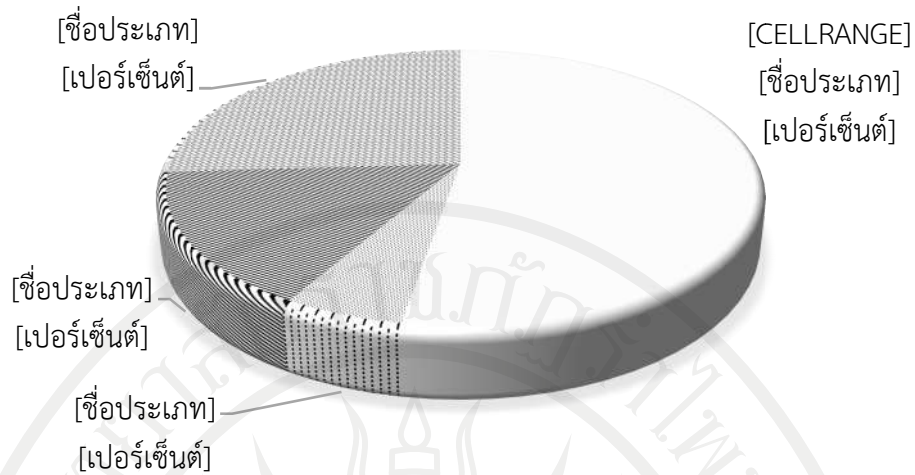
ตัวเลขรายได้ประชาชาติใช้เปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศได้ กล่าวคือ ตัวเลขรายได้ประชาชาติ แสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร โดยตัวเลขที่สูง จะแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ถ้าตัวเลขที่ต่ำ แสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นก็จะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี แต่ควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ราคาสินค้าหรือจำนวนประชากรที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ตารางที่ 6.5 ตัวอย่างเปรียบเทียบ GDP

รายละเอียด	มูลค่า
(หน่วย:ล้านบาท)	
ประเทศที่มี GDP มากกว่า 10,000 ล้านบาท	
1)ประเทศ (A)	20,500
2)ประเทศ (B)	13,000
3)ประเทศ (C)	10,500
ประเทศที่มี GDP อยู่ระหว่าง 3,000 ถึง 10,000 ล้านบาท	
4)ประเทศ (D)	8,000
5) ประเทศ (E)	6,000
6) ประเทศ (F)	3,100
ประเทศที่มี GDP น้อยกว่า 3,000ล้านบาท	
7) ประเทศ (G)	2,900
8) ประเทศ (I)	1,300
9) ประเทศ (J)	700

ตัวเลขรายได้ประชาชาติใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การจัดรายได้ประชาชาติทางด้านผลิตภัณฑ์ ทำให้ทราบถึงความสามารถในการผลิตของประเทศว่าประเทศมีโครงสร้างการผลิตในสาขาใดบ้าง เป็นมูลค่ามากน้อยเพียงใด หรือการจัดรายได้ประชาชาติทางด้านรายจ่ายและรายได้ ทำให้ทราบถึงโครงสร้างการใช้จ่ายของประเทศว่ารายจ่ายของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอย่างไร หรือ รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศเกิดขึ้นจากแหล่งใด ทำให้รัฐบาล

วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อมุ่งเน้นหรือพัฒนาประเทศไปทางด้านใด เพื่อให้ประเทศมีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 6.2 ตัวอย่างสมมติสัดส่วนของ GDP ทางด้านรายจ่าย

ใช้ตัวเลขรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องมือในการขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ เพราะตัวเลขรายได้ประชาชาติทำให้ทราบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากแหล่งใด

ข้อพึงระวังในการใช้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพื่อการวิเคราะห์เศรษฐกิจ

รายได้ประชาชาติเป็นเครื่องวัดระดับกิจกรรมทางระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ แต่ไม่ใช่เครื่องวัดสวัสดิการทางเศรษฐกิจ ที่สมบูรณ์ เนื่องจากมีจุดบกพร่องดังต่อไปนี้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2553:112 - 113)

- 1) รายได้ประชาชาติไม่ได้รวมสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตได้ทั้งหมดแท้จริง เฉพาะสินค้าและบริการที่ผ่านตลาดเท่านั้นที่ปรากฏในรายได้ประชาชาติ สินค้าและบริการที่ไม่ได้ผ่านตลาดจะไม่ปรากฏในรายได้ เช่น นายเพียงพอปลุกมะนาวไปใช้ในครัวเรือนไม่ได้ผ่านตลาด การทำประมงเพื่อใช้เป็นอาหารภายในครัวเรือนไม่ได้ไปจำหน่าย เป็นต้น
- 2) รายได้ประชาชาติไม่ได้คำนึงถึงการพักผ่อนหย่อนใจของบุคคล
- 3) รายได้ประชาชาติวัดปริมาณสินค้าและบริการ แต่ได้ไม่วัดคุณภาพของสินค้า
- 4) รายได้ประชาชาติไม่สามารถแสดงให้เห็นส่วนประกอบของผลผลิต
- 5) รายได้ประชาชาติไม่แสดงให้เห็นการกระจายรายได้ระหว่างบุคคล
- 6) รายได้ประชาชาติไม่คำนึงถึงค่าเสียหายที่การผลิตก่อให้เกิดขึ้นแก่สังคม

สรุป

การหมุนเวียนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้สามารถคำนวณรายได้ประชาชาติได้ 3 วิธี จากกิจกรรมการผลิตที่เกิดขึ้น คือ 1) การคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านผลิตภัณฑ์ เป็นการคำนวณจากผลรวมทั้งหมดจากมูลค่าสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายจาก 16 สาขาการผลิต 2) การคำนวณทางด้านรายได้ เป็นการคำนวณจากผลรวมผลตอบแทนทั้งหมดของการขายปัจจัยการผลิต 3) การคำนวณทางด้านรายจ่าย เป็นการคำนวณจากผลรวมจากค่าใช้จ่ายทั้งหมดในประเทศมารวมกัน ความสัมพันธ์ของรายได้ประชาชาติสามารถแยกได้ตามลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ผลิตภัณฑ์ในประเทศสุทธิ (NDP) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP) รายได้ประชาชาติ (NI) รายได้ส่วนบุคคล (PI) และรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง (DI)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบฝึกหัดบทที่ 6

1. จงอธิบายความหมายของรายได้ประชาชาติ
2. จงอธิบายการหมุนเวียนระบบเศรษฐกิจ
3. การคำนวณรายได้ประชาชาติสามารถคำนวณได้กี่วิธี
4. การคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านผลิตภัณฑ์ประเทศไทยคำนวณมาจากสาขาการผลิตกี่สาขา
5. จงอธิบายการหามูลค่าเพิ่มของสินค้า
6. จงอธิบายความหมายของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย
7. จากข้อมูลดังต่อไปนี้จงคำนวณหา GDP GNP NNP NI ทางด้านรายจ่าย

รายการ	ปี 25XX
รายจ่ายเพื่อการบริโภค	2,000
รายจ่ายเพื่อการลงทุนเอกชน	2,000
รายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการจากภาครัฐ	2,000
มูลค่าการส่งออกสุทธิ	500
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500
ค่าเสื่อมราคา	200
ภาษีทางอ้อม	300

8. จากข้อมูลดังต่อไปนี้จงคำนวณหา GDP GNP NNP NI ทางด้านรายได้

รายการ	ปี 25XX
ค่าจ้าง	2,000
ค่าเช่า	600
ดอกเบี้ย	600
กำไร	1,600
ภาษีทางอ้อม	300
ค่าเสื่อมราคา	200
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500

9. จากข้อมูลดังต่อไปนี้จงคำนวณหา GDP GNP NNP NI ทางด้านผลิตภัณฑ์

รายการ	ปี 25XX
ภาคเกษตรกรรม	2,000
ภาคอุตสาหกรรม	1,500
ภาคบริการ	1,500
ภาคการผลิตอื่น ๆ	1,500
รายได้สุทธิจากต่างประเทศ	500
ค่าเสื่อมราคา	200
ภาษีทางอ้อม	300

10. บัญชีรายได้ประชาชาตินำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้างและมีข้อพึงระวังอย่างไร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- ตีรณ พงศ์มพัฒน์. (2541). **เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎีนโยบายและการวิเคราะห์สมัยใหม่**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- ธงชัย ศรีเบญจโชติ.(2555).**เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ประภาพร แสงทอง.(2550).**เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.สงขลา:โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- ภราดร ปรีดาศักดิ์.(2549).**หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา สายคณิต, และชลลดา จามรกุล. (2549). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2553). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **บัญชีรายได้ประชาชาติ**.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา<http://www.nesdb.go.th/default.aspx?tabid=94>. 11 ตุลาคม
2555.
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548).**เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค1**.จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- อเนกพล หนุ่ยศรี.(2539).**รายได้ประชาชาติและการวัดรายได้ประชาชาติ ในเอกสารประกอบการ
สอนชุดวิชาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9-15**.นนทบุรี:โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 7 เงินและสถาบันการเงิน

1. เงิน
2. สถาบันการเงิน
3. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของเงิน หน้าที่ของเงิน และคุณสมบัติของเงิน
2. บอกถึงบทบาทหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์
3. บอกถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินต่างๆ
4. บอกถึงบทบาทหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐกิจ
3. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจ
3. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
4. แบบฝึกหัดบทที่ 7

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 7

เงินและสถาบันการเงิน

ก่อนที่จะมีการเริ่มใช้เงิน มนุษย์มีการผลิตสิ่งของเพื่อใช้ดำรงชีวิต เช่น การหาอาหารจากการล่าสัตว์ การเพาะปลูกหรือการหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น เมื่อมีการหาสิ่งของที่ใช้ในการดำรงชีพมาได้จำนวนมาก จะมีการแบ่งปันสิ่งของให้กันและกัน ทำให้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนสิ่งของเกิดขึ้น ในสมัยแรกเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของกับสิ่งของเป็นการแลกเปลี่ยนโดยตรง โดยไม่มีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน บางครั้งในการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของกับสิ่งของโดยตรงมีความต้องการแลกเปลี่ยนไม่ตรงต่อความต้องการ เพราะความต้องการของคนไม่ตรงกัน ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนสินค้า จึงมีการพัฒนาหาสิ่งของที่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน เพื่อให้การแลกเปลี่ยนสิ่งของมีความสะดวกต่อการดำรงชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการใช้สิ่งของแทนเงินจนถึงเงินที่ใช้ในปัจจุบันเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ในบทนี้จึงเป็นการศึกษาเรื่องเงิน และสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจ

เงิน

เงินที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

Hume, D. (1973:25) ให้ความหมายของเงินว่า เงินเป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์ทุกคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าชนิดหนึ่งกับสินค้าชนิดอื่นๆ

Robertson, D. (1966:2) ให้ความหมายของเงินว่า “เงินจะเป็นสิ่งใดก็ได้ แต่จะต้องเป็นสิ่งที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการชำระสินค้าหรือในการปลดเปลื้องพันธะทางธุรกิจอย่างอื่นๆ” นอกจากนี้ โรเบิร์ตสันยังเห็นว่าเงินไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ยังต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยวัดมูลค่ามาตรฐาน อีกด้วย

วเรศ อุปปาติก (2535:3) ให้คำจำกัดความของเงินว่า “เงินจะเป็นอะไรก็ได้ แต่จะต้องเป็นสิ่งที่มีความค่านองข้างคงที่ในฐานะเป็นหน่วยวัดมูลค่าและจะต้องเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เพื่อชำระค่าของสินค้าและบริการ ตลอดจนเป็นตัวเลื่อนการชำระหนี้ในอนาคตได้เป็นอย่างดีด้วย”

ชมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ (2537:3) ให้คำจำกัดความของเงินว่า เงินคือสิ่งใดก็ตามที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในการชำระค่าสินค้าและบริการและการชำระหนี้ ในขณะที่ขณะหนึ่งและในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง

จรินทร์ เทศวานิช (2547:13) ให้ความหมายของเงินว่า “เงินเป็นสิ่งใดก็ได้ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของสังคมในขณะใดในขณะหนึ่งเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ใช้ในการชำระหนี้ และอื่น ๆ ตามต้องการ”

ในที่นี้จะขอสรุปความหมายของเงิน ว่า เงินเป็นเพียงสื่อกลางที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนและเป็นที่ยอมรับในช่วงเวลาหนึ่งและสถานที่หนึ่ง

ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ (2537:24) ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าหน้าที่การเงินได้ทำหน้าที่ในการกำหนดปริมาณของเงินเครดิตที่จะออกและปริมาณของโลหะหรือสิ่งของที่จะซื้อเพื่อนำมาใช้ทำเงินไว้ดังนี้

เหรียญกษาปณ์ หมายถึง เหรียญกษาปณ์ที่นำออกมาใช้โดยมีราคาที่สูงกว่ามูลค่าของโลหะที่ใช้ทำเหรียญ เหรียญที่ผลิตมีมูลค่าที่แตกต่างกัน เช่น 25 สตางค์ 50 สตางค์ 75 สตางค์ 1 บาท 2 บาท 5 บาท และ 10 บาท เพื่อสะดวกต่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า

เงินกระดาษ หมายถึง เงินที่ทำด้วยกระดาษหรือใบรับเพื่อแสดงว่าผู้ถือใบรับได้ฝากเหรียญกษาปณ์ไว้กับรัฐบาล เงินชนิดนี้คล้ายกับเงินที่ใช้แทนเงินที่มีค่าเต็มตามที่ตราได้ แตกต่างจากเหรียญมีมูลค่าแน่นอนหลังน้อยกว่า มูลค่าในฐานะของเงิน

เงินฝากเพื่อเรียกในธนาคารพาณิชย์ที่สั่งจ่ายโดยเช็ค ประกอบขึ้นเป็นส่วนใหญ่ของปริมาณเงินในประเทศอุตสาหกรรมที่มีระบบการเงินที่พัฒนาแล้ว เงินฝากเป็นหนี้สินของธนาคารและธนาคารต้องชำระคืน เมื่อมีการทวงถามของผู้ฝาก ซึ่งเงินฝากสามารถโอนมือหรือเปลี่ยนมือกันและสามารถใช้ในการชำระหนี้หรือซื้อขายสินค้าได้ ตามมูลค่าของเงินฝาก และมักใช้ในธุรกรรมทางการเงินที่มีมูลค่าสูง ๆ

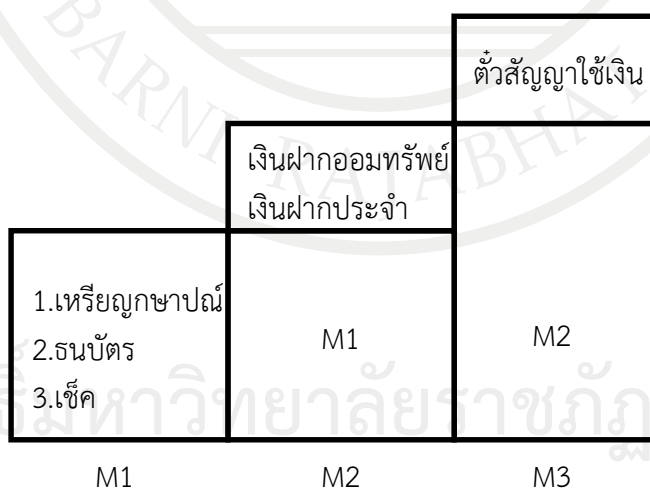
ปริมาณเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดค้ำยามของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจไทยโดยแบ่งปริมาณเงินตามความหมายแคบและปริมาณตามความหมายกว้าง (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2553:117)

ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M_1) หมายถึง ปริมาณของทรัพย์สินทางการเงินที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ประกอบด้วย ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวัน

ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M_2) ประกอบด้วย (M_1) และ เงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ของภาคเอกชนที่ฝากไว้ที่ธนาคารพาณิชย์

ปริมาณเงินตามความหมายกว้างมาก (M_3) หมายถึงปริมาณเงิน (M_2) รวมกับตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัท เงินทุนที่ถือโดยภาคเอกชน

ภาพที่ 7.1 ปริมาณเงินตามความหมายแคบและกว้าง

ตารางที่ 7.1 ปริมาณเงินและองค์ประกอบของประเทศ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554

(หน่วย : ล้านบาท)

รายการ	มูลค่า
ปริมาณเงินความหมายกว้าง (1+2)	13,559,887
1. ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (1.1+1.2)	1,414,297
1.1 เงินสดที่ไม่อยู่ในมือสถาบันรับฝากเงินและรัฐบาล	1,036,015
1.2 เงินรับฝากกระแสรายวันที่สถาบันรับฝากเงิน	378,282
2. เงินรับฝากที่มีสภาพคล่องสูงกึ่งเงินสด (2.1+2.2)	12,145,589
2.1 เงินรับฝากประเภทอื่นที่สถาบันรับฝากเงิน	10,570,349
เงินรับฝากประเภทอื่นที่ธนาคารพาณิชย์	6,954,959
เงินรับฝากประเภทอื่นที่บริษัทเงินทุน	8,902
เงินรับฝากประเภทอื่นที่ธนาคารเฉพาะกิจ	2,942,231
เงินรับฝากประเภทอื่นที่สหกรณ์ออมทรัพย์	439,824
หน่วยลงทุนของกองทุนรวมตลาดเงิน	224,433
2.2 ตราสารหนี้	1,575,241
ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์	1,571,492
ที่ออกโดยบริษัทเงินทุน	1,517
ที่ออกโดยธนาคารเฉพาะกิจ	2,232

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

หน้าที่ของเงิน

หน้าที่สำคัญของเงินแบ่งออกเป็น 4 ประการดังนี้ (ประภาพร แสงทอง, 2550:102)

หน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

หน้าที่เป็นมาตรฐานในการวัดค่า

หน้าที่เป็นเครื่องสะสมค่า

หน้าที่เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้

หน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเป็นหน้าที่ที่สำคัญของเงิน ถ้าไม่มีเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ระบบเศรษฐกิจจะทำการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของโดยตรง ทำให้เกิดความไม่สะดวกและมีมีการแลกเปลี่ยนแสดงขึ้น ดังนั้นถ้ามีเงินเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความคล่องตัวในการแลกเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น นายเพ็ญพอ ต้องการซื้อแหวนเพชรในราคา 300,000 บาท นายเพ็ญพอก็นำเงินไปให้กับผู้ผลิตแหวนเพชรเพื่อแลกแหวนเพชร ผู้ผลิตก็จะได้รับเงินและนำเงินที่ได้รับไปแลกสิ่งของตามที่ต้องการ

หน้าที่เป็นมาตรฐานในการวัดค่า ระบบเศรษฐกิจที่ไม่ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนการวัดค่าของสิ่งของใดจะต้องเทียบค่าของสิ่งของอื่น เช่น ราคาแหวนเพชร 1 วง มีมูลค่า 300,000 บาท และราคาทองคำ 1 บาท มีมูลค่า 30,000 บาท ดังนั้นถ้ามีการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นจะต้องนำทองคำ 10 บาท สามารถแลกแหวนเพชรได้จำนวน 1 วง ถ้าไม่มีเงินเป็นมาตรฐานในการวัดค่า การแลกเปลี่ยนระหว่างแหวนเพชรกับทองคำก็จะทำได้ยากลำบาก แต่เมื่อใช้เงินเป็นมาตรฐานในการวัดค่าทำให้เกิดความสะดวกในการแลกเปลี่ยนได้ง่ายขึ้น

หน้าที่เป็นเครื่องสะสมค่า ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของโดยตรง ทำให้ต้องมีการเก็บรักษาสิ่งของไว้ทำการแลกเปลี่ยน แต่สิ่งของบางอย่างไม่มีความคงทน การเก็บรักษาสิ่งของอาจทำให้เกิดการเสียหายได้ เช่น พืชผลทางการเกษตร เป็นต้น แต่เมื่อมีการใช้เงินในการแลกเปลี่ยนและเป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้มีการขายสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นการถือเงินแทน และสามารถสะสมเงินไว้เพื่อแลกเปลี่ยนและในช่วงเวลาที่ต้องการ

หน้าที่เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ เช่น นายพอเพียง ขอยืมเงินจากเพื่อนไปซื้อแหวนเพชรมูลค่า 300,000 บาท เมื่อถึงกำหนดที่ต้องชำระหนี้ ทำให้เกิดความสะดวกในการชำระหนี้ด้วยสิ่งของ และในระบบเศรษฐกิจที่พัฒนา ได้มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนหรือนำไปบริโภค โดยเมื่อถึงเวลาชำระหนี้จะมีการคำนวณอัตราดอกเบี้ยจ่ายและชำระคืนเงินต้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้

คุณสมบัติของเงิน

จากหน้าที่ของเงินที่ได้กล่าวมาแล้ว เงินที่ดีควรมีสมบัติดังต่อไปนี้ (สุนีย์ ศิลพิพัฒน์, 2539: 153)

- 1) เป็นที่สังคมยอมรับ
- 2) มีความทนทาน
- 3) แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้
- 4) เป็นสิ่งที่หายาก
- 5) สะดวกสบายในการใช้จ่าย

1) เป็นที่ยอมรับในสังคม คือ สามารถใช้ซื้อสินค้าและบริการ และเป็นที่ยอมรับในการใช้หนี้ เพราะถ้าไม่มีการยอมรับจากสังคมก็ไม่สามารถใช้แลกเปลี่ยนสิ่งของได้ ยกตัวอย่างเช่น นายเพียงพอเป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ นายเพียงพอใช้เงินบาทในการซื้อสินค้าและบริการในประเทศ แสดงว่าเงินบาทใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทย เมื่อนายเพียงพอได้เดินทางไปแสวงบุญที่ประเทศอินเดีย-เนปาล นายเพียงพอไม่สามารถใช้เงินบาทในการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการที่ประเทศอินเดียเนปาลได้ แสดงว่าเงินบาทไม่สามารถเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและเป็นที่ยอมรับในสังคมประเทศอินเดียเนปาล ดังนั้นการเป็นที่สังคมยอมรับเป็นสิ่งสำคัญในการใช้เงินในการแลกเปลี่ยน

2) มีความทนทาน เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจมีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน มีการหมุนเวียนเปลี่ยนมืออยู่เป็นประจำ ดังนั้นวัสดุที่ใช้เป็นเงินต้องมีความคงทนและเสื่อมสลายได้ยาก ถ้ามีการชำรุดก็จะมีการผลิตขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนของเดิม

3) แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้ง่าย จะต้องเหมือนกันทุกหน่วย คือ รูปร่าง น้ำหนัก คุณภาพ เพื่อป้องกันความสับสนและมีความสะดวกในการแลกเปลี่ยน

4) เป็นสิ่งที่หายาก เป็นสิ่งที่หายากและทำเลียนแบบได้ยาก คือ จะต้องมียุติวิธานจำกัด เพราะถ้าสามารถหาได้ง่ายหรือปลอมแปลงได้ง่าย เพราะถ้ามีการปลอมแปลงและทำได้ง่ายจะไม่มีค่า ดังนั้นหน่วยงานที่จะทำการผลิตจะหาวัสดุและเทคนิคในการผลิตเพื่อป้องกันการปลอมแปลงและให้ยากต่อการปลอมแปลง

5) สะดวกสบายในการใช้จ่าย ควรมีน้ำหนักเบา มีขนาดที่เหมาะสมเพื่อสะดวกในการพกพาและทำการแลกเปลี่ยน คือ มีขนาดเล็กหรือไม่ใหญ่จนเกินไป หรือมีน้ำหนักไม่มากหรือใหญ่จนเกินไปจนยากต่อการพกพาไป

สถาบันการเงิน

สถาบันการเงินเป็นองค์การทางการเงินที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวกในเรื่องการเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนย้ายของเงิน สถาบันทางการเงินเป็นผู้ทำหน้าที่ในการรับฝากเงินจากหน่วยเงินดูล การให้กู้ยืมแก่หน่วยขาดดุล ซึ่งเป็นการรวบรวมเงินออมจากผู้ออมไปยังผู้ลงทุน การซื้อขายหลักทรัพย์และหน้าที่อื่น ๆ (ประพันธ์ เศวตน์นันทน์ และไพศาล เล็กอุทัย, 2542:195) และสถาบันการเงิน แบ่งเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย สถาบันการเงินประเภทธนาคาร สถาบันการเงินที่มีใช้ ธนาคาร และสถาบันการเงินเฉพาะอย่าง (รัตนาสายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2549:247)

- 1) ธนาคารพาณิชย์
- 2) ธนาคารออมสิน
- 3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- 4) ธนาคารอาคารสงเคราะห์
- 5) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
- 6) บริษัทเงินทุน
- 7) บริษัทหลักทรัพย์
- 8) บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม
- 9) บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันภัย
- 10) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- 11) สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร
- 12) โรงรับจำนำ

1) ธนาคารพาณิชย์ คือสถาบันการเงินที่ทำธุรกิจในการระดมเงินออมในรูปเงินฝากแบบต่าง ๆ ต้องจ่ายเงินคืนกับผู้ฝากเมื่อมีการทวงถาม หรือเมื่อครบกำหนดอายุการไถ่ถอน และดำเนินการให้สินเชื่อแก่บุคคลทั่วไปและกลุ่มธุรกิจและยังดำเนินการซื้อขายและแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมถึงการซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนและตราสารทางการเงินประเภทต่าง ๆ

หน้าที่ของธนาคารพาณิชย์

มีหน้าที่การรับฝากเงิน และนำเงินฝากไปแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ และหน้าที่อื่น ๆ ดังนี้ (พรหม พุกกะพันธ์ และประเสริฐ ไตรเสถียรพงศ์, 2544:37 – 38)

การรับฝากเงิน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) การรับฝากเงินประเภทกระแสรายวันเป็นการรับฝากเงินประเภทกระแสรายวัน ซึ่งเมื่อประชาชนมาทวงถามเงิน ธนาคารจะต้องจ่ายเงินคืนทันที พร้อมอัตราดอกเบี้ย เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างผู้ฝากเงินและธนาคาร การเบิกจ่ายเงินประเภทนี้ประชาชนจะใช้เช็คในการเบิกจ่ายเงินที่ออกโดยธนาคารเท่านั้น ธนาคารไม่สามารถนำเงินฝากประเภทนี้ไปลงทุนในระยะยาวได้ ในการรับฝากเงินประเภทนี้ประชาชนจะได้รับความสะดวกและประโยชน์จากการบริการด้านต่าง ๆ เช่น ประชาชนสามารถจ่ายเช็คในการทำธุรกรรมทางการเงินโดยใช้เช็คได้ในทันที ธนาคารจะเรียกเก็บเงินตามเช็คหรือการหักบัญชีเงินฝากเป็นต้น

(2) การรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ เป็นการรับฝากเงินเพื่อออมทรัพย์ มีการรับฝากเงินและจ่ายเงินตามภาระผูกพัน ในการเบิกจ่ายเงินและรับฝากเงินมีการบันทึกรายการประเภทต่าง ๆ ในสมุดเงินฝาก เงินฝากประเภทนี้ผู้ฝากเงินไม่สามารถเบิกจ่ายเงินได้ตลอดเวลา โดยผู้ฝากเงินจะได้รับดอกเบี้ยจากการฝากเงินประเภทนี้ตามข้อตกลงของธนาคารและผู้ฝากเงิน

(3) การรับฝากเงินประเภทประจำ เป็นการรับฝากเงินประเภทประจำ เงินฝากประเภทนี้จะมีระยะเวลาในการกำหนด เช่น เงินฝากประจำ 3 เดือน 6 เดือน 12 เดือน เป็นต้น ธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากประเภทนี้เมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนด แต่ถ้ามีการไถ่ถอนก่อนระยะเวลาที่กำหนด ผู้ฝากเงินก็จะไม่ได้รับดอกเบี้ยจากเงินฝากประเภทนี้ เช่น นายเพียงพอได้ฝากเงินประเภทประจำ 6 เดือนกับธนาคาร A จำนวนเงิน 10,000 บาท อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 6 เดือน เท่ากับร้อยละ 2 ต่อปี เมื่อครบกำหนด 6 เดือน นายเพียงพอจะได้ดอกเบี้ยเงินฝากเป็นจำนวนเงิน = $10,000 \times (2/100) \times (6/12) = 100$ บาท

การรับฝากเงินประเภทต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ เป็นการระดมเงินออมจากภาคประชาชน เพื่อปล่อยสินเชื่อให้กับหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ

การให้กู้ยืม การให้กู้ยืมเงินเป็นหน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะได้ผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมเงิน คือดอกเบี้ยเงินกู้ โดยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการกู้ยืมเงิน จำนวนของเงินที่ขอกู้และประเภทของการกู้ยืมเงิน

- การเบิกเงินเกินบัญชี เมื่อผู้ฝากเงินมาฝากกับธนาคารพาณิชย์ ก็สามารถทำสัญญาในการขอกู้เงินกับธนาคารพาณิชย์ได้ เช่น นายเพียงพอมีเงินฝากในบัญชี 500,000 บาท นายเพียงพอวงเงินจากธนาคารพาณิชย์ 500,000 บาท ถ้านายเพียงพอส่งจ่ายเช็คไม่เกิน 500,000 บาทตามบัญชีเงินฝาก นายเพียงพอไม่ต้องเสียดอกเบี้ยจ่ายให้กับธนาคารพาณิชย์ แต่นายเพียงพอส่งจ่ายเงินเกิน 500,000 บาท ตามจำนวนเงินฝาก แต่ไม่เกินวงเงินที่ขอธนาคารพาณิชย์ นายเพียงพอจะต้องชำระดอกเบี้ยจ่ายให้กับธนาคารพาณิชย์ในจำนวนเงินที่เบิกเกินจากฝาก 500,000 บาท โดยอัตราดอกเบี้ยที่จ่ายเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างนายเพียงพอกับธนาคารพาณิชย์

- การให้กู้ยืมโดยทั่วไป การให้กู้ยืมเงินประเภทนี้ผู้กู้จะเสียดอกเบี้ยให้กับธนาคารพาณิชย์ตามข้อตกลงในการทำสัญญาเงินกู้ระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้กู้เงิน ไม่ว่าผู้กู้เงินจะนำเงินไปใช้จ่ายหรือไม่ใช้จ่ายก็ตาม

การให้บริการด้านต่าง ๆ ธนาคารพาณิชย์ยังให้บริการด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการรับฝากเงินและการให้กู้ยืมเงินประเภทต่าง ๆ เช่น การรับชำระค่าสาธารณูปโภค การรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้เช่าตู้നിรัย การออกเช็คของขวัญ ค่าเบี้ยประกันชีวิต ค่าเบี้ยประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น ธนาคารจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้มาขอใช้บริการ หรือบางประเภทก็ไม่มีค่าธรรมเนียม เพื่อเป็นการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการให้เกิดความประทับใจจากธนาคารพาณิชย์มากขึ้น

การสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝาก

กระบวนการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝาก สุเนตรตรา จันทบุรี (2547:9-14) กล่าวไว้ว่า กระบวนการสร้างเงินฝากและกระบวนการทำลายเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ได้ทั้งเงินฝากประเภทกระแสรายวัน เงินฝากประเภทประจำ เงินฝากประเภทออมทรัพย์ อยู่ภายใต้การควบคุม

ของธนาคารกลาง โดยเครื่องมือที่ธนาคารกลางใช้ในการควบคุมคือ เงินสดสำรองตามกฎหมาย เพื่อให้เข้าใจกระบวนการสร้างเงินฝากและกระบวนการทำลายเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ต้องทราบ ความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย คือ อัตราเงินสดที่ต้องสำรองไว้เป็นอย่างน้อยหรือมากกว่าตามที่ธนาคารกลางเป็นผู้กำหนด เช่น อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายที่ธนาคารกลางให้ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองไว้ร้อยละ 10 ของเงินฝาก

เงินสดสำรองตามกฎหมาย คือ จำนวนเงินสดที่ธนาคารพาณิชย์สำรองไว้ตามที่ธนาคารกลางเป็นผู้กำหนดตามสัดส่วนร้อยละของเงินฝาก เช่น ธนาคารพาณิชย์มีฝากทั้งหมด 10,000 บาท ธนาคารกลางกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายร้อยละ 10 ของยอดเงินฝาก ธนาคารพาณิชย์จะต้องสำรองเงินสำรองตามกฎหมายไม่น้อยกว่า 1,000 บาท เป็นต้น

เงินสดสำรองทั้งสิ้น คือเงินสดทั้งหมดประกอบด้วยเงินสดสำรองตามกฎหมายและเงินสดสำรองส่วนเกิน

ประชาชนนำเงินสดมาฝากที่ธนาคาร KK จำนวน 10,000 บาท งบดุลของธนาคาร KK ฝั่งเดบิตของธนาคาร KK จะมียอดของเงินสดสำรองทั้งหมดเพิ่มขึ้น 10,000 บาท และฝั่งเครดิตมี ยอดเงินฝากกระแสรายวันเพิ่มขึ้น 10,000 บาท

		ธนาคาร KK	
		เดบิต	เครดิต
เงินสดสำรองทั้งหมด	10,000	เงินฝากกระแสรายวัน	10,000
รวม	10,000	รวม	10,000

กำหนดให้อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเท่ากับร้อยละ 10 เงินสดสำรองตามกฎหมายเท่ากับ 1,000 บาท และเงินสดสำรองส่วนเกิน 9,000 บาท ธนาคาร KK สามารถนำเงินไปปล่อยสินเชื่อได้ 9,000 บาท สมมติธนาคาร KK ปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้าที่มีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคาร KK จำนวนเงิน 9,000 บาท ทำให้ฝั่งเดบิตของธนาคาร KK ในฝั่งเดบิตมีรายการเงินกู้เพิ่มขึ้น 9,000 บาท และทางฝั่งเครดิตมีการการให้กู้เพิ่มขึ้น 9,000 บาท ดังนั้น ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจาก 10,000 บาท เป็น 1,9000 บาท ธนาคาร KK ได้เริ่มกระบวนการสร้างเงินเป็นจำนวน 9,000 บาท

		ธนาคาร KK	
		เดบิต	เครดิต
เงินสดสำรองทั้งหมด	10,000	เงินฝากกระแสรายวัน	10,000
เงินให้กู้ยืม	9,000	เงินฝากกระแสรายวันใหม่	9,000
รวม	19,000	รวม	19,000

เมื่อลูกค้าที่กู้เงินจากธนาคาร KK เป็นเช็คส่งจ่าย ให้กับธนาคาร JJ จำนวนเงิน 9,000 บาท ทำให้ธนาคาร JJ มียอดเงินฝากเพิ่มขึ้น 9,000 บาท งบดุลของธนาคาร JJ ฝั่งเดบิตของธนาคาร

JJจะมียอดของเงินสดสำรองทั้งหมดเพิ่มขึ้น 9,000 บาท และฝั่งเครดิตมียอดเงินฝากกระแสรายวันเพิ่มขึ้น 9,000 บาท

		ธนาคาร	
		เดบิต	เครดิต
เงินสดสำรองทั้งหมด	9,000	เงินฝากกระแสรายวัน	9,000
รวม	9,000	รวม	9,000

ธนาคาร JJ มียอดเงินฝากเพิ่มขึ้น 9,000 บาท เงินสดสำรองตามกฎหมายที่ต้องสำรองไว้มีค่าเท่ากับ 900 บาท และเงินสดสำรองส่วนเกิน 8,100 บาท ธนาคาร JJ สามารถปล่อยกู้ได้จำนวนเท่ากับ 8,100 บาท ดังนั้นธนาคาร JJ สามารถสร้างเงินฝากจะดำเนินเป็นแบบเดิมไปเรื่อย ๆ จนไม่มีเงินสดสำรองส่วนเกินนำไปปล่อยกู้ได้เพิ่มขึ้นอีก

จากตัวอย่างดังกล่าวปริมาณสร้างเงินฝากสูงสุดจะเท่ากับ

$$\begin{aligned}
 &= \text{ปริมาณเงินฝากครั้งแรก} / \text{อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย} \\
 &= 10,000 / 10\% \\
 &= 100,000 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

การทำลายเงินฝากธนาคารพาณิชย์

เมื่อธนาคารพาณิชย์รับฝากเงินจากประชาชนและธนาคารพาณิชย์ได้นำเงินฝากไปปล่อยกู้ภายใต้เงื่อนไขของธนาคารกลาง ทำให้เกิดกระบวนการสร้างเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ในทำนองเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ก็สามารถทำลายเงินฝากได้เช่นกัน ถ้าประชาชนมีทวงถามเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารพาณิชย์เรียกเงินที่ปล่อยกู้กลับมาจากผู้ที่ยืมเงิน ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจลดลง

2) ธนาคารออมสิน เป็นธนาคารของรัฐบาลจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมเงินออมจากประชาชนนำไปลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ โดยการลงทุนซื้อพันธบัตรเพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศ หรืออีกนัยหนึ่ง ระดมเงินออมจากประชาชนให้รัฐบาลกู้ยืมเพื่อพัฒนาประเทศ ธนาคารออมสินรับฝากเงินประเภทต่าง ๆ เช่น ฝากกระแสรายวัน ฝากประจำ ฝากเผื่อเรียก จำหน่ายพันธบัตรออมสิน สลากออมสินพิเศษ ฝากเคหะสงเคราะห์ นอกจากนี้ ธนาคารออมสินยังให้บริการพิเศษ เช่น การจำหน่ายตั๋วแลกเงินเพื่อเดินทางภายในประเทศ ให้เช่าตู้നിรภัย และการโอนเงิน เป็นต้น ปัจจุบันในประเทศไทยมีธนาคารออมสินเพียง 1 ธนาคารและมีสำนักงานสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อบริการประชาชน (ประพันธ์ เศวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย,2542:198)

3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นธนาคารของรัฐบาล จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของประเทศ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยจัดสรรเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำให้ทั้งประเภทระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีธนาคารประเภทนี้อยู่เพียง 1 ธนาคาร และมีสำนักงานสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรในการขอกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุนทางการเกษตร (ประพันธ์ เศวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย,2542:198)

4) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นธนาคารของรัฐบาลจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2496 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีอาคารและที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง วิธิดำเนินการส่งเสริมนั้นมี 2 วิธี คือให้ประชาชนกู้ยืมโดยตรง เพื่อซื้อที่ดินหรืออาคาร และให้ความช่วยเหลือด้านการเงินโดยผ่านการเคหะแห่งชาติ หรือ เคหะกิจเอกชน ในการกู้ยืมนี้ ผู้กู้ต้องจำนองทรัพย์สินของตนไว้กับธนาคารอาคารสงเคราะห์ ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีธนาคารอาคารสงเคราะห์เพียง 1 ธนาคาร และมีสำนักงานสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อบริการประชาชน (ประพันธ์ เศวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย,2542:198)

5) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. (2536) อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์ในการนำเงินที่ได้รับจากการเสนอขายพันธบัตร แต่นักลงทุนทั่วไปและนักลงทุนประเภทสถาบันไปใช้ซื้อคืนเงินกู้เดิมของธนาคารที่ครบกำหนดชำระ และใช้เป็นเงินทุนในการให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออกและนักลงทุนไทย โดยมุ่งเน้นการให้บริการในส่วนที่ธนาคารพาณิชย์สามารถทำได้ดีอยู่แล้ว โดยธนาคารจะจัดหาเงินทุนมาจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงินทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการออกพันธบัตรเพื่อนำเงินมาให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการส่งออกและการนำเข้า (สิตาภา บัวเกษ,2553:197 – 198)

6) บริษัทเงินทุน เป็นสถาบันการเงินที่เป็นตัวกลางทางการเงินคล้ายกับธนาคารพาณิชย์ ทำหน้าที่ในการรวบรวมเงินจากผู้มีเงินทุนส่วนเกินและเงินทุนเหล่านี้มาให้แก่ผู้ขาดแคลนเงินทุน โดยการให้สินเชื่อระยะสั้นเป็นรับรอง ผู้รับอ่าวาล การให้กู้ยืมเงินระยะปานกลาง หรือระยะยาว แต่ภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภค การปล่อยสินเชื่อเช่าซื้อสินค้า เป็นต้น (สิตาภา บัวเกษ,2553:197 – 198)

7) บริษัทหลักทรัพย์ เป็นสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ ได้แก่ ตัวเงินคลัง พันธบัตร ตัวเงิน หุ้น หุ้นกู้ หน่วยลงทุน ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหน่วยลงทุนอื่นและตราสารการเงินอื่น ๆ โดยธุรกิจจะดำเนินการ การเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ การค้าหลักทรัพย์ การเป็นที่ปรึกษาการลงทุน การจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ การจัดการกองทุนรวม การจัดการกองทุนส่วนบุคคล และกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ (สิตาภา บัวเกษ,2553:42 – 144)

8) บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม เป็นสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ระดมทุนโดยจัดตั้งกองทุนรวม และขายหน่วยลงทุนให้ผู้ที่ต้องการ และนำเงินไปลงทุนในหุ้นทั้งในตลาดหลักทรัพย์และนอกตลาด ลงทุนในตราสารหนี้ในตลาดทุนและตลาดเงิน เช่น พันธบัตร หุ้นกู้ ตั๋วสัญญาใช้เงิน กองทุนรวมแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ กองทุนปิด ที่มีการกำหนดอายุกองทุนและไม่รับซื้อคืนหน่วยลงทุน กองทุนเปิดที่ไม่มีการกำหนดอายุกองทุน และผู้ถือหน่วยลงทุน สามารถขายคืนให้บริษัทได้ทุกวันทำการ (รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล,2549:251)

9) บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันภัย บริษัทประกันทำหน้าที่ระดมเงินออมจากประชาชนในรูปของการขายกรมธรรม์ประกันภัย โดยผู้ซื้อจะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยเมื่อซื้อกรมธรรม์หรือจ่ายเป็นงวด ๆ ตามกำหนดเวลา การประกันภัยแบ่งออกได้เป็นการประกันชีวิต และการประกันทรัพย์สิน บริษัทที่ทำธุรกิจด้านประกันชีวิต ส่วนบริษัทที่ทำธุรกิจด้านประกันภัยทรัพย์สิน เรียกว่าประกันวินาศภัย เมื่อผู้ซื้อกรมธรรม์ประกันภัย หรือที่เรียกว่าผู้เอาประกัน ประสบความเสียหายถึงแก่ชีวิต เจ็บป่วย พิการ หรือสูญเสียชีวิตแล้วแต่กรณี ภายในอายุเวลาของกรมธรรม์ประกันภัย บริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันหรือทายาทตามที่ระบุไว้ ดังนั้นเมื่อบริษัทประกันภัยระดมเงินออมจากประชาชนได้ จะต้องกันเงินเอาไว้บางส่วนเพื่อจะได้สามารถจ่ายเป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันที่ประสบความเสียหาย ส่วนเงินที่เหลือนั้นบริษัทก็จะนำไปหาประโยชน์ได้โดยการให้กู้ยืม การซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงิน การลงทุนในตราสารทางการเงินระยะยาว เป็นต้น (รัตนา สายคณิตและชลลดา จามรกุล,2549:251 - 252)

10) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นสถาบันเอกชน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 โดยมีวัตถุประสงค์ให้กู้ยืมเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านและที่ดิน การกู้ยืมจะต้องใช้บ้านและที่ดินค้ำประกัน สถาบันนี้ดำเนินกิจการขายบ้านและที่ดินโดยวิธีเช่าซื้อด้วย บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ระดมเงินฝากระยะปานกลาง คือไม่น้อยกว่า 3 ปีจากประชาชน ธนาคารแห่งประเทศไทยควบคุมการออกใบอนุญาตและการดำเนินงานของสถาบันประเภทนี้ (ประพันธ์ เศวตน์นันทน์และไพศาล เล็กอุทัย, 2542:201)

11) สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์เริ่มดำเนินกิจการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2489 ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์หรือเครดิตยูเนียน ก่อตั้งขึ้นตามกลุ่มอาชีพ เช่น ครูโรงเรียน บุคลากรมหาวิทยาลัย ตำรวจ ข้าราชการกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีมีรายได้เป็นเงินเดือนประจำ แต่ละเดือนรายได้ส่วนหนึ่งจะถูกหักและเก็บสะสมไว้ที่สหกรณ์ สถาบันประเภทนี้จะระดมเงินฝากจากการขายหุ้นให้กับสมาชิก และส่วนที่หักมาจากรายได้ประจำเดือนของสมาชิก สหกรณ์ออมทรัพย์จัดสรรเงินให้สมาชิกกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าปกติทั่วไป สมาชิกสามารถกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายประจำวัน ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ซ่อมแซมหรือปรับปรุงที่อยู่อาศัย นอกจากนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ยังจัดสรรเงินกู้ระยะยาวให้แก่สมาชิก เพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์ยังจัดสรรเงินกู้ระยะยาวให้แก่สมาชิกเพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่นบ้านและที่ดิน หรือนำเงินไปประกอบอาชีพรอง ในแต่ละปีสมาชิกจะได้รับเงินปันผลจากกำไร ซึ่งสหกรณ์จะจัดสรรให้ตามหุ้นและการใช้บริการ

ส่วนสหกรณ์การเกษตร เป็นสถาบันเอกชนเริ่มดำเนินกิจการตั้งแต่ พ.ศ. 2459 เป็นต้นมา ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สถาบันนี้ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือกันในหมู่เกษตรกรของแต่ละอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะร่วมกันในกิจกรรมด้านการผลิตและการตลาด สหกรณ์การเกษตรจัดสรรเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่สมาชิกกู้ยืมนั้น ส่วนใหญ่สหกรณ์การเกษตรกู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในประเทศไทยมีสหกรณ์การเกษตรกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ประพันธ์ เศวตน์นันทน์และไพศาล เล็กอุทัย, 2542:202)

12) โรงรับจำนำ ทำหน้าที่ให้กู้ยืมแก่บุคคลโดยการรับจำนำสิ่งของต่าง ๆ มี 3 ประเภท คือ (กฤตยา ตติรังสรรค์สุข,2547:367)

- (1) โรงรับจำนำที่ดำเนินการโดยเอกชน อาจจะเป็นห้างหุ้นส่วน หรือเอกชนคนเดียว
- (2) โรงรับจำนำที่ดำเนินการโดยกรมประชาสงเคราะห์เรียกว่า สถานธนาานุเคราะห์ ได้นำเงินทุนจากงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ เงินกำไรสะสมและเงินกู้ธนาคารออมสิน
- (3) โรงรับจำนำที่ดำเนินการโดยเทศบาล เรียกว่า สถานธนาอนุบาล ได้เงินทุนจากกองทุนส่งเสริมการสุขาภิบาล และจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น

ธนาคารกลาง เป็นสถาบันการเงินระดับสูง ทำหน้าที่คอยควบคุมระบบการเงินต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล วิจักขณ์ ศิริเสรี และ มงคล สีสวรรณ,2548:112 – 113) ได้กล่าวว่า งบประมาณเงินเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปด้วยดี ถ้ามีการควบคุมปริมาณเงินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพราะปริมาณเงินก็จะส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต ถ้าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ แต่ถ้าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีน้อยก็จะทำให้เกิดภาวะเงินฝืดได้ ทำให้ต้องมีการควบคุมปริมาณเงินให้มีความเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ

ธนาคารกลางของประเทศไทย คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ ธนาคารชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทยก่อตั้งเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2485 กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรอิสระ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีสาขาทั้งสิ้น 3 แห่ง คือ ที่จังหวัดลำปาง ขอนแก่น และหาดใหญ่ โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่บางขุนพรหม และมีสำนักงานอีกแห่งที่ถนนสุรวงศ์

หน้าที่หลักของธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหน้าที่หลักดังนี้ (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2554: 237-240)

1) ออกธนบัตรให้มีปริมาณที่เหมาะสม คือ เหมาะสมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะให้เหมาะสมกับปริมาณสินค้าและบริการที่มีอยู่ในประเทศขณะใดขณะหนึ่ง ถ้าปริมาณเงินมีมากเกินไปไม่สมดุลกับปริมาณสินค้าและบริการจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อเกิดขึ้น แต่ถ้าปริมาณเงินมีน้อยเกินไปไม่เพียงพอกับปริมาณสินค้าและบริการก็จะส่งผลทำให้เกิดปัญหาเงินฝืด ธนาคารจะควบคุมปริมาณเงินในการออกธนบัตร การปล่อยสินเชื่อและควบคุมระดับอัตราดอกเบี้ยให้มีอยู่ในระดับที่เหมาะสม

2) เป็นนายธนาคารของรัฐบาล ทำหน้าที่เป็นนายธนาคารของรัฐบาล โดยให้รัฐกู้ยืมเงิน โดยการออกตั๋วเงินคลังและพันธบัตร ทำหน้าที่รักษาบัญชีต่าง ๆ ของรัฐบาล ทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางการเงินของรัฐบาลในการกู้ยืมเงินและชำระเงินกู้จากต่างประเทศ และกิจการอื่น ๆ ที่รัฐบาลมอบหมาย

3) เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นแหล่งเงินแหล่งสุดท้ายของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์สามารถกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ โดยต้องเสียดอกเบี้ยในระดับอัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน โดยมีพันธบัตรรัฐบาลค้ำประกัน ธนาคารแห่งประเทศไทยยังทำหน้าที่รักษาเงินฝากของธนาคารต่าง ๆ และธนาคารแห่งประเทศไทยยังเป็นสถานที่หลักบงชี้ของธนาคารต่าง ๆ

4) กำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ ธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่กำกับและตรวจสอบ ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินให้ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อความมั่นคงและความน่าเชื่อถือของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน

5) รักษาเสถียรภาพภายในและเสถียรภาพภายนอก และค่าเงินบาทให้มีเสถียรภาพ ธนาคารแห่งประเทศไทย จะดูแลกำกับ การควบคุมสินเชื่อและการออกธนบัตรให้มีระดับความเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ ถ้าเกิดการขาดสภาพคล่องอัตราดอกเบี้ยก็จะมีผลผันผวน ระดับการลงทุนก็ไม่มีเสถียรภาพการจ้างงานก็เปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน จะส่งผลกระทบต่อการมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศรวมทั้งความมีเสถียรภาพของค่าเงินบาท

6) ดูแลหรือควบคุมการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ การหมุนเวียนไหลเข้าและไหลออกของเงินตราต่างประเทศจะต้องเป็นไปอย่างมีเสถียรภาพก็จะทำให้ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพด้วย การไหลเข้าและไหลออกอย่างรวดเร็วจะทำให้ระดับอัตราแลกเปลี่ยนหรือค่าเงินบาทขาดเสถียรภาพ ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ต้องเข้ามาคอยควบคุม ระดับอัตราแลกเปลี่ยน การโอนเงินตราต่างประเทศ เพื่อให้ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกไม่ได้รับผลกระทบปัญหาจากการขาดเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนหรือค่าเงินบาท ในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ให้มีความเหมาะสมของระดับราคาสินค้าและบริการ การจ้างงานเต็มที่ การเจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจ ดูแลการชำระหนี้ระหว่างประเทศโดยใช้มาตรการทางการเงินและควบคุมปริมาณเงินทำผ่านเครื่องมือของนโยบายการเงินให้มีความเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจมี 3 วิธี คือ

(1) การปรับอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ถ้าธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจะลดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายลดลง ธนาคารพาณิชย์ก็จะมีเงินสดสำรองส่วนเกินเพิ่มขึ้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อในระบบเศรษฐกิจได้เพิ่มขึ้น ตรงกันข้ามถ้าธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีการขยายลดลง ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเพิ่มอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ก็จะมีเงินสดสำรองส่วนเกินน้อยลงทำให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อในระบบเศรษฐกิจได้ลดลง

(2) การปรับอัตรารับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน ถ้าธนาคารแห่งประเทศไทยรับซื้อตั๋วเงินจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะคิดดอกเบี้ยจากธนาคารพาณิชย์ เรียกว่า อัตรารับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน โดยตั๋วเงินที่ธนาคารพาณิชย์นำมาขายให้กับธนาคารแห่งประเทศไทยนำมาจากการรับซื้อตั๋วเงินจากประชาชน ดังนั้นถ้าธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะลดอัตรารับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับส่วนต่างของอัตรดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ธนาคารพาณิชย์ก็จะมีปริมาณเงินเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อได้มากขึ้น แต่ถ้าธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจให้น้อยลง ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะเพิ่มอัตรารับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับส่วนต่างของอัตรดอกเบี้ยลดลง ธนาคารพาณิชย์ก็จะมีปริมาณเงินลดลง ส่งผลทำให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อได้ลดลงเช่นเดียวกัน

(3) การซื้อขายหลักทรัพย์ ถ้าธนาคารแห่งประเทศไทย ต้องการเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจะซื้อหลักทรัพย์คืนจากภาคประชาชน ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจให้น้อยลง ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะนำหลักทรัพย์มาขายคืนสู่ภาคประชาชนทำให้ปริมาณเงินถูกดึงออกจากระบบเศรษฐกิจ ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจน้อยลง

สรุป

เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและเป็นที่ยอมรับในช่วงเวลาหนึ่งและสถานที่หนึ่ง โดยเงินประกอบไปด้วย เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และเงินฝากกระแสรายวัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นมาตรฐานในการวัดค่า เป็นเครื่องสะสมค่าและเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ที่หมุนเวียนเปลี่ยนมือในกิจกรรมทางเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สถาบันการเงิน เป็นองค์การทางการเงินทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายของเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยสถาบันการเงินแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สถาบันการเงินประเภทธนาคาร สถาบันการเงินไม่มีใบอนุญาต สถาบันการเงินเฉพาะอย่าง แต่ละสถาบันทางการเงินแต่ละประเภทจะมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานแตกต่างกันไป เพื่อตอบสนองแต่ละภาคส่วนของของระบบเศรษฐกิจให้มีความสะดวกและคล่องตัวทางการเงินที่มีความเหมาะสม

ส่วนธนาคารกลางหรือธนาคารแห่งประเทศไทยมีหน้าที่หลักในการรักษาเสถียรภาพและควบคุมปริมาณเงินให้มีความเหมาะสม โดยควบคุมปริมาณเงินผ่านเครื่องมือนโยบายทางการเงิน 3 วิธี คือ การปรับลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย การรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน และการซื้อขายหลักทรัพย์ ถ้าธนาคารกลางต้องการเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จะลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย ลดอัตราการรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน การซื้อหลักทรัพย์ และถ้าธนาคารกลางต้องการลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง จะเพิ่มอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย เพิ่มอัตราการรับช่วงซื้อลดตั๋วเงินและขายหลักทรัพย์ เป็นต้น

แบบฝึกหัดบทที่ 7

1. จงอธิบายความหมายของเงิน
2. เงินประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
3. เงินที่ดีมีคุณสมบัติอย่างไร
4. ธนาคารพาณิชย์ทำหน้าที่อะไรบ้าง
5. สมมติธนาคารพาณิชย์มีเงินฝาก 1000 บาท ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายร้อยละ 10 ธนาคารพาณิชย์จะต้องสำรองเงินสดสำรองตามกฎหมายขั้นต่ำเท่าใด
6. การควบคุมปริมาณเงินผ่านเครื่องมือของนโยบายการเงินให้มีความเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจมี 3 วิธี คืออะไร จงอธิบาย
7. โรงรับจำนำมีกี่ประเภทประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
8. ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีบทบาทอย่างไรในทางเศรษฐกิจ
9. หน้าที่หลักของธนาคารกลางคืออะไร จงอธิบาย
10. ธนาคารกลางปรับเปลี่ยนอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายจะส่งผลต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจอย่างไร

เอกสารอ้างอิงบทที่ 7

- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. (2547). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จรินทร์ เทศวานิช. (2542). **เงินตลาดเงิน สถาบันการเงิน**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ. (2537). **เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล วิจักขณ์ ศิริเสรี และมงคล ลีลาธรรม (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). **ปริมาณเงินและองค์ประกอบ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTST.aspx? Report ID = 72language =TH. 11 ตุลาคม 2556>
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2544). **เศรษฐศาสตร์มหภาค**. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์
- ประพันธ์ เศวदनันท์ และไพศาล เล็กอุทัย. (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาพร แสงทอง. (2550). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- พรนพ พุกกะพันธ์ และประเสริฐชัย ไตรเสถียรพงศ์. (2544). **การบริหารธนาคารพาณิชย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล (2549). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วเรศ อุปปาติก. (2535). **เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2553). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สีตภา บัวเกษ. (2553). **ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์. (2539). “การเงินและสถาบันการเงิน” **หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9 - 15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรตรา จันทบุรี (2547). **เอกสารคำสอน วิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น:ตลาดการเงิน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- Hume, D. (1973). **off Money in the Money and Banking**. Great Britain : Richard Clay Ltd.
- Robertson, D. (1966). **Money**. London : Cambrige University Press.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 8

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 8 การคลังรัฐบาล

1. ความหมายของนโยบายการคลัง
2. วัตถุประสงค์ของนโยบายการคลัง
3. เครื่องมือของนโยบายการคลัง
4. ประเภทของงบประมาณแผ่นดิน
5. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของนโยบายการคลังได้
2. บอกถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายการคลังได้
3. อธิบายถึงเครื่องมือของนโยบายการคลังและประเภทของงบประมาณแผ่นดินได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ยกตัวข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐกิจ
4. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
4. แบบฝึกหัดบทที่ 8

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 8 การคลังรัฐบาล

การศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภาครัฐบาลมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ให้มีการจ้างงานเต็มที่และขยายตัวตามเป้าหมายให้มีเสถียรภาพ โดยรัฐบาลจะควบคุมภาวะเศรษฐกิจให้มีความเหมาะสม ผ่านเครื่องมือทางนโยบายการคลัง เครื่องมือที่ใช้กระตุ้นหรือชะลอตัวทางเศรษฐกิจ คือ การใช้จ่ายของภาครัฐบาล การจัดเก็บรายได้ และนโยบายการกีดกันนี้ สาธารณะ การใช้จ่ายของภาครัฐบาลจะเห็นการกระตุ้นภาคเศรษฐกิจให้มีการขยายตัว เช่น การผันค่าใช้จ่ายของรัฐบาลสู่ประชาชนผ่านโครงการต่าง ๆ ตามปีงบประมาณ ส่วนการจัดเก็บภาษีจะส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ เมื่อรัฐบาลจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น รายได้สุทธิหลังจากการหักภาษีของประชาชนที่ไว้จ่ายข้อสอบของประชาชนก็มีลดลง ดังนั้นกิจกรรมเหล่านี้ของรัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายภาพรวมของเศรษฐกิจ รัฐบาลจะดำเนินการใช้นโยบายในการจัดสรรทรัพยากรของส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ความหมายของนโยบายการคลัง

กฤตยา ตติรังสรรค์สุข (2547:282) นโยบายการคลัง คือ แผนการเก็บภาษีอากร (T) การใช้จ่ายของรัฐบาล (G,R) ตลอดจนการกีดกันนี้ สาธารณะของรัฐบาล เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

สุรีย์พร พานิชอัครา (2548:142) นโยบายการคลัง คือ แผนการดำเนินการทางการเงินของรัฐบาล ผ่านเครื่องมือของนโยบายการคลัง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้ ได้แก่ การหารายได้ และการใช้จ่ายของรัฐบาล

มนตรี โสคติยานุรักษ์ (2548:65) นโยบายการคลัง คือ นโยบายการใช้งบประมาณของรัฐ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจมหภาค อาทิ เพื่อระดับการจ้างงาน รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ กระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ เป็นต้น

สมลักษณ์ สันติโรจนกุล (ม.ป.ป. : 191) นโยบายการคลัง คือ มาตรการที่รัฐบาลใช้เครื่องหมายทางการคลัง เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำให้ระดับราคามีเสถียรภาพมั่นคง

ดังนั้นนโยบายการคลัง คือ เป็นแผนการดำเนินนโยบายการคลังเกี่ยวกับการจัดหารายได้ การบริหารค่าใช้จ่าย และการกีดกันนี้ สาธารณะ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของนโยบายการคลัง

วัตถุประสงค์ของนโยบายการคลัง มี 4 ประการ ดังนี้ (มนตรี โสคติยานุรักษ์, 2548:66 – 67)

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งเป็นเครื่องจัดการอัตราการขยายตัวของการผลิตสินค้าและบริการในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับที่เหมาะสม เช่น ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลดำเนินนโยบายการคลังในการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรืออนุมัติงบประมาณการเบิกจ่ายให้เร็วขึ้น หรือลดการจัดเก็บภาษีเพื่อให้ประชาชนมีปริมาณเงินเหลือไว้เพื่อจับจ่ายใช้สอย หรือดำเนินการลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นต้น

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ คือ การดูแลให้ภาวะเศรษฐกิจมีความสมดุลในภาคเศรษฐกิจการผลิตและภาคการเงิน รวมทั้งความมั่นคงของประเทศของรัฐบาลและสถาบันการเงิน ทั้งเสถียรภาพเศรษฐกิจภายในประเทศประเทศ เป็นการรักษาระดับภาวะเศรษฐกิจไม่ให้เกิดภาวะเงินเฟ้อหรือหดตัวเร็วเกินไปจนเกิดภาวะเงินฝืด หรือปัญหาการว่างงาน เช่น ในช่วงที่เกิดภาวะเงินเฟ้อ ระดับราคาสินค้าโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายนโยบายการคลังระบบเงินคงคลัง โดยลดการใช้จ่ายของภาครัฐบาล หรือการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นเพื่อลดการใช้จ่ายของภาคประชาชน เป็นต้น และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ คือ การดูแลดุลการค้า การชำระหนี้ หนี้ภาคต่างประเทศ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนกับปริมาณเงินตราต่างประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจ

การกระจายรายได้และทรัพย์สินอย่างเป็นธรรม การกระจายความเจริญและผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนให้มีความยุติธรรมยิ่งขึ้น เพื่อลดช่องว่างระหว่างรายได้และความมั่นคงระหว่างกลุ่มรายได้หรือกลุ่มอาชีพ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและความมั่นคงแห่งชาติ เช่น รัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า คือ ผู้ที่มีรายได้มากก็จะเสียภาษีในอัตราร้อย และผู้ที่มีรายได้น้อยก็จะเสียภาษีในอัตราก้าวต่ำ หรือการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินสู่ระดับชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการกระตุ้นระดับชุมชนและมีการสร้างงานในชุมชนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

การจัดทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การดำเนินนโยบายการคลัง เพื่อก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการให้มีการผลิตสินค้าและบริการในราคาต่ำที่สุด เช่น การลดกำแพงภาษีนำเข้าปัจจัยการผลิต เพื่อทำให้อุตสาหกรรมการผลิตมีต้นทุนในการผลิตลดต่ำลง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันการผลิต และมีประสิทธิภาพในการดำเนินการผลิตเพิ่มขึ้น เป็นต้น

เครื่องมือของนโยบายการคลัง

นโยบายการคลัง เป็นการวางแผนทางการเงินของรัฐบาลผ่านมาตรการที่สำคัญ คือ มาตรการทางด้านการจัดหารายได้ มาตรการทางด้านรายจ่าย และมาตรการทางด้านการก่อหนี้สาธารณะ โดยมาตรการทั้ง 3 ประการ รัฐบาลจะดำเนินการบริหารทรัพยากรผ่านงบประมาณแผ่นดิน ในรอบ 1 ปีงบประมาณจะเริ่มต้นวันที่ 1 กันยายน สิ้นสุดปีงบประมาณในวันที่ 31 ตุลาคมของปีถัดไป

รายได้ของรัฐบาล

ในการจัดหารายได้ของรัฐบาลมีความสำคัญอย่างไร เพื่อนำเงินที่จัดหาได้มาเป็นงบประมาณแผ่นดินในการบริหารประเทศให้เกิดความมั่นคง เจริญเติบโตและมีเสถียรภาพทางการเงินและเศรษฐกิจ การจัดหารายได้ของรัฐบาลย่อมมีผลกระทบต่อการบริหาร และการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยรายได้ของรัฐบาลมาจาก รายได้จากภาษีอากรและรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร

ภาษีอากร

เท็ดคักดี ศรีสุรพล วิลักษณ์ ศิริเสรี และมงคล สีลาธรรม (2548:129) กล่าวว่า ภาษีอากร คือ เงินที่รัฐบาลบังคับเก็บจากบุคคลเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจการของรัฐ โดยผู้ที่บริจาคไม่ได้รับผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทนเป็นการโดยตรง

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2553:136) กล่าวว่า ภาษี คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากประชาชนและนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยไม่มีผลตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี

ธงชัย ศรีเบญจโชติ (2555:157) กล่าวว่า ภาษี คือ สิ่งที่รัฐบังคับเก็บจากประชาชนเพื่อนำไปใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ โดยมีต้องให้ผลตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นรายได้ของรัฐบาล เพื่อควบคุมการบริโภค เพื่อกระจายรายได้และเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น ภาษี คือ เงินหรือสิ่งซึ่งรัฐบาลบังคับเก็บจากภาคเอกชน เพื่อนำมาใช้จ่ายตามกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม

หลักในการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี อุดมสมิท มีความเห็นว่าภาษีอากรที่ดีจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ เป็นภาษีที่มีความเป็นธรรม มีความแน่นอน มีความสะดวก และประหยัด (ปรีดา นาคเนาวทิม, 2521:31 - 33)

หลักความเป็นธรรม ผู้ใดได้รับการบริการจากรัฐบาลมากกว่าก็ควรต้องเสียภาษีให้แก่รัฐบาลสูงกว่าผู้ที่ได้รับการบริการจากรัฐน้อย หรือความยุติธรรมหมายถึง ผู้ใดมีความสามารถในการเสียภาษีสูงกว่า เช่น ใครมีรายได้สุทธิจำนวนมาก เป็นต้น ก็ควรจะเสียภาษีให้แก่รัฐบาลสูงกว่าผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีต่ำกว่า เพราะผู้มีรายได้สุทธิต่ำกว่า ย่อมมีสินทรัพย์น้อยตามไปด้วย เป็นต้น (รัตนาสายคณิต, 2541:167) หลักในการจัดเก็บภาษีอากรด้วยความเป็นธรรม ใครสามารถหารายได้สุทธิได้มากเสียภาษีในอัตราที่สูง ส่วนผู้ที่มีรายได้สุทธิน้อย เสียภาษีในอัตราที่ต่ำ เป็นการเสียภาษีตามความสามารถ

มีความแน่นอน กฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีทุกประเภทจะต้องมีความแน่นอน และเป็นที่ยอมรับแก่ผู้เสียภาษีทุกคน ภาษีทุกประเภทที่จะจัดเก็บนั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับมีความแน่นอนในเรื่อง อัตราภาษี ฐานภาษี ตลอดจนวิธีและเวลาในการจัดเก็บภาษีและการเสียภาษี (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2541:124) ความแน่นอนครอบคลุมถึง ความแน่นอนในด้านภาษี ความแน่นอนของหนี้ภาษี และความแน่นอนในการทำรายได้

มีความสะดวก ภาษีอากรทุกประเภทควรเรียกเก็บตามระยะเวลา และวิธีตามที่สะดวกที่สุดแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษี การเลือกระยะเวลาและวิธีเก็บภาษีที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียภาษี ทำให้สามารถเก็บเงินค่าภาษีได้มากแล้ว ยังทุนเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีนั่น ๆ อีกด้วย หลักความสะดวกนี้มีจุดมุ่งหมายว่าเมื่อประชาชนมีภาระหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ ก็ควรที่จะเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียภาษีไปติดต่อเพื่อชำระภาษี (รัตน สหายคณิต, 2541:134)

มีความประหยัด ภาษีอากรแต่ละประเภทที่จัดเก็บจะต้องเป็นภาษาก่อนผู้เสียภาษีน้อยที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำที่สุดด้วย โดยหลักการรัฐบาลควรเก็บภาษีโดยทำให้รายได้ภาษีได้รับใกล้เคียงกับภาระภาษีที่ประชาชนแบกรับให้มากที่สุด ในการบริหารระบบการจัดเก็บภาษีที่ดีนั้น จะต้องพยายามลดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ และภาระข้อยุ่งยากของผู้เสียภาษีให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2541:124 -125)

ประเภทของภาษีอากร การจำแนกประเภทภาษีอากร สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ จำแนกตามวิธีการผลัดภาระภาษี จำแนกตามฐานภาษี (ไพรัช ตระการศิริพันธ์, 2548: 50)

จำแนกตามวิธีการผลัดภาระภาษี เป็นวิธีการที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถผลัดภาระภาษีบางส่วนหรือภาษีทั้งหมดไปให้ผู้อื่นรับภาระภาษีแทนได้

- ภาษีทางตรง หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีไม่สามารถแบ่งภาษีบางส่วนหรือภาษีทั้งหมดไปให้ผู้อื่นได้ เช่น ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมรดก เป็นต้น

- ภาษีทางอ้อม หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีสามารถแบ่งภาระภาษีบางส่วนหรือภาษีทั้งหมดไปให้ผู้อื่นได้ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสกุลการ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น นายเพ็ญพอนำเข้าชาเขียวจากประเทศญี่ปุ่น โดยชาเขียวที่นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นจะต้องเสียภาษีสกุลการ นายเพ็ญพอนำภาษีสกุลการไปรวมกับราคาชาเขียว ทำให้ราคาชาเขียวมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคชาเขียวจึงรับภาระภาษีสกุลการจากนายเพ็ญพอน ดังนั้น การรวมภาษีเข้าไปในราคาสินค้า จะทำให้ราคาสินค้าแพงมากขึ้นกว่าเดิม

จำแนกตามฐานภาษี คือสิ่งที่ถูกใช้เป็นฐานในการประเมินเก็บภาษีอากรแต่ละชนิดตามอัตราของภาษีที่ได้กำหนดไว้ สิ่งที่ถูกใช้เป็นฐานในการจัดเก็บภาษี ได้แก่ รายได้ ความมั่งคั่ง มูลค่าของสินค้าหรือบริการที่ทำการซื้อขาย โดยฐานในการจัดเก็บภาษีแบ่งได้ดังนี้ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2541:109 – 112) ฐานที่เกี่ยวกับรายได้ ฐานการบริโภค ฐานที่เกี่ยวกับความมั่งคั่ง และฐานอื่น ๆ

ฐานที่เกี่ยวกับรายได้ รายได้ทั้งหมดที่หาได้ส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งไปใช้เพื่อการบริโภค และส่วนที่เหลือจะเก็บไว้เป็นเงินออม เพื่อใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งรายได้สามารถใช้เป็นเครื่องมือบ่งบอกถึงความสามารถในการชำระภาษีได้ดีที่สุดของแต่ละบุคคล เนื่องจากรายได้แสดงถึงอำนาจซื้อที่แท้จริงของแต่ละบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความ

ต้องการของตนเอง ดังนั้นภาษีที่ทำการจัดเก็บจากฐานรายได้ ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล

ฐานการบริโภค เป็นการจัดเก็บภาษีจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ซื้อขายสินค้าและบริการ การจัดเก็บภาษีจากการใช้จ่ายเพื่อบริโภค เนื่องเป็นการเก็บภาษีจากการนำทรัพยากรธรรมชาติของประเทศมาใช้บริโภคส่วนตัว การที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ปริมาณมาก ผู้บริโภคจะต้องเสียภาษีจำนวนมาก ส่วนมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จำนวนน้อยจะต้องเสียภาษีจำนวนน้อย การเก็บภาษีจากการบริโภคก่อให้เกิดความยุติธรรมไม่ว่าการบริโภคจะเกิดขึ้นในปัจจุบันหรือเป็นการบริโภคที่เกิดขึ้นในอนาคต ภาษีประเภทนี้เป็นภาษีที่จัดเก็บได้ง่ายและเป็นรายได้ที่สำคัญของรัฐบาล ภาษีที่จัดเก็บจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เช่น ภาษีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ภาษีการขาย ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสินค้าขาเข้า – ขาออก ฐานที่เกี่ยวข้องกับความมั่งคั่ง การเก็บภาษีจากความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินต่าง ๆ หรือประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สิน ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งอยู่ ผู้ถือครองทรัพย์สินสามารถใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในการแสวงหาประโยชน์ หรือสร้างฐานอำนาจทางธุรกิจ การจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวกับความมั่งคั่ง เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีโรงเรือน ภาษีรถยนต์ ภาษีมรดก เป็นต้น

ฐานอื่น ๆ เป็นฐานที่จัดเก็บภาษีที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ฐานภาษีที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ฐานภาษีที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมั่งคั่ง เป็นการจัดเก็บภาษีที่เก็บจากพฤติกรรมบางอย่าง ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการบริโภคเลย จึงมีการจัดเก็บที่แปลกกว่าภาษีทั่ว ๆ ไป เช่น ภาษีขายไฮโดรในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ภาษีหน้าต่างหรือภาษีล้อเกวียน ในสมัยโรมัน เป็นต้น

อัตราภาษี เป็นการคำนวณภาษีตามสัดส่วน คำนวณได้จาก ฐานภาษีของเงินได้สุทธิ คูณกับจำนวนอัตราภาษีของภาษีแต่ละประเภทที่จัดเก็บ (ศุภรัตน์ คงวัฒน์กุล, 2532:96 - 100) คือ อัตราคงที่ อัตราก้าวหน้า อัตราถอยหลัง

อัตราคงที่ สำหรับโครงสร้างของอัตราภาษีคงที่ อัตราภาษีจะอยู่คงที่ไม่ว่าฐานภาษีจะมีปริมาณเท่าใด เช่น รัฐบาลมีการเก็บภาษีดอกเบียเงินฝากประจำในอัตราร้อยละ 15 ดังนั้นไม่ว่าฐานภาษีจะเป็นเท่าใด ภาษีที่เสียก็เป็นอัตราร้อยละ 15 ของดอกเบียเงินฝาก อัตราภาษีที่จัดเก็บจากดอกเบียเงินฝาก จึงเรียกว่าอัตราคงที่ ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 ตัวอย่างอัตราภาษีคงที่

ฐานภาษี	อัตราภาษี
100	15 %
200	15 %
300	15 %

อัตราก้าวหน้า สำหรับโครงสร้างอัตราภาษีแบบก้าวหน้า อัตราภาษีจะเพิ่มขึ้นเมื่อฐานภาษีมีขนาดเพิ่มขึ้น เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่คำนวณจากรายได้สุทธิ ถ้ามีเงินได้สุทธิมากกว่า 150,000 บาท แต่ไม่เกิน 300,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 10 % ถ้ามีรายได้เกินกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 15 % ดังตารางที่ 8.2

ตารางที่ 8.2 ตัวอย่างอัตราภาษีก้าวหน้า

ฐานภาษี	อัตราภาษี
0 – 150,000	0 %
150,001 – 300,000	10 %
300,001 – 500,000	15 %

อัตราถอยหลัง โครงสร้างของอัตราภาษีแบบถอยหลัง อัตราที่จัดเก็บภาษีจะลดลงเมื่อฐานภาษีมีขนาดเพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 8.3

ตารางที่ 8.3 ตัวอย่างอัตราภาษีถอยหลัง

ฐานภาษี	อัตราภาษี
100	15 %
200	13 %
300	11 %

รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร (Non-tax revenue) เป็นรายได้ของรัฐบาลที่ได้รับนอกเหนือจากเงินภาษีอากร เช่น

รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ เช่น รายได้จากการยึดทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายขายทอดตลาด รายได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

รายได้จากรัฐพาณิชย์ เช่น รายได้จากการขายไฟฟ้า รายได้จากโรงงานยาสูบ รายได้จากการขายสลากกินแบ่ง รายได้จากการเก็บค่าทางด่วน เป็นต้น

รายได้อื่น ๆ เช่น รายได้จากเงินค่าปรับ รายได้จากการให้สัมปทาน รายได้จากการขายแสตมป์ เป็นต้น

ตารางที่ 8.4 รายได้ของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 – 2555

(หน่วย : ล้านบาท)

รายการ	2554		2555	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาษีอากรรวม	1,818,713.3	92.86	2,182,311.9	92.99
การขายสิ่งของและบริการ	17,909.2	0.91	18,390.4	0.78
รัฐพาณิชย์	84,400.0	4.31	104,00.0	4.43
รายได้อื่น	37,477.5	1.92	41,997.7	1.80
รายได้รวม	1,958,500.0	100	2,346,700.0	100

ที่มา: สำนักงบประมาณ, 2556:33

จากตารางที่ 8.4 รายได้ของรัฐบาลประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 คิดเป็นร้อยละ 72.86 ของรายได้รวม การขายสิ่งของและบริการจำนวน 17,090.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.91 ของรายได้รวม รัฐพาณิชย์จำนวน 84,400 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.31 ของรายได้รวม และรายได้อื่น ๆ จำนวน 37,477.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.92 ของรายได้รวม ในปี พ.ศ. 2555 รายได้จากภาษีอากรจำนวน 2,182,311.9 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.99 ของรายได้รวม การขายสิ่งของและบริการจำนวน 18,390.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.78 ของรายได้รวม รัฐพาณิชย์จำนวน 104,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.43 ของรายได้รวม และรายได้อื่น ๆ จำนวน 41,997.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.80 ของรายได้รวม จะเห็นได้ว่ารายได้ของรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นรายได้จากภาษีอากรมากกว่าร้อยละ 90 ของรายได้รวม ส่วนรายได้อื่นที่ไม่ใช่ภาษีอากรมีไม่ถึงร้อยละ 10 ของรายได้รวม

เงินกู้

เงินที่รัฐบาลกู้มาใช้จ่ายในการชดเชยการขาดดุลประมาณ เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถจัดเก็บรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่ได้ประมาณการไว้ รัฐบาลสามารถกู้เงินได้จากแหล่งเงินกู้ภายในประเทศและแหล่งเงินกู้นอกประเทศ การกู้เงินของรัฐบาล เรียกว่า “หนี้สาธารณะ” ดังตารางที่ 8.5

ตารางที่ 8.5 หนี้สาธารณะคงค้าง ณ วันที่ 30 กันยายน 2552 และ ณ วันที่ 30 กันยายน 2553
(หน่วย : ล้านบาท)

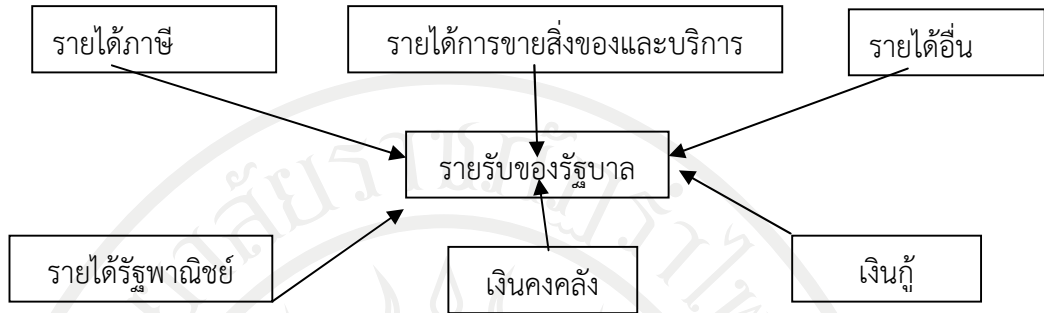
รายการ	2552	2553
1.หนี้รัฐบาลกู้โดยตรง	2,586,513.18	2,907,482.31
หนี้ต่างประเทศ	62,997.73	54,187.63
หนี้ในประเทศ	2,523,515.45	2,853,294.68
2.หนี้รัฐวิสาหกิจที่ไม่เป็นสถาบันการเงิน	1,108,580.32	1,083,982.57
3.หนี้รัฐวิสาหกิจที่เป็นสถาบันการเงิน	208,702.02	177,179.83
หนี้ต่างประเทศ	8,477.55	6,851.64
หนี้ในประเทศ	200,224.47	170,327.79
4.หนี้กองทุนเพื่อการฟื้นฟู	98,146.48	62,100.43
รวม (1+2+3+4)	4,001,942.00	4,230,744.74

ที่มา: สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ, 2554:114

เงินคงคลัง เงินที่เหลือจากการบริหารแผ่นดิน ที่รัฐบาลถือไว้เพื่อใช้จ่ายประจำวัน ซึ่งอยู่ในรูปของเงินสดและเงินฝากของกระทรวงการคลัง ที่ฝากไว้ธนาคารแห่งประเทศไทยที่สำนักงานใหญ่ และส่วนภูมิภาค สาขาขนาดใหญ่ ขอนแก่น ลำปาง และเชียงใหม่ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเบิกจ่ายเงินของรัฐบาลให้สะดวกและปลอดภัย และเงินสดที่รัฐบาลนำไปฝากธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ (ไพรัช ตระการศิริพันธ์, 2548: 253) รายรับของรัฐบาลประกอบไปด้วย รายได้ เงินกู้ และเงินคงคลัง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 8.1 ประเภทรายรับของรัฐบาลไทย

รายจ่ายของรัฐบาล

ในการใช้จ่ายของรัฐบาลมีความสำคัญอย่างมาก การใช้จ่ายของรัฐบาลย่อมส่งผลให้การพัฒนาประเทศ สวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ เพื่อประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีคุณภาพ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การใช้จ่ายของรัฐบาลที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยวัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ และเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการกระจายรายได้ (เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล วิจักขณ์ ศิริแสร และมงคล ลีลาธรรม, 2548:136 - 137)

ประเภทของงบประมาณแผ่นดิน

งบประมาณแผ่นดินแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ งบประมาณสมดุลและงบประมาณไม่สมดุล (เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล วิจักขณ์ ศิริแสร และมงคล ลีลาธรรม, 2548:142 - 143)

งบประมาณสมดุล คือ งบประมาณรายได้ของรัฐบาลเท่ากับงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล รัฐบาลจึงไม่ต้องกู้เงิน

งบประมาณไม่สมดุล คือ งบประมาณรายได้ของรัฐบาลไม่เท่ากับงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

งบประมาณเกินดุล คือ งบประมาณรายได้น้อยกว่างบประมาณรายจ่าย รัฐบาลจะจัดทำงบประมาณแผ่นดินแบบเกินดุลเพื่อลดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาวะเศรษฐกิจ และเพื่อแก้ปัญหาเงินเฟ้อ

งบประมาณขาดดุล คือ งบประมาณรายได้น้อยกว่างบประมาณรายจ่าย รัฐบาลจะมีการกู้เงินเพื่อมาชดเชยการทำงานงบประมาณแบบขาดดุล เพื่อเป็นการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่อยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอย เพื่อให้เกิดการจ้างงาน การลงทุนในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น

ตารางที่ 8.6 โครงสร้างงบประมาณ ปีงบประมาณ 2555

(หน่วย : ล้านบาท)

โครงสร้างงบประมาณ	ปีงบประมาณ 2555
วงเงินงบประมาณรายจ่าย	2,380,000
- รายจ่ายประจำ	1,855,841
- รายจ่ายเพื่อชดใช้เงินคงคลัง	53,918
- รายจ่ายลงทุน	423,387
- รายจ่ายชำระคืนต้นเงินกู้	46,854
รายรับ	2,380,000
- รายได้	1,980,000
- เงินกู้	400,000

ที่มา: สำนักงบประมาณ, 2556:5

จากตารางที่ 8.6 วงเงินงบประมาณรายจ่ายปีงบประมาณ 2555 มีจำนวน 2,380,000 ล้านบาท ประกอบไปด้วย รายจ่ายประจำ จำนวน 1,855,841 ล้านบาท รายจ่ายเพื่อชดเชยใช้เงินคงคลัง จำนวน 53,918 ล้านบาท รายจ่ายลงทุน จำนวน 423,387 ล้านบาท และรายจ่ายชำระคืนต้นเงินกู้ จำนวน 46,854 ล้านบาท โดยรายได้มีจำนวน 1,980,000 ล้านบาท ซึ่งรัฐบาลต้องกู้เงินเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ จำนวน 420,000 ล้านบาท

สรุป

การดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล ประกอบไปด้วย การจัดการรายได้ การบริหารค่าใช้จ่าย และการก่อหนี้สาธารณะ เพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายได้

ในการจัดการรายได้ของภาครัฐส่วนใหญ่มาจากภาษีอากร และไม่ใช่ออกภาษีอากร การก่อหนี้สาธารณะ และเงินคงคลัง รวมเรียกว่า รายรับของรัฐบาลในการทำงานงบประมาณสมดุล คือ งบประมาณรายได้เท่ากับงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล โดยรัฐบาลไม่ต้องกู้เงิน เนื่องจากงบประมาณรายได้สมดุลกับงบประมาณรายจ่าย การทำงานงบประมาณเกินดุล คือ งบประมาณรายได้มากกว่างบประมาณรายจ่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อชะลอตัวการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาวะเศรษฐกิจ และการทำงบประมาณขาดดุล คือ งบประมาณรายได้น้อยกว่างบประมาณรายจ่าย รัฐบาลจะมีการกู้เงินหรือนำเงินคงคลังมาชดเชยการขาดดุลงบประมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจในภาวะเศรษฐกิจถดถอย

แบบฝึกหัดบทที่ 8

1. การคลังมีความหมายว่าอย่างไร
2. วัตถุประสงค์ที่สำคัญของนโยบายการคลัง ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
3. เครื่องมือนโยบายการคลังคืออะไร จงอธิบาย
4. รายรับของรัฐบาลประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
5. หลักในการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีของ อัดัม สมิทมีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง
6. จงอธิบายความแตกต่างของภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม
7. อัตราภาษีก้าวหน้ามีการจัดเก็บอย่างไร จงอธิบาย
8. เงินกู้ คืออะไร จงอธิบาย
9. งบประมาณแผ่นดินมีกี่ประเภท ประกอบด้วยอะไรบ้าง อธิบาย
10. รายจ่ายของรัฐบาล คืออะไร จงอธิบาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. (2547). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2541). **การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย**. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล, วิจักขณ์ ศิริเสรี และมงคล ลีลาธรรม (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**.
พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ธงชัย ศรีเบญจโชติ.(2555).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค1**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ปรีดา นาคเนาทิม. (2521). **ภาษีอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง
- ไพรัช ตระการศิรินนท์. (2548). **การคลังภาครัฐ**.เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มนตรี โสคติยานุรักษ์. (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์ทฤษฎีและนโยบาย**. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ:ทีพีเอ็นเพรส
- รัตนา สายคณิต. (2541). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิน. (2553). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรัตน์ ควิวัฒน์กุล. (2532). **ความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายภาษี
อากร 1 หน่วยที่ 1-7** . นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
- สมลักษณ์ สันติโรจนกุล (ม.ป.ป.). **หลักเศรษฐศาสตร์ หมวดวิชาชีพพื้นบ้าน หลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ พุทธศักราช 2540**.
กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงบประมาณ. (2556). **งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555**. กรุงเทพฯ: พี
เอ ลิฟวิ่ง
- สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. (2554). **รายงานประจำปี2553**.(ม.ป.ท.)
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค1**. จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 9

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 9 การค้าระหว่างประเทศ

1. ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ
2. สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ
3. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
4. ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ
5. นโยบายของการค้าระหว่างประเทศ
6. ดุลการชำระเงิน
7. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของการค้าระหว่างประเทศ
2. บอกถึงสาเหตุของการเกิดการการค้าระหว่างประเทศได้
3. อธิบายถึงทฤษฎีการค้าได้
4. อธิบายถึงประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศและนโยบายการค้าระหว่างประเทศได้
5. อธิบายถึงบัญชีดุลการชำระเงินได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐกิจ
3. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจ
3. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
4. แบบฝึกหัดบทที่ 9

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 9 การค้าระหว่างประเทศ

ในระบบเศรษฐกิจแบบ คือ การมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เกิดจากแต่ละประเทศมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันบางประเทศมีทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของคนภายในประเทศ บางประเทศมีทรัพยากรทางธรรมชาติไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนภายในประเทศ จึงทำให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางธรรมชาติเกิดขึ้น จากแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปยังแหล่งที่มีความขาดแคลน กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางธรรมชาติระหว่างประเทศจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าและดุลการชำระเงิน ในบทนี้จะอธิบายถึง ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ และนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ

วันทนี ภูมิภาคทรากม, ทับทิม วงศ์ประยูร และภิรมย์ เรื่องรอง (2539:132) กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนสิ่งของต่อสิ่งของโดยตรง รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนและวิทยาการต่าง ๆ ระหว่างประเทศโดยใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

ประพันธ์ เศวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2542:277) กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ ประเทศใดที่จะพยายามผลิตสินค้าและบริการทุกประเภท โดยไม่มีการนำเข้าหรือส่งออกประเทศนั้นจะพัฒนาได้ช้า และมาตรฐานการครองชีพประชาชนจะต่ำ

สุรีย์พร พานิชอัตรา (2548:173-174) กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศหมายถึง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งกับประเทศอื่น ซึ่งการแลกเปลี่ยนนี้หมายถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การเคลื่อนย้ายปัจจัยทุน การเคลื่อนย้ายปัจจัยแรงงานและการเคลื่อนย้ายหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต

เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล, วิไลภรณ์ ศิริแสร์ และมงคล ลีลาธรรม (2548:147) กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่ง การค้าระหว่างประเทศประกอบด้วย การส่งสินค้าและบริการออกนอกประเทศ การนำสินค้าและบริการเข้าประเทศ ซึ่งอาจเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างเอกชนกับเอกชน เอกชนกับรัฐบาล หรือรัฐบาลกับรัฐบาล

ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกิจกรรมการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ วัตถุประสงค์ในการผลิต บุคลากร และเทคโนโลยีการผลิต

สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ

สาเหตุที่ทำให้เกิดการการค้าระหว่างประเทศมี 3 ประการด้วยกัน (รัตน สหายคณิตและชลลดา จามรกุล, 2549: 290-291)

1) ประเทศต่าง ๆ มีทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน บางประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการเพาะปลูก ทำให้มีทรัพยากรทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก บางประเทศเป็นพื้นที่ทะเลทรายเป็นส่วนใหญ่แต่มีแหล่งน้ำบาดาลใต้พื้นทะเลทราย จึงทำให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าได้แตกต่างกัน ประเทศใดมีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์จะทำการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการส่งออกตามทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ประเทศ A มีพื้นดินปลูกกล้วยได้ดีและมีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุในดิน ประเทศ A ก็จะทำการผลิตและส่งออกกล้วยหรือประเทศ B มีทรัพยากรอัญมณีมรกตเป็นจำนวนมากและมีคุณภาพ ประเทศ B ก็จะทำการผลิตและส่งออกอัญมณีมรกต เป็นต้น

2) ประเทศต่าง ๆ มีรสนิยมในการบริโภคสินค้าแตกต่างกัน บางประเทศผลิตสินค้าและบริการบางอย่างได้ แต่สินค้านั้นไม่เป็นที่นิยม หรือต้องการใช้ในประเทศ ในขณะที่เป็นที่ต้องการในต่างประเทศ ก็ทำให้มีการส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ เช่น ประเทศไทยสามารถผลิตทุเรียนได้เป็นจำนวนมาก และชาวต่างประเทศนิยมบริโภคทุเรียนของประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยได้ส่งทุเรียนไปขายยังต่างประเทศ ทำให้เกิดกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น

3) ประเทศต่าง ๆ ผลิตสินค้าที่ต้องการได้โดยเสียต้นทุนแตกต่างกัน การที่แต่ละประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการได้เหมือนกัน อาจจะมีต้นทุนการผลิตที่สูงหรือต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ประเทศก็อาจจะไม่ดำเนินการผลิต แต่จะนำเข้าจากประเทศอื่นแทน ที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ก็ทำให้ต้นทุนในการบริโภคสินค้านั้นต่ำลงและผู้บริโภคก็จะได้ประโยชน์ในการบริโภคสินค้านั้นที่ราคาถูกลง เช่น ประเทศไทยสามารถผลิตรถยนต์ได้เช่นเดียวกับต่างประเทศ แต่ประเทศไทยสามารถผลิตรถยนต์ได้แต่ต้นทุนการผลิตมีสูงกว่า ประเทศไทยจึงนำเข้ารถยนต์จากต่างประเทศในราคาที่ถูกลงกว่าได้ เป็นต้น

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศได้อธิบายกิจกรรมการแลกเปลี่ยนการค้าระหว่างประเทศที่ เป็นผู้ผลิตเพื่อการส่งออก และประเทศคู่ค้าที่นำเข้าสินค้าว่าประเทศใดเป็นผู้ส่งออกสินค้าชนิดใดและเป็นผู้นำเข้าสินค้าชนิดใด ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีข้อสมมติที่สำคัญดังต่อไปนี้ (พอพันธ์ อูยานนท์, 2539: 244-245)

- 1) มีประเทศทำการค้าเพียง 2 ประเทศ และสินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนมี 2 ชนิด
- 2) แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตชนิดเดียว และต้นทุนการผลิตมีแต่ค่าจ้างแรงงาน ราคาสินค้าเป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวนชั่วโมงแรงงานที่ใช้ในการผลิตนั้น
- 3) ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยคงที่

4) ราคาสินค้าเท่ากับต้นทุนการผลิต หรืออีกนัยหนึ่ง ราคากำหนดโดยต้นทุนการผลิตและเป็นอิสระจากอุปสงค์

5) ตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์

6) ไม่มีค่าขนส่ง

7) มีข้อจำกัดในด้านการค้าระหว่างประเทศ เช่น กำแพงภาษี เป็นต้น

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ เป็นแนวความคิดการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์ชื่ออดัมสมิท การค้าระหว่างประเทศสองประเทศเกิดขึ้นจากการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์คือถ้าประเทศสองประเทศมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าส่งออกสองชนิดแตกต่างกันแล้วประเทศที่สองควรค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าโดยแต่ละประเทศควรจะผลิตและส่งออกสินค้าที่มีประสิทธิภาพในการผลิตมากกว่า หรือได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ (ศรีวงศ์ สุมิตรและสาลินี วรบัณฑูร, 2536:15)

สมมุติให้ประเทศ A และประเทศ B ต่างมีความต้องการผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ รองเท้า และชาเขียว โดยความสามารถในการผลิตสินค้าของประเทศ A และประเทศ B เป็นไปตามตารางที่ 9.1

ตารางที่ 9.1 จำนวนผลผลิตของประเทศ A และประเทศ B

ประเทศ	รองเท้า	ชาเขียว
	(ใช้ปัจจัยการผลิต 50 %)	(ใช้ปัจจัยการผลิต 50 %)
A	50	100
B	100	60
รวม	150	160

จากตารางที่ 9.1 แรงงานของประเทศ A มีความสามารถในการผลิตรองเท้าได้ 50 หน่วย และมีความสามารถในการผลิตชาเขียวได้ 100 หน่วย ส่วนแรงงานของประเทศ B มีความสามารถในการผลิตรองเท้าได้ 100 หน่วย และมีความสามารถในการผลิตชาเขียวได้ 60 หน่วย แสดงว่าแรงงานของประเทศ A มีประสิทธิภาพในการผลิตชาเขียวมากกว่าประเทศ B เมื่อใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน ดังนั้นประเทศ A จึงเลือกผลิตชาเขียวแล้วส่งออกไปประเทศ B ในขณะที่ประเทศ B แรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิตรองเท้ามากกว่าประเทศ A เมื่อใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน ดังนั้นประเทศ B จึงเลือกผลิตรองเท้าแล้วส่งออกให้ประเทศ A

ตารางที่ 9.2 จำนวนการผลิตของประเทศ A และประเทศ B กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ	ผลผลิตแต่ละประเทศ ที่ตนได้เปรียบ		ผลผลิตของการมีการค้าระหว่าง ประเทศ (อัตราการค้า รองเท้า : ชาเขียว 1:1)	
	รองเท้า	ชาเขียว	รองเท้า	ชาเขียว
A	-	200	100	100
B	200	-	100	100
รวม	200	200	200	200

จากตารางที่ 9.2 ประเทศ A มีความได้เปรียบในการผลิตชาเขียว ประเทศ A จึงใช้แรงงานทั้งหมดมาผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้นทำให้ได้ผลผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้นจาก 100 หน่วย เป็น 200 หน่วย ส่วนประเทศ B มีความได้เปรียบในการผลิตรองเท้า ประเทศ B จึงใช้แรงงานทั้งหมดมาผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้นทำให้ได้ผลผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้นจาก 100 หน่วย เป็น 200 หน่วย

เมื่อประเทศ A และประเทศ B ทำการผลิตสินค้าโดยยึดหลักการแบ่งงานกันทำตามทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ประเทศ A จะผลิตชาเขียวอย่างเดียว และประเทศ B จะผลิตรองเท้าอย่างเดียว จึงทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น สมมติให้อัตราการค้าระหว่าง รองเท้า : ชาเขียว มีค่าเท่ากับ 1:1 คือ รองเท้า 1 หน่วย สามารถแลกชาเขียวได้ 1 หน่วย และกำหนดให้ประเทศ A ต้องการนำเข้ารองเท้า 100 หน่วย จึงนำชาเขียวไปแลกรองเท้าจากประเทศ B ได้ 100 หน่วย ในขณะที่ประเทศ B จะได้ชาเขียวจากประเทศ A 100 หน่วย โดยนำรองเท้าไปแลกชาเขียวจากประเทศ A 100 หน่วย

เมื่อพิจารณาจากตารางแล้วพบว่า หลังจากมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศ A มีรองเท้าเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 50 หน่วย ส่วนประเทศ B มีชาเขียวบริโภคเพิ่มขึ้น 40 หน่วย

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ การค้าระหว่างประเทศตามทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อ เดวิด ริคาร์โด ได้กล่าวไว้ว่า ถึงแม้ประเทศหนึ่งจะมีความเสียเปรียบโดยสมบูรณ์ กล่าวอีกประเทศหนึ่งในสินค้า 2 ชนิดก็ตาม การค้าระหว่างประเทศก็จะเกิดขึ้นได้โดยประเทศนั้นเลือกผลิตสินค้าที่ตนเสียเปรียบน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าอีกชนิดหนึ่ง และประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในสินค้าทั้ง 2 ชนิด ก็จะเลือกผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบมากที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าอีกชนิดหนึ่ง (นิฐิตา เบญจสุทิน และนนุช พันธกิจไพบุลย์, 2548:11)

ตารางที่ 9.3 จำนวนผลผลิตของ ประเทศ A และประเทศ B

ประเทศ	รองเท้า	ชาเขียว
	(ใช้ปัจจัยการผลิต 50 %)	(ใช้ปัจจัยการผลิต 50 %)
A	100	50
B	20	25
รวม	120	75

จากตารางที่ 9.3 พบว่าแรงงานของประเทศ A มีความสามารถในการผลิตรองเท้าได้ 100 หน่วย และมีความสามารถในการผลิตชาเขียวได้ 50 หน่วย ส่วนแรงงานของประเทศ B มีความสามารถในการผลิตรองเท้าได้ 20 หน่วย และมีความสามารถในการผลิตชาเขียวได้ 25 หน่วย

แสดงว่าแรงงานของประเทศ A มีประสิทธิภาพในการผลิตรองเท้ามากกว่าประเทศ B เมื่อใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน ดังนั้นประเทศ A มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตรองเท้า และแรงงานของประเทศ A ก็มีประสิทธิภาพในการผลิตชาเขียวมากกว่าประเทศ B เมื่อใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน ดังนั้นประเทศ A มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตชาเขียว

เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีโดยสมบูรณ์ การค้าระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศ A กับประเทศ B จะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากประเทศ A มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของสินค้าทั้งสองชนิด คือ รองเท้า กับ ชาเขียว ทำให้การค้าระหว่างประเทศของทั้งสองประเทศเกิดขึ้นได้ แต่การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้โดยประเทศนั้น การเปรียบเทียบค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิดและเลือกผลิตสินค้าเพียงชนิดเดียว ดังตารางที่ 9.4

ตารางที่ 9.4 ค่าเสียโอกาสในการเลือกผลิตสินค้าของประเทศ A และประเทศ B

ประเทศ	รองเท้า	ชาเขียว
A	$50/100 = 0.5$	$100/52 = 2$
B	$25/20 = 1.25$	$20/25 = 0.8$

จากตารางที่ 9.4 พบว่า ถ้าประเทศเลือกผลิตรองเท้าเพียงอย่างเดียวจะต้องนำแรงงานที่ผลิตชาเขียวไปผลิตรองเท้า ประเทศ A จะสามารถผลิตรองเท้าได้เพิ่มขึ้น 100 หน่วย จะสูญเสียการผลิตชาเขียวไป 50 หน่วย หมายความว่า ถ้าประเทศ A ต้องการผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะสูญเสียการผลิตชาเขียวไป 0.5 หน่วย และถ้า ประเทศ A เลือกผลิตชาเขียวอย่างเดียว จะต้องนำแรงงานที่ผลิตรองเท้าไปผลิตชาเขียว ประเทศ A จะสามารถผลิตชาเขียวได้เพิ่มขึ้น 50 หน่วย จะสูญเสียการผลิตรองเท้าไป 100 หน่วย หมายความว่า ถ้าประเทศ A ต้องการผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะสูญเสียการผลิตรองเท้าไป 2 หน่วย

สำหรับประเทศ B ถ้าเลือกผลิตรองเท้าเพียงอย่างเดียว จะต้องนำแรงงานที่ผลิตชาเขียวไปผลิตรองเท้า ประเทศ B จะสามารถผลิตรองเท้าได้เพิ่มขึ้น 20 หน่วย จะสูญเสียการผลิตชาเขียวไป 25 หน่วย หมายความว่า ถ้าประเทศ B ต้องการผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะสูญเสียการผลิตชาเขียวไป 1.25 หน่วย และถ้าประเทศ B เลือกผลิตชาเขียวเพียงอย่างเดียว จะต้องเอาแรงงานที่ผลิตรองเท้าไปผลิตชาเขียว ประเทศ B จะสามารถผลิตชาเขียวได้เพิ่มขึ้น 25 หน่วย จะสูญเสียการผลิตรองเท้าไป 20 หน่วย หมายความว่า ถ้าประเทศ B ต้องการผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะสูญเสียการผลิตรองเท้าไป 0.5 หน่วย

โดยเปรียบเทียบพบว่า ประเทศ B มีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตชาเขียvt่ำกว่าประเทศ A และประเทศ A มีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตรองเท้าต่ำกว่าประเทศ B หมายความว่า ประเทศ B มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตชาเขียว ประเทศ B จึงผลิตชาเขียวแล้วทำ

การส่งออก และประเทศ A มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตรองเท้า ประเทศ A จึงผลิตรองเท้าแล้วทำการส่งออก ตามลำดับ

ตารางที่ 9.5 จำนวนผลผลิตของประเทศ A และประเทศ B กรณีมีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ	ผลผลิตแต่ละประเทศ ที่ตนได้เปรียบ (ใช้ปัจจัยการผลิต 100 %)		ผลผลิตของการมีการค้าระหว่าง ประเทศ (อัตราการค้า รองเท้า : ชา เขียว 1:1) (ใช้ปัจจัยการผลิต 100 %)	
	รองเท้า	ชาเขียว	รองเท้า	ชาเขียว
A	200	-	175	25
B	-	50	25	25
รวม	200	50	200	50

จากตารางที่ 9.5 ประเทศ A มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตรองเท้า ประเทศ A จึงใช้แรงงานทั้งหมดมาผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้น ทำให้ได้ผลผลิตรองเท้าเพิ่มขึ้นจาก 100 หน่วย เป็น 200 หน่วย ส่วนประเทศ B มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตชาเขียว ประเทศ B จึงใช้แรงงานทั้งหมดผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้น ทำให้ได้ผลผลิตชาเขียวเพิ่มขึ้นจาก 25 หน่วย เป็น 50 หน่วย

เมื่อประเทศ A และประเทศ B ทำการผลิตสินค้าโดยยึดหลักการได้เปรียบโดยได้เปรียบเทียบ ประเทศ A จะผลิตรองเท้าเพียงอย่างเดียว และประเทศ B จะผลิตชาเขียวเพียงอย่างเดียว จึงทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเนื่องจากประเทศ A และประเทศ B มีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าคือ รองเท้า และชาเขียวแตกต่างกัน สมมติให้อัตราการค้าระหว่าง รองเท้า : ชาเขียว มีค่าเท่ากับ 1:1 คือ รองเท้า 1 หน่วย สามารถแลกชาเขียวได้ 1 หน่วยและกำหนดให้ประเทศ B ต้องการนำเข้ารองเท้า 25 หน่วย จึงนำชาเขียวไปแลกรองเท้าจากประเทศ A ได้ 25 หน่วย ในขณะที่ประเทศ A จะได้ชาเขียวจากประเทศ B 25 หน่วย โดยนำรองเท้าไปแลกกับประเทศ B 25 หน่วย

ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

เมื่อการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ทำให้แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองมีประสิทธิภาพและมีความได้เปรียบ มาแลกเปลี่ยนกัน ทำให้ประเทศได้รับประโยชน์ร่วมกัน จากการมี การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น คือ

1. เกิดการจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพดีขึ้น เนื่องจากการเคลื่อนย้ายทรัพยากรในการผลิตไปผลิตสินค้าที่ผลิตแล้วมีประสิทธิภาพและต้นทุนต่ำ อย่างเช่น ประเทศอินเดียสามารถผลิตสิ่งทอได้จำนวนมาก เนื่องจากต้นทุนในการผลิตต่ำ

2. เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากแหล่งที่มีความสมบูรณ์ไปยังแหล่งที่มีความขาดแคลน เพราะว่าแต่ละประเทศมีการส่งออกสินค้าจากทรัพยากรที่มีจำนวนมาก เช่น ประเทศจีนสั่งซื้อทุเรียนจากประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีการปลูกทุเรียนจำนวนมาก และภูมิอากาศของประเทศจีนไม่เหมาะสมในการปลูกทุเรียน เป็นต้น

3. การบริโภค ทำให้ประชาชนมีโอกาสในการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ความ เป็นอยู่ของผู้บริโภคก็ดีขึ้น ทั้งที่ประเทศของตนสามารถผลิตสินค้าได้เอง หรือไม่สามรถผลิตสินค้าได้เอง เช่น คนไทยมีโอกาสในการเดินทางทางอากาศเพิ่มขึ้นทั้งที่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิต เครื่องบินเองได้ เป็นต้น

4. ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี และการเรียนรู้ทางด้านระบบการจัดการจัดการ เนื่องจากแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพและมีความได้เปรียบ ทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านในการผลิต การบริการจัดการ และต้นทุนในการบริหารจัดการมีต้นทุนที่ลดลง และทำให้เกิดการพัฒนาและเลียนแบบในการผลิตสินค้าจากต่างประเทศ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศอาจแบ่งออกเป็นนโยบายใหญ่ 2 นโยบาย คือ นโยบายการค้าเสรี และนโยบายการค้าคุ้มกัน

นโยบายการค้าเสรี นโยบายการค้าเสรีหมายถึง นโยบายการค้าที่มุ่งสนับสนุนการค้าต่างประเทศ ไม่มีการตั้งกำแพงภาษีขาเข้า หรือข้อจำกัดทางการค้าเพื่อกีดกันสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ คือ (รัตน สหายคณิต, 2541:231)

1. แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนมีประสิทธิภาพและมีความได้เปรียบ
2. การจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้เข้ารัฐบาล
3. การเก็บภาษีจะจัดเก็บในอัตราเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการดำเนินกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศทั้งการส่งออกและการนำเข้าสินค้า
4. มีการค้าแบบเสรี เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศสามารถแข่งขันทางการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้นโยบายการค้าเสรีก่อให้เกิดประโยชน์ทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายประการ แต่ในทางปฏิบัติแต่ละประเทศดำเนินนโยบายการค้าเสรีน้อยมาก เพราะข้อจำกัดทางศักยภาพในการผลิตต่าง ๆ จึงทำให้แต่ละประเทศต้องมาดำเนินนโยบายการค้าคุ้มกัน ที่มีความเข้มข้นในการดำเนินนโยบายที่แตกต่างกัน

นโยบายการค้าคุ้มกันนโยบายการค้าคุ้มกันหมายถึง นโยบายการค้าระหว่างประเทศกับรัฐบาลเข้าแทรกแซงในกิจการ เพื่อลดปริมาณสินค้าที่ส่งเข้ามาเป็นการสนับสนุนให้มีการผลิตสินค้านั้นภายในประเทศ โดยใช้มาตรการต่าง ๆ (เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล, วิจักขณ์ ศิริแสร์ และมงคล ธิลาธรรม, 2548:150)

1. ใช้ภาษีศุลกากรเพื่อหารายได้เข้ารัฐบาล ทำให้ราคาสินค้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้น ทำให้ประชาชนภายในประเทศลดการบริโภคสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศและก่อให้เกิดการลงทุนและการจ้างงานภายในประเทศ
2. การจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ
3. การทุ่มตลาด เป็นการใช้ราคาสินค้าเป็นเครื่องมือ โดยกำหนดราคาขายต่ำกว่าราคาสินค้าคู่แข่ง หรือการกำหนดราคาขายต่ำกว่าทุนของคู่แข่ง
4. การกำหนดข้อระเบียบต่าง ๆ ในการนำเข้าสินค้าจากประเทศ มีขั้นตอนยุ่งยากมากขึ้น

ดุลการชำระเงิน

เมื่อมีกิจกรรมการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเกิดขึ้น ทำให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและธุรกรรมหลายรายการ ทำให้มีการบันทึกรายการการค้าระหว่างประเทศที่ทำการค้าเกิดขึ้น ในความสัมพันธ์ทางงบการเงินเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของประเทศนั้น ๆ รายงานงบการเงินนี้เรียกว่า ดุลการชำระเงิน

ความหมายของดุลการชำระเงินดุลการชำระเงินหมายถึง บัญชีบันทึกธุรกรรมทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่างประเทศ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศในระยะสั้นและในระยะยาว การบริจาคสิ่งของ หรือโอนเงินระหว่างประเทศระหว่างผู้พำนัก

อาศัยในประเทศหนึ่ง กับผู้พำนักอาศัยในประเทศอื่นทั่วโลก ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยส่วนใหญ่ มักจะใช้ระยะเวลา 1 ปี โดยเริ่มต้นที่ 1 มกราคม จนถึง 31 ธันวาคมของปีนั้น (มนตรี โสคติยานุรักษ์, 2548:117)

องค์ประกอบของดุลการชำระเงิน

ดุลการชำระเงินประกอบด้วย 3 บัญชีหลักดังนี้คือ

1) บัญชีเดินสะพัด

2) บัญชีเงินทุน

3) บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ

4) บัญชีเดินสะพัด เป็นบัญชีที่บันทึกรายการซื้อขายสินค้าและบริการต่างประเทศ ทั้งที่เป็นของเอกชนและรัฐบาล การซื้อขายสินค้าประกอบด้วย การส่งออก และการนำเข้า การส่งออกจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีการขายสินค้าไปยังต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มเงินทุน และการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นเมื่อการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งบัญชีเดินสะพัดสามารถแบ่งเป็น 3 บัญชี ได้แก่ บัญชีดุลการค้า บัญชีดุลบริการ และบัญชีเงินโอน (มนตรี โสคติยานุรักษ์, 2548:118)

บัญชีดุลการค้า เป็นการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและมูลค่านำเข้าสินค้า ถ้ามูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือผลต่างสุทธิมีค่ามากกว่าศูนย์ เราเรียกว่า “ดุลการค้าเกินดุล” แต่ถ้าผลต่างสุทธิมีค่าน้อยกว่าศูนย์ เราเรียกว่า “ดุลการค้าขาดดุล” และถ้าผลต่างสุทธิมีค่าเท่ากับศูนย์ เรียกว่า “ดุลการค้าสมดุล”

บัญชีดุลบริการ เป็นการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับข้อมูลการบริการรับหรือบริการจ่ายระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ค่าขนส่งประกันภัย การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ รายได้แรงงานที่ทำงานต่างประเทศและส่งรายได้กลับมาประเทศ และบริการอื่น ๆ ของภาครัฐบาลและภาคเอกชน เป็นต้น

บัญชีเงินโอน เป็นการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการโอนเงินบริจาคร ถือเป็นการได้เปล่าไม่ต้องตอบแทนทั้งที่ได้รับจากภาคเอกชนหรือภาครัฐบาล เช่น ประเทศไทยส่งสิ่งของและเงินบริจาคไปช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยพิบัติในต่างประเทศทั้งในส่วนภาครัฐบาลและภาคเอกชน เป็นต้น

ถ้าผลรวมสุทธิของบัญชีดุลการค้า บัญชีดุลบริการและบัญชีดุลเงินโอน มีผลรวมสุทธิมีค่ามากกว่าศูนย์ เรียกว่า ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล แต่ถ้าผลรวมสุทธิมีค่าน้อยกว่าศูนย์ เรียกว่า ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล

2) บัญชีเงินทุน เป็นการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการรับเข้าและการจ่ายออก อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน (กฤติยา ตติรังสรรค์ สุข, 2547:235) ถ้าเจ้าของเงินทุนนำเงินไปลงทุนเองในต่างประเทศ เจ้าของเงินทุนได้รับผลตอบแทนคือกำไร เรียกการลงทุนแบบนี้ว่า การลงทุนโดยตรง ส่วนการลงทุนที่เจ้าของเงินทุนนำเงินไปซื้อหลักทรัพย์ พันธบัตรรัฐบาล หรือฝากเงินในต่างประเทศ เจ้าของเงินได้รับผลตอบแทน คือ เงินปันผลและดอกเบี้ย เรียกการลงทุนแบบนี้ว่า การลงทุนทางอ้อม

ถ้าผลต่างของเงินลงทุนเคลื่อนย้ายเข้าประเทศ มีมูลค่ามากกว่าเงินทุนเคลื่อนย้ายออก มีผลต่างสุทธิมีค่ามากกว่าศูนย์ เรียกว่า “เงินทุนเกินดุล” แต่ถ้ามีผลต่างสุทธิมีค่าน้อยกว่าศูนย์ เราเรียกว่า “เงินทุนขาดดุล”

เมื่อเรารวมดุลบัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุนเข้าด้วยกัน เรียกว่า “ดุลการชำระเงิน” ถ้าผลรวมสุทธิของดุลบัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุนมีค่ามากกว่าศูนย์ ประเทศนั้นจะมีดุลการชำระเงินเกินดุล แต่ถ้าประเทศไทยมีผลรวมสุทธิของดุลบัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุนมีค่าน้อยกว่าศูนย์ ประเทศนั้นจะมีดุลการชำระเงินขาดดุล

3) บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ

เป็นการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับรายการปรับหรือชดเชยส่วนแตกต่างระหว่างธุรกรรมทางการเงินในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเคลื่อนย้าย ประกอบไปด้วย (มนตรี โสคติยานุรักษ์, 2548:120-121)

ทองคำที่เป็นเงินตรา

เงินตราต่างประเทศ

ฐานะเงินสำรองที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

สิทธิถอนเงินพิเศษ

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เป็นการแสดงสถานะทางการเงินของประเทศในรอบระยะเวลาหนึ่ง ถ้าดุลการชำระเงินเกินดุล คือ ผลรวมสุทธิจากยอดรายวันมากกว่ายอดรายจ่าย ทำให้ประเทศได้รับเงินตราและสินทรัพย์ต่างประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้สถานะทางการเงินของบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น แต่ถ้าดุลการชำระเงินขาดดุล คือ ผลรวมสุทธิจากยอดรายรับน้อยกว่ายอดรายจ่าย ทำให้ประเทศสูญเสียเงินตราและสินทรัพย์ต่างประเทศลดลงจะทำให้สถานะทางการเงินของบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง

ตารางที่ 9.6 ดุลการชำระเงินของประเทศไทย พ.ศ. 2552 – 2553

รายการ	2552	2553
ดุลบัญชีเดินสะพัด	713,164.21	312,908.99
ดุลการค้า	1,121,054.50	937,249.42
ดุลบริการ รายได้ปฐมภูมิ และรายได้ทุติยภูมิ	-407,890.28	-624,340.43
บัญชีเงินทุน	43,358.18	752,803.27
บัญชีทุน	2,263.94	7,718.63
เงินทุนเคลื่อนย้าย	41,094.24	754,084.64
ธนาคารกลาง	50,110.16	84,443.79
รัฐบาล	17,588.41	114,504.34
สถานการณ์เงินที่รับฝากเงิน (นอกธนาคารกลาง)	305,482.04	259,094.57
ภาคอื่น ๆ	-332,086.36	287,041.94
ความคลาดเคลื่อนสุทธิ	68,077.79	-79,086.64
ดุลการชำระเงิน	824,600.98	986,652.62

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

สรุป

การค้าระหว่างประเทศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกิจกรรมแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ วัตถุประสงค์ในการผลิต บุคลากรและเทคโนโลยีการผลิต โดยแต่ละประเทศมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าใดส่งออก และนำเข้าสินค้าใด ในที่นี้อธิบายด้วยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ 2 วิธี คือ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ตามแนวคิดของอดัมสมิท และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบตามแนวคิดของเดวิด ริคาโด

นโยบายการค้าแบบเสรี เป็นนโยบายการค้าที่มุ่งสนับสนุนการค้าต่างประเทศที่ไม่มีการตั้งกำแพงภาษีและข้อจำกัดทางการค้า แต่นโยบายการค้าคุ้มกันเป็นนโยบายการค้าที่รัฐบาลเข้าไปแทรกแซงในกิจการ เพื่อลดปริมาณสินค้าที่ส่งเข้ามาและสนับสนุนการผลิตสินค้าภายในประเทศ ผ่านมาตรการภาษี การจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ และการคุ้มครองตลาดเป็นต้น

เมื่อมีการทำธุรกรรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จึงมีการบันทึกรายรับและรายจ่ายทำให้ทราบสถานะทางการเงินของประเทศ ถ้าดุลการชำระเงินเกินดุล สถานะทางการเงินก็ดีขึ้น และถ้าดุลการชำระเงินขาดดุล สถานะทางการเงินก็จะแย่ลง

แบบฝึกหัดบทที่ 9

1. การค้าระหว่างประเทศ คือ อะไรจงอธิบาย
2. สาเหตุอะไรที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ
3. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์กล่าวไว้ว่าอย่างไร
4. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเป็นแนวคิดว่าอะไร
5. ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ อธิบาย
6. นโยบายการค้าแบบเสรีมีลักษณะสำคัญอย่างไร
7. นโยบายการค้าแบบคุ้มกันมีเครื่องมืออะไรบ้างในการตอบโต้ทางการค้า
8. บัญชีเดินสะพัดประกอบไปด้วยบัญชีอะไรบ้าง
9. ดุลการชำระเงิน คืออะไร จงอธิบาย
10. บัญชีใดของดุลการชำระเงินเป็นบัญชีที่บ่งบอกฐานะทางการเงินของประเทศ

เอกสารอ้างอิงบทที่ 9

- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข (2547). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล, วิจักชณ์ ศิริเสรี และมงคล ลีลาธรรม (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). **ดุลการชำระเงิน**. (ออนไลน์).แหล่งที่มา : [http:// www2.bot.or.th/statistics/Report Page.aspx?reportID=643&language = TH](http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=643&language=TH). 10 ตุลาคม2555.
- นิธิตา เบญจมสุทิน และนงนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประพันธ์ เสวตน์นันทน์และไพศาล เล็กอุทัย (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พอพันธ์ อุทยานนท์. (2539). **การค้าและการเงินระหว่างประเทศในเอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9 – 15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- มนตรี โสคติยานุรักษ์. (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์ทฤษฎีและนโยบาย**. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ:ทีพีเอ็นเพรส
- รัตนา สายคณิต, และชลลดา จามรกุล. (2549). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- รัตนา สายคณิต. (2541). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- วันทนีย์ ภูมิภัทราคม, ทับทิม วงศ์ประยูร, และภิรมย์ เรืองรอง. (2539). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์
- ศรีวงศ์ สุมิตร และสาลินี วรบัณฑิต. (2536). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. จันทบุรี :มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10

เนื้อหาประจำบท

บทที่ 10 การพัฒนาเศรษฐกิจ

1. ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ
2. การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ
3. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ
2. อธิบายถึงตัวชี้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายและสรุปบทเรียน
2. ยกตัวอย่างข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเศรษฐกิจ
4. ตอบคำถามประจำบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป
2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
3. โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์
4. แบบฝึกหัดบทที่ 10

การวัดและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1. วัดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.2. วัดการอภิปราย สอบถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. การตรวจผลงาน

- 2.1. วัดจากแบบฝึกหัดประจำบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 10 การพัฒนาเศรษฐกิจ

จากในบทที่ผ่านมาในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ซึ่งประกอบไปด้วย การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาล และภาคการค้าระหว่างประเทศ ทั้งที่เป็นประเทศเกษตรกรรม และประเทศอุตสาหกรรม ไม่ว่าขนาดเศรษฐกิจขนาดเล็กขนาดใหญ่ หรือเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนา รัฐบาลของทุกประเทศมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี และเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

ความหมายของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ มักจะมีการนำคำ 2 คำมาใช้ปะปนกันอยู่บ่อยๆ ได้แก่คำว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และคำว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ จนทำให้เกิดความใจผิดว่าทั้ง 2 คำนี้มีความหมายเดียวกัน (รัตน สหายคณิต, 2524:3)

ความหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ (2525:167) กล่าวว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการที่จะขยายและปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่เป็นเครื่องกำหนดความสามารถในการผลิตของประเทศ

จรินทร์ เทศวานิช และจุมพฏ สุวพร (2546:56) กล่าวว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการในระยะยาว โดยการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของทรัพยากร ปัจจัยการผลิต และประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริง และรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลเพิ่มขึ้น

ประพันธ์ เสวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2542:248) กล่าวว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายตัวหรือการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ในอันที่จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนความสามารถในการผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ

ความหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ

ประพันธ์ เสวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2542:249) กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลทำให้สวัสดิการ ของประชาชนดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้นในระยะยาว

จรินทร์ เทศวานิช และจุมพฏ สุวพร (2546:56) กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอเป็นระยะเวลานาน โดยทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้น และต้องมีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาค ประชากรส่วนใหญ่จะต้องได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างสะดวกสบาย

มีคุณค่าและมีอิสรภาพในด้านต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ทัศนคติ ระบบการเมือง การบริหาร การศึกษาและค่านิยมของสังคมที่เหมาะสม

ประภาพร แสงทอง (2550:187) กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิค การเปลี่ยนแปลงแห่งสภาวะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการกระจายผลผลิตไปสู่กลุ่มต่างๆในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลให้ประชากรมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคกัน

สรุปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจมีความหมายแตกต่างกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึงการที่ประชากรภายในประเทศมีรายได้ที่แท้จริงต่อหัวเพิ่มขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประเทศมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และประชากรมีสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคงยั่งยืน

การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจได้ให้ความสำคัญกับการสร้างการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้น พร้อมทั้งทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น ดังนั้นในการวัดการพัฒนาเศรษฐกิจจึงมีตัวชี้วัดทั้งที่แสดงถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ตัวเลขรายได้ประชาชาติ และตัวชี้วัดที่แสดงถึงการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น อันได้แก่ ตัววัดด้านการกระจายรายได้ การศึกษา และสุขภาพอนามัย (จรินทร์ เทศวานิช และจุมพฏ สุวพร, 2544:95 – 113)

ตัววัดที่แสดงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายตัวของผลผลิตสินค้าและบริการตลอดระยะเวลา และปัจจัยที่แสดงว่าประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากน้อยเท่าใดคือ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง ซึ่งได้จัดการเปลี่ยนแปลงของราคา ดังนั้นปัจจัยที่ใช้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงนั่นเอง อย่างไรก็ตามเพื่อให้คำนึงว่าประชากรของประเทศเพิ่มขึ้นตลอดเวลาเช่นเดียวกัน ดังนั้นปัจจัยที่ใช้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้แก่ตัวเลขผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคล(รัตนา สายคณิต, 2541:254)

การวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคล สามารถวัดได้ 2 ลักษณะ(ธงชัย ศรีเบญจโชติ,2555:190)คือ

1.การวัดระดับ ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นการวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นมูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศในระยะเวลาต่างๆ ดังตารางที่ 10.1

ตารางที่ 10.1 ผลผลิตภัณฑประชาชนที่เบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศไทย ระหว่างปี 2545 – 2554

(หน่วย :บาท/คน/ปี)

ปี	มูลค่าผลผลิตภัณฑประชาชนที่เบื้องต้นเฉลี่ยต่อบุคคล
2545	88,420
2546	95,684
2547	104,452
2548	113,546
2549	125,551
2550	135,364
2551	144,147
2552	142,238
2553	156,843
2554	166,925

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

จากตารางที่ 10.1 แสดงผลผลิตภัณฑประชาชนที่เบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศไทยระหว่างปี 2545 – 2554 พบว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2554 มีระดับสูงกว่าปี 2553 2552 2551 2550 2549 2548 2547 2546 2545 เนื่องจากมีมูลค่ามีผลผลิตภัณฑประชาชนที่เบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลเท่ากับ 166,925 บาทต่อคนต่อปี 156,843 บาทต่อคนต่อปี 142,238 บาทต่อคนต่อปี 144,147 บาทต่อคนต่อปี 135,364 บาทต่อคนต่อปี 125,551 บาทต่อคนต่อปี 113,546 บาทต่อคนต่อปี 104,452 บาทต่อคนต่อปี 95,684 บาทต่อคนต่อปี และ 88,420 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

2. การวัดอัตรา ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นการคำนวณในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผลผลิตภัณฑประชาชนที่แท้จริงต่อบุคคลของประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นในอัตราเท่าใดเฉลี่ยต่อปี เรียกอัตราเพิ่มขึ้นของผลผลิตภัณฑประเทศที่จริงเฉลี่ยต่อบุคคลต่อปีดังกล่าวว่า อัตราความเจริญเติบโตเศรษฐกิจต่อปี (รัตน สหายคณิต, 2541:256) อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อปี ในปี 2546 – 2554 จากการคำนวณในตารางที่ 10.2

ตารางที่ 10.2 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อปีของประเทศไทยระหว่างปี 2546– 2554

ปี	ผลผลิตภัณฑประชาชนที่เบื้องต้นเฉลี่ยต่อบุคคล
2546	7.59
2547	8.39
2548	8.01
2549	9.56
2550	7.25

2551	6.09
2552	-1.34
2553	9.31
2554	6.04

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

ตัววัดที่แสดงถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตัววัดด้านการกระจายรายได้เนื่องจากตัวเลขรายได้ประชาชาติแสดงให้เห็นแต่เพียงว่ามีสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาเป็นมูลค่าเท่าใด แต่ไม่แสดงให้เห็นว่ามีการแบ่งสรรไปให้กับใครในประเทศบ้าง จึงกล่าวได้ว่าตัวเลขรายได้ประชาชาติไม่แสดงให้เห็นถึงความกินดีอยู่ดีของประชากรในประเทศจึงจำเป็นต้องทราบถึงการกระจายของรายได้ที่เกิดขึ้นในประเทศด้วย ซึ่งอภิชาติ รัตนโกเมศ (2542:216-217) ได้กล่าวว่า ดัชนีที่ใช้วัดทางการกระจายรายได้ที่ใช้วัดความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ มี 4 ตัว ได้แก่ เส้นความยากจน ส่วนแบ่งรายได้ เส้นลอเรนซ์ และค่าสัมประสิทธิ์จีนิ

1) เส้นความยากจนหมายถึง เครื่องมือในการกำหนดเกณฑ์ความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำของบุคคล ถ้าบุคคลใด มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ก็พิจารณาได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนจน (กระทรวงการคลัง, 2555) ซึ่งแสดงถึงรายได้ขั้นต่ำที่ประชาชนที่ใช้บริโภคสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงในชีวิตประจำวัน สำหรับประเทศไทยเส้นความยากจนแสดงดังตารางที่ 10.3

ตารางที่ 10.3 สัดส่วนความยากจนจำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปีพ.ศ.2549-2553

หน่วย : บาท/คน/เดือน

เขตพื้นที่	2549	2550	2551	2552	2553
กรุงเทพมหานคร	2,512	2,565	2,694	2,676	2,756
กลาง	2,165	2,220	2,390	2,382	2,490
เหนือ	1,712	1,782	1,936	1,938	2,040
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,630	1,717	1,882	1,883	2,005
ใต้	1,979	2,042	2,219	2,239	2,344
ทั่วประเทศ	1,934	2,006	2,172	2,174	2,285

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

2) ส่วนแบ่งรายได้เป็นการพิจารณาส่วนแบ่งรายได้ของประชากรกลุ่มต่างๆโดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆละเท่าๆกัน โดยเรียงลำดับตามรายได้ของประชากรจากน้อยไปหามาก ถ้าแบ่งประชากรออกเป็น 5 กลุ่มและเรียงลำดับกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด(20%แรกที่จนที่สุด) ไปยังกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด (20%สุดท้าย) แล้วพิจารณาส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มประชากรทั้ง 5 กลุ่ม หากพบว่าประชากรกลุ่มที่รวยที่สุดมีส่วนแบ่งรายได้ค่อนข้างสูง หรือ มากกว่า 50% ก็อาจสรุปได้ว่าเกิดความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ (อภิชาติ รัตนโกเมศ, 2542:216) สำหรับประเทศไทยสัดส่วนรายได้ของประชากรแสดงดังตารางที่ 10.4

ตารางที่ 10.4 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2554

หน่วย : ร้อยละ

	2547	2549	2550	2552	2554
กลุ่ม 20% ที่ 1 (จนที่สุด)	4.48	3.79	4.21	4.42	4.61
กลุ่ม 20% ที่ 2	8.02	7.63	7.96	8.26	8.64
กลุ่ม 20% ที่ 3	12.46	12.17	12.53	12.65	12.79
กลุ่ม 20% ที่ 4	20.33	20.16	20.35	20.28	19.58
กลุ่ม 20% ที่ 5 (รวยที่สุด)	54.71	56.25	54.95	54.39	54.38
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
สัดส่วนกลุ่มที่5/กลุ่มที่1 (เท่า)	12.22	14.83	13.06	12.30	11.81

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

3) เส้นลอเรนซ์เป็นเส้นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเปอร์เซ็นต์สะสมของจำนวนประชากร กับเปอร์เซ็นต์สะสมของรายได้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2542:101)

4) ค่าสัมประสิทธิ์จินีเป็นตัวชี้วัดความไม่เท่าเทียมที่ใช้กันแพร่หลายที่สุด เป็นตัวที่ใช้อธิบายในกลุ่มเส้นลอเรนซ์ค่าจินีถูกกำหนดจากพื้นที่ระหว่าง เส้นลอเรนซ์กับเส้นการกระจายรายได้

สมบูรณ์ หาดด้วยพื้นที่ใต้เส้นทะแยงมุมทั้งหมด สัมประสิทธิ์จีนิ จะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 โดยหากมีค่าเข้าใกล้ศูนย์จะยิ่งดี คือทุกคนมีรายได้เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ เมื่อค่า = 0(กระทรวงการคลัง ,2555) สำหรับประเทศไทยค่าสัมประสิทธิ์จีนิแสดงดังตารางที่ 10.5

ตารางที่ 10.5 ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของประเทศไทย ระหว่างปี 2547 -2554

	2547	2549	2550	2552	2554
ทั่วประเทศ	0.493	0.514	0.499	0.49	0.484
กรุงเทพ	0.422	0.457	0.468	0.47	0.514
กลาง	0.432	0.44	0.418	0.412	0.395
เหนือ	0.482	0.488	0.474	0.452	0.441
อีสาน	0.454	0.508	0.483	0.486	0.464
ใต้	0.447	0.477	0.464	0.478	0.462

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

ตัววัดด้านการศึกษา การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศใดที่มีคุณภาพการศึกษาที่ดี ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง ย่อมจะส่งผลให้ประเทศนั้นมีประชากรที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยยกระดับรายได้ของประเทศให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษานับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการวัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจได้ โดยพิจารณาจากตัวเลขของค์ประกอบต่างๆ ทางด้านการศึกษา ได้แก่ การลงทุนทางด้านการศึกษาของรัฐบาล จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน อัตราการอ่านออกเขียนได้ และสัดส่วนของนักเรียนและนักศึกษาที่ออกจากการศึกษาภาคกลาง เป็นต้น (จรินทร์ เทศวานิช,2544:102)

1)การลงทุนทางด้านการศึกษาของรัฐบาลสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพการศึกษาที่ดีได้ก็คือค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่ใช้ในการลงทุนทางด้านการศึกษา กล่าวคือ หากรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มากก็จะทำให้ประชากรของประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น ประชากรก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประเทศก็จะสามารถยกระดับการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น สำหรับประเทศไทยงบประมาณทางด้านรายจ่ายทางการศึกษาดังแสดงตารางที่ 10.6

ตารางที่ 10.6งบประมาณรายจ่ายทางการศึกษา ระหว่างปีพ.ศ.2544 – 2553

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา
2544	221,592
2545	222,990
2546	235,444
2547	251,234
2548	262,722
2549	295,623
2550	355,241
2551	364,634
2552	419,233
2553	403,516

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

2) จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน โดยที่จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงผู้ที่มีโอกาสได้รับการศึกษา มีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา หากประเทศใดมีส่วนของนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนต่อจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยที่ศึกษาในระดับนั้นในบางส่วนที่สูงก็แสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีระดับการพัฒนาที่ดีกว่าประเทศที่มีสัดส่วนต่ำสำหรับประเทศไทยจำนวนนักศึกษาในระบบโรงเรียนดังแสดงตารางที่ 10.7

ตารางที่ 10.7จำนวนนักศึกษาในระบบโรงเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2553

ปี พ.ศ.	จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา (คน)
2544	14,117,175
2545	14,223,278
2546	14,095,564
2547	14,398,048
2548	14,443,776
2549	14,622,313
2550	14,482,194
2551	14,338,146
2552	13,998,328
2553	14,150,863

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

3) อัตราการอ่านออกเขียนได้ เนื่องจากการที่ประชากรสามารถอ่านออกเขียนได้ ประชากรเหล่านี้ก็จะมีโอกาสในการที่จะแสวงหาความรู้ หรือศึกษาเพิ่มเติม ทำให้ประเทศสามารถพัฒนาไปในระดับที่สูงขึ้นได้ หากประเทศใดมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ในอัตราที่สูงก็จะแสดงให้เห็นว่าประชากรของประเทศนั้นมีโอกาสที่จะพัฒนาได้มากกว่าประเทศที่มีอัตราต่ำสำหรับประเทศไทย จำนวนอัตราการอ่านออกเขียนได้ดังแสดงตารางที่ 10.8

ตารางที่ 10.8อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2553

	2543	2548	2553
รวม	90.8	93.1	96.4
ชาย	92.6	94.7	96.3
หญิง	89.2	91.4	96.4

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

4) สัดส่วนของผู้ที่ออกจากการศึกษากลางคัน สัดส่วนนี้เป็นตัวชี้ให้เห็นว่าประชากรของประเทศไม่สามารถได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยมีปัจจัยอื่นๆมากกระทบให้ออกกลางคัน เช่น ความยากจนทำให้ต้องออกจากการศึกษากลางคันเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว เป็นต้นสำหรับประเทศไทยจำนวนอัตราการการออกกลางคัสดังแสดงตารางที่ 10.9

ตารางที่ 10.9 อัตราการออกกลางคันระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2553

ปี พ.ศ.	อัตราส่วนการออกกลางคัน
2545	1.26
2546	0.89
2547	1.24
2548	1.31
2549	1.49
2550	1.68
2551	1.57
2552	0.7
2553	0.56

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

ตัววัดด้านสุขอนามัย นอกจากตัววัดด้านการกระจายรายได้ ตัววัดด้านการศึกษาแล้ว ตัววัดด้านสุขอนามัยก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรได้ โดยพิจารณาจากตัวเลขในเรื่องของความยืนยาวของชีวิต อัตราการตายของทารกและเด็ก การบริโภคอาหาร การบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุข จำนวนคนที่ได้รับน้ำสะอาด เป็นต้น (จรินทร์ เทศวานิช, 2544:109-113)

1) ความยืนยาวของชีวิต เป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งที่สามารถบอกถึงระดับการพัฒนาได้ กล่าวคือ ในประเทศที่มีมาตรฐานการครองชีพของประชากรต่ำ จะมีการบริโภคไม่ถูกสุขลักษณะ มีโรคภัยไข้เจ็บ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์มีน้อย เป็นต้น ทำให้ประชากรในประเทศมีความยืนยาวของชีวิตต่ำสำหรับประเทศไทยจำนวนผู้สูงอายุดังแสดงตารางที่ 10.10

ตารางที่ 10.10จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2533-2553

หน่วย : พันคน

กลุ่มผู้สูงอายุ	2533	2543	2553
อายุ 60 – 69 ปี	2451	3546	4630
อายุ 70 – 79 ปี	1123	1706	2708
อายุ 80 ปีขึ้นไป	443	586	1070
รวม	4017	5838	8411

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

2) อัตราการตายของทารกและเด็ก การที่ประชากรมีมาตรฐานการครองชีพต่ำ มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ และสาธารณสุขน้อย จึงทำให้อัตราการตายของทารกสูงสำหรับประเทศไทยอัตราการตายของทารกดังแสดงตารางที่ 10.11

ตารางที่ 10.11อัตราการตายของทารกอายุต่ำกว่า 1 ปี ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน จำแนกตามภาคระหว่างปีพ.ศ.2549 – 2553

	2549	2550	2551	2552	2553
ทั่วราชอาณาจักร	7.4	7.2	7.3	7.1	7.0
กรุงเทพมหานคร	7.9	7.3	7.2	7.3	7.1
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	6.4	6.7	6.7	6.5	6.5
ภาคเหนือ	7.5	7.4	7.1	7.4	6.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7.6	7.2	7.2	6.8	6.9
ภาคใต้	8.1	8.1	8.6	7.9	8.3

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

3) การบริโภคอาหารในประเทศที่ฐานะยากจนประชากรส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีอาหาร ไม่เพียงพอต่อการบริโภค หรือบริโภคอาหารไม่ถูกส่วน อาหารส่วนใหญ่ที่บริโภคเป็นอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต ขาดอาหารประเภทโปรตีน เกลือแร่และวิตามินต่างๆที่จำเป็นต่อร่างกาย และเป็นอาหารที่มีแคลอรีต่ำ

4) การบริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ประเทศที่ยากจน จำนวนสถานพยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้การให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขไม่ทั่วถึง การใช้ตัวเลขสัดส่วนจำนวนของประชากรต่อการแพทย์ สัดส่วนของประชากรต่อพยาบาล จึงสามารถสะท้อนให้เห็นระดับการพัฒนาประเทศได้สำหรับประเทศไทยจำนวนประชากรต่อแพทย์ดังแสดงตารางที่ 10.12

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 10.12จำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คนระหว่างปี พ.ศ.2545-2553

ปี พ.ศ.	ประชากรต่อแพทย์ 1 คน
2545	3,569
2546	3,476
2547	3,305
2548	3,182
2549	2,975
2550	2,778
2551	2,931
2552	3,324
2553	2,893

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

5) ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลทางด้านสุขภาพอนามัย หากรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายทางด้านนี้มาก จะแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีการกระจายและจัดสรรเงินไปใช้ในการจัดการทางสาธารณสุขเป็นไปอย่างทั่วถึง ประชากรในประเทศก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับประเทศไทยจำนวนงบประมาณที่ได้รับของกระทรวงสาธารณสุขดังแสดงตารางที่ 10.10

ตารางที่ 10.13จำนวนงบประมาณที่ได้รับของกระทรวงสาธารณสุขระหว่างปีพ.ศ.2546-2553

ปี พ.ศ.	งบประมาณที่ได้รับของกระทรวงสาธารณสุข (ล้านบาท)
2546	45,147.9
2547	44,018.5
2548	44,389.4
2549	52,007.3
2550	61,468.3
2551	65,434.8
2552	70,900.1
2553	71,625.4

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2555

6) จำนวนคนที่ได้รับน้ำสะอาด การที่ประชากรมีน้ำสะอาดในการบริโภค เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชากรมีสุขภาพอนามัยที่ดี

จากตัววัดด้านสุขอนามัยก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรได้ โดยพิจารณาจากตัวเลขในเรื่องของความยืนยาวของชีวิต ถ้าประเทศไหนประชากรมีอายุความยืนยาวโดยเฉลี่ยมากแสดงว่าประชากรในประเทศนั้นมีมาตรฐานสุขอนามัยสูงกว่าประเทศที่มีอายุยืนยาวโดยเฉลี่ยต่ำกว่า อัตราการตายของทารกและเด็ก ประเทศไหนที่อัตราการตายของทารกและเด็กโดยเฉลี่ยต่ำแสดงว่าประเทศนั้นมีสุขภาพอนามัยที่ดีกว่าประเทศที่มีอัตราส่วน

การตายของทารกและเด็กโดยเฉลี่ยสูงกว่า การบริโภคอาหาร ประเทศที่ประชากรได้รับสารอาหารเพียงพอจะมีสุขภาพอนามัยที่ดี การบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุข ประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการบริการด้านแพทย์และสาธารณสุขรวมถึงค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขที่สูง ส่งผลทำให้ประชากรของประเทศนั้นมีสุขภาพอนามัยที่ดี และการที่ได้น้ำสะอาดที่เพียงพอส่งผลทำให้ประชากรในประเทศนั้นมีสุขภาพอนามัยที่ดีด้วยเช่นกัน

สรุป

การพัฒนาเศรษฐกิจมีความหมายแตกต่างกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึงการที่ประชากรภายในประเทศมีรายได้ที่แท้จริงต่อหัวเพิ่มขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประเทศมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และประชากรมีสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคงยั่งยืนและในการวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีการวัด 2 ลักษณะคือการวัดระดับและการวัดอัตรา ส่วนการวัดการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบไปด้วยการวัดถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน วัดด้านการศึกษา และวัดด้านสุขภาพอนามัย

แบบฝึกหัดบทที่ 10

1. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหมายถึงอะไรจงอธิบาย
2. การพัฒนาเศรษฐกิจหมายถึงอะไรจงอธิบาย
3. การเจริญทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันอย่างไร
4. เราใช้เครื่องมืออะไรเป็นตัวการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
5. การวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีกี่แบบ
6. ตัววัดที่แสดงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
7. การวัดการกระจายรายได้ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
8. จงอธิบายความหมายเส้นลอเรนซ์
9. การวัดทางด้านการศึกษามีอะไรบ้าง
10. การวัดทางด้านสุขอนามัยมีความสำคัญอย่างไร อธิบาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2555). **เกร็ดคำนิยามด้านเศรษฐกิจ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mof.go.th/home/eco/index_economicwordlist.htm. 20 ตุลาคม 2555
- จรินทร์ เทศวานิช และจุมพฏ สุวพร. (2546). **ทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจ เศรษฐกิจทวิภาค: การพัฒนาและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
- จรินทร์ เทศวานิช. (2544). **ความหมายและความสำคัญของความจำเป็นและการพัฒนาเศรษฐกิจ :การพัฒนาและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หน่วยที่1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
- ชมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ.(2555).**ทฤษฎีรายได้ ผลผลิตและการว่าจ้างทำงาน**.กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- ธงชัย ศรีบุญโชติ.(2555).**เศรษฐศาสตร์จุลภาค1**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2555).**เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาค**. (ออนไลน์).แหล่งที่มา : <http://www2.bot.or.th/Statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=409&laugage=TH>. 10พฤศจิกายน2555
- ประพันธ์ เศวตนันท์, และไพศาล เล็กอุทัย.(2542).**หลักเศรษฐศาสตร์**.พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาพร แสงทอง.(2550).**เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**.กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- รัตนา สายคณิต.(2524).**พัฒนาการเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- _____.(2541).**มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน.(2542).**พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์**.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555).**สถิติความยากจนและการกระจายรายได้**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=13. 20 ตุลาคม 2555

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). สถิติด้านการศึกษา.

(ออนไลน์). แหล่งที่มา :

http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=4. 20
ตุลาคม 2555

_____. (2555).สถิติด้านผู้สูงอายุ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=6. 20
ตุลาคม 2555

_____. (2555).สถิติด้านสุขภาพ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=3. 20
ตุลาคม 2555

อภิชาติ รัตนโกเมศ.(2542).เศรษฐศาสตร์มหภาค1.อุดรธานี : สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏ
อุดรธานี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

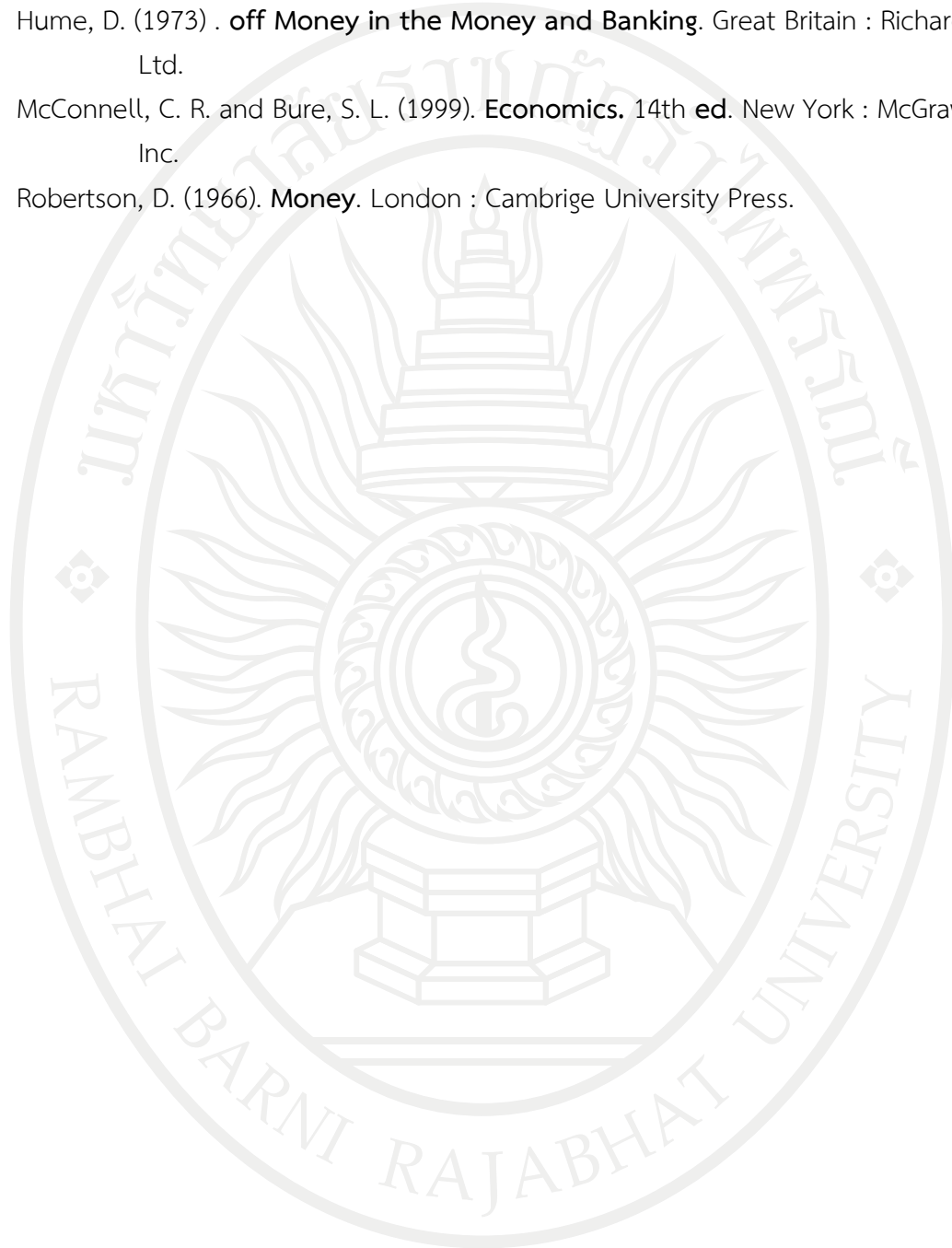
- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. (2547). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กระทรวงการคลัง. (2555). **เกร็ดคำนิยามด้านเศรษฐกิจ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mof.go.th/home/eco/index_economicwordlist.htm. 20 ตุลาคม 2555
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2541). **การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรินทร์ เทศวานิช และจุมพฏ สุวพร. (2546). **ทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจ : เศรษฐกิจทวิภาค : การพัฒนาและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
- จรินทร์ เทศวานิช. (2542). **เงินตลาดเงิน สถาบันการเงิน**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น
- _____ . (2544). **ความหมายและความสำคัญของความจำเป็นและการพัฒนาเศรษฐกิจ : การพัฒนาและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หน่วยที่1-7**.พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
- จิรศักดิ์ สุรงค์พิพรรณ. (2549). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น
- ชมเพลิน จันท์เรืองเพ็ญ. (2537). **เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ .(2555).**ทฤษฎีรายได้ ผลผลิตและการว่าจ้างทำงาน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- ชยันต์ ตันติวิธดาการ. (2556). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค : ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). **เศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง
- ตีรณ พงศ์มพัฒน์. (2541). **เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎีนโยบายและการวิเคราะห์สมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- เทิดศักดิ์ ศรีสุรพล, วิจักชณ์ ศิริเสรี และมงคล ลีลาธรรม. (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ธงชัย ศรีเบญจโชติ. (2555). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค1**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- _____ .(2555). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). **ดุลการชำระเงิน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : [http:// www2.bot.or.th/statistics/Report Page.aspx?reportID=643&language = TH](http://www2.bot.or.th/statistics/Report Page.aspx?reportID=643&language=TH). 10 ตุลาคม 2555.

- _____. (2555). **ปริมาณเงินและองค์ประกอบ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : [http://www.2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTST.aspx? Report ID = 72&language =TH](http://www.2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTST.aspx?ReportID=72&language=TH). 10 ตุลาคม 2555.
- _____. (2555). **เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาค**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : [http://www2.bot.or.th/Statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=409&laugage= TH](http://www2.bot.or.th/Statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=409&laugage=TH). 10 พฤศจิกายน 2555
- ธีระพงษ์ วิจิตเรษฐ. (2540). **จุลเศรษฐศาสตร์:ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีระพันธ์ โชคอุดมชัย. (2548). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กาญจนบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- นราทิพย์ ชุตินวงษ์ และชลลดา จามรกุล.(2535). **พื้นฐานเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). **พื้นฐานเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พื้นฐานเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2536). **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราทิพย์ ชุตินวงษ์ และชลลดา จามรกุล.(2542) **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). **หลักเศรษฐศาสตร์ : จุลเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2538). **หลักเศรษฐศาสตร์ : จุลเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิฐิตา เบญจมสุทิน และนนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2544). **เศรษฐศาสตร์มหภาค**. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์
- ประพันธ์ เศวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย. (2542) **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาพร แสงทอง. (2550). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- ปรีดา นาคเนาทิม. (2521). **ภาษีอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปัจฉัย บุณนาค และสมคิดแก้วสนธิ. (2535). **จุล – เศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรนพ พุกกะพันธ์ และประเสริฐชัย ไตรเสถียรพงศ์. (2544). **การบริหารธนาคารพาณิชย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์
- พอพันธ์ อุทยานนท์. (2539). **การค้าและการเงินระหว่างประเทศในเอกสารการสอนชุดวิชา เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9 – 15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ไพรัช ตระการศิรินนท์. (2548). **การคลังภาครัฐ**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภราดร ปรีดาศักดิ์. (2549). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มนตรี โสคติยานุรักษ์. (2548). **เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์ทฤษฎีและนโยบาย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ทีพีเอ็นเพรส
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล. (2549). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล. (2544). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัตนา สายคณิต. (2541). **มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช
- รัตนา สายคณิต. (2524). **พัฒนาการเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- วรัญญา ภัทรสุข. (2549). **เศรษฐศาสตร์ 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วเรศ อุปปาดิก. (2535). **เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วันทนี ภูมิภัทราคม, ทับทิม วงศ์ประยูร และภิรมย์ เรืองรอง. (2539). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2542). **พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2543). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2548). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2553). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2556). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 20 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ. (2542). **เศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น เพรส
- ศรีวงศ์ สุมิตร และสาลินี วรบัณฑิต. (2536). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริรักษ์ จวงทอง. (2550). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. สงขลา : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์

- ศุภรัตน์ วัฒนกุล. (2532). **ความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายภาษีอากร 1 หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
- สมลักษณ์ สันติโรจนกุล. (ม.ป.ป.). **หลักเศรษฐศาสตร์ หมวดวิชาชีพพื้นบ้าน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานประมาณ. (2556). **งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555**. กรุงเทพฯ : พี เอ ลิฟวิ่ง
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **สถิติความยากจนและการกระจายรายได้**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=13. 20 ตุลาคม 2555
- _____. (2555). **สถิติด้านการศึกษา**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=4. 20 ตุลาคม 2555
- _____. (2555). **สถิติด้านผู้สูงอายุ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=6. 20 ตุลาคม 2555
- _____. (2555). **สถิติด้านสุขภาพ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=3. 20 ตุลาคม 2555
- สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. (2554). **รายงานประจำปี 2553**. (ม.ป.ท.)
- สีตภา บัวเกษ. (2553). **ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน** : กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุจิตรา กุลประสิทธิ์. (2555). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ออฟเซ็ท.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์. (2557). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : วี.พี.ริ้นท์
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์. (2539). **การเงินและสถาบันการเงิน : หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 9 - 15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรตรา จันทบุรี. (2547). **เอกสารคำสอน วิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น : ตลาดการเงิน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- _____. (2548). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- เสาวลักษณ์ ปิโกฏิประภา. (2548). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อนัญญา โปราณานท์ และคณะ. (2547). **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

- อภิชาติ รัตนโกเมศ. (2542). **เศรษฐศาสตร์มหภาค1**. อุดรธานี : สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏอุดรธานี
- Hume, D. (1973) . **off Money in the Money and Banking**. Great Britain : Richard Clay Ltd.
- McConnell, C. R. and Bure, S. L. (1999). **Economics**. 14th ed. New York : McGraw-Hill Inc.
- Robertson, D. (1966). **Money**. London : Cambrige University Press.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี